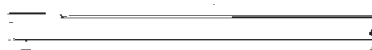

ŠTUDIJNÉ ZVESTI

ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

40

NITRA

ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU
SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

40

**Publikácia vznikla v rámci Centra excelentnosti SAV
Výskumné centrum najstarších dejín Podunajska
pri Archeologickom ústave SAV v Nitre
Zmluva č. III/1/2005**

Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV
40 - 2006

Hlavný redaktor
Ivan Kuzma

Redakčná rada
Jozef Bujna, Eva Fottová, Ivan Cheben, Ján Rajtár, Jozef Zábojník

Výkonná redaktorka
Daniela Fábiková

Počítačové spracovanie
Zuzana Turzová

Grafický návrh a počítačové spracovanie obálky
Ivan Kuzma

© Archeologický ústav SAV Nitra 2006
Vychádza dva razy do roka

Kontaktná adresa (príspevky, ďalšie informácie) / Contact adress (Contributions, Further informations)
Archeologický ústav SAV, Akademická 2, SK-949 21 Nitra, Slovakia
Tel: +421 37 7335738, Fax: +421 37 7335618, e-mail: ivan.kuzma@savba.sk

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma / Distributing, booking and subscription receive
Archeologický ústav SAV, Akademická 2, SK-949 21 Nitra
e-mail: nrauhalm@savba.sk

Za znenie a obsah príspevkov zodpovedajú autori.
The authors are responsible for their contributions.

Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť reprodukováaná, alebo rozširovaná v žiadnej forme - elektronicky či mechanicky, vrátane fotokópií, nahrávania, alebo iným použitím informačného systému, vrátane webových stránok, bez predbežného písomného súhlasu vlastníka vydateľských práv.

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form - electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, including web pages, without the prior written permission from the copyright owner.

ISBN 80-88709-96-2

Tlač MICHEL ANGELO Nitra

OBSAH - INHALT

Predhovor	5
Preface	6
Faksimile úvodu k 1. číslu Študijných zvestí	7
Gertrúda Březinová	
Sídliská a sídliskové nálezy z laténskej doby na juhozápadnom Slovensku	9
Siedlungen und Siedlungsfunde aus der Latènezeit in Süd-Westslowakei	49
Jozef Ďuriš	
Záchranný archeologický výskum v katastri obce Čab	51
Rescue excavation in cadastre of village Čab	60
Záchranný archeologický výskum v katastri obce Chynorany	61
Rescue excavation in cadastre of village Chynorany	75
Vladimír Hašek - Jaromír Kovárník - Jaroslav Peška	
Results of prospection and archaeological research on routes of linear construction projects in Moravia	77
Výsledky prospekce a archeologického bádání na liniových stavbách na Moravě	125
Eva Horváthová - Ján Chovanec	
Nálezy kultúry Čoťofeni v prostredí badenskej kultúry na východnom Slovensku	129
Finds of Čoťofeni culture in the environment of Baden culture in the east of Slovakia	139
Ján Hunka - Marián Soják	
Druhý poklad novovekých mincí z Hýb	141
Der zweite Schatz der neuzeitlichen Münzen aus Hybe	154
Ivan Cheben - Mário Bielich - Marián Čurný	
Záchranný archeologický výskum na Hodžovom námestí v Bratislave	155
Archäologische Rettungsgrabung auf dem Hodžovo námestie in Bratislava	175
Marián Soják	
Stav a perspektíva prezentácie jaskynných lokalít na Slovensku	177
Zustand und Perspektiven der Präsentation der Höhlen-Fundstellen in der Slowakei	191
Obsahy predchádzajúcich čísiel Študijných zvestí	193
Skratky periodík a edícií	233

PREDHOVOR

Vážení čitatelia,

dostáva sa Vám do rúk nové číslo časopisu Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied. Ide o jubilejné štyridsiate číslo, ktoré zároveň vychádza v roku, kedy Študijné zvesti dovŕšujú 50 rokov od svojho založenia. Domnievam sa, že tieto skutočnosti sú vhodnou príležitosťou na uskutočnenie istých pozitívnych zmien. Nepôjde však o radikálne zmeny týkajúce sa doterajšej orientácie tohto časopisu. To, čo v úvode prvého čísla Študijných zvestí avizoval ich vtedajší redaktor Anton Točík, zostáva prevažne v platnosti (pozri faksimile úvodníka prvého čísla Študijných zvestí). Obsahovo sa však rozšíri o nové témy, ktoré sa objavili v priebehu uplynulých rokov, a viac priestoru chceme poskytnúť aj zahraničným autorom.

Redakcia chce tiež umožniť publikovanie dizertačných prác, ale aj výraznejšie podporiť publikovanie diplomových prác absolventov archeológie (ako bolo avizované už v spomínanom úvodníku prvého čísla časopisu), ktoré nedostávajú dostatočný priestor v publikáciách príslušných univerzít, i keď sú často prínosom pre vedecké bádanie v danej oblasti, a to najmä po materiálovej stránke.

Už na prvý pohľad je Vám zaiste zrejmý aj nový vzhľad časopisu, ktorý nepochybne prispeje okrem estetickej stránky tiež k skvalitneniu podávaných informácií.

Na tomto mieste je zároveň vhodné upozorniť na kvalitu príspevkov odovzdávaných do tlače, ktorá je, pravdupovediac, v mnohých prípadoch viac ako katastrofálna. Aby bolo možné dosiahnuť vytýčenú úroveň časopisu, redakcia žiada všetkých budúcich prispievateľov o dôsledné dodržiavanie „Pokynov na úpravu rukopisov“, ktoré môžete nájsť na stránke <http://www.archeol.sav.sk/pokyny2006.pdf>. Ide najmä o spracovanie dodávaných ilustrácií. Ako vidíte, aj v tomto čísle sú už použité farebné ilustrácie, kde na ich kvalite mimoriadne záleží (v prípade akýchkoľvek nejasností ma môžete hocikedy kontaktovať na adrese ivan.kuzma@savba.sk).

Azda najdôležitejšou je skutočnosť, že Študijné zvesti sa po 50 rokoch stávajú periodikom vychádzajúcim dvakrát ročne. Domnievam sa, že v súčasnej dobe, pri raste počtu mladých archeológov, rôznych terénnych aktivít a ďalších činností súvisiacich s archeológiou, by zabezpečenie dostatku hodnotných príspevkov nemalo byť problémom, ako tomu v minulosti často bývalo. Už v roku 2005 vyšli dve čísla, každé v rozsahu cca 200 strán. Tento rozsah by mal byť zachovaný i v budúcnosti a v prípade potreby nevyklúčujeme ani vydanie čísla väčšieho rozsahu, prípadne i dvojčíslo.

Zostáva nám už iba veriť, že Vás nový vzhľad i ambície nášho časopisu oslovili a že sa to prejaví aj na počte a kvalite obdržaných príspevkov.

za redakciu Študijných zvestí

Ivan Kuzma
hlavný redaktor

PREFACE

Dear readers,

This fourtieth number of Študijné zvesti of the Archaeological Institute of the Slovak Academy of Sciences is coming out in a year which marks a fifty year long existence of the journal. In this sense it is an anniversary number, and I think that is a good opportunity for introducing some new positive changes. However, these will not be radical changes in the journal's orientation. What was noticed in the first issue of Študijné zvesti by its editor Anton Točík, is still more or less valid (see the facsimile of the preface to the first issue). But the content will expand with new topics appearing in recent years; we would also like to give more space to foreign authors.

The editorial staff also wants to support publication of MA-theses and dissertation theses in archaeology (as it was noticed in the above mentioned preface to the first issue of Študijné zvesti). These are not being given enough space in the publications of the relevant universities even though they represent a contribution to the particular research fields, especially as far as the material is concerned.

The new look of the journal will, apart from the aesthetic aspect, undoubtedly contribute to the improvement of the quality of the information provided.

At the same time, however, I would like to call attention to the formal or technical quality of the articles handed in for publication, which in many cases is rather warning. In order to achieve the required quality of the journal we kindly ask all prospective contributors to adhere to the "Instructions for manuscript formatting", which can be found on the following webpage: <http://www.archeol.sav.sk/sav.sk/pokyny2006.pdf>. This concerns especially the quality of illustrations. In this number we have started using colour illustrations, where the quality is very important. If you have any questions please do not hesitate to contact me on the address ivan.kuzma@savba.sk.

Most importantly, Študijné zvesti has after fifty years become a periodical issued twice a year. With the increase in the number of young archaeologists today, as well as of different field and other activities, getting enough articles for publication should not be such a problem as in the past. Already in 2005, two numbers were published, each of 200 pages. This extent should be sustained in the future, and if needed we might issue a volume of a larger extent, or even a double issue.

We hope that the new look and ambitions of the journal appeal to you and that this will be reflected in the number and quality of new articles.

On the behalf of the editorial staff of Študijné zvesti

*Ivan Kuzma
Editor-in-chief*

Faksimile úvodníka prvého čísla Študijných zvestí Archeologického ústavu SAV z roku 1957:

Ú V O D O M

Na rozdiel od iných štátov, život archeológie na Slovensku sa sústreďuje okolo Archeologického ústavu, s porozumením externých spolupracovníkov v príbuzných ústavoch, múzeách a univerzity.

Mohutný rozvoj archeológie, veľaka podpore strany a vlády, dosiahol dnes už takých rozmerov, že je naozaj potrebné registrovať vedecko - výskumnú prácu, plány ústavov, systematické a záchranné výskumy, drobné nálezy, redakčné komisie, vedecké rady, prednášky a často aj najnutnejšie personálne opatrenia. Charakter časopisu "Slovenská archeológia" tieto evidovať a registrovať nedovoľuje a tiež "Archeologické rozhledy" len čas od času sa k tomu dostávajú. Celý rad publikácií v zahraničí postihuje aj ďalšiu potrebu, vydávať preklady z tejto literatúry, ktorá jazykovo nie je prístupná, poťažne roztrúsená po mnohých časopisoch. S tým súvisí aj potreba systematicky zverejňovať bibliografiu, knižné a časopisecké prírastky knižnice AÚ SAV. V "Slovenskej archeológii" pre nedostatok miesta tiež nebude možné zverejniť všetky archeologické prírastky Archeologického ústavu, prípadne i krajských a okresných múzeí napriek tomu, že si to vyžaduje sprístupnenie základných prameňov. To sa týka aj tých výskumov väčšieho charakteru, ktoré pre odlišnosť vedeckého zamerania pracovníkov môžu byť publikované len ako pramene, bez analýzy a komentára.

Na univerzite z pera poslucháčov vychádzajú slušné práce a témy, ku ktorým sa už nebudú vracieť a ktoré si zasluhujú tiež zverejnenie. To sa čiastočne týka aj tých diplomových prác, z ktorých len zhrnutie, prípadne výťah sa dostane do "Slovenskej archeológie" a materiálová časť zostáva neprístupná. Dalo by sa ešte veľa spomenúť v živote slovenskej archeológie, čo pre nedostatok publikačných možností zostáva v archívoch, zápisniciach, prípadne v spomienkach určitých ľudí.

Všetky hore uvedené desideráta a potreby nájdu svoje miesto v Študijných zvestiach, ktoré majú byť zrkadlom a odrazom pokojného budovania slovenskej archeológie.

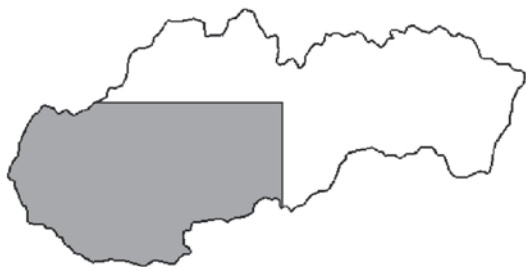
Budú vychádzať neperiodicky, o rozsahu asi 100 - 150 strán a podľa možností aj s cudzojazyčným resumé, tlačené na Zetaprinte a nákladom podľa potreby 300 až 350 exemplárov.

Ďalšie číslo bude venované 70. narodeninám nestora slovenskej archeológie dr. inž. Štefana Janšáka a výjde pravdepodobne do konca roku

SÍDLISKÁ A SÍDLISKOVÉ NÁLEZY Z LATÉNSKEJ DOBY NA JUHOZÁPADNOM SLOVENSKU

Gertrúda Březinová

Štúdia vznikla v rámci grantového projektu 2/2616/26, 2/7018/27 VEGA.

Doba laténska, sídliská, sídliskové nálezy, kartografické spracovanie lokalít, rozbor sídliskových objektov z Nitry-Šindolky, súpis lokalít z juhozápadného Slovenska.

La Tène period, settlement finds, cartographic elaboration of sites, analysis of settlement entities from Nitra-Šindolka, catalog of sites from southwest Slovakia.

ÚVOD

Vzhľadom na prirodzenú geografickú členitosť rozlišujeme na území Slovenska tri hlavné oblasti osídlenia v dobe laténskej. Juhozápadné Slovensko s veľkou hustotou nálezov tvorí súčasť keltského osídlenia stredného Podunajska. Severné a hornaté územia majú samostatný vývoj, ktorý vrcholí v púchovskej kultúre. Juh stredného a východného Slovenska inklinuje k vývoju v Potisi a Sedmohradsku.

Predmetom tejto štúdie je pokus o zmapovanie situácie na juhozápadnom Slovensku¹. Doteraz chýba presná evidencia lokalít, založená na kartografickom spracovaní skutočného stavu. Práve absenciu takejto databázy možno považovať za jeden z hlavných limitujúcich faktorov teoretického poznania. Za ďalšie negatívum možno považovať to, že ani jedna lokalita z uvedeného obdobia nebola skúmaná so zámerom vytýpovať informácie na zistenie štruktúry osídlenia a na vytvorenie modelu laténskeho sídliska.

Ak hovoríme o sídliskových nálezoch doby laténskej na Slovensku, často sa stretávame s názormi, že ide o početný preskúmaný súbor s nízkou vypovedacou hodnotou. Plne sa stotožňujeme s J. Bujnom (1994, 7, 8), ktorý v dosiaľ poslednej sumarizujúcej štúdii (obsahujúcej i súhrn všetkej staršej literatúry k téme) uvádza dva základné činitele podmieňujúce túto skutočnosť. Jedným je obmedzená vypovedacia schopnosť značného podielu tohto materiálu v súbore, ktorý bol získaný záchranným výskumom zvyčajne iba torzovitých častí sídlisk. Druhý je spôsobený nezverejnením väčšej časti pramennej bázy. Prehľady týkajúce sa doby laténskej vychádzali predovšetkým z bohatých, v danom čase nových poznatkov získaných výskumom pohrebísk (Benadik 1962). Ako pokus doplniť chýbajúce údaje o sídliskových objektoch z územia Slovenska treba chápať snahu A. Točíka (1977, 281-291) v skratke podať sumarizujúci zoznam laténskeho chát. Vzhľadom na absenciu publikovania nálezových celkov, ktorá, žiaľ, pretrváva i dnes, obsahuje zoznam iba názvy lokalít a počet chát. Upozornil však na skutočnosť, že z územia Slovenska je evidovaných 74 chát, čo v tom čase predstavovalo najvyšší počet v rámci Karpatskej kotliny. Zmapovaniu sídlisk a ich začleneniu do rámca kultúrneho vývoja stredného Podunajska sa venovala K. Kuzmová (1980, 313-336). Z celkového počtu 79 sídliskových lokalít v rámci Karpatskej kotliny evidovala 25 nálezísk z územia Slovenska. Okrem problémov s nevypublikovanými celkami je uvedená práca odrazom rozdielného prístupu k datovaniu neskorolátenských a stredolátenských sídliskových nálezov, spočívajúcim predovšetkým v datovaní grafitovej keramiky.

Už záver minulého a začiatok tohto storočia je poznamenaný tým, že viacerí bádatelia (Bartík/Březinová 1996; Březinová 2000; Hanuliak 1989, 151-201; Cheben/Ruttkayová/Ruttkay 1994; Ožd'áni/Hečková 1987, 391-412; Stegmann-Rajtár 1996), plne si uvedomujú nedostatočný výskum sídlisk doby laténskej na území

¹ Nie všetky uvádzané lokality presne kopírujú geografické hranice juhozápadného Slovenska.

Slovenska, publikujú ucelené nálezové celky. Práce súbornejšieho a analytického charakteru však naďalej chýbajú a okrem Nitry (*Bednár/Březinová/Ptáčková 2005; Březinová 2000; Březinová/Katkin 2004*) absentuje i publikovanie rozsiahlejších sídliskových celkov.

Na základe informácií získaných štúdiom nálezových správ z dokumentácie Archeologického ústavu SAV² a z publikovaných prameňov je z územia juhozápadného Slovenska dosiaľ evidovaných 425 lokalít so sídliskovými nálezmi. Vo väčšine prípadov ide o potvrdenie existencie sídliska iba na základe fragmentov keramického materiálu, ktorý rámcovo možno datovať od rozhrania HD/LTA až po záver LTD. Rozdielnosť v rozsahu informácií získaných zmapovaním týchto lokalít nás pri ich zverejnení viedla k tomu, že sa bližšie nezaobráame rozpisom všetkých nálezov. V prípade, ak boli na lokalite skúmané objekty, nálezy nerozpisujeme. Súčasťou nižšie uvedeného súpisu zámerne nie sú staršie nálezy z Bratislavy - mesta, nakoľko sú obsiahnuté v Archeologickej topografii Bratislavy (*Bratislava 1991*), kde je evidovaných 43 nálezísk z doby laténskej, doložených na 78 polohách. V súpise a na mapových podkladoch v rámci tohto príspevku sú tieto náleziská uvedené pod jedným evidenčným číslom (50). V prípade ich zaradenia do celkového počtu by už išlo o 503 nálezísk. Pod pojmom nálezisko rozumieme i viaceré polohy v rámci jednej obce. Iba podrobnejším terénnym prieskumom, prípadne výskumom by sa dalo potvrdiť, resp. vyvrátiť, či ide o jedno sídlisko, alebo o samostatné dvorce umiestnené v tesnej blízkosti.

Zámerom tejto práce nie je prehodnotiť hodnovernosť vypovedacej schopnosti komplexu sídliskových nálezov z juhozápadného Slovenska, čo z hľadiska početnosti lokalít nie je vôbec možné. Datovanie preberáme vo väčšine prípadov tak, ako ho uvádzajú autori príspevkov a nálezových správ. Snahou bolo predovšetkým vytvoriť východiskovú databázu odzrkadľujúcu súčasný stav poznania a vyhotoviť kartografické podchytenie sídliskových lokalít³, ktoré, ako dúfame, prinesie určitý ucelenejší pohľad na hustotu osídlenia. Môže byť aj dobrým základom pre vytypovanie záujmových území ďalšieho výskumu na sledovanie závažných otázok života keltskej spoločnosti. Určite sa však pritom nevyhne mierne skreslenému pohľadu na hustotu osídlenia jednotlivých regiónov, lebo v mnohých prípadoch množstvo lokalít závisí od intenzity zberu a prieskumu v geografických územiach podmienených subjektívnym hľadiskom bádateľov, ako aj intenzitou stavebnej činnosti. Mnohé nové náleziská potvrdzujú, že aj na územiach, kde sa nepredpokladal výskyt laténskych lokalít, sa tieto výskumnou činnosťou doložili.

HISTORICKÝ RÁMEC DOBY

Na konci doby halštatskej sa na nami sledovanom území stretávame so zložitou situáciou. Kultúrne sa prejavovala prekrytím východnej časti územia kalenderberskej kultúry skupinou Vekerzug, čo súviselo s trácko-skýtskou inváziou do strednej Európy (bližšie *Romsauer 1987, 110*). Hranicou a zároveň styčným fenoménom bola rieka Váh. Do takto sformovaného prostredia prenikali od polovice 5. stor. pred Kr. vo viacerých okupačných vlnách Kelti. V najstaršom období to boli len malé, azda prospektorsky zamerané skupiny.

V polovici 4. stor. pred Kr. dochádza k priamej okupácii. Táto hlavná kolonizačná vlna, smerujúca po pravom brehu Dunaja, úzko súvisí s obsadzovaním jadra Karpatskej kotliny, s koncentráciou osídlenia v ohybe Dunaja a v povodí dolných tokov Ipľa, Hrona, Žitavy a Nitry. Zdá sa, že keltská historická expanzia nezasiahla výrazne západné územie Slovenska s neskorohalštatským a včasnotaténsky osídlením, ale smerovala predovšetkým do juhovýchodných oblastí osídlených nositeľmi vekerzugskej skupiny a časť z nich odtiaľ zrejme vytlačila. V rámci stupňa LTB sa archeologicky prejavuje v podobe tzv. plochých keltských pohrebísk.

Od druhej polovice 3. stor. pred Kr. boli zakladané nové pohrebiská s prevahou, resp. s výlučne žiarovým rítom, ktoré pravdepodobne na rozhraní stupňa LTC1/C2 vyznievali v plytkých alebo vo vrstvových žiarových hrobách s nepočetným fragmentárnym inventárom (podrobnejšie *Bujna 1994, 10; Pieta 1993*). Sídliská tohto obdobia nie sú zatiaľ dostatočne preskúmané.

V osídlení je zrejme cieľavedomá orientácia na prírodné prostredie. Osady a dvorce sa zakladali na poľnohospodársky vhodnej pôde v blízkosti vodného zdroja. Husté osídlenie je doložené hlavne v Ponitří, Požitaví a Pohroní. Veľký význam z hľadiska riešenia sídliskovej problematiky tohto časového úseku

² Za kladný prístup k získaniu uvedených údajov patrí moje poďakovanie vedeniu Archeologického ústavu SAV v Nitre.

³ Za vyhotovenie mapových podkladov patrí moja vďaka Ing. Elene Blažovej.

má sídlisková aglomerácia v okolí Nitry (Hečková 1993, 65). Nitra je zároveň aj najsevernejšou hranicou výskytu plochých keltských pohrebísk.

Ďalší kolonizačný prúd zasiahol naše územie začiatkom 2. stor. pred Kr. Dáva sa do súvisu so severoitalskými kmeňmi, ktoré po porážke Rimanmi ustúpili na sever a prenikli aj na územie Slovenska.

V severozápadnej časti Karpatskej kotliny sa vytvorili dve mocenské centrá. Jedno, v antických správach nazývané Norické kráľovstvo, sa utvorilo vo východnej časti Alpského masívu. Druhé mocenské zoskupenie, reprezentované Bójmi, je v antických prameňoch lokalizované do Hercýnskeho lesa a neskôr i na severozápadný okraj Karpatskej kotliny (Bujna 1994, 11). V priebehu stupňa LTC (hlavne záver LTC1 a začiatok LTC2) dosiahlo keltské osídlenie juhozápadného Slovenska najväčšiu intenzitu (mapa 5). Koncentrácia lokalít so sídliskovými objektmi je hlavne v povodí riek Nitry a Žitavy. Zdá sa, že tento smer postupu bol najvhodnejší a najviac vyhovoval požiadavkám kladeným na výber polohy pre osídlenie. Najsevernejšie položeným skúmaným objektom v tomto povodí zo stupňa LTC1-LTC2 je chata z Topoľčian, z polohy Hrad (Wiedermann 1992). V priebehu strednej doby laténskej sa začína osídlenie kumulovať pozdĺž komunikačných ťahov, a to i na polohách nepriaznivých z hľadiska poľnohospodárstva (Pieta/Zachar 1993, 146).

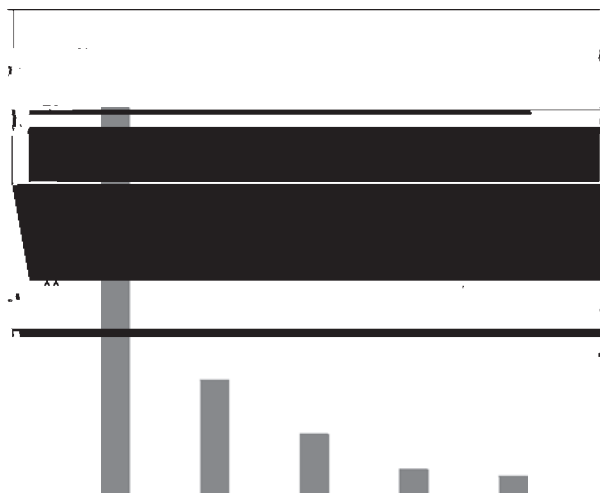
V mladšej fáze LTC došlo v celom keltskom stredoeurópskom priestore k výrazným zmenám. Na jednej strane zanikajú tradičné pohrebiská, na strane druhej sa začínajú budovať oppidá, výšinné sídliská a sídliská centrálného charakteru. Vo fáze LTD sa opäť sčasti prejavuje aj etnicky podmienená bipartícia juhozápadného Slovenska. Západne od Váhu vrcholí vývoj keltského osídlenia, podporený pravdepodobne príchodom Bójom, s mimoriadne dôležitým centrom v oblasti Bratislavy. Vo východnej časti už od sklonku druhého storočia pred Kr. začala infiltrácia dáckych elementov. Prítomnosť Dákov na našom území v súvislosti s Burebistom, ale aj pred ním, dokladajú i antické správy a nálezy mincí (Kolníková 1997, 37-53), avšak aj hustota osídlenia vybraných regiónov a vznik sídlisk typu Zemplín (Bednár/Březinová/Ptáčková 2005, 149). Genéza tohto modelu sídlisk nie je dostatočne známa. Sú typické pre východokeltskú a dácku oblasť. Tvorí ich menšia opevnená akropola obklopená viacerými industriálnymi osadami. Dácke osídlenie pretrváva na mnohých miestach až do doby rímskej (Hečková 1993, 64, 65; Pieta 1982, 35-46).

O spoločenskej organizácii Keltov bližšie informujú ploché keltské pohrebiská. Na základe rozboru takýchto pohrebísk z územia Slovenska vieme, že ide o spoločnosť s pokročilou sociálnou diferenciáciou. Zlom v sociálnom vývoji sa odohral medzi dobou halštatskou až včasnou dobou laténskou a staršou strednou dobou laténskou (Bujna 1982). Obsadenie nových území, exploatacia nových zdrojov a oživenie výmenno-obchodných kontaktov umožnili hospodársky rozmach a konsolidáciu sociálnych pomerov. Rozmach ekonomiky, obchodu a výroby sféry v neskorších obdobiach, reprezentovaných vznikom výšinných sídlisk a sídlisk centrálného či oppidálneho charakteru, smeruje k uskutočneniu najvýraznejšej spoločenskej deľby práce v pravekých a včasnohistorických dejinách strednej Európy. Keltská spoločnosť dospela až do štádia výrazného vyčlenenia sa sociálnych vrstiev a k vytváraniu prvých zárodkových foriem štátnej organizácie. Napriek tomu Kelti nikdy nevytvorili vlastný štát a zostali iba roztrieštenými samostatne existujúcimi skupinami.

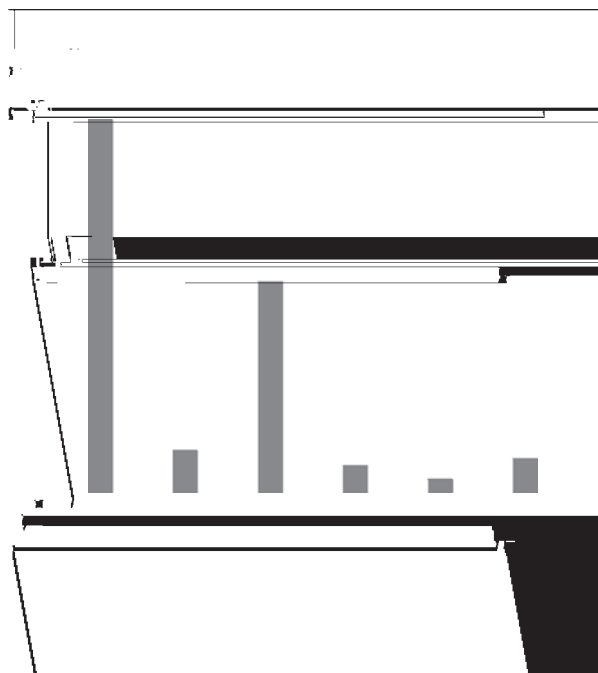
Nepochybné významným prameňom pre poznanie života tejto doby sú sídliská všetkých typov od agrárnych osád po oppidá, ako aj početné nálezy výrobných a remeselníckych objektov. Potvrdzujú existenciu širokého spektra výrobcov, remeselníkov, obchodníkov a nepriamo i organizátorskej a správo-administratívnej vrstvy obyvateľov. Snaha o bližšiu charakteristiku sídliskových štruktúr, správy územných celkov a tým aj spoločenských pomerov na základe rozboru sídlisk naráža na zlomkovitosť a kvalitu pramennej bázy, ale aj na rezervy v publikovaní fondov (Hečková 1995, 19).

GEOGRAFICKÁ A PRÍRODNÁ CHARAKTERISTIKA

Východiskový priestor tvorí geografické územie stredného Podunajska, ktoré vymedzujú dolné a stredné toky riek Moravy, Váhu, Nitry, Hrona, Žitavy a Ipľa. Pre túto oblasť je určujúci rovinný terén Podunajskej nížiny a takmer severojužná orientácia pohorí (Malé Karpaty, Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Vtáčnik, Pohronský Inovec, Štiavnické hory) a vodných tokov ústiach do Dunaja. Väčšiu časť západného Slovenska zaberá Podunajská nížina, ktorá sa morfológicky delí na Podunajskú rovinu a päť pahorkatín (Trnavskú, Nitriansku, Žitavskú, Hronskú a Ipľskú). Pahorkatiny dosahujú vyššie nadmorské výšky (150-200 m), pričom smerom k pohoriam je to až 300 m. Hydrologické podmienky sú určené povodím Dunaja. Prírodné prostredie zohralo svoju neodmysliteľnú úlohu pri výbere polohy na osídlenie a rozhodujúcou mierou ovplyvnilo existenciu každej spoločensko-ekonomickej formácie. Pod pojmom prírodné prostredie treba rozumieť súhrn všetkých prírodných podmienok na určitom území.

Graf 1. Situovanie výberu lokalít na juhozápadnom Slovensku podľa reliéfu.

Graf 2. Situovanie výberu lokalít na juhozápadnom Slovensku podľa substrátu.

To znamená jednak pomery krajinné, ako sú reliéf, geologické podložie, pôda, vegetácia a fauna, jednak klimatické prostredie.

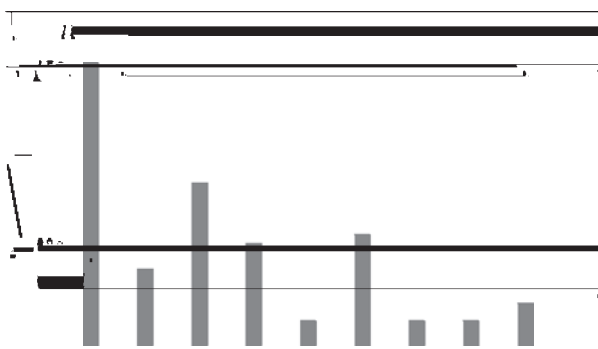
Doba laténska patrí z hľadiska vývoja podnebia do mladšieho subatlantika (Michalko a kol. 1986, 33) do mladého holocénu. Oproti predchádzajúcemu obdobiu poklesla teplota podnebia o 1-2 °C, pribudlo zrážok a podnebie pozvoľna nadobudlo dnešný ráz (Krippel 1986, 201). Priemerné ročné teploty nížin sa ustálili na hodnote okolo 9,5 °C, so zrážkami medzi 550-650 mm za rok.

Na základe výskytu peľových zrníek v peľových diagramoch E. Krippel (1986, 183) pre vegetáciu v subatlantickom období na nami sledovanom území uvádza lužné lesy, lesostepné porasty, skupiny subxerofilných dubín a v minimálnom priestore skupiny bučín. Doba laténska je významným obdobím pre výmenu sortimentu pestovaných zrnovín na území Slovenska. Dá sa predpokladať, že k výmene mohlo dôjsť aj v samotnej agrotechnike pestovania (Hajnalová 1989, 135).

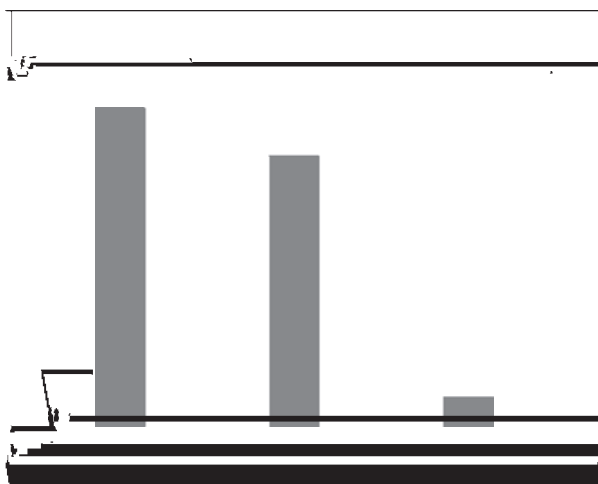
Osídlenie v dobe laténskej sa na tomto území koncentrovalo predovšetkým v úrodných nížinách. Riadilo sa presne stanovenými kritériami dobre zachytenými na grafoch predstavujúcich vlastne výstup jednotlivých ekoparametrov sledovaných na sídliskových polohách, lepšie povedané iba na vybraných náleziskách, ktoré prešli užším výberom. Museli spĺňať kritérium aspoň jedného preskúmaného objektu. Z celkového počtu 425 lokalít sa 103 dostalo do tohto výberu.

Pre opis konkrétnych vlastností a zložiek krajiny sme zvolili postup uvedený v práci L. Miklósa a kol. (1990, 8). Hoci sú údaje totožné s výsledkami publikovanými J. Michalkom a kol. (1986), pre nami sledované parametre viac vyhovovali mapové podklady v mierke 1 : 200 000, s vyznačením ekoparametrových okruhov. Vyjadrenie je numerické a opisné. Sledované hodnoty platia pre reliéf, substrát, pôdu, klímu a vodný tok.

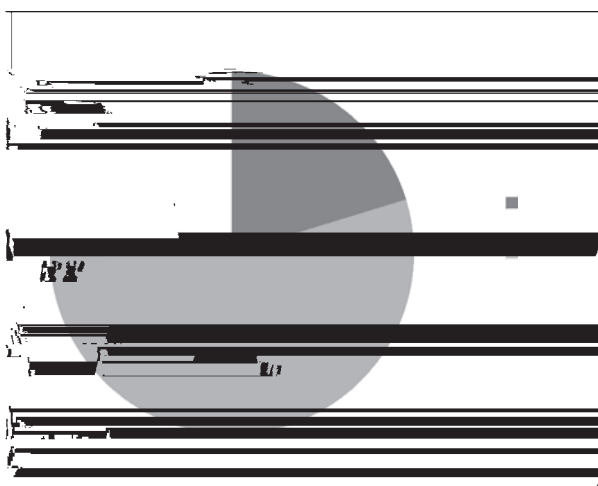
Ako vyplýva z grafického percentuálneho zastúpenia jednotlivých parametrov pre reliéf (graf 1), osídľované boli predovšetkým fluválne roviny riečnych nív (62,5% lokalít - parameter 01). Je to územie s prakticky nulovým sklonom a s nepatrnou vertikálnou členitosťou. Sú tu zahrnuté i nízko položené riečne terasy, ktoré iba slabšie vystupujú nad okolitý terén. Je to hospodársky najviac využívané územie. Na druhom mieste je mierne zvlnený reliéf, kde sú doliny potokov plytké, s miernymi amplitúdami nepresahujúcimi 30 m a so svahmi (18,5% lokalít - parameter 03). Na Slovensku predstavujú najintenzívnejšie hospodársky využívané územie so značným zastúpením ornej pôdy. Menej sú zastúpené mierne členené pahorkatiny (11% lokalít - parameter 04), stredne členené pahorkatiny s amplitúdou reliéfu nepresahujúcou cca 100 m (4,5% lokalít - parameter 05) a stredne členené vrchoviny, kde amplitúda reliéfu nepresahuje 180 m (3,5% lokalít - parameter 07).

Graf 3. Situovanie výberu lokalít na juhozápadnom Slovensku podľa pôdy.

Graf 4. Situovanie výberu lokalít na juhozápadnom Slovensku podľa klímy.

Graf 5. Situovanie výberu lokalít na juhozápadnom Slovensku podľa vodného toku.

Čo sa týka substrátu (graf 2), prevahu má zastúpenie hlinitých až hlinito-piesčitých nivných sedimentov (51,55% lokalít - parameter 01). Na druhom mieste sú to spraše až sprašové hliny (29,2% lokalít - parameter 07). Hlinité až hlinito-kamenité zeminy sú zastúpené na 4,9% lokalít (parameter 16), 5,85% sú zastúpené lokality na štrkovitých terasovitých sedimentoch (parameter 04) a na štrkovito-hlinitých diluviálnych sedimentoch (parameter 10) a 1,95% lokalít má substrát v zložení prachovito-hlinitých až ílovitých zemín na nespevnených sedimentoch (parameter 11).

Pôdu ako samostatný prírodný útvar, ktorý odráža súčasnú a čiastočne i minulú štruktúru krajiny, sme sledovali z hľadiska existenčných faktorov ľudskej spoločnosti (graf 3). Najviac sú zastúpené nivné a lužné pôdy glejové (fluvizeme a čierne glejové). Je na nich situovaných 32,2% lokalít (parameter 02). Hlavne v strednej dobe laténskej zaznamenávame koncentráciu osídlenia na hnedozemných pôdach (12,6% lokalít - parameter 07). Ďalej sú to lužné pôdy černoziemné a čierne (18,4% lokalít - parameter 04), černozieme karbonátové (11,6% lokalít - parameter 05), čierne karbonátové (8,7% lokalít - parameter 03), rendziny a rendziny hnedé (4,8% lokalít - parameter 14), zhodne sú zastúpené ilimerizované pôdy oglejené a hnedé pôdy (2,09% lokalít - parameter 09 a 10), černozieme, lužné pôdy a zasolené pôdy (2,09% lokalít - parameter 06).

Klimatické oblasti a rozmiestnenie sídlisk v závislosti od veľkosti vodného toku vyjadrujú grafy 4 a 5. Parametre sú stanovené na základe geografickej polohy a eróznej činnosti prítalových dažďov. Klimatická oblasť typu 0 zaberá rozsiahlu, nižšie položenú časť Podunajskej nížiny s teplou oblasťou. Typ 1 spadá do vyššie položených nížinných oblastí a typ 3 do vyššie položených pahorkatín s mierne teplou oblasťou. Väčšia časť Slovenska patrí do kategórie s nízkym prítalovým dažďom.

Prevažná väčšina sídlisk je situovaná k vodnému toku III. (54,4% lokalít) a IV. (25,2% lokalít) kategórie a v nadmorskej výške do 200 m (Slovensko 2, tab. 39), ktorá ju radí do najteplejšej klimatickej oblasti. Priemerné ročné teploty tam dosahujú 8-10 °C, priemerné množstvo zrážok za rok sa pohybuje medzi 550-650 mm.

I napriek tomu, že pri sledovaní uvedených prírodných parametrov osídlenia sme sa opierali o súčasné údaje (čo je možné iba pre subatlantické obdobie) a predmetom záujmu boli iba lokality, ktoré spĺňali kritérium aspoň jedného preskúmaného sídliskového objektu, výsledné grafy jednoznačne potvrdzujú platnosť presných kritérií pre voľbu miesta na osídlenie. Malé odchýlky je možné pozorovať v jednotlivých časových stupňoch doby laténskej v súvislosti s celkovou zmenou prírodnej situácie.

CHRONOLOGICKO-CHOROLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA SÚBORU

Sledovaná oblasť juhozápadného Slovenska, s ťažiskom datovania v LTB2/C1 až LTD, poskytuje pre štúdium tejto problematiky sídliská nížinného, výšinného a oppidálneho charakteru. Po období, kedy boli v popredí štúdiá o dobe laténskej predovšetkým pohrebiská a sídliská výšinného charakteru, venujeme pozornosť aj menej atraktívnym nížinným sídliskám. V podstate až do konca šesťdesiatych rokov minulého storočia sa riešenie chronologických otázok orientovalo iba na datovanie pohrebísk (*Filip 1956*). Terajší záujem o neopevnené agrárne sídliská pramení zo snahy zmapovať a poznať osídlenie v sledovanej oblasti a tým zodpovednejšie riešiť dobové hospodárske, politické a sociálne pomery, prípadne sa zamerať aj na celkovú rekonštrukciu vzhľadu vtedajšej krajiny. Zmeny nastali aj v celkovom hodnotení významu a funkcie nížinných aglomerácií. Zdá sa, že majú nie menej dôležitú úlohu ako neskoršie výšinné a oppidálne sídliská (*Hill 1995; Salač 1996*).

Databáza nami sledovaných sídliskových lokalít predstavuje fond, ktorého nedostatkom je, že vo väčšine prípadov ide o intencionálne neskúmané sídliskové areály. Za povšimnutie stojí aj tá skutočnosť, že iba na niekoľkých lokalitách (Nitra-Šindolka, Nitra-Mikov dvor, Jelšovce-areál JRD, Komjatice, Lipová-Ondrochov, Tekovský Hrádok-Hrádza, Šarovce, Bratislava, Ružinov-Zlaté piesky, Chorvátsky Grob, Žemberovce) je sústredených viac ako päť úplne preskúmaných objektov.

S výnimkou Nitry-Šindolky (*Březinová 2000*), Komjatíc (*Točík 1980; 1981b*), Chorvátskeho Grobu (*Farkaš/Nagy/Gregor 2006*) a Žemberoviec (*Bielich 2004*) neboli ďalšie spomenuté sídliská publikované, nebolo ich teda možné použiť na podrobnejšiu analýzu sídliskovej štruktúry a urbanistiky. Napriek vymapovaniu sídliskových lokalít sú poznatky o podobe a charaktere nížinných sídlisk veľmi torzovité.

Pôdorys osady sa nepodarilo v úplnosti preskúmať. Určitý obraz o urbanistickej podobe poskytujú iba odkryté sídlisko z Nitry-Šindolky, kde bolo na ploche 1 ha 52 objektov. Čiastočne sa urbanistika sídliska dá sledovať aj na lokalitách Nitra-Mikov dvor - so skupinkami objektov (*Hečková 1993*, 69, obr. 3), Jelšovce - s objektmi v oddelených skupinkách na terase rieky Nitry (Bátora 1988, nepublikovaný celkový plán, NS 12161/88), Komjatice - so šiestimi chatami v skupinkách 3 + 2 + 1 (*Točík 1980; 1981b*). Rozmiestnenie dvanástich chát z Tekovského Hrádku nebolo zverejnené. To isté platí aj o ostatných sídliskách.

Z vymapovania sídlisk na území juhozápadného Slovenska (mapka 1) jednoznačne vystupuje do popredia ich rozmiestnenie v úrodných nížinných oblastiach riek, predovšetkým pri ich menších prítokoch. V rámci chronologického rozlíšenia lokalít sme pracovali s nie dostatočne hodnovernými informáciami. Ich torzovitosť, ako aj skutočnosť, že nebolo možné preveriť datovanie jednotlivých sídliskových objektov, neumožňovali vyčleniť presné časové horizonty osídlenia. To ostáva úlohou ďalšieho výskumu.

V tomto smere je možné pracovať s lokalitami datovanými od HD/LTA až do LTD (mapa 1). Upozorňujeme na skutočnosť, že údaje o datovaní preberáme tak, ako ich uvádzali jednotliví autori. Pri podrobnom spracovaní materiálnej náplne určite dôjde k ich korigovaniu. Pri ďalších mapových podkladoch (mapa 2-6) sme pracovali už iba s výberom lokalít, t. j. s počtom 103, kde bol skúmaný aspoň jeden objekt. Aj tu si však dovoľíme poznamenať, že pri podrobnom rozpracovaní nálezov určite dôjde k posunom v datovaní niektorých lokalít. Podľa hrubo načrtnutej relatívnej chronológie sú najpočetnejšie zastúpené sídliská s datovaním od LTB2/C1 až LTC2/D1 (mapa 5). Zo sledovania ekoparametrov a z rozmiestnenia lokalít v povodí riek (grafy 2-6; mapy 2-6) vyplývajú určité zákonitosti, ktoré upresňujú pohľad na výber polohy pre osídlenie v dobe laténskej. Z hľadiska počtov skúmaných objektov na jednotlivých sídliskových polohách je zrejma koncentrácia osídlenia hlavne v Ponitří a v Požitaví.

Rieka Nitra

Neberúc do úvahy počty úplne doskúmaných sídliskových objektov či objektov narušených, prípadne nedoskúmaných v smere J-S, upúta pozornosť ich dlhý reťazec, lemujúci územie po oboch stranách dolného až stredného toku rieky Nitry a jej prítokov. Sú to sídliskové objekty z lokalít Branč, Veľký Kýr, Lipová-Ondrochov, Komjatice, Šurany-Nitriansky Hrádok, Veľký Cetín, a Nitra s viacerými polohami. Koncentrácia sídliskových objektov sa v Nitre zistila na lokalitách Mikov dvor, Martinský vrch, Šindolka a Párovské Háje. Severne od Nitry sú situované sídliská väčšieho rozsahu v Jelšovciach, vo Výčapoch-Opatovciach a v Hajnej Novej Vsi, ktoré možno datovať do LTC až LTD1, teda zhodne ako záverečný horizont na sídlisku v Nitre-Šindolke. Už samotná skutočnosť, že s maximálnym odstupom 10 km je v povodí rieky Nitry doložená existencia sídelných areálov, ktoré boli minimálne počas jednej fázy strednej doby laténskej súčasné, dáva možnosti na zamyslenie sa okrem iného aj nad ekonomicko-ekolo-

gickým zázemím a celkovou štruktúrou sídlisk. V niektorých oblastiach dochádza aj ku kumulácii osídlenia, napríklad v Komjaticiach a najvýraznejšie v okolí súčasného mesta Nitry. Takáto kumulácia väčších sídelných areálov s dokladmi osídlenia na viacerých polohách podporuje domnienku, že ide o hospodársky významný región, resp. o osídlenie centrálného charakteru. Dôkazom toho sú často výnimočné nálezy, napríklad mince, rôzne ozdoby a šperky.

Rieka Žitava

Okrem početných dokladov sídlisk potvrdených iba ojedinelými zberovými nálezmi sa sídlisko väčšieho rozsahu zistilo na Požitaví v Sľažanoch, kde na celkovo preskúmanej ploche 457 m² boli odkryté zvyšky štyroch chát a jedno ohnisko. Autor výskumu *M. Ruttkay* (1987) hovorí o ulicovom systéme radeňom v smere toku potoka a rešpektujúcom sklon terasu. Koncentrácia viacerých sídlisk je v okolí Bajču, v Bajči-Vlkanove (*Březinová* 1999, 212), v Dvoroch nad Žitavou a v Úľanoch nad Žitavou. Staré koryto rieky Žitavy sa tu meandrovito zarývalo do dún, ktoré sa miestami vypínali 3-4 m nad okolitý terén a boli vhodné na osídlenie už od najstarších čias.

Rieky Hron a Ipel'

Iba päť sídlisk väčšieho rozsahu poznáme na základe súčasného stavu bádania na Pohroní. Dve pochádzajú z Chľaby (dve polohy), jedno zo Šaroviec, kde na ploche 2500 m² bola husto zastavaná časť osady so šiestimi chatami. Ďalšie je z Tekovského Hrádku (plocha 200 x 40 m bola zničená bagrom a výskum sa realizoval na ploche 250 x 100 m), kde bolo odkrytých desať chát a tri objekty, piate pochádza zo Žemberoviec. Význam regiónu však umocňujú dôležité nálezy z bezprostredného okolia Levíc, ako poklad mincí (*Ondrouch* 1937) a tiež novoobjavené pohrebisko (*Samuel, v tlači*).

Rieka Váh

Plošne skúmané sídliská z povodia Váhu chýbajú. Ide o menšie odkryvy, ktorými sa zistili 2-3 chaty, ako napríklad v Šali-Veči, v Hlohovci a v Dvorníkoch-Posádke.

Západná strana Malých Karpát a rieka Morava

Sídliská z tejto oblasti síce poznáme, sú však nedostupné na ďalšie analýzy, nakoľko, žiaľ, nie sú publikované. K zaujímavým patrí lokalita v Studienke, kde sa na ploche 3 ha odkrylo osem objektov - tri zahĺbené objekty - chaty, jedna nadzemná stavba a štyri kultúrne jamy. Toto sídlisko malo priamy súvis s ťažbou limonitu a tvorilo zázemie keltskému oppidu Pohanská. Na Záhorskej nížine boli zakladané osady s koncentráciou pozdĺž ľavého brehu rieky Moravy, napríklad Devínska Nová Ves, Kúty, Zohor, Šaštín-Stráže a intenzívnejšie osídlenie v okolí Plaveckého Podhradia.

Východná strana Malých Karpát a Trnavská tabuľa

Priestor Malých Karpát patril k významným strediskám keltského osídlenia v čase príchodu tohto etnika do oblasti stredného Dunaja. Na základe najnovších výsledkov prieskumu a výskumu tejto oblasti sa dá uvažovať, že ide o najvýchodnejšiu časť tohto včasnolátenského osídlenia, ktorá sa ešte donedávna predpokladala v oblasti Treisenu v Dolnom Rakúsku. Zmeny nastali po objavení významnej lokality z daného časového úseku v Horných Orešanoch. Okrem Bratislavy-Dúbravky boli v tomto územnom priestore ďalšie sídliská, a to v Rakoviciach a v Trnave-Hornom poli, ktoré časovo korešpondujú s pohrebiskami v Bučanoch a Stupave. Osídlenie v strednej dobe laténskej je potvrdené uprostred Trnavskej pahorkatiny v Budmericiach, Cíferi-Páci, Čataji a na ďalších polohách.

Na základe súčasných poznatkov o sídliskových náleziskách sa zdá, že v rámci nami sledovaného územia máme dva rozdielne typy sídlisk. Na jednej strane sídliská s väčšou koncentráciou objektov (5 až 52), na strane druhej ich malé zoskupenia (2-3 objekty), tvoriace azda samostatné celky, tzv. dvorce. Oba typy sídlisk boli pravdepodobne sebestačné, vzájomne prepojené, s hlavným zameraním na agrárne hospodárstvo, drobný chov zvierat, podomácke remeslá a v neposlednom rade na obchod. V prípade niektorých menších zoskupení objektov (napr. v Bratislave, Čataji, Šali-Veči, Komárne) možno počítať aj s prítomnosťou hrnčiarskej výroby.

CHARAKTER SÍDLISKOVÝCH OBJEKTŮ

Z prehľadu sídlisk z územia juhozápadného Slovenska, kde bol zistený aspoň jeden objekt, je zrejme, že archeologicky skúmaných bolo celkom 328 objektov, z ktorých možno 212 označiť ako chaty. Ostatné je možné interpretovať ako jamy rôzneho charakteru, pece a ohniská. Napriek tomu, že ide o početný súbor sídliskových objektov, vo väčšine prípadov nie sú informácie dostatočné na bližšiu analýzu (z väčšej časti ide o nepublikované, alebo iba o čiastočne publikované údaje).

Sídlisko s doteraz najväčším počtom preskúmaných objektov predstavuje Nitra-Šindolka, a to je aj dôvod, prečo sme si na demonštrovanie vzhladu, ako aj zachytených konštrukčných detailov latenských objektov vybrali práve túto lokalitu.

Nitra-Šindolka

Polykultúrne nálezisko sa tiahne smerom JV-SZ na ľavobrežnej terase rieky Nitry. Zdá sa, že pre výber polohy na osídlenie bol smerodajný pokojný prítok Nitry - Dobrotka. Laténske sídlisko bolo z väčšej časti situované medzi vrstevnicami 149 a 145. Ide o stredne členitý reliéf so zastúpením hnedozeme a s teplým klimatickým obdobím. Vzdialenosť od vodného zdroja IV. až V. kategórie je 100-150 m.

Terénny výskum začal v roku 1968, pokračoval v rokoch 1974 až 1977 a po dlhšom čase bol opäť obnovený v rokoch 1985-1986 a 1995. Počas každej sezóny výskumu sa odkryl určitý počet latenských objektov. Na tomto mieste je nutné spomenúť i tú skutočnosť, že jednotlivé výskumné sezóny boli realizované rôznymi odbornými pracovníkmi. Hoci nadväznosť na predchádzajúce výskumné aktivity bola evidentná, nie je možné nepostrehnúť určité rozdiely v postupe samotných terénnych a dokumentačných prác. Po prvom roku zisťovacích sondáží sa pokračovalo metódou plošnej odkrývky. V sezónach 1985-1986 a 1995 sa výskum uskutočnil na vopred odhumusovanej ploche.

Zo strednej a mladšej doby laténskej bolo odkrytých 52 objektov. Ani v jednom prípade nie je doklad superpozície latenských objektov. Z formálneho hľadiska ich možno rozdeliť na tzv. chaty (32 objektov) a jamy (20 objektov). Iba objekt 45/75 bol zásobnou jamou (tab. VI). Ako chaty označujeme zahĺbené objekty so stopami po nadzemnej konštrukcii a s rôznou úpravou vnútorného priestoru. Termín chata je použitý vo všeobecnej rovine. Nie vždy možno hovoriť o obytnej funkcii. Napriek zhodnej stavebnej technike mohli mať niektoré takéto objekty aj výrobnú, hospodársku (rôzne prístavby a sklady) alebo aj kombinovanú funkciu. Pravidelnosť pôdorysov chat nepovažujeme za rozhodujúce kritérium, keďže v pravom zmysle slova bez idealizácie žiaden objekt túto vlastnosť nemá. Z objektov, ktoré patria medzi chaty, vynechávame tri, ktoré boli zničené terénnymi prácami. Úplne bolo preskúmaných 29 chat. Sú to zahĺbené objekty. Vychádzajúc z vnútorného členenia priestoru, ktoré bolo zistené a zdokumentované archeologickým výskumom, ich orientačne delíme do dvoch základných skupín (tab. I-V).

Prvú skupinu predstavujú chaty, ktoré vykazujú vnútorné členenie priestoru (tab. I-III; V). Na dne sa vyskytuje väčšie množstvo hrotitých jamiek a sledovateľné sú tu i ďalšie konštrukčné detaily. Do tejto skupiny patrí celkom 19 chat (5/68-75, 10/68, 12/68, 14/68-85, 126/76, 150/77, 158/77, 164/85, 165/85, 166/85, 179/85, 185/86, 186/86, 189/86, 190/86, 191/86, 194/86, 201/86, 245/95).

Druhou skupinou sú chaty s nevýrazne členeným vnútorným priestorom (tab. IV-V). Z konštrukčných prvkov sú zistené iba jamy po nosných koloch, prípadne jamy po oporných stĺpoch a rôzne priehlbiny. Hrotité malé jamky sa na dnách nevyskytujú. Do tejto skupiny patrí zvyšných 10 chat (68/75, 72/75, 94/75, 101/75, 102/75, 111/76, 127/76, 128/76, 141/76, 176/85).

Z hľadiska podrobnejšieho členenia typov sídliskových objektov je však otázne, do akej miery sú vierohodné detaily zistené terénnym výskumom. Ide o to, že pri výskume tohto charakteru, kde sa vystriedalo niekoľko vedúcich výskumu s rôznym prístupom k vyberaniu a dokumentovaniu objektov, je možné postrehnúť aj niektoré nezrovnalosti. Ideálny stav, že objekty z jedného časového úseku by boli vybrané pod dohľadom jedného pracovníka, prípadne za rovnakých poveternostných podmienok, je, žiaľ, nemožný.

Sledovanie stavebných detailov a úpravy interiéru chát

V tomto prípade vychádzame predovšetkým z informácií, ktoré sú uvedené v opise objektov v náleзовých správach, ako aj porovnaním nákresov a fotodokumentácie.

1. Úprava podlahy (dna):

- tvrdá ubitá odlupujúca sa dlážka bola v 10 chatách (10/68, 12/68, 14/68, 164/77, 166/85, 179/85, 185/86, 186/86, 189/86, 246/95);
- rovné vymazané tvrdé dno bolo v 4 chatách (94/75, 102/75, 111/75, 141/76);
- korytovité nerovné dno bolo v 2 chatách (68/75, 176/85);
- rovné dno bez úpravy bolo v 4 chatách (72/75, 101/76, 127/76, 128/76).

2. Malé hrotité kolové jamky, zistené pod úrovňou dna, boli v 19 chatách v rôznom zoskupení:

- nepravidelne rozmiestnené po celej ploche (5/68);
- s väčšou koncentráciou v západnej tretine; vo východnej tretine boli jamky s väčším priemerom (10/68);
- rozmiestnené akoby s koncentráciou v strede (12/68);
- rozmiestnené po celej ploche, ale s väčšou koncentráciou pri južnej polovici (14/68);
- malý počet v severovýchodnej časti (126/76);
- v menšom počte rozmiestnené po celej ploche (150/77);
- rozmiestnené po celej ploche (158/77);
- koncentrované hlavne v strede a v juhozápadnom rohu (164/85);
- koncentrované pri severnej stene, inak roztrúsené po celej ploche (165/85);
- v menšom počte roztrúsené po celej ploche (166/85);
- rozmiestnené po celej ploche; koncentrácia o niečo väčších jamiek v južnej polovici priestoru (179/85);
- rozmiestnené po celej ploche (185/85);
- rozptýlené po celej ploche (186/85);
- vo väčšom počte rozmiestnené po celom objekte, medzi nimi boli roztrúsené jamky väčšie; nad drobnými kolovými jamkami, aj medzi nimi sa zistili tenké vrstvičky výmazu (189/86);
- vo veľkom počte rozmiestnené po celej ploche (190/86, 194/86);
- medzi jamkami s malým priemerom sú aj väčšie jamky (191/86);
- vo väčšom počte rozmiestnené po celej ploche (201/86, 246/95).

Názor, že drobné hrotito ukončené jamky sú stopami po vnútornom zariadení príbytku, neobstojí. Potvrdzuje to i roztriebenie chát do skupín na základe výskumom zachytených konštrukčných detailov. Skupiny chát v podstate majú základnú odlišnosť iba v tom, že druhá skupina nemá na dne rozmiestnené takéto jamky. Nápadné zoskupenie chát bez drobných kolových jamiek (tab. IV-V) potvrdzuje domnienku, že ide o detail, ktorému sa pri výskume v rokoch 1975-1976 nevenovala pozornosť. Predpokladáme, že rozdiely v počte jamiek u jednotlivých sledovaných objektov vznikli v dôsledku nerovnakého prístupu k terénnemu výskumu, resp. v dôsledku rozdielných, napríklad klimatických podmienok počas výskumu.

Tie objekty, ktoré boli sledované v rokoch 1968, 1985, 1986, 1995 nesú stopy po maximálnom vyťažení terénnych informácií. Možnosti interpretácie sú rôzne, ale doteraz nie sú doriešené. Niektoré sa prikláňajú aj k izolačnej funkcii voči vlhku.

3. Vchod do chaty sa zistil v dvoch prípadoch:

- v chate 12/68 ide o akúsi predĺženú časť severozápadného rohu, ktorá je o 20 cm menej zahĺbená ako samotný objekt a kolové jamy naznačujú, že tu mohla byť aj strieška (tab. I);
- v chate 189/86 ide o vchod pri južnej stene, približne v jej strede (tab. III).

4. Priehlbne rôzneho tvaru a hĺbky:

- niektoré vymazané priehlbne, zistené v 10 chatách (10/68, 12/68, 14/68, 150/75, 158/75, 165/75, 185/86, 186/86, 189/86, 190/86), mohli plniť hospodársku funkciu.

5. Stopy po ohni sa zistili v dvoch prípadoch:

- v chate 72/75, kde bola vypálená podlaha v severozápadnej časti;
- v chate 128/76, kde bola na viacerých miestach prepálená plocha dna.

6. Výstupok vo vnútornom priestore chaty, tzv. lavica. O tomto „stavebnom“ prvku sa veľakrát diskutovalo a vo všeobecnosti je považovaný za typický pre obydlia z doby laténskej. Z celkového počtu 32 chát bol takýto výstupok:
- preukázateľne zistený iba v piatich prípadoch (10/68, 12/68, 14/68-85 - tab. I; 185/85 - tab. II; 186/85 - tab. III);
 - asymetrické rozmiestnenie stredových kolov v rámci zahĺbeného priestoru však naznačuje, že takáto „lavica“ bola určite vo viacerých chatách. Vo všetkých prípadoch ide o zhodné umiestnenie schodovitého výstupku z vnútornej strany pri južnej stene chaty.

Veľkosť plochy pôdorysov chát

Priemerná plocha pôdorysov chát je 14,37 m², pohybuje sa v rozpätí od 8 do 23,2 m². V porovnaní s priemernou plochou pôdorysov u sledovaných 87 vybraných chát z územia juhozápadného Slovenska, ktoré obsahovali kompletne metrické údaje, je táto hodnota o niečo vyššia. Priemerná hodnota plochy pôdorysu chaty z ostatných lokalít je 13,98 m².

Typy pôdorysov

Napriek nepravidelnosti pôdorysov chaty typovo oscilujú medzi takmer štvorcovými a výrazne pretiahnutými. Obe hraničné kategórie sú relatívne málo početné (takmer štvorcové tvoria 22,20%, výrazne pretiahnuté 15,50%). Najvýraznejšie je zastúpený obdĺžnikový typ s pomerom šírky a dĺžky medzi hodnotami 0,74 až 0,57 a rozdielmi medzi šírkou a dĺžkou od 130 do 188 cm (48,10%). Väčšina patrí k základnému typu A (*Meduna 1980*), s kolmi umiestnenými na stredovej osi v strede kratších strán.

Strecha je sedlová, rôzneho vzhľadu, a to v závislosti od vnútornej a obvodovej konštrukcie zrubového obydlia, prípadne kombinovaného s výpletom a mazanicou.

Orientácia chát

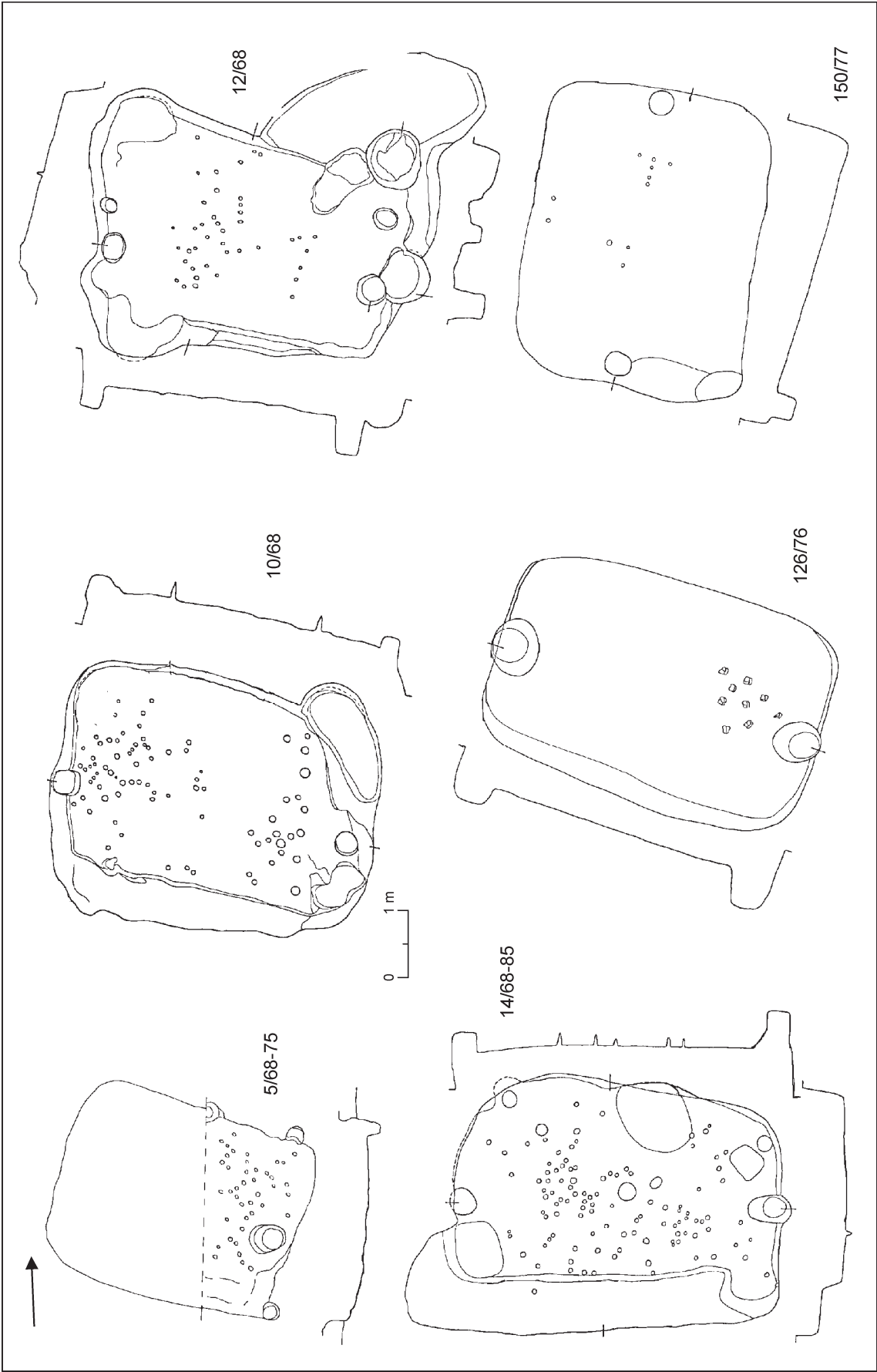
Výrazne prevažuje orientácia Z-V, niekedy s malou odchýlkou na sever či na juh (83,30%), zriedkavá je orientácia SV-JZ (13,30%) a ojedinelá je orientácia S-J (3,30%). Prevládajúca orientácia objektov Z-V je v súlade s klimatickými danosťami polohy, hlavne so severozápadným prúdením vetra, ale aj so samotnou konfiguráciou terénu.

ZÁVER

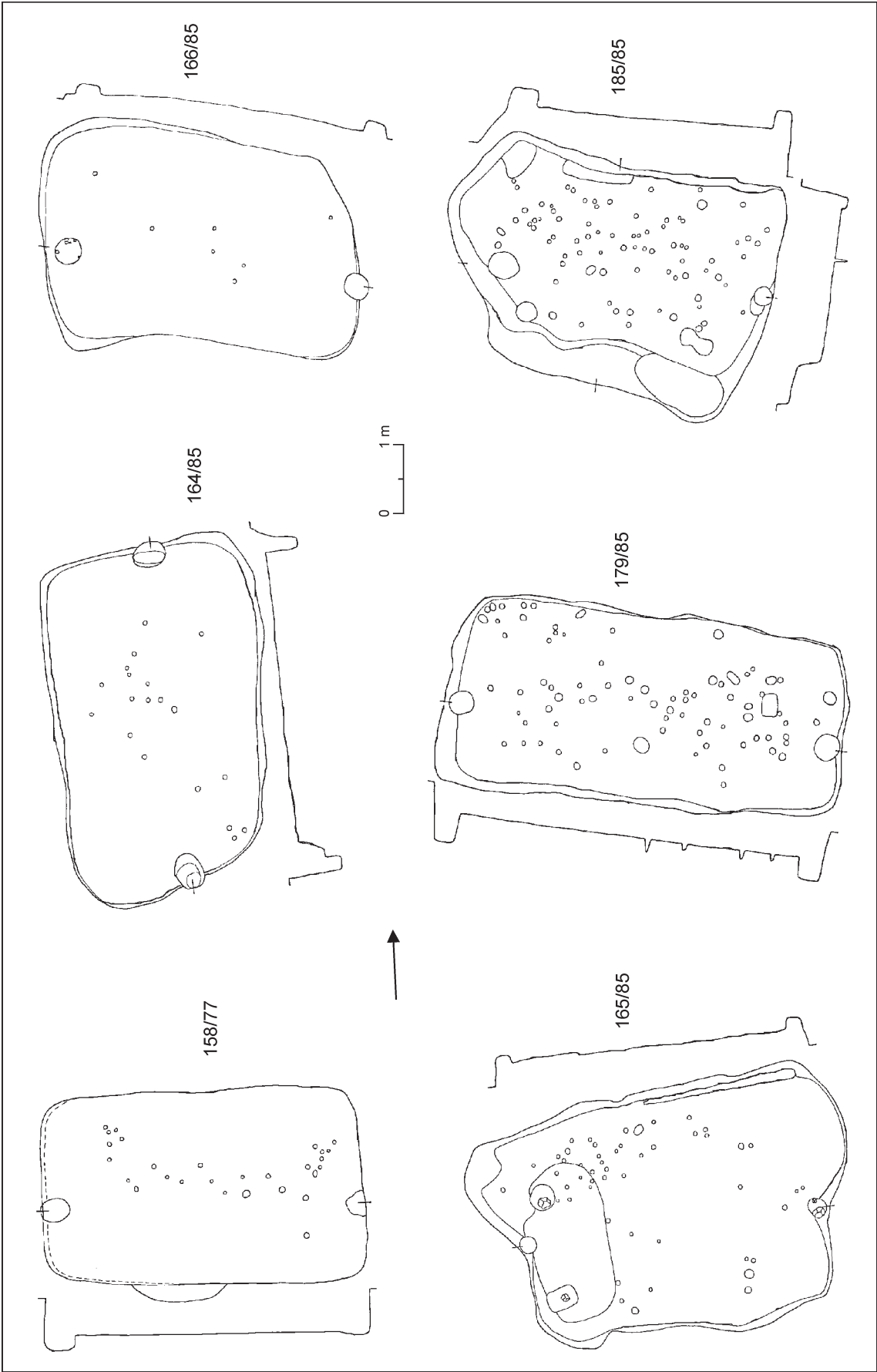
Súpis lokalít z doby laténskej z územia juhozápadného Slovenska je aktualizovaný do roku 2005. Obsahuje iba základné údaje o lokalite a charaktere nálezového celku, s odvolávkou na autora výskumu a literatúru. Lokality sú interpretované z hľadiska relatívnej chronológie a synchronizované s periodizácnym systémom doby laténskej. Podarilo sa rozčleniť všetky základné stupne aj s prechodnými horizontmi, pričom sa zistila koncentrácia lokalít v niektorých oblastiach či regiónoch, hlavne v okolí Nitry, Bajča-Vlkanova, Komjatíc, Komárna, Bratislavy a na Záhorí. Ide o kompletnú databázu sídliskových lokalít so zmapovaním prírodného prostredia, tzv. ekoparametrov, čím sa vytvorili podklady nevyhnutné pre rekonštrukciu pôvodnej krajiny a životného prostredia vtedajších obyvateľov.

Problematika sídlisk doby laténskej nebola doposiaľ na Slovensku ani v širšom ponímaní súborne spracovaná. Snahou predloženej štúdie je aspoň čiastočne vyplniť túto medzeru⁴ a urobiť prvý krok k ďalším podrobnejším štúdiám, ktoré by už boli zamerané na riešenie konkrétnych problémov súvisiacich s charakterom sídlisk a ich vzájomným prepojením. Datovanie objektov do jednotlivých stupňov doby laténskej je prevzaté od autorov výskumných správ a štúdií.

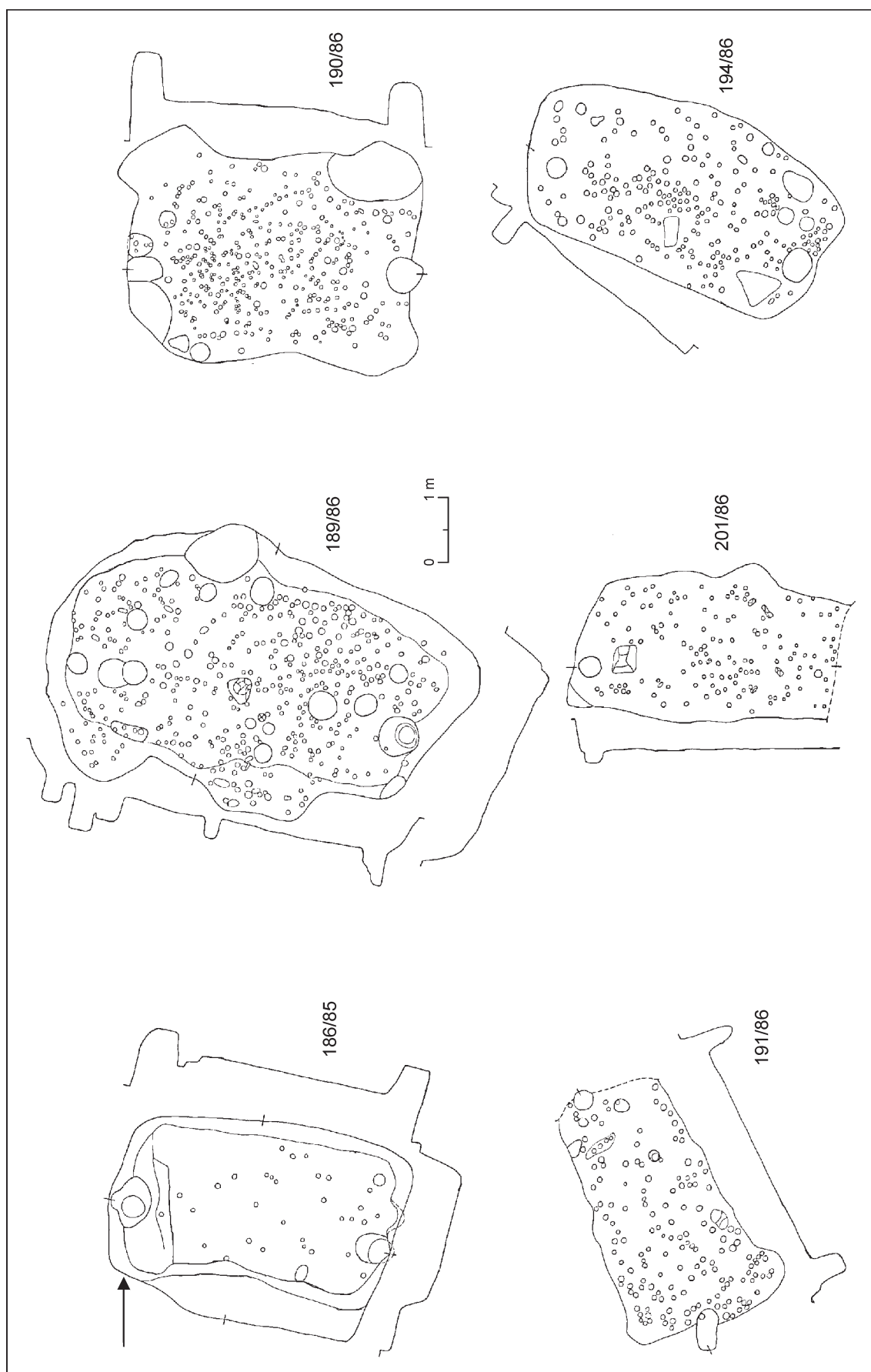
⁴ Vopred sa ospravedlňujem, ak v súpise došlo k vypadnutiu niektorých údajov. Pri spracúvaní takého množstva rozdrobených podkladov je ťažké dosiahnuť dokonalosť.

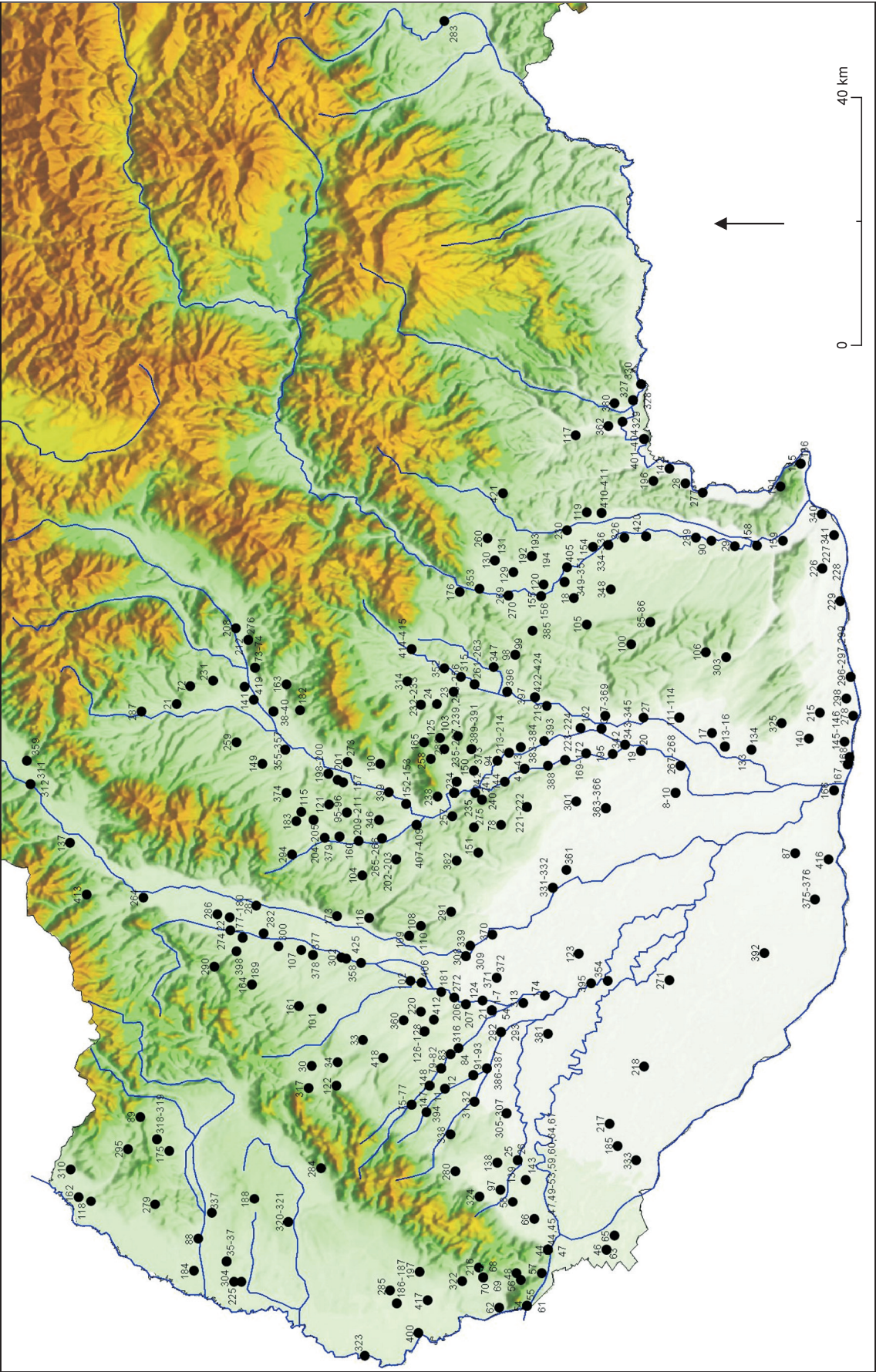
Tab. I. Nitra-Šindolka. Sídliiskové objekty.

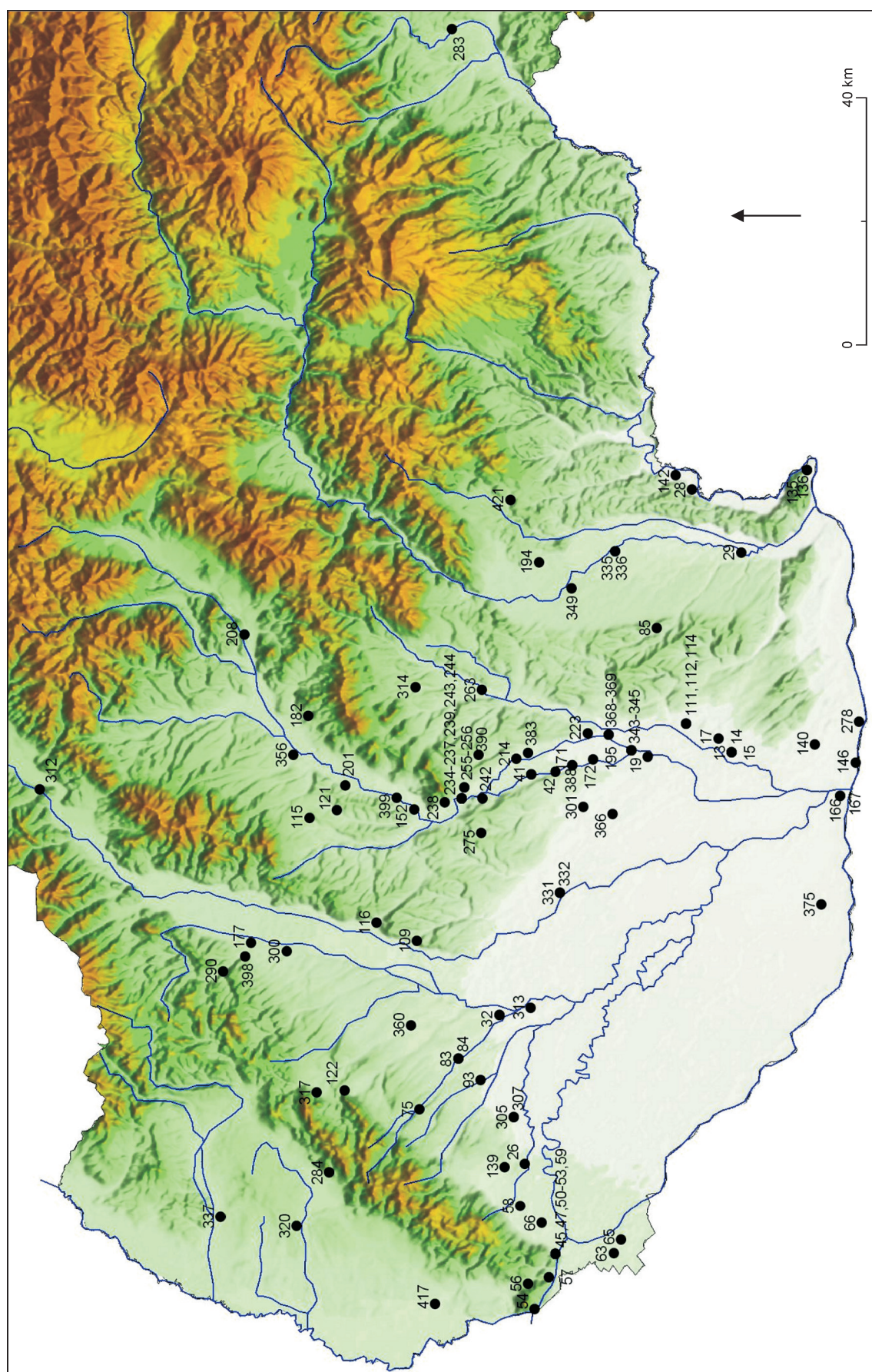
Tab. II. Nitra-Šindolka. Sídliškové objekty.

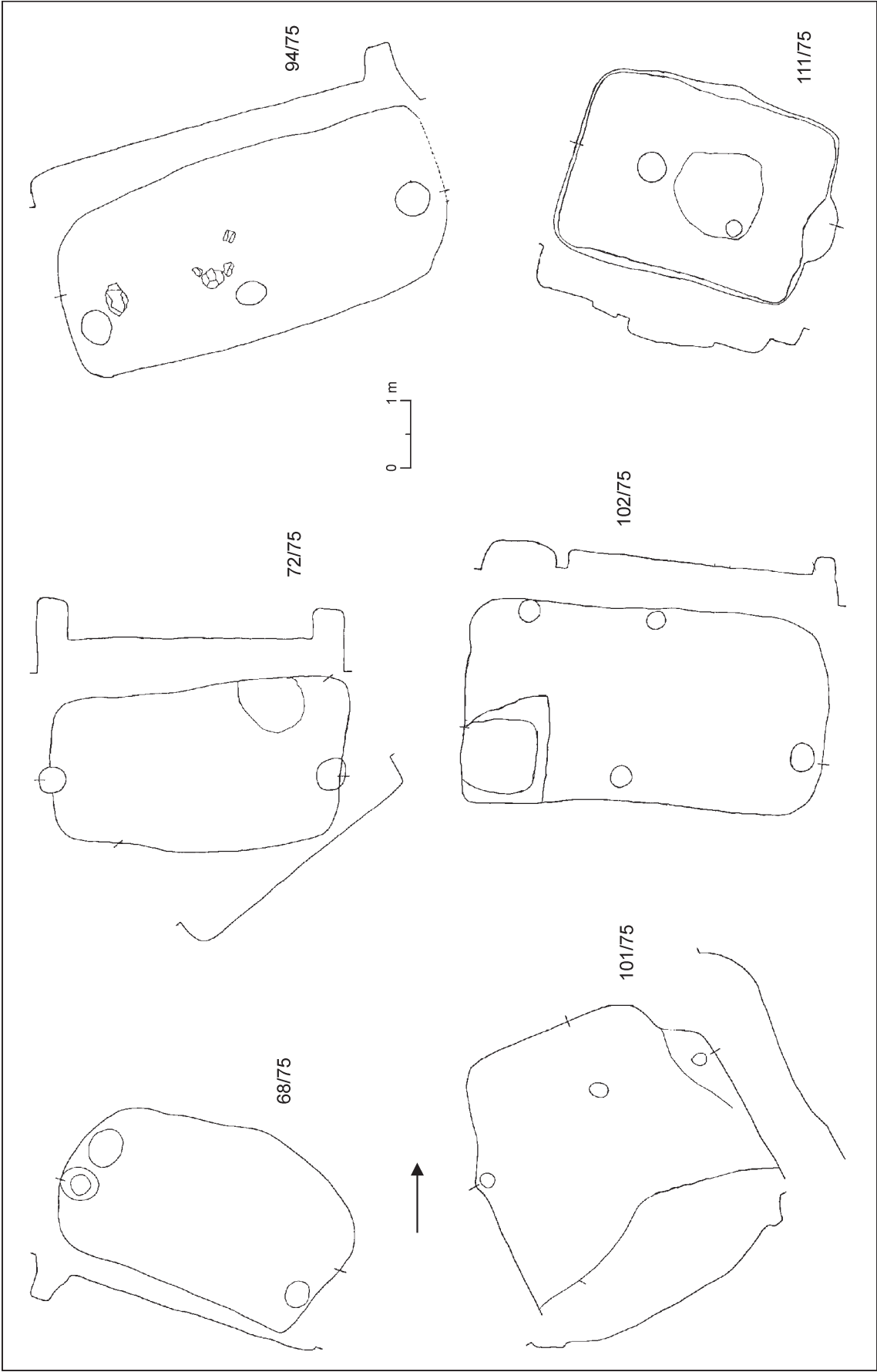
Tab. III. Nitra-Šindolka. Sídliškové objekty.

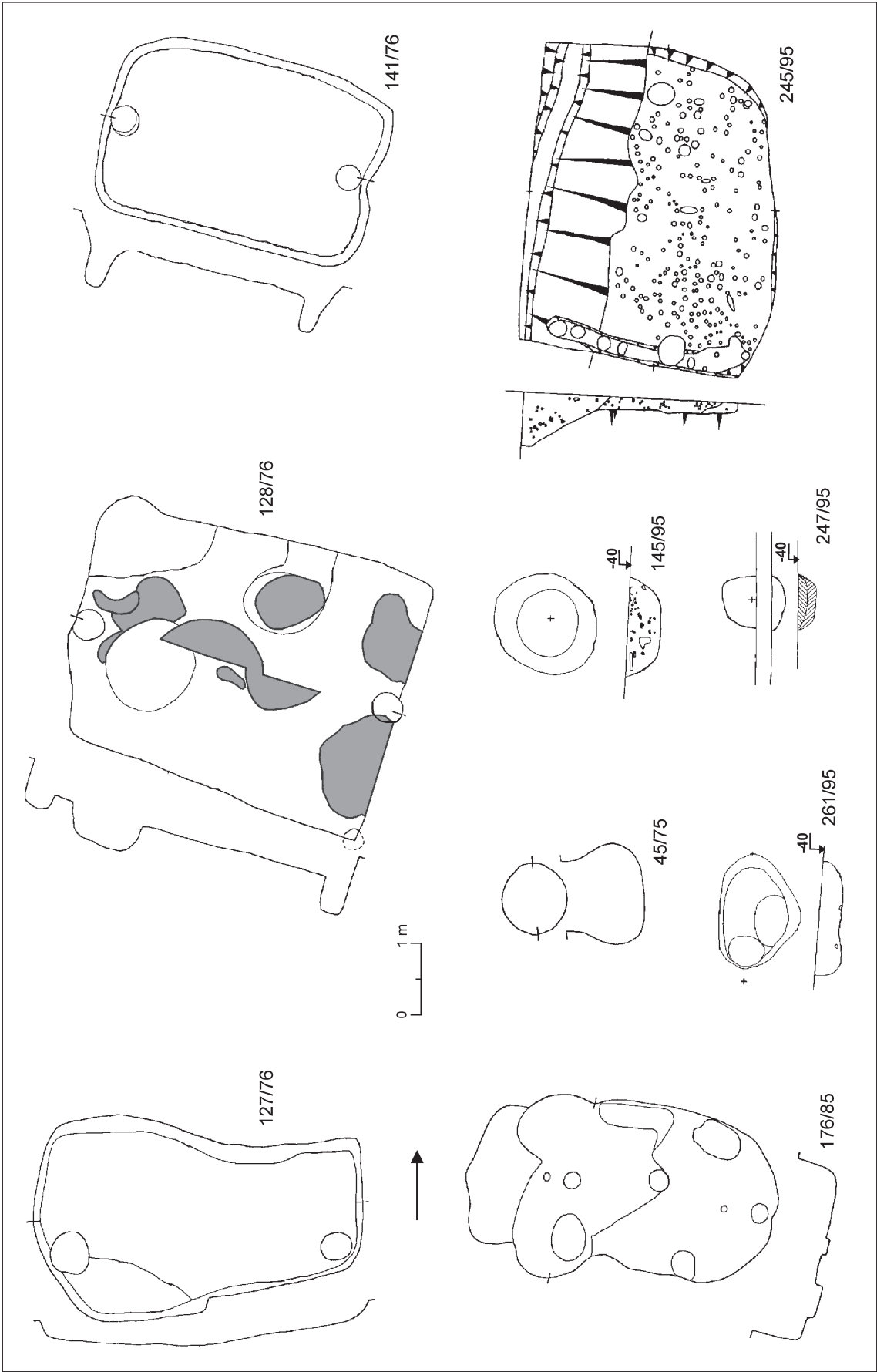
Mapa 1. Juhozápadné Slovensko. Sídlišká a sídliskové lokality (číslovanie na mapách 1-6 zodpovedá číslam v súpise).

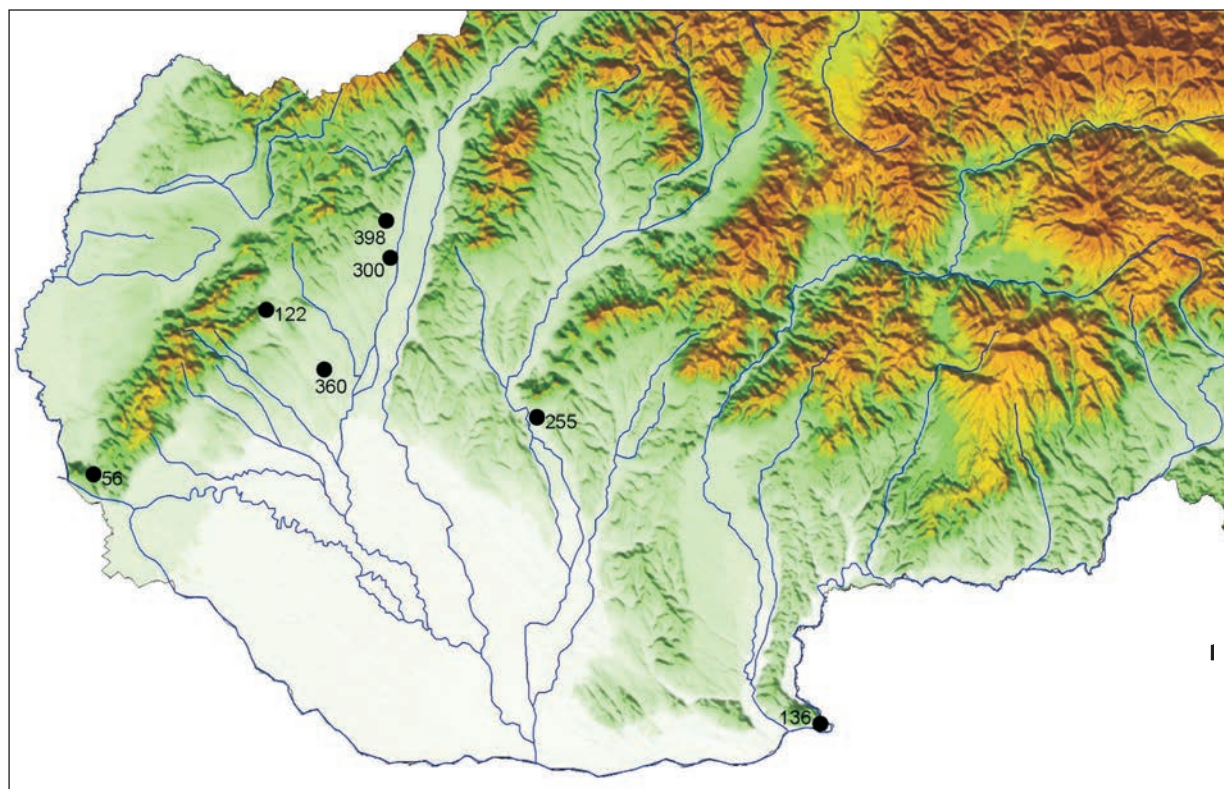
Mapa 2. Juhozápadné Slovensko. Výber lokalít, kde bol skúmaný aspoň jeden sídliskový objekt.

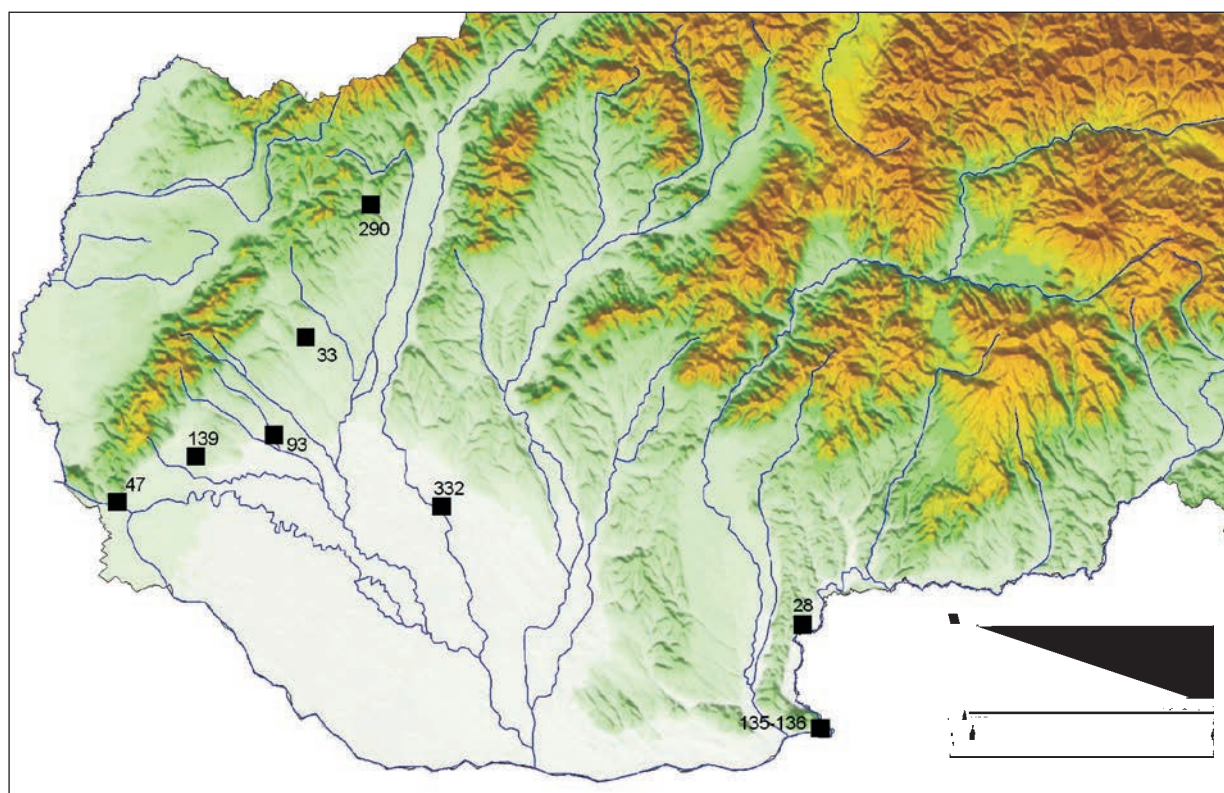
Tab. IV. Nitra-Šindolka. Sídliškové objekty.

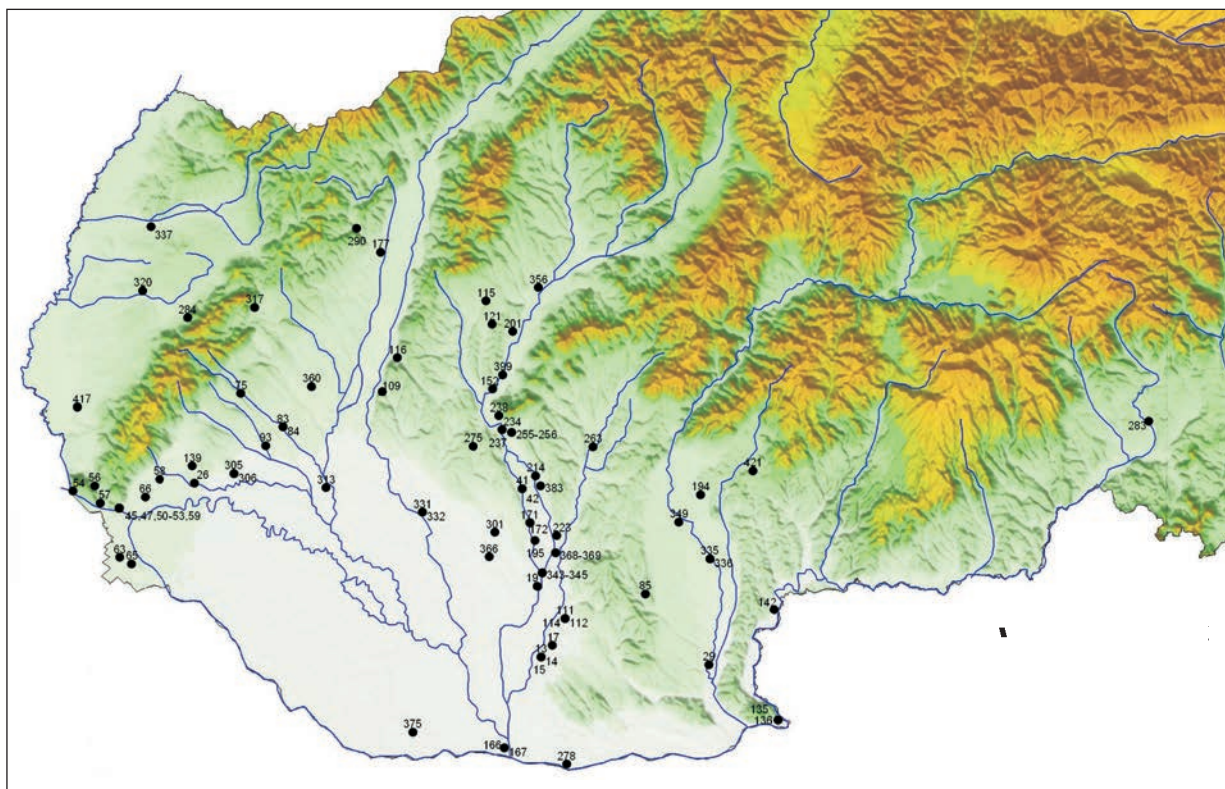
Tab. V. Nitra-Šindolka. Sídliškové objekty.

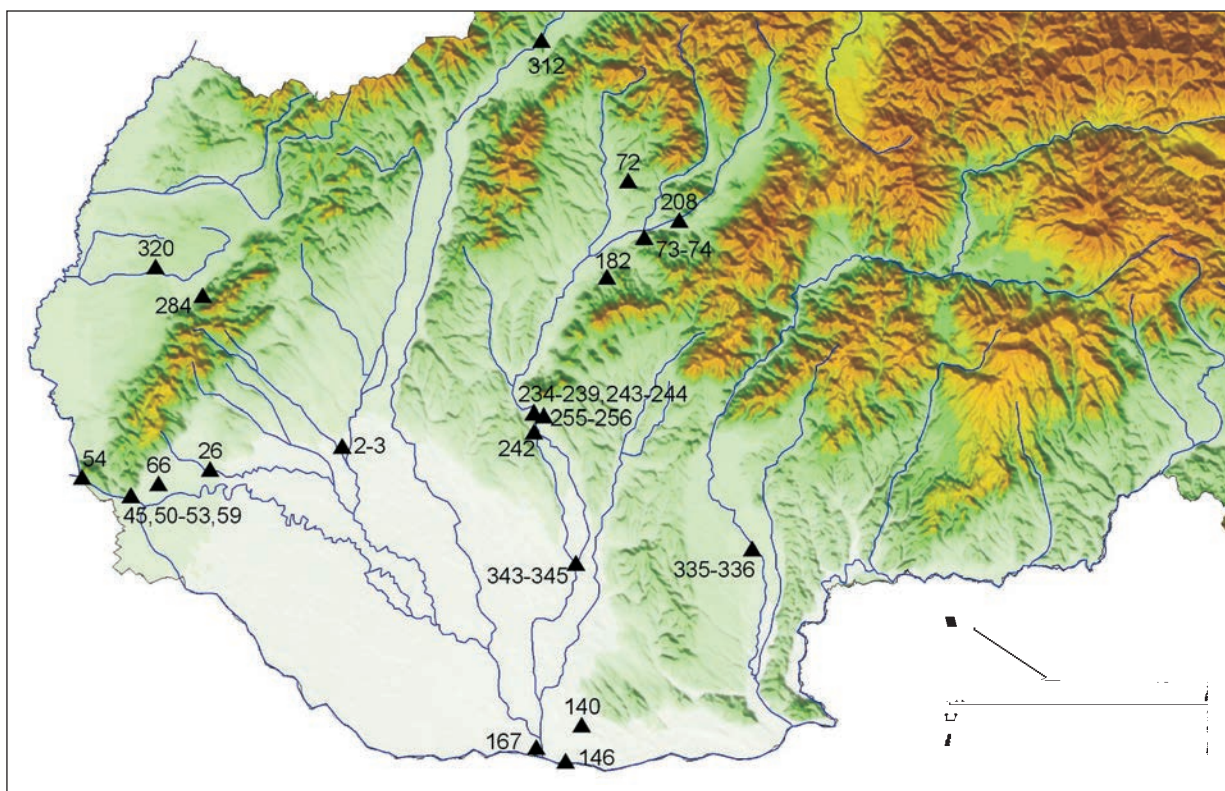
Mapa 3. Juhozápadné Slovensko. Výber lokalít- sídliská s datovaním HD/LTA a LTA.

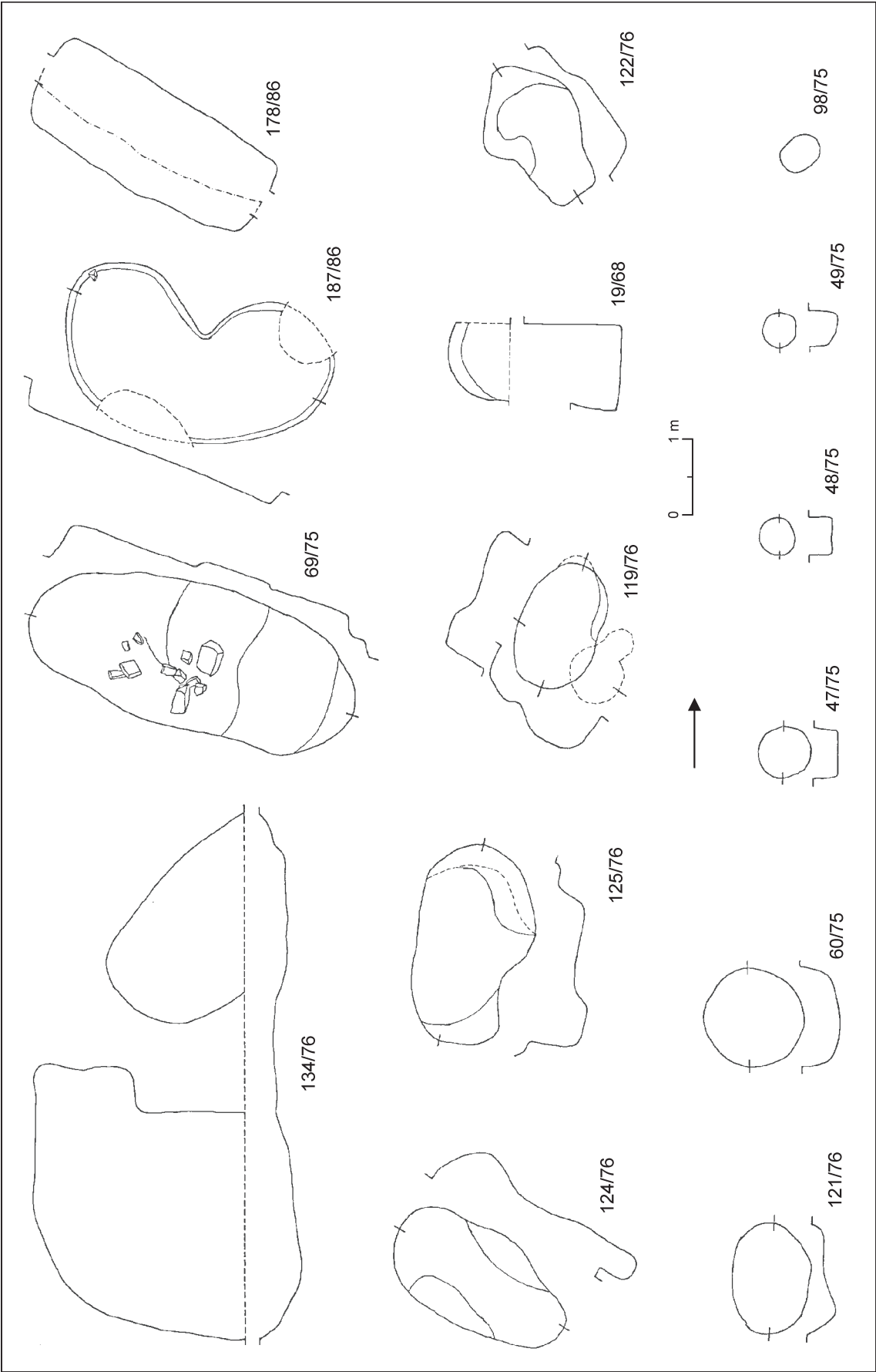
Mapa 4. Juhozápadné Slovensko. Výber lokalít - sídliská s datovaním do LTB1-B2.

Mapa 5. Juhozápadné Slovensko. Výber lokalít - sídliská s datovaním od LTB2/C1 do LTC2/D1.

Mapa 6. Juhozápadné Slovensko. Výber lokalít - sídliská s datovaním do LTD.

Tab. VI. Nitra-Šindolka. Sídliškové objekty.

SÚPIS LOKALÍT Z ÚZEMIA JUHOZÁPADNÉHO SLOVENSKA

Súpis obsahuje: poradové číslo lokality (číslovanie zodpovedá číslam na mapách 1-6; v prípade, ak ide o jednu lokalitu s rôznymi obdobiami výskumu, uvádza sa pod jedným poradovým číslom); administratívny názov lokality (niekde je uvedená aj jej miestna časť); poloha náleziska; okres (uvedený v zátvorke); autor(i) výskumnej akcie; druh výskumnej akcie (uvádza sa po pomlčke za jej autormi); rok(y) výskumnej akcie (uvedené v zátvorke); nálezy; datovanie (uvedené v zátvorke); nálezové správy (NS) a/alebo literatúra (kurzívou). V prípade, že lokalitu na základe nálezov (ide hlavne o črepový materiál) nebolo možné bližšie datovať, používame iba všeobecné označenie LT - doba laténska.

1. ABRAHÁM, Háje (okr. Galanta); J. Bartík, J. Štrbík - zber; sklený náramok (LTC); *Bartík/Štrbík 1996*, 25.
2. ABRAHÁM, Horná pleva (okr. Galanta); K. Pieta - záchranný výskum; objekty (LTC-LTD); *Pieta 1986*.
3. ABRAHÁM, Horné záhumenie (okr. Galanta); V. Varsík - záchranný výskum (1996); keramika, objekty (LTC-LTD); NS 13618/96.
4. ABRAHÁM, JRD Komárov vŕšok (okr. Galanta); T. Kolník - zber; keramika (LTC-LTD); NS 4498/69.
5. ABRAHÁM, juhozápadne od obce, Nad Plevou (okr. Galanta); K. Godovič - prieskum, zber; keramika, (LTC-LTD); NS 80/43.
6. ABRAHÁM, stavba ZŠ (okr. Galanta); K. Godovič, A. Rajnič - zber (1980); kultúrna jama 1, grafitový črep s kolkom (LTC); NS 9555/81.
7. ABRAHÁM, severozápadný okraj obce (okr. Galanta); V. Varsík, J. Kovačiková - prieskum; keramika (LTC-LTD); *Varsík/Kovačiková 1997*, 185, 186.
8. ANDOVCE, Felső Rétlab (okr. Nové Zámky); T. Kolník, K. Pieta - zber; keramika (LTD); NS 49/58.
9. ANDOVCE, Moľva (okr. Nové Zámky); K. Pieta - zber; keramika (LTD); NS 536/56.
10. ANDOVCE, pasienky pri dedine severovýchodne od obce (okr. Nové Zámky); T. Pálincás - zber; keramika (LTD); *Pálincás 1997*, 105.
11. BÁHOŇ, pravý breh Vištuckého potoka (okr. Pezinok); J. Bartík (1987) - zber; keramika (LTC); *Bartík/Štrbík 1988*, 31, 32.
12. BÁHOŇ, Kaplná (okr. Pezinok); J. Bartík, J. Štrbík - zber; spona spojenej konštrukcie (LTC); *Bartík/Štrbík 1992*, 17, 18.
13. BAJČ, Medzi kanálmi (okr. Komárno); D. Čaplovič, I. Cheben - výskum; sídlisko (LTC); *Čaplovič/Cheben/Ruttkay 1988; 1990*, 47-50; *Cheben/Ruttkay 1992*.
14. BAJČ, Ragoňa I (okr. Komárno); M. Rejholcová, E. Rejholec - výskum; sídlisko (LTC); *Točík 1978a*, 242, 243.
15. BAJČ, Ragoňa II (okr. Komárno); P. Ratimorská - záchranný výskum; sídlisko (LTC); *Ratimorská 1987*.
16. BAJČ, terasa pri odbočke cesty do majera Vlkano, bývalá pieskovňa (okr. Komárno); A. Točík (1982) - zber; keramika (LTC); *Točík 1982*, 282-297.
17. BAJČ, Vlkano, tehelná ŠM (okr. Komárno); A. Točík, M. Rejholcová - výskum; sídlisko, objekty (LTC); NS 2308/64.
BAJČ, Vlkano (okr. Komárno); A. Točík - výskum; objekty (LTC); *Březinová 1999*.
18. BAJKA (okr. Levice); D. Bialeková (1983-1984) - zber; keramika (LT); NS 11346/85.
19. BÁNOV, južne od obce, regulácia rieky (okr. Nové Zámky); J. Pavúk - výskum; sídlisko, objekt (LTC); *Pavúk 1964*, 323-336, 349-359.
20. BÁNOV, Františkov kút (okr. Nové Zámky); J. Pavúk - výskum; objekty (LTC); *Pavúk 1964*.
21. BÁNOVCE NAD BEBRAVOU, Za učilištom Tatra (okr. Bánovce nad Bebravou); G. Březinová (1979) - zber; keramika (LTC); *Březinová 1980*.
22. BAŠOVCE, Španie-Predkutné (okr. Piešťany); J. Klíma, D. Bialeková (1972) - zber; keramika, črep s kyjovitým okrajom (LTD); NS 1837/72.
23. BELADICE, Malé Chrašfany (okr. Zlaté Moravce); M. Ruttkay (1990) - zber; keramika (LT); *Ruttkay/Ruttkayová 1992*, 91-93.
24. BELADICE, Pustý chotár (okr. Zlaté Moravce); J. Ruttkayová, M. Ruttkay - zber; keramika (LT); *Ruttkay/Ruttkayová 1992*, 91-93.

25. BERNOLÁKOVO (okr. Senec); L. Kraskovská (1970) - zber; keramika, náramok (LTC); *Kraskovská 1971*, 128.
26. BERNOLÁKOVO, Panské lúky (okr. Senec); T. König, J. Šuteková (2005) - záchranný výskum; objekt, keramika (LTC); *König/Šuteková 2005*.
27. BEŠEŇOV, Törökdomb (okr. Nové Zámky); M. Hanuliak - zber; keramika (LT); *Hanuliak 1977*.
28. BIELOVCE, Telek (okr. Levice); G. Fusek - záchranný výskum; sídlisko, chata (LTB/LTC); *Fusek 1986*, 83, 84.
29. BÍŇA, Farská a kostolná záhrada (okr. Nové Zámky); A. Habovštiak (1963) - výsum; keramika, objekt (LT); NS 4731/69; *Habovštiak 1992*, 39; *Habovštiak/Prášek 1993*, 45.
30. BÍŇOVCE, dno vypustenej vodnej nádže Boleráz a ľavý breh riečky Trnávky (okr. Trnava); Z. Farkaš, K. Prášek - zber; keramika (LT); NS 13760/97.
31. BLATNÉ, Čihákovský mlyn (okr. Senec); J. Bartík, J. Štrbík - zber; keramika (LT); *Bartík/Štrbík 1995*, 22, 23.
32. BLATNÉ, nad seneckým lesom (okr. Senec); Z. Farkaš (1995) - zber; keramika (LTC); NS 13557/95, 13519/95.
33. BOHDANOVCE nad Trnavou, intravilán (okr. Trnava); M. Pichlerová - zber; keramika (LT); *Pichlerová 1985*, 195, 196.
34. BOLERÁZ (okr. Trnava); Z. Farkaš - zber; železná sekera s otvorom v tyle (LT); NS 13239/93.
35. BORSKÝ SVÄTÝ JUR, Pri kanáli (okr. Senica); Z. Farkaš - zber; keramika (LTC); NS 13348/94.
36. BORSKÝ SVÄTÝ JUR, Húšky (okr. Senica); I. Bazovský - zber; keramika (LT); *Bazovský 1996*, 28.
37. BORSKÝ SVÄTÝ JUR, Tomky (okr. Senica); I. Bazovský - zber; keramika (LT); *Bazovský 1996*, 28.
38. BOŠANY, Lúžok (okr. Partizánske); O. Krupica (1955) - zber; keramika (LTC-LTD); *Wiedermann 1985*.
39. BOŠANY, Železný most (okr. Partizánske); E. Opluštil, O. Krupica (1957) - zber; keramika (LTC-LTD); *Wiedermann 1985*.
40. BOŠANY, garbiareň (okr. Partizánske); O. Krupica (1955) - zber; keramika (LTC-LTD); *Wiedermann 1985*.
41. BRANČ II, časť Veľká Ves, Arkuš II (okr. Nitra); I. Cheben, J. Ruttkayová, M. Ruttkay - záchranný výskum; objekty (LTC); *Cheben/Ruttkay/Ruttkayová 1993*, 61, 62.
42. BRANČ II, Helyföldek (okr. Nitra); J. Vladár - výskum; sídlisko, objekty (LTC); NS 12871/91; *Vladár 1962*, 308-327; 1964.
43. BRANČ, dolný koniec JRD (okr. Nitra); A. Rajnič, D. Bialeková - zber; keramika (LTC); NS 490/61; NS 176/60.
44. BRATISLAVA, Staré Mesto, Palisády 29 (okr. Bratislava); J. Bartík, I. Bazovský, V. Turčan (2003) - záchranný výskum; batéria 5 pecí, lyžičkovitá spona, brúsik, keramika (LT); *Bartík/Bazovský/Turčan 2004a*; 2004b.
45. BRATISLAVA, Staré Mesto, Čajkovského 9 (okr. Bratislava); P. Nagy, T. Krampl (2004) - záchranný výskum; chata, výrobný objekt, ohnisko, keramika (LTD); *Čambal/Gregor/Krampl/Nagy 2006*; *Nagy/Krampl 2006*, 151, 152.
46. BRATISLAVA, Jarovce, Dolné Senokosy (okr. Bratislava); V. Varsík, M. Vrablec (2000) - zber; keramika (LT); *Varsík/Vrablec 2001*, 210.
47. BRATISLAVA, Ružinov, Zlaté piesky (okr. Bratislava II); I. Kuzma (2002-2003) - záchranný výskum; 13 objektov (6 chát), keramika, drobné premety (LTC); *Kuzma/Hrnciarik 2004*, 118.
48. BRATISLAVA, Lamač, Jamy (okr. Bratislava 4); Z. Farkaš, M. Samuel - záchranný výskum; črepy, minca, sklený korálik (LTC); *Farkaš/Samuel 2001*, 67.
49. BRATISLAVA, Panská ul. (okr. Bratislava); K. Klinčoková, L. Zachar - záchranný výskum; sídlisko, priekopa (LTD); *Pieta/Zachar 1993*, 143-209.
BRATISLAVA, Nálepková (teraz Panská) ulica 14 (okr. Bratislava); Z. Farkaš, K. Klinčoková - zber; priekopa, nadzemná stavba (LT); *Farkaš/Klinčoková 1992*; *Maruniaková 1992*, 76, 77.
50. BRATISLAVA, 43 nálezísk, 78 polôh; *Bratislava 1991*; *Čambal 2004*.
51. BRATISLAVA, Partizánska ul. 6 (okr. Bratislava); L. Zachar - záchranný výskum; zásobná jama, žarnov (LTC-D); *Zachar 1980*; 1993, 135.
52. BRATISLAVA, Staré Mesto, Panenská ul. 13 (okr. Bratislava); P. Nagy, T. Krampl (2004) - záchranný výskum; ohnisko, piecka, keramika (LTC-D); *Nagy/Krampl 2006*, 151, 152.
53. BRATISLAVA, Hlavné nám. (okr. Bratislava 1); D. Čaplovič, B. Lesák - záchranný výskum; sídlisko (LTC-LTD); *Čaplovič/Lesák 1993*, 30, 31; *Lesák 1995*.
54. BRATISLAVA, Devín (okr. Bratislava 4); V. Pavúková - výskum; objekty (LTC); *Němejcová-Pavúková 1961*, 808-812.

55. BRATISLAVA, Devínské jazero, Panské (okr. Bratislava 4); J. Hromada, V. Varsík - zber; keramika (LT); *Hromada/Varsík* 1992, 46, 47.
56. BRATISLAVA, Dúbravka, Veľká lúka (okr. Bratislava 4); K. Elschek, T. Kolník, Z. Rajtárová - výskum; sídlisko (HD/LTA, LTC-LTD); *Elschek/Kolník/Rajtárová* 1990; *Elschek/Kolník* 1992, 30; *Elschek* 1993, 32, 33; *Stegmann-Rajtár* 1996.
57. BRATISLAVA, Karlova Ves, ul. Nad Dunajom 18 (okr. Bratislava 4); Z. Farkaš - záchranný výskum; objekt porušený výkopom pre plynovod (LTC); *Farkaš/Lesák/Turčan* 1993, 37, 38.
58. BRATISLAVA, Vajnory, Háj (okr. Bratislava 3); E. Studeníková, L. Zachar - záchranný výskum; sídliskové nálezy (LT); *Studeníková/Zachar* 1980a, 254, 255; 1980b, 198, 199.
59. BRATISLAVA, Ventúrska ul. (okr. Bratislava 1); B. Lesák, M. Musilová, J. Hoššo - zber; kovolejárska dielňa (LT); *Lesák/Musilová/Hoššo* 1996, 121-124.
60. BRATISLAVA, východný svah hradu (okr. Bratislava 1); A. Vallašek (1989) - zber; úprava terénu a palisáda (LT); *Vallašek* 1992, 99.
61. BRATISLAVA, Devín, po oboch stranách západnej brány k hradu (okr. Bratislava 4); A. Maarová (1984) - zber; keramika (LT); *Maarová* 1985, 151.
BRATISLAVA, Devín (okr. Bratislava 4); M. Pichlerová - zber; keramika (LT); *Pichlerová* 1965.
BRATISLAVA, Devín, NKP (okr. Bratislava 4); V. Plachá, J. Hlavicová - zber; sídlisko (LT); *Plachá/Hlavicová* 1997 109, 110, obr. 81: 1.
62. BRATISLAVA, Devínska Nová Ves, Útočnica (okr. Bratislava 4); K. Elschek, P. Bárta - zber; keramika (LT); *Elschek/Bárta* 1998, 47-52.
63. BRATISLAVA, Jarovce, diaľnica, poloha Kilometrák (okr. Bratislava); I. Bazovský - výskum; objekty, keramika (LT); *Bazovský* 1998, 25; 2002.
64. BRATISLAVA, Mlynská dolina (okr. Bratislava 1); B. Egyházy-Jurovská, Z. Farkaš (1984) - výskum; keramika (LT); *Egyházy-Jurovská/Farkaš* 1985, 80.
65. BRATISLAVA, Rusovce, Ilýrska ul. (okr. Bratislava 5); I. Bazovský (1988, 2003) - záchranný výskum; 2 chaty (15, 24) a jama, keramika, praslensy, kamenné brúsky, železné a parohové predmety (LTC-LTD); *Bazovský/Bartík* 2000; *Bazovský* 2004.
66. BRATISLAVA, Trnávka, Silničné (okr. Bratislava 4); P. Ivan (1997) - výskum; objekty (1 chata, 3 piecky), keramika (LT); *Ivan* 1999.
67. BRATISLAVA, Vydrice (okr. Bratislava 1); P. Baxa, L. Zachar, M. Thurzo, A. Šefčáková - zber; keramika (LT); *Baxa/Zachar/Thurzo/Šefčáková* 1990, 38.
68. BRATISLAVA, Záhorská Bystrica, Dievčí Hrádok (okr. Bratislava 4); E. Studeníková (1980) - zber; keramika (LT); *Studeníková* 1980c.
69. BRATISLAVA, Záhorská Bystrica, Holý vrch (okr. Bratislava 4); Z. Farkaš - zber; sklený náramok (LTC); *Farkaš* 1998, 58.
70. BRATISLAVA, Záhorská Bystrica, Panské (okr. Bratislava 4); Z. Farkaš, R. Ivák - zber; keramika (LT); *Farkaš/Ivák* 1993, 36, 37.
71. BRATISLAVA, Záhorská Bystrica, Poľný mlyn (okr. Bratislava 4); Z. Farkaš - zber; keramika (LT); NS 13351/94.
72. BREZOLUPY, Hlaviny (okr. Bánovce nad Bebravou); V. Budavári - zber; keramika (LT); *Wiedermann* 1985.
73. BRODZANY, Domovina (okr. Partizánske); E. Opluštil, O. Krupica - zber; keramika (LT); *Wiedermann* 1985.
74. BRODZANY, Šujanov vinohrad (okr. Partizánske); O. Krupica (1962) - zber; keramika (LT); *Wiedermann* 1985, 48.
75. BUDMERICE, Farárova roľa (okr. Pezinok); Z. Farkaš, I. Cheben, I. Kuzma - záchranný výskum; objekty (LTC); *Cheben/Kuzma/Farkaš* 1980, 491-499.
76. BUDMERICE, južne od obce pri potoku Gidre (okr. Pezinok); P. Baxa - zber; keramika (LT); NS 4750/69.
77. BUDMERICE, Sušička (okr. Pezinok); J. Bátora, K. Marková - zber; keramika (LT); *Bátora/Marková* 1998, 27.
78. CABAJ-ČÁPOR, parcela 539/1 (okr. Nitra); J. Hunka, O. Ožďáni (2001) - zber; keramika (LT); *Hunka/Ožďáni* 2004, 79, 80.
79. CÍFER, severozápadne od obce (okr. Trnava); M. Ruttkay, M. Bielich, I. Cheben, I. Kuzma (2001) - zber; keramika, sklený náramok (LTC); *Ruttkay/Bielich/Cheben/Kuzma* 2002, 169.
80. CÍFER, Športový štadión (okr. Trnava); J. Šramel (1951) - zber; keramika, žarnov (LT); NS 790/56.

81. CÍFER, pravý breh južného ramena potoka Gidry (okr. Trnava); J. Bartík, J. Štrbík - zber; keramika (LT); *Bartík/Štrbík 1990*, 32.
82. CÍFER, časť Jarná (okr. Trnava); J. Bartík, J. Štrbík - zber; keramika (LT); *Bartík/Štrbík 1990*, 32.
83. CÍFER-PÁC, Nad mlynom (okr. Trnava); T. Kolník - výskum; objekty (LTC); *Kolník 1977; 1978; 1980*.
84. CÍFER-PÁC, plynovod, Záhumenice (okr. Trnava); I. Cheben, M. Ruttkay - výskum; objekty (LTC); *Cheben/Ruttkay 1995*, 67-69.
85. ČAKA (okr. Levice); J. Vladár - výskum; objekty (LT); NS 184/61.
86. ČAKA, vľavo od cesty do Plaveckých Vozokán (okr. Levice); A. Točík (1988) - zber; keramika (LTC2); NS 12592/90.
87. ČALOVEC, Nagyfaľu ut. 51 - záhrada (okr. Komárno); V. Budinský-Krička (1950) - zber; keramika (LT); NS 45/51.
88. ČÁRY, Za Zamané (okr. Senica); V. Jamárik - zber; keramika (LT); Jamárik - správa XVIII/1 (Dokumentácia AÚ SAV v Nitre).
89. ČASTKOV, Padelky (okr. Senica); V. Jamárik - zber; keramika (LT); Jamárik - správa X/10 (Dokumentácia AÚ SAV v Nitre).
90. ČATA, Želiezovce (okr. Levice); Š. Janšák - zber; keramika (LT); NS 100/57.
91. ČATAJ (okr. Senica); Š. Janšák (súkromná zbierka) - zber; keramika (LT); NS 101/57.
92. ČATAJ, Pod vinohradmi (okr. Senec); E. Chropovská (1986) - zber; keramika (LTC); NS 11686/86.
93. ČATAJ, Nad korytom (okr. Senec); O. Ožďáni, J. Hečková - výskum; objekty, pece, sídlisko (LTB2-LTC); *Ožďáni/Hečková 1987*, 392-412.
94. ČECHYNCE, terasa bývalého ramena Cítenky (okr. Nitra); M. Samuel - zber; keramika (LT); *Samuel 1996*, 154-163.
95. ČERMANY (okr. Topoľčany); E. Opluštil (1973) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*.
96. ČERMANY (okr. Topoľčany); E. Wiedermann - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*.
97. ČIERNA VODA (okr. Galanta); Š. Janšák (súkromná zbierka) - zber; keramika (LT); NS 105/57.
98. ČIFÁRE (okr. Nitra); J. Bátora (1977) - zber; keramika (LT); NS 9399/80; *Bátora 1983a*.
99. ČIFÁRE (okr. Nitra); J. Bátora - zber; keramika (LT); NS 9399/80; *Bátora 1983a*.
100. DEDINKA, Foglárske (okr. Nové Zámky); J. Muroň (1959) - zber; keramika (LT); NS 345/59.
101. DOLNÉ DUBOVÉ, Paderovce (okr. Trnava); M. Klčo - zber; praslen, sklený náramok (LT); *Klčo 1992*, 72.
102. DOLNÉ LOVČICE, Záhradky (okr. Trnava); T. Kolník, J. Pavúk - zber; keramika (LT); NS 1414/63.
103. DOLNÉ OBDOKOVCE, Zakázaný háj (okr. Nitra); J. Holák - zber; keramika (LTC); NS 7868/76.
104. DOLNÉ TRHOVIŠTE (okr. Hlohovec); K. Sedlák, P. Novák (1986) - zber; sklený náramok, keramika (LT); NS 4966/70; *Novák 1987*, 135.
105. DOLNÝ PIAL (okr. Levice); D. Bialeková, V. Pavúková - zber; keramika (LTC); NS 11344/85.
106. DUBNÍK, kanál Paríž (okr. Nové Zámky); P. Romsauer - zber; keramika (LT); NS 7197/75; 7198/75.
107. DUBOVANY, pozemok 182 pána J. Žužu (okr. Piešťany); D. Staššiková (1994) - výskum; keramika (LT); NS 13622/96.
108. DVORNÍKY, Lúky (okr. Hlohovec); D. Bialeková - zber; keramika (LT); NS 88/60.
109. DVORNÍKY, Posádka, koryto Váhu, starý riečny brod (okr. Hlohovec); J. Urminský - zber; materiál (LT); *Urminský 1997*, 178.
110. DVORNÍKY, Posádka, východná vetva plynovodu (okr. Hlohovec); J. Bartík - záchranný výskum; objekt (LT); *Bartík 1997*, 23, 24.
111. DVORY NAD ŽITAVOU (okr. Nové Zámky); J. Paulík, E. Rejholec - záchranný výskum; keramika, objekty (LTC); NS 1316/63.
112. DVORY NAD ŽITAVOU, Jankovičovské (okr. Nové Zámky); E. Hanzelyová, I. Kuzma, J. Rajtár - zber; keramika, objekt (LT); *Hanzelyová/Kuzma/Rajtár 1992*, 46-48.
113. DVORY NAD ŽITAVOU, Páskolom (okr. Nové Zámky); J. Paulík - záchranný výskum; keramika (LTC); NS 136/56.

114. DVORY NAD ŽITAVOU, stavba sila (okr. Nové Zámky); E. Rejholec, J. Paulík - prieskum; objekt, keramika (LTC); NS 9261/80.
115. HAJNÁ NOVÁ VES, Lúky (okr. Topoľčany); E. Wiedermann - výskum; objekty, sklený náramok (LTC); *Wiedermann 1984; 1986; 1990.*
116. HLOHOVEC, Diele (okr. Hlohovec); I. Pastorek - výskum; objekty (LTC); *Pastorek 1978, 186, 187.*
117. HOKOVCE, Pod oslášom (okr. Levice); T. Kolník, J. Bátora - zber; keramika (LT); NS 8686/78; *Bátora 1977.*
118. HOLÍČ (okr. Skalica); V. Varsik - zber; keramika (LT); NS 12541/89.
119. HONTIANSKA VRBICA (okr. Levice); L. Bánesz - zber; keramika (LT); NS 149/58.
120. HORNÁ SEČ, juhozápadne od obce, piesková duna (okr. Levice); J. Bátora, H. Baliová (2001, 2003) - zber; keramika (LT); *Bátora/Baliová 2004, 29.*
121. HORNÉ OBDOKOVCE, JRD - kravín (okr. Topoľčany); E. Opluštil (1959), M. Rejholcová-Hrmová - výskum; pece (LTC); *Wiedermann 1985, 37.*
122. HORNÉ OREŠANY, Slepý vrch, chotár obcí Dolné a Horné Orešany (okr. Trnava); K. Pieta (2003-2005) - zber, záchranný výskum; hradisko, sídliskové nálezy (HD/LTA); NS 15469/04; NS 15548/05; *Kuzma/Bartík/Rajtár 2006, 128; Čambal 2005.*
123. HORNÉ SALIBY, Hatasdomb (okr. Galanta); A. Točík, J. Bárta, J. Ižóf - zber; keramika (LT); *Ižóf/Točík 1981, 98.*
124. HOSTE (okr. Galanta); J. Ižóf, A. Točík - zber; keramika (LT); *Ižóf/Točík 1981, 99.*
125. HOSTOVÁ, Hanisov (okr. Nitra); J. Balko - zber; keramika (LT); NS 10375/83.
126. HRNČIAROVCE NAD PARNOU, Horné Podolky (okr. Trnava); V. Kráľovič - zber; zlomok skleného náramku (LT); NS 4593/69.
127. HRNČIAROVCE NAD PARNOU, Dolné pole (okr. Trnava); V. Furher - výskum; keramika (LT); NS 4824/69.
128. HRNČIAROVCE NAD PARNOU (okr. Trnava); V. Kráľovič - zber; keramika (LT); NS 4593.
129. HRONSKÉ KLAČANY (okr. Levice); J. Szórad, C. Bobok (1983) - zber; keramika (LT); NS 10946/84.
130. HRONSKÉ KOSIHY (okr. Levice); P. Šalkovský, G. Fusek, J. Szórad - zber; keramika (LT); NS 10945/84.
131. HRONSKÉ KOSIHY, vľavo od cesty z Tekovskej Novej Vsi do Podlužian (okr. Levice); Fusek (1983) - zber; keramika (LT); *Fusek 1984.*
132. HUL (okr. Nové Zámky); M. Samuel - zber; keramika (LT); *Samuel 1995.*
133. HURBANOV, Bohatá, Cséplős (okr. Komárno); T. Kolník - zber; keramika (LT); NS 166/61.
134. HURBANOV, Bohatá, Cséplős partu (okr. Komárno); T. Kolník - zber; keramika (LTD); *Kolník 1957, 53-55.*
135. CHĽABA, Dunaj, km 1709,4 (okr. Nové Zámky); J. Bujna - výskum; objekty (LTA, LTB/LTC); *Ambros 1980, 21-27; Bujna 1980, 65-71.*
136. CHĽABA, Dunaj, km 1711 (okr. Nové Zámky); M. Hanuliak, J. Zábojník - výskum; objekty (LTB/LTC); NS 10097/82; *Hanuliak/Zábojník 1981; Hanuliak 1989, 151-153.*
CHĽABA, Dunaj, km 1711 (okr. Nové Zámky); M. Hanuliak, J. Zábojník - výskum; objekty (LTB/LTC); NS 9693/81; *Hanuliak/Fusek 1982, 86, 87; Hanuliak 1989, 153.*
137. CHOCHOLNÁ-VELČICE (okr. Trenčín); K. Pieta - zber; hradisko, hromadné nálezy (LTD); NS 14638/01.
138. CHORVÁTSKY GROB, Nad brehmi (okr. Senec); A. Maarová - zber; keramika (LT); *Maarová 1987, 71.*
139. CHORVÁTSKY GROB, Čierna voda, Čerešňové (okr. Senec); Z. Farkaš, P. Nagy (2004) - výskum; objekty (2 chaty, pec, 2 prístrešky), keramika (LT); *Farkaš/Nagy/Gregor 2006; Farkaš/Nagy 2006, 72, 73.*
140. CHOTÍN II, Sasulló (okr. Komárno); M. Dušek - výskum; objekty, žľaby (LTC/LTD); *Dušek 1956, 676-678.*
141. CHYNORANY, Široké (okr. Partizánske); O. Krupica (1955) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985, 46.*
142. IPELSKÝ SOKOLEC, sútok Ipľa a Santovského potoka (okr. Levice); G. Nevizánsky (1979) - zber; keramika, objekty (LT); *Nevizánsky 1980, 148, 149.*
143. IVANKA PRI DUNAJI (okr. Senec); E. Studeníková - výskum; keramika (LT); *Studeníková 1980a, 251.*
144. IVANKA PRI NITRE (okr. Nitra); J. Ruttkayová - výskum; keramika (LT); *Ruttkayová 1997, 162, 163.*
145. IŽA, km 1760 (okr. Komárno); T. Kolník - zber; keramika (LT); NS 507/55.

146. IŽA, Dunaj, km 1759 (okr. Komárno); V. Pavúková - výskum; objekty (LTC/LTD); NS 13026/92.
147. JABLONEC, Peňažité (okr. Pezinok); Bátora (1984) - zber; keramika (LT); *Bátora* 1984, 34-37.
148. JABLONEC, breh potoka Gidry (okr. Pezinok); J. Bartík, J. Štrbík - zber; keramika (LT); *Bartík/Štrbík* 1990, 32.
149. JACOVCE, intravilán, dom J. Stašika (okr. Topoľčany); zber; keramika (LT); *Wiedermann* 1985, 14.
150. JANÍKOVCE (pozri aj Veľké Janíkovce, okr. Nitra); učiteľ - zber; keramika (LT); NS 162/58.
151. JAROK, Pri rybníku (okr. Nitra); J. Hečková (1986) - zber; keramika (LT); NS 11701/86.
152. JELŠOVCE, areál JRD (okr. Nitra); J. Bátora - výskum; objekty (LTC); NS 12161/88; *Bátora* 1983c, 40-42; 1985, 46, 47.
153. JELŠOVCE, Medzi cestami, extravilán (okr. Nitra); M. Hanuliak (1997) - zber; keramika (LT); NS 13866/98.
154. JUR nad Hronom (okr. Levice); L. Bánesz - zber; keramika (LT); NS 141/58, 142/58.
155. KALNÁ NAD HRONOM, stred obce (okr. Levice); B. Novotný - zber; keramika (LT); *Novotný* 1955a.
156. KÁLNA NAD HRONOM, breh Hrona (okr. Levice); J. Hečková - zber; keramika (LT); NS 8588/78.
157. KAMANOVÁ, Sihof (okr. Topoľčany); O. Krupica, A. Ruttkay, E. Rejholec - zber; keramika (LT); NS 2659/65; *Ruttkay/Rejholec* 1982, 257; *Wiedermann* 1985, 61.
158. KAMENÍN, ľavý breh Hrona (okr. Nové Zámky); T. Csatlós, K. Prášek - zber; keramika (LT); *Csatlós/Prášek* 1997, 36, 37.
159. KAMENNÝ MOST (okr. Nové Zámky); V. Moucha - zber; keramika (LT); NS 73/52.
160. KAPINCE, juhozápadná časť obce (okr. Nitra); J. Bátora - zber; keramika (LT); *Bátora* 1983b.
161. KÁTLOVCE, Kopanice (okr. Trnava); P. Novák - zber; keramika, štvorhranné opevnenie (LT); *Novák* 1990, 126; *Kuzma/Bartík/Rajtár* 2003, 72.
162. KÁTOV, Preschodníky (okr. Skalica); J. Bátora (1983) - zber; keramika (LT); *Bátora* 1984, 34-37.
163. KLÁTOVÁ NOVÁ VES, Zadná kostolná (okr. Partizánske); O. Krupica - zber; keramika (LT); *Wiedermann* 1985, 67.
164. KOČÍN, Chrib (okr. Piešťany); G. Povala - zber; keramika (LT); NS 8065/77.
165. KOLÍŇANY, vodná nádrž (okr. Nitra); M. Ruttkay, P. Bednár - zber; keramika (LT); NS 12814/91; *Bednár/Ruttkay* 1991, 26-28.
- KOLÍŇANY, pod priesekom (okr. Nitra); V. Mitáš (2001) - zber; keramika (LT); NS 14726/02.
166. KOMÁRNO, Námestie Európy (okr. Komárno); P. Ratimorská, K. Pieta - zber; pece, keramika (LT); *Pieta* 2001.
167. KOMÁRNO Gottwaldovo námestie (okr. Komárno); P. Ratimorská - zber; keramika (LT); NS 8673/78.
168. KOMÁRNO, Veľký Harčáš (okr. Komárno); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 507/55.
169. KOMJATICE, Farská záhrada (okr. Nitra); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 3747/67.
170. KOMJATICE, Homolka (okr. Nitra); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 9138/80; *Točík* 1981a, 306; 1981b.
171. KOMJATICE, východne od obce, závlahové zariadenie po pravej strane cesty z Komjatíc do Černíka, oproti rozsiahlej štrkovni (okr. Nitra); J. Pavúk, P. Romsauer - zber; keramika, objekty (LT); *Pavúk/Romsauer* 1975.
172. KOMJATICE, Kňazova jama (okr. Nitra); A. Točík - výskum; sídlisko (LTC); *Točík* 1980; 1981a; 1981b, 139 n.
173. KOPLOTOVCE, Za longošom (okr. Hlohovec); J. Urminský (1997-2000) - záchranný výskum; keramika (LT); *Urminský* 2001, 206.
174. KOŠÚTY, majer Zugor (okr. Galanta); D. Bialeková - zber; keramika, koliesko (LT); NS 683/62.
175. KOVÁLOV, Kufnerove pole, severovýchodne od obce (okr. Senica); J. Bátora (1983) - zber; keramika (LT); *Bátora* 1984, 34-37.
176. KOZÁROCE, juhovýchodný okraj obce (okr. Levice); J. Rajček - zber; keramika (LT); NS 59/56.
177. KRAKOVANY, Dolné hrádze-Záhumnie (okr. Piešťany); K. Sedlák - zber; keramika, bagrom zničené objekty (LT); *Sedlák* 1975.
178. KRAKOVANY, Predné diele (okr. Piešťany); K. Sedlák - zber; keramika (LT); NS 4449/68; 6673/73; 7071/74.
179. KRAKOVANY, intravilán obce, č. 356 (okr. Piešťany); M. Klčo, V. Krupa - zber; keramika (LT); *Klčo/Krupa* 1998, 99, 100.
180. KRAKOVANY, Spodné pole (okr. Piešťany); K. Sedlák (1966) - zber; keramika (LT); NS 2480/66; *Sedlák* 1975.

181. KRIŽOVANY NAD DUDVÁHOM, Prídavky (okr. Trnava); J. Paulík - zber; keramika (LT); NS 214/58; 212/58.
182. KRNČA, Tábor (okr. Topoľčany); J. Bojkovský (1961), B. Benadik (1967) - zber; opev. sídlisko (LT); *Benadik 1967; Wiedermann 1985*, 15.
183. KRTOVCE, hrádza (okr. Topoľčany); E. Wiedermann, J. Gergeľ (1983) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*, 81.
184. KÚTY, Čépagát (okr. Senica); L. Zachar - výskum; sídlisko (LTC/LTD); *Zachar 1976b*, 31-41.
185. KVETOSLAVOV, pri železničnej trati 3 (okr. Dunajská Streda); J. Hromada, V. Varsik - zber; keramika (LT); NS 12 427/89; *Hromada/Varsik 1991*.
186. LÁB (okr. Malacky); K. Elschek, V. Drahošová - zber; keramika (LT); *Elschek/Drahošová 1998*, 52-55.
187. LÁB, plynovod (okr. Malacky); Z. Farkaš, K. Tomčíková, V. Turčan (1982) - zber; keramika (LT); NS 10338/85.
188. LAKŠÁRSKA NOVÁ VES, Na lósoch (okr. Senica); K. Tomčíková - zber; keramika (LT); NS 11397/85.
189. LANČÁR, Chríb (okr. Trnava); G. Povala - zber; keramika (LT); NS 8065/77.
190. LEFANTOVCE, Horné, kóta 117 (okr. Nitra); A. Rizman - zber; keramika (LT); NS 88/58.
191. LEĽA (okr. Nové Zámky); V. Moucha - zber; keramika (LT); NS 113/52.
192. LEVICE, vinohrad J. Búra (okr. Levice); Batora (1981) - zber; spona typu Mötschwill (LTC2); *Batora 1982*, 30.
193. LEVICE, Kmeťkova ulica (okr. Levice); E. Kolníková - zber; poklad mincí: 72 Ag, 2 Au (LT); NS 7027/74; *Ondrouch 1937*, 16-22.
194. LEVICE, Pod Krížnym vrchom (okr. Levice); O. Ožďáni - záchranný výskum; keramika, objekty (LT); *Ožďáni 1975*, 71, 72.
195. LIPOVÁ-ONDROCHOV, Homok puszta (okr. Komárno); D. Bialeková, T. Kolník - výskum; objekty (LTC); NS 5539/71.
LIPOVÁ-ONDROCHOV, Homok puszta (okr. Komárno); A. Točík - výskum; sídlisko (LTC); *Točík 1987*, 243-306; *1981a*, 303.
196. LONTOV, pole Dudkáš (okr. Levice); Z. Liptáková - zber; keramika (LT); NS 691/62.
197. LOZORNO (okr. Malacky); K. Elschek, V. Varsik (2000) - zber; keramika, mince (LT); *Elschek/Varsik 2001*.
198. LUDANICE, cintorín (okr. Topoľčany); V. Budinský (1951) - zber; keramika (LT); NS 75/51; *Wiedermann 1985*.
199. LUDANICE, Lúšteky (okr. Topoľčany); E. Opluštil - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*.
200. LUDANICE, Mýtna Nová Ves (okr. Topoľčany); J. Batora (1982-1989) - zber; keramika (LT); *Batora 1983d*, 44-46.
201. LUDANICE, Mýtna Nová Ves, Mrťvice (okr. Topoľčany); J. Batora, M. Schutz (2003) - záchranný výskum; 2 chaty (LT); *Batora/Schultz 2004*, 29.
202. LUKÁČOVCE, Farské (okr. Nitra); G. Fusek (1996) - zber; keramika (LT); NS 13476; 13477; 13482; 13596; 13597.
203. LUKÁČOVCE, Jutrá (okr. Nitra); G. Fusek - zber; keramika (LT); *Fusek 1996*, 58-60.
204. LUŽANY, Nižehradská (okr. Topoľčany); J. Batora (1982), E. Wiedermann (1986) - zber; keramika (LT); *Batora 1983b*, 38-40; *Wiedermann 1985*.
205. LUŽANY, pieskovisko (okr. Topoľčany); E. Opluštil, E. Wiedermann - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*, 16.
206. MAJCICHOV, vľavo od Dudváhu, piesková duna (okr. Trnava); V. Kráľovič, D. Bialeková 1959 - zber; keramika (LT); NS 67/61.
207. MAJCICHOV, Úvrať (okr. Trnava); P. Novák - zber; keramika (LT); *Novák 1991*, 72.
208. MALÉ KRŠTEŇANY, Pod hradiskom (okr. Partizánske); J. Porubský - záchranný výskum; objekty (LTD); *Porubský 1959*, 61; *Točík 1959*, 841-876.
209. MALÉ RIPŇANY, dom č. 66 (okr. Topoľčany); G. Bahelková (1975-1977) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*.
210. MALÉ RIPŇANY, od Obsolovského potoka (okr. Topoľčany); E. Wiedermann (1989) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1991*, 108.
211. MALÉ RIPŇANY, Vráta (okr. Topoľčany); G. Březinová - zber; keramika (LT); *Březinová 1990*, 41.
212. MALÉ UHERCE, Hradisko (okr. Partizánske); O. Krupica (1957) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*, 39.
MALÉ UHERCE, Hradisko (okr. Partizánske); K. Sedlák - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*, 39.

213. MALÝ CETÍN, stavba obytného domu JRD (okr. Nitra); J. Rajnič (1961) - zber; keramika (LT); NS 303/61.
214. MALÝ CETÍN, Nitrany (okr. Nitra); J. Rajček, J. Rajnič - zber; keramika (LT); NS 261/61.
215. MARCELOVÁ, Za vodou (okr. Komárno); D. Gál - zber; keramika (LT); NS 3184/66.
216. MARIANKA, juhozápadný okraj obce (okr. Malacky); Z. Farkaš, V. Turčan - zber; keramika (LT); NS 13302/94.
217. MIEROVO, Malolúčne polia (okr. Dunajská Streda); V. Varsik - zber; keramika (LT); *Varsik 1990*, 166, 167.
218. MICHAL NA OSTROVE (okr. Dunajská Streda); Š. Janšák - zber; črepy (LT); NS 243/57.
219. MICHAL NAD ŽITAVOU, Kratiny, záhrada JRD (okr. Nové Zámky); J. Rajček (1957) - zber; keramika (LT); NS 23/59.
220. MODRANKA (okr. Trnava); V. Kráľovič (1961) - zber; nádoba (LT); NS 389/61.
221. MOJMÍROVCE, dom č. 500 (okr. Nitra); L. Pružinec - zber; keramika, hrot oštepú, minca (LT); NS 180/53.
222. MOJMÍROVCE, Spodný diel, južne od obce, plynovod (okr. Nitra); zbierka v škole - zber; keramika (LT); NS 11235/85.
223. MOJZESOVO, Klčoviny (okr. Nové Zámky); M. Ruttkay (1996) - výskum; sídlisko - objekty (LT); NS 13 838/97; *Ruttkay 1998*, 140, 141.
224. MOJZESOVO, Malý kút (okr. Nové Zámky); J. Béreš (1969) - zber; keramika (LT); NS 5005/70.
225. MORAVSKÝ SVÄTÝ JÁN, Dlhé lúky (okr. Senica); Z. Farkaš, V. Turčan (1994) - zber; keramika (LT); NS 13399/94.
226. MUŽLA, Želiarske (okr. Nové Zámky); I. Kuzma (1981) - zber; keramika (LT); NS 9994/82.
227. MUŽLA, časť Svätý Jur nad Dunajom, juhovýchodne od veľkostatku (okr. Nové Zámky); B. Novotný - zber; keramika (LT); *Novotný 1955a*.
228. MUŽLA, Megyeskut (okr. Nové Zámky); J. Bátora (1980) - zber; keramika (LT); *Bátora 1981*, 32.
229. MUŽLA-ČENKOV, Vilmakert (okr. Nové Zámky); M. Hanuliak, I. Kuzma - zber; keramika (LT); *Hanuliak/Kuzma 1991*, 35, 36.
230. MÝTNE LUDANY (okr. Levice); L. Bánesz - zber; keramiak (LT); NS 135/58.
231. NEDAŠOVCE, Pasienky-baňa (okr. Topoľčany); E. Opluštil (1976) - zber; keramika (LT); NS A/364; *Wiedermann 1985*, 65.
232. NEVERICE, severne od obce (okr. Zlaté Moravce); M. Ruttkay (1987) - zber; keramika (LT); NS 12451/89, 12454/89; *Ruttkay 1999*, 143.
233. NEVERICE, Pri chotárnom mlyne (okr. Nitra); V. Varsik, M. Ruttkay (1988) - zber; keramika (LT); *Ruttkay/Varsik 1990*, 149.
234. NITRA, Chrenová-športový areál (okr. Nitra); B. Chropovský, G. Fusek - výskum; objekty (LTC-LTD); *Chropovský/Fusek 1988*, 143-156.
235. NITRA, Novostavba divadla A. Bagara (okr. Nitra); E. Wiedermann - výskum; objekty (LTD); NS 10327/83; *Wiedermann 1983*.
236. NITRA, Svätoplukovo námestie (okr. Nitra); M. Ruttkay (2004) - výskum; chata, keramika (LTD); *Ruttkay 2006*, 167, 168.
237. NITRA, Míkov dvor (okr. Nitra); B. Chropovský, G. Fusek, A. Kováčová - výskum; sídlisko (LTC-LTD); NS 8368/78; 8782/79; 9069/79; 9379/80; 9720/81; 10094/82; 11028/84; 11028/85.
238. NITRA, Šindolka (okr. Nitra); A. Točík, K. Sedlák, B. Chropovský, G. Fusek, J. Hečková - výskum; sídlisko, objekty (LTB2/C1-C2/D1); *Točík/Sedlák 1993*, 47-82; *Březinová 2000*.
239. NITRA, Štefánikova trieda (okr. Nitra); G. Březinová, S. Katkin - výskum; sídliskový objekt (LTD) ; *Březinová/Katkin 1996*, 37, 38.
240. NITRA, Dolné Krškany, Cirmanská ul. (okr. Nitra); P. Romsauer - zber; keramika (LT); *Romsauer 1981b*.
241. NITRA, Dolné Krškany, Davarčanský les (okr. Nitra); J. Bátora - zber; keramika (LT); *Bátora 1995*, 28, 29.
242. NITRA, Horné Krškany, pri benzínovom čerpadle (okr. Nitra); T. Kolník (1973) - zber; keramika, jamy (LT); NS 6670/73.
243. NITRA, Hrad (okr. Nitra); P. Bednár - výskum; objekty (LTD); NS 12866/91; *Bednár/Březinová/Ptáčková 2005*.
244. NITRA, Malý seminár (okr. Nitra); S. Katkin - záchranný výskum; objekt (LTD); *Katkin 1997*, 77, 78; *Březinová/Katkin 2004*.

245. NITRA, Dlhá ulica (okr. Nitra); L. Veliačik - zber; keramika (LT); NS 7344/75.
246. NITRA, Jesenského ulica (okr. Nitra); A. Točík (1950) - zber; keramika (LT); *Točík 1959*, 841-874.
247. NITRA, Štúrova ulica (okr. Nitra); A. Točík - zber; keramika (LT); *Točík 1959*, 841-874.
248. NITRA, Širokého ulica (okr. Nitra); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 2265/64.
249. NITRA, Ponitrianska galéria (okr. Nitra); M. Samuel (2000) - výskum; článok opaska, keramika (LTD); *Samuel 2000*, 145.
250. NITRA, Mototechna (okr. Nitra); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 2565/64; *Točík 1959*.
251. NITRA, Farská ulica (okr. Nitra); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 221/51; *Točík 1959*.
252. NITRA, Mostná ulica (okr. Nitra); J. Bátora, P. Bednár, G. Březinová, G. Fusek - prieskum; priekopa (LT); *Bátora/Bednár/Březinová/Fusek 1995*, 29.
253. NITRA, Mostná ulica (okr. Nitra); M. Samuel 2003 - výskum; keramika, článok opaska (LTD); *Samuel 2004*, 163, 164; *Březinová 2006*.
254. NITRA, Martinský vrch, kasárne (okr. Nitra); B. Chropovský - výskum; objekty (LTC); NS 11634/86.
255. NITRA, Chrenová II (okr. Nitra); B. Chropovský (1977) - zber; keramika (LT); NS 8364/78; *Chropovský 1977*, 248.
256. NITRA, Chrenová III, Mačací zámok (okr. Nitra); B. Chropovský - výskum; objekty (LTD); NS 8370/78.
257. NITRA, Kynek, ACZ - nadjazd (okr. Nitra); D. Bialeková (1972) - zber; keramika (LT); NS 6199/72.
NITRA, Kynek, Šúdol (okr. Nitra); B. Balžan (2003) - zber; keramika (LT); *Ruttikay 2004*, 160, 161.
258. NITRA, Štitáre, Žibrica (okr. Nitra); S. Stegmann-Rajtár (2002, 2003) - záchranný výskum; keramika, drobné predmety, spona, korálik-sklo (LT); *Stegmann-Rajtár 2002; 2003*, 145, 146; *2004*, 183, 184.
259. NOROVCE, Horné lúky (okr. Topoľčany); A. Ruttikay (1966) - zber; keramika (LT); NS 3347/66.
260. NOVÁ DEDINA, Idólló (okr. Bratislava-vidiek); V. Kráľovič - zber; keramika (LT); NS 5442/71.
261. NOVÁ VES NAD ŽITAVOU (okr. Nitra); R. Kujovský - záchranný výskum; keramika (LT); *Kujovský 1980*, 162-166.
262. NOVÁ VES NAD ŽITAVOU (okr. Nitra); M. Ruttikay (1997) - zber; keramika (LT); NS 13 883/98; *Ruttikay 1999*.
263. NOVÁ VES NAD ŽITAVOU, Želiarske (okr. Nitra); M. Ruttikay - zber; keramika, objekty (LT); NS 12447/89.
264. NOVÉ MESTO NAD VÁHOM (okr. Nové Mesto nad Váhom); L. Veliačik, P. Romsauer (1994) - zber; sklený náramok (LTC); *Veliačik/Romsauer 1994*, 121.
265. NOVÉ SADY (okr. Nitra); V. Mitáš (2002) - zber; keramika (LT); NS 14812/02; *Mitáš 2003*.
266. NOVÉ SADY, ČAB, Pasienky (okr. Nitra); P. Milo (2002) - zber; keramika (LT); *Milo 2003*.
267. NOVÉ ZÁMKY, Nyarhíd (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 12236/88.
268. NOVÉ ZÁMKY, Udvarnok (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 200/57.
269. NOVÝ TEKOV, ryha pre potrubia (okr. Levice); zber; keramika (LT); *Bátora 1984*, 31, 32.
270. NOVÝ TEKOV, Marušová (okr. Levice); I. Hásek - zber; keramika (LT); NS 141/52.
271. OHRADY (okr. Dunajská Streda); P. Romsauer - zber; keramika (LT); NS 8104/77.
272. OPOJ, piesková duna pri Dudváhu, (okr. Trnava); V. Kráľovič (1960, 1974) - zber; keramika (LTA); NS 7430/75.
273. OPONICE, pod hradom (okr. Topoľčany); E. Wiedermann (1985) - zber; keramika (LT); NS A/569; *Wiedermann 1985*.
274. OSTROV (okr. Trnava); A. Machlík (1956) - zber; keramika (LT); NS 4501/69.
275. PÁROVSKÉ HÁJE, plynovod (okr. Nitra); K. Pieta - výskum; objekty (LTC); NS 10 643/84.
PÁROVSKÉ HÁJE, plynovod (okr. Nitra); K. Pieta, M. Ruttikay - výskum; sídlisko (LTC); *Pieta/Ruttikay 1986*, 191-193.
PÁROVSKÉ HÁJE, plynovod (okr. Nitra); K. Pieta, M. Ruttikay - výskum; sídlisko (LTC); *Hajnalová 1989; Pieta/Ruttikay 1987*, 87, 88; *Ruttikay 1996*, 151, 152; *1997*.
276. PARTIZÁNSKE, (okr. Partizánske); J. Porubský 1971 - záchranný výskum; sídliskové nálezy (LTD); *Wiedermann 1985*, 31.
277. PÁSTOVCE, kostol, sprašový ostroh (okr. Levice); P. Bisták, R. Daňo (2004) - záchranný výskum; keramika, sklený náramok (LT); *Bujna 1992; Bisták/Daňo 2006*, 46.

278. PATINCE, Čierny hon, km 1757 (okr. Komárno); I. Cheben - výskum; sídlisko (LTC); NS 8820/79; *Cheben* 1982; 1983, 95, 96; 1987.
279. PETROVA VES, Panské (okr. Skalica); V. Vrábliková - zber; keramika, objekty (LT); NS 7922/76.
280. PEZINOK, Lazárna-hlinisko (okr. Pezinok); J. Bartík, Z. Farkaš - zber; keramika (LT); *Bartík/Farkaš* 1991, 21.
281. PIEŠŤANY, Banka, Kopanice (okr. Trnava); R. Bača - zber; keramika (LT); NS 11775/87; *Bača* 1988.
282. PIEŠŤANY, Kocurice, Za humnami (okr. Trnava); D. Bialeková, M. Klčo - zber; keramika (LT); *Bialeková/Klčo* 1986, 63, 64.
283. PINCINÁ, Pod veternou (okr. Poltár); E. Fottová, B. Kovár (2002) - výskum; 1 objekt, keramika, železné predmety (LT); *Fottová/Kovár* 2004, 53, 54.
284. PLAVECKÉ PODHRADIE, Pohanská (okr. Senica); Š. Janšák, J. Paulík - výskum; objekty (LTC-LTD); NS 217/57; *Paulík* 1976.
285. PLAVECKÝ ŠTVRTOK, Obora (okr. Malacky); K. Elschek - záchranný výskum; keramika (LT); *Elschek* 2003, 32.
286. POBEDIM, Hradištia (okr. Trenčín); D. Bialeková - zber; keramika (LT); *Bialeková* 1976, 43.
287. PODLUŽANY, vodovodná ryha pri osade Zlobina (okr. Topoľčany); J. Batora - zber; keramika (LT); *Batora* 1983a, 36, 37.
288. POHRANICE, dom P. Wintera (okr. Nitra); M. Samuel (2000) - zber; keramika (LT); *Samuel* 2001, 170.
289. POHRONSKÝ RUSKOV (okr. Levice); súkromná zbierka - zber; keramika (LT); *Benadik* 1961, 204.
290. PRAŠNÍK, hradisko (okr. Trnava); P. Novák - zber; keramika, objekty (LT); *Novák* 1976, 165; 1981, 198, 199.
291. PUSTÉ SADY, Kráčiny (okr. Galanta); V. Kráľovič - zber; keramika (LT); NS 8828/79.
292. PUSTÉ ÚLANY, tehelňa (okr. Galanta); V. Budinský-Krička - zber; keramika (LT); NS 1327/57.
293. PUSTÉ ÚLANY (okr. Galanta); Š. Janšák - zber; keramika (LT); NS 220/57.
294. RADOŠINA, mlyn (okr. Topoľčany); E. Wiedermann (1985) - zber; keramika (LT); *Wiedermann* 1985.
295. RADOŠOVCE-VIESKA, Sedliská (okr. Senica); P. Roth - záchranný výskum; keramika (LT); NS 11890/87.
296. RADVAŇ NAD DUNAJOM (okr. Nové Zámky); J. Eisner - zber; keramika (LT); NS 597/52.
297. RADVAŇ NAD DUNAJOM, Žitavská Tôň (okr. Nové Zámky); zber; keramika (LT); *Eisner* 1933.
298. RADVAŇ NAD DUNAJOM, Virt (okr. Nové Zámky); zber; keramika, sklený náramok (LT); *Benadik* 1962.
299. RADVAŇ NAD DUNAJOM, Žitavská Tôň, obec, pole v susedstve miestnej štrkovne (okr. Nové Zámky); B. Novotný - zber; keramika (LT); *Novotný* 1955a.
300. RAKOVICE, Rakovický háj (okr. Piešťany); G. Březinová, L. Benediková - záchranný výskum; chata, sídliskový objekt (HD/LTA); *Březinová/Benediková* 2001.
301. RASTISLAVICE, vyvýšenina východne od obce (okr. Nové Zámky); Z. Liptáková - zber; keramika, chata? (LT); NS 287/61.
302. RATKOVCE (okr. Trnava); V. Kráľovič - zber; črepy (LT); NS 379/61.
303. RÚBAŇ, kanál Paríž (okr. Trnava); P. Romsauer (1973) - zber; keramika (LT); NS 7192/75; 7193/75.
304. SEKULE (okr. Senica); L. Kraskovská - zber; črepy (LT); NS 301/55.
305. SENEČ, Martin, Za rybníkom (okr. Senec); Š. Holčík, L. Zachar, V. Mináč - výskum; objekty (LT); NS 9940/82.
306. SENEČ, Hriadky (okr. Senec); J. Bartík, J. Štrbík - zber; keramika (LT); *Bartík/Štrbík* 1995, 21, 22.
307. SENEČ, Tehelná ulica (okr. Senec); M. Čurný (2004) - záchranný výskum; objekty, keramika, sklený náramok, kostený krúžok, drobné predmety (LT); *Čurný* 2006, 56, 57; *Čurný/Kovár* 2006.
308. SEREĎ (okr. Galanta); J. Paulík (1954) - zber; keramika (LT); NS 336/54; *Paulík* 1957.
309. SEREĎ, Mačanské vršky (okr. Galanta); J. Bárta, J. Rajček (1954) - zber; črepy (LT); NS 337/54; *Paulík* 1957.
310. SKALICA, Psíky (okr. Senica); V. Drahošová - zber; keramika (LT); *Drahošová* 1996, 41.
311. SKALKA NAD VÁHOM, Chochel (okr. Trenčín); M. Hanuliak (1995) - výskum; keramika, (LT); NS 13631/96; *Hanuliak* 1996.
312. SKALKA NAD VÁHOM, Skalská Nová Ves (okr. Trenčín); M. Hanuliak - výskum; keramika, (LT); *Hanuliak* 1996.

313. SLÁDKOVIČOVO, Nové diele (okr. Galanta); A. Točík - výskum; keramika, objekt (LT); NS 3680/67; 7601/76.
314. SLAŽANY, Domovina (okr. Zlaté Moravce); J. Ruttkayová, M. Ruttkay - výskum; sídlisko (LTC); *Ruttkay 1986*, 95, 96; *Ruttkayová 1988*, 119.
315. SLEPČANY (okr. Zlaté Moravce); M. Sýkora, J. Batora - zber; keramika (LT); *Batora 1999*, 28.
316. SLOVENSKÁ NOVÁ VES (okr. Trnava); A. Rajnič - zber; keramika (LT); NS 686/74.
317. SMOLENICE, Molpír (okr. Trnava); Š. Janšák - zbierka, M. Dušek - zber; keramika, objekty?, kovové predmety (LT); *Farkaš 2004*; *Stegmann-Rajtár 2005*.
318. SMRDÁKY, Grefta-hrachovištia (okr. Senica); J. Eisner - zber; keramika (LT); NS 231; *Eisner 1933*.
319. SMRDÁKY, Kraciny/Kliny (okr. Senica); Š. Janšák - zbierka, zber; keramika (LT); *Eisner 1933*.
320. STUDIENKA, Mláky (okr. Malacky); L. Zachar - výskum; sídlisko (LTC); NS 13 194/93; *Zachar 1981*, 326; 1982, 309; 1983, 264; 1984, 227, 228; *Tomčíková 1993*.
321. STUDIENKA, sútok Rudavy so Žliabkom (okr. Malacky); Z. Farkaš (1995) - zber; keramika (LT); NS 13684/96.
322. STUPAVA Piesky (okr. Malacky); K. Tomčíková, Z. Farkaš (1981) - zber; keramika (LT); NS 9791/81; 9792/81.
323. SUCHOHRAD (okr. Malacky); K. Marková, K. Elschek - zber; keramika (LT); NS 14210/99.
324. SVÄTÝ JUR, Stará hora (okr. Pezinok); Z. Farkaš - starý zber z päťdesiatych rokov 20. stor.; keramika (LTC); NS 13303/94.
325. SVÄTÝ PETER, Dolný Peter (okr. Galanta); D. Gál (1965) - zber; keramika (LT); NS 3177/66.
326. SVODOV (okr. Levice); B. Novotný - zber; keramika (LT); NS 375/54.
327. ŠAHY, ZSZ od kóty 144,2 (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky - zber; keramika (LT); NS 10136/82; *Bánesz/Nevizánsky 1983*, 25-30.
328. ŠAHY, Preseľany nad IPLOM (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky - zber; keramika (LT); *Bánesz/Nevizánsky 1983*, 25-30.
329. ŠAHY, Hrkovce, Alja fóldek (okr. Levice); Z. Liptáková - zber; keramika (LT); NS 625/62.
330. ŠAHY, Tešmák, údolie Berineseckého potoka (okr. Levice); J. Nekvasil - zber; keramika (LT); NS 193/61.
331. ŠALA-VEČA, Hidas, kóta 119 (okr. Galanta); A. Točík - výskum; objekty (LTB/LTC); NS 5504/71; 7543/76; *Březinová 1996*.
332. ŠALA-VEČA, Koľáčova roľa (okr. Galanta); L. Zachar - výskum; objekty (LTB-LTC); *Zachar 1976a*, 226-228; 1978, 41-57.
333. ŠAMORÍN, Báčsky rybník (okr. Dunajská Streda); V. Varsík (1989) - zber; keramika (LT); NS 12432/89; *Hromada/Varsík 1991*, 40, 41.
334. ŠAROVCE I, v susedstve výskumného strediska (okr. Levice); B. Novotný (1953) - zber; keramika (LT); *Novotný 1955b*.
335. ŠAROVCE III, Makócz (okr. Levice); B. Novotný - zber; keramika, sídliskové objekty (LT); *Novotný 1955b*.
336. ŠAROVCE, Hliník (okr. Levice); B. Novotný - výskum; objekty, pece (LTC-LTD); *Kuzmová 1980*.
337. ŠAŠTÍN-STRÁŽE, Konopiská (okr. Senica); L. Zachar - výskum; sídlisko (LT); *Zachar 1977a*, 56; 1977b, 298, 299.
338. ŠENKVICE, Dolné diely (okr. Bratislava-vidiek); Z. Farkaš, V. Turčan (1982) - zber; keramika (LT); NS 10340/83; *Farkaš 1980*.
339. ŠINTAVA (okr. Galanta); V. Kráľovič - zber; keramika (LT); NS 385/61.
340. ŠTÚROVO, Boží kopec (okr. Nové Zámky); O. Ožďáni - zber; keramika (LT); NS 13275/93; *Ožďáni 1987*, 14-17.
341. ŠTÚROVO, Obidská puszta (okr. Nové Zámky); O. Ožďáni (1986) - výskum; objekty (LTC); *Ožďáni 1986*, 177, 178; 1987, 14-17.
342. ŠURANY, Pri sile (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 12247/88.
343. ŠURANY, Nitriansky Hrádok, Hofierske (okr. Nové Zámky); A. Točík - výskum; objekty (LTC, LTD); *Točík 1977*, 285.
344. ŠURANY, Nitriansky Hrádok, Vysoký breh (okr. Nové Zámky); A. Točík, študenti FFUK (1977) - zber, výskum; objekty (LTC, LTD); *Točík 1977*.
345. ŠURANY, Nitriansky Hrádok, Zámeček (okr. Nové Zámky); A. Točík - výskum; objekty (LTC, LTD); *Točík 1977*.

346. ŠURIANKY, Za Figulom (okr. Topoľčany); J. Bátora (1989) - zber; keramika (LT); *Bátora 1991*, 22, 23.
347. TAJNÁ, lokalita 10 (okr. Nitra); J. Bátora (1976) - zber; keramika (LT); NS 9395/80.
348. TEKOVSKÉ LUŽANY, Pri hostinci (okr. Levice); L. Bánesz (1958) - zber; keramika (LT); NS 137/58.
349. TEKOVSKÝ HRÁDOK, Hrádza (okr. Levice); R. Kujovský - výskum; objekty (LTC); *Kujovský 1985*; 139; *Nevizánsky/Kujovský 1991*, 552-561.
350. TEKOVSKÝ HRÁDOK, Kocona (okr. Levice); J. Hečková, P. Roth (1978) - zber; keramika (LT); NS 10900/84.
351. TEKOVSKÝ HRÁDOK, na poliach západne od obce, nad bývalým korytom Hrona (okr. Levice); B. Novotný, D. Bialeková, J. Dulka (1954) - zber; keramika, vlnovka na vnútornej stene misy (LT); *Novotný 1955a*.
352. TESÁRSKE MLYŇANY, Konopiská (okr. Nitra); V. Šíma (2002) - zber; keramika, praslen, hladidlo (LT); *Ruttkay 2003*, 114.
353. TLMAČE, Malé Kozmálovce (okr. Levice); Š. Janšák - zber; keramika (LT); NS 127/57.
354. TOMÁŠIKOVO (okr. Galanta); J. Bihercz, súkromná zbierka - zber; keramika (LT); NS 13447/95.
355. TOPOĽČANY, Sihof (okr. Topoľčany); J. Vodryška, E. Opluštil (1963) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*.
356. TOPOĽČANY, Hrad, tehelňa (okr. Topoľčany); E. Opluštil (1962), E. Wiedermann - výskum; sídlisko (LT); *Wiedermann 1985*, 19, 1991, 1992, 128, 129.
357. TOPOĽČANY, Škorákova tehelňa (okr. Topoľčany); J. Porubský (1951) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*, 34.
358. TRAKOVICE, vinohrad (okr. Trnava); V. Kráľovič (1961) - zber; keramika (LT); NS 404/61.
359. TRENČIANSKA TEPLÁ (okr. Trenčín); E. Kolníková - zber; keramika, mince (LT); NS 6738/73.
360. TRNAVA, Horné pole (Biely kostol), ropovod (okr. Trnava); J. Bartík - záchranný výskum; sídliskové objekty - chaty, pec (HD/LTA, LTC); NS 13344/94; *Bartík/Březinová 1996*.
361. TRNOVEC NAD VÁHOM (okr. Galanta); E. Rejholec (1961) - zber; keramika (LT); NS 3748/67.
362. TUPÁ, Chorvaticce, severný okraj obce (okr. Levice); O. Ožďáni (1983) - zber; keramika (LT); NS 12719/89.
363. TVRDOŠOVCE, Aomány (okr. Nové Zámky); K. Pieta - zber; keramika (LT); NS 5519/71.
364. TVRDOŠOVCE, Kerekto (okr. Nové Zámky); J. Bátora - zber; keramika (LT); *Bátora 1983a*, 40.
365. TVRDOŠOVCE, Császdahely, teraz Dlhý kanál (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika (LT); *Točík 1981a*, 296-311.
366. TVRDOŠOVCE, Méhespuszta/Včelíny (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika, objekty (LT); *Točík 1981a*, 296-311.
367. ÚLANY NAD ŽITAVOU, hrana terasy (dnes mŕtveho) ramena rieky Cítenky (okr. Nové Zámky); M. Samuel - zber; keramika (LT); *Samuel 1996*.
368. ÚLANY NAD ŽITAVOU, Pieskovisko (okr. Nové Zámky); M. Hrmová - výskum; sídlisko (LT); NS 517/61; 7371/75.
369. ÚLANY NAD ŽITAVOU, Rakytina (okr. Nové Zámky); M. Steiner, P. Steiner (1995) - zber; keramika, chata, kamenný brúsik (LT); *Steiner/Steiner 2001*, 194, 195.
370. VÁHOVCE, Veľké pole (okr. Galanta); J. Ižóf - zber; keramika (LT); NS 12247/88.
371. VEĽKÁ MAŇA, JRD (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika (LT); NS 9209/80.
372. VEĽKÁ MAŇA, Hliník (okr. Nové Zámky); Z. Liptáková (1962) - zber; keramika (LT); NS 624/62.
373. VEĽKÉ JANÍKOVCE, Pri Čechynciach (okr. Nitra); E. Hanzelyová, I. Kuzma, J. Rajtár - zber; keramika (LT); *Hanzelyová/Kuzma/Rajtár 1992*, 46-48.
374. VEĽKÉ DVORANY, nový vinohrad (okr. Topoľčany); E. Opluštil (1962) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1985*, 14.
375. VEĽKÉ KOSIHY, Okánikovo, Holombdomb (okr. Komárno); A. Točík - záchranný výskum; keramika (LT); NS 8128/77; *Točík 1978b*, 272, 273.
376. VEĽKÉ KOSIHY, Okánikovo (okr. Nové Zámky); A. Točík - zber; keramika (LT); *Točík 1978b*, 272.
377. VEĽKÉ KOSTOLANY, južne od obce (okr. Trnava); J. Pavúk - zber; keramika (LT); *Pavúk 1990*, 136, 137.
378. VEĽKÉ KOSTOLANY, Tehelňa (okr. Trnava); J. Paulík - zber; keramika (LT); NS 98/58.
379. VEĽKÉ RIPŇANY, Dlhé nízke (okr. Topoľčany); Wiedermann (1989) - zber; keramika (LT); *Wiedermann 1991*.

380. VELKÉ TÚROVCE (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky - zber; keramika (LT); NS 10120/82; 10121/82; *Bánesz/Nevizánsky 1983*, 25-30.
381. VELKÉ ÚLANY, Hatúrmany (okr. Galanta); J. Ižóf - zber; keramika (LT); NS 10013/82; *Ižóf/Točík 1981*.
382. VELKÉ ZÁLUŽIE, Kerteš (okr. Nitra); J. Balko (1982) - zber; keramika (LT); NS 10015/82.
383. VELKÝ CETÍN I, Piliské (okr. Nitra); I. Cheben, J. Ruttkayová, M. Ruttkay - výskum; keramika, objekty (LTC); *Cheben/Ruttkay/Ruttkayová 1992*, 65; 1994.
384. VELKÝ CETÍN ryha plynovodu - IV. vetva (okr. Nitra); M. Rejholcová, J. Balko (1986) - zber; keramika (LT); NS 11700/86.
385. VELKÝ ĎUR, Družstevná vinica (okr. Levice); J. Bátora (1967) - zber; keramika (LT); *Bátora 1976*.
386. VELKÝ GROB, baňa na hlinu (okr. Galanta); Z. Farkaš (1982) - zber; keramika (LT); NS 11246/85.
387. VELKÝ GROB, severovýchodne od PD (okr. Galanta); P. Ivan, V. Varsik (1997) - zber; keramika (LT); *Ivan/Varsik 1999*, 77.
388. VELKÝ KÝR, Násypový sek (okr. Nové Zámky); I. Kuzma (1998) - záchranný výskum; keramika, chata, sapropelitový neopracovaný fragment náramka (LT); *Kuzma 2000*.
389. VELKÝ LAPÁŠ, ryha plynovodu, kóta 222,8 (okr. Nitra); G. Nevizánsky (1995) - zber; keramika (LT); NS 13945/98; *Nevizánsky 1997*, 138, 139.
390. VELKÝ LAPÁŠ, Dlhé zeme (okr. Nitra); P. Žebrák - záchranný výskum; objekty (LT); NS 10757/84; *Žebrák 1983*, 267.
391. VELKÝ LAPÁŠ, terasa potoka Kadaň (okr. Nitra); M. Ruttkay, J. Ruttkayová - zber; keramika (LT); *Ruttkay/Ruttkayová 1988*, 120, 121.
392. VELKÝ MEDER, pedtým Čalovo (okr. Dunajská Streda); V. Varsik - výskum; keramika (LT); *Varsik 1993*.
393. VINODOL, Horný Vinodol, Lázky (okr. Nitra); M. Ruttkay, J. Ruttkayová - zber; keramika (LT); *Ruttkay/Ruttkayová 1998*, 143, 144.
394. VIŠTUK, svah nad Vištuckou nádržou (okr. Pezinok); J. Bartík, J. Štrbík - zber; keramika (LT); *Bartík/Štrbík 1990*, 32.
395. VOZOKANY, Felső második dűlő (okr. Galanta); J. Ižóf - zber; keramika (LT); *Ižóf 1984*, 93, 94.
396. VRÁBLE, Fidvár (okr. Nitra); A. Točík (1980) - zber; keramika (LT); NS 10014/82.
397. VRÁBLE, medzi cestou Vráble - Zlaté Moravce (okr. Z. Moravce); M. Ruttkay (1997) - zber; keramika (LT); NS 13889/98.
398. VRBOVÉ (okr. Piešťany); P. Romsauer - záchranný výskum; sídliskové objekty (LTA-LTC); *Romsauer 1981a*.
399. VÝČAPY-OPATOVCE, Hliník (okr. Nitra); J. Porubský (1953), A. Točík - výskum; objekty (LTC); NS 7566/76; *Točík 1959*, 841; *Březinová 2005*.
400. VYSOKÁ PRI MORAVE (okr. Malacky); Š. Janšák - zbierka, zber; keramika (LT); NS 278/57.
401. VYŠKOVCE NAD IPLOM, Vlade (okr. Levice); O. Ožďáni (1983) - zber; keramika (LT); *Marková/Ožďáni 1993*, 88-92.
402. VYŠKOVCE NAD IPLOM, Kisváros (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky (1982) - zber; keramika (LT); NS 10140/82; *Bánesz/Nevizánsky 1983*.
403. VYŠKOVCE NAD IPLOM (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky - zber; keramika (LT); *Bánesz/Nevizánsky 1983*, 25-30.
404. VYŠKOVCE NAD IPLOM - PRESELANY NAD IPLOM (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky - zber; keramika (LT); NS 10138/82; *Bánesz/Nevizánsky 1983*.
405. VYŠNÉ NAD HRONOM, Naďob (okr. Levice); I. Hásek - zber; keramika (LT); NS 286/52.
406. ZAVAR (okr. Trnava); Š. Janšák - zbierka, (1957) - zber; keramika (LT); NS 281/57.
407. ZBEHY, Dolu brehmi (okr. Nitra); P. Milo (2002) - zber; keramika (LT); *Milo 2003*.
408. ZBEHY, Kapustnice (okr. Nitra); P. Milo (2002) - zber; grafitová keramika (LT); *Milo 2003*.
409. ZBEHY, Celé (okr. Nitra); P. Milo (2002) - zber; grafitová keramika (LT); *Milo 2003*.
410. ZBROJNÍKY, 350 m od okraja osady Malý Pesek (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky (1984) - zber; keramika (LT); *Bánesz/Nevizánsky 1985*, 30.
411. ZBROJNÍKY, juhovýchodná časť v polohe Csapás (okr. Levice); L. Bánesz, G. Nevizánsky (1984) - zber; keramika (LT); *Bánesz/Nevizánsky 1985*, 30.

412. ZELENÉČ (okr. Trnava); Z. Rajtárová - zber; keramika (LT); NS 12501/89.
413. ZEMIANSKÉ PODHRADIE (okr. Trenčín); L. Veliačik, P. Romsauer (1992) - výskum; keramika (LTC); *Veliačik/Romsauer 1992*, 124.
414. ZLATÉ MORAVCE, Za potokom (okr. Zlaté Moravce); M. Hanuliak - zber; keramika (LT); *Hanuliak 1983*, 92, 93.
415. ZLATÉ MORAVCE - ŽITAVANY-KŇAŽICE, vinohrad (okr. Zlaté Moravce); R. Kujovský - výskum; hromadný nález, spona (LT); NS 9823/81.
416. ZLATNÁ NA OSTROVE, Lelský horný buk (okr. Dunajská Streda); E. Hanzelyová, I. Kuzma, J. Rajtár - zber; keramika (LT); *Hanzelyová/Kuzma/Rajtár 1992*, 46-48.
417. ZOHOR, Piesky (okr. Malacky); E. Studeníková, K. Elschek - záchranný výskum; sídlisko, objekty, keramika (kolok-kružok, slniečko), sklené náramky (LTC-LTD); *Studeníková 1980d*, 253; *Elschek 1997*; *Elschek/Vrablec 2001*.
418. ZVONČÍN, Medziháje II (okr. Trnava); K. Marková, M. Samuel - zber; keramika (LT); *Marková/Samuel 2003*.
419. ŽABOKREKY NAD NITROU, tehelná (okr. Topoľčany); V. Vendtová (1963) - zber; keramika (LT); NS 290/66.
420. ŽELIEZOVCE, futbalové ihrisko (okr. Levice); I. Kaposi, B. Novotný (1956) - zber; keramika (LT); NS 485/57.
421. ŽEMBEROVCE, Lúky (okr. Levice); M. Bielich 2003 - záchranný výskum; 3 chaty, 6 jám, keramika, žarnov, železné predmety (LT); *Bielich 2004*, 39.
422. ŽITAVCE, Kameníšte (okr. Zlaté Moravce); J. Ruttkayová, M. Ruttkay - zber; keramika (LT); NS 12141/88; *Ruttkayová/Ruttkay 1988*, 120, 121.
423. ŽITAVCE, pieskovisko Nagydomb (okr. Zlaté Moravce); K. Sedlák, E. Rejholec - zber; keramika (LT); NS 3755/67; 443/56.
424. ŽITAVCE (okr. Zlaté Moravce); Š. Janšák - zber; keramika (LT); NS 288/57.
425. ŽLKOVCÉ, Za Dudváhom (okr. Trnava); V. Kráľovič, A. Rajnič, T. Kolník - zber; keramika (LT); NS 4576/69; 5436/71; 5156/70.

LITERATÚRA

<i>Ambros 1980</i> <i>Bača 1988</i> <i>Bánesz/Nevizánsky 1983</i> <i>Bánesz/Nevizánsky 1985</i> <i>Bartík 1997</i> <i>Bartík/Bazovský/Turčan 2004a</i> <i>Bartík/Bazovský/Turčan 2004b</i> <i>Bartík.-Březinová 1996</i> <i>Bartík/Farkaš 1991</i> <i>Bartík/Štrbík 1988</i> <i>Bartík/Štrbík 1990</i> <i>Bartík/Štrbík 1992</i> <i>Bartík/Štrbík 1995</i> <i>Bartík/Štrbík 1996</i> <i>Bátora 1976</i>	C. Ambros: Archeozoologické nálezy z Bučian, Chľaby a Záhradného. AVANS 1978, 1980, 21-27. R. Bača: Prieskum regiónu Piešťan. AVANS 1986, 1988, 27. L. Bánesz/Nevizánsky: Archeologický prieskum na dolnom toku Krupinice a Štiavnice. AVANS 1982, 1983, 25-30. L. Bánesz/Nevizánsky: Archeologický prieskum v povodí Sikenice. AVANS 1984, 1985, 30. J. Bartík: Výskum v Dvorníkoch-Posádke. AVANS 1995, 1997, 23, 24. J. Bartík/I. Bazovský/V. Turčan: Záchranný výskum na ulici Palisády 29 v Bratislave. AVANS 2003, 2004, 26, 27. J. Bartík/I. Bazovský/V. Turčan: Záchranný archeologický výskum v Bratislave na ulici Palisády 29. Bratislava. Zbor. MM 16, 2004, 15-34. J. Bartík/G. Březinová: Laténske osídlenie v polohe Trnava-Horné Pole. Zbor. SNM 90. Arch. 6, 1996, 57-86. J. Bartík/Z. Farkaš: Záchranný výskum v Pezinku. AVANS 1989, 1991, 21. J. Bartík/J. Štrbík: Prieskum a záchranný výskum v Báhoni a Vištuku. AVANS 1987, 1988, 31, 32. J. Bartík/J. Štrbík: Prieskum v povodí Vištuckého potoka a Gidry. AVANS 1988, 1990, 32. J. Bartík/J. Štrbík: Prieskum v povodí Vištuckého potoka, Gidry a Ranavy. AVANS 1991, 1992, 17, 18. J. Bartík/J. Štrbík: Prieskum v povodí Malokarpatských potokov. AVANS 1993, 1995, 22, 23. J. Bartík/J. Štrbík: Prieskum v povodí Malokarpatských potokov. AVANS 1994, 1996, 25. J. Bátora: Archeologické nálezy z Veľkého Ďura. AVANS 1975, 1976, 30-41.

- Bátora 1977 J. Bátora: Hokovce. AVANS 1976, 1977, 45.
- Bátora 1981 J. Bátora: Včasnohistorické nálezy z Mužle. AVANS 1980, 1981, 32.
- Bátora 1982 J. Bátora: Archeologický nález z Levíc. AVANS 1981, 1982, 30.
- Bátora 1983a J. Bátora: Nové archeologické lokality a nálezy z Ponitria, Požitia a Pohronia. AVANS 1982, 1983, 36, 37.
- Bátora 1983b J. Bátora: Terénny prieskum zameraný na zistenie sídlisk nitrianskej skupiny. AVANS 1982, 1983, 38-40.
- Bátora 1983c J. Bátora: Záchranný výskum v Jelšovciach. AVANS 1982, 1983, 40-42.
- Bátora 1983d J. Bátora: Zisťovací záchranný výskum v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. AVANS 1982, 1983, 44-46.
- Bátora 1984 J. Bátora: Prieskum zameraný na zistenie sídlisk zo začiatku doby bronzovej. AVANS 1983, 1984, 34-37.
- Bátora 1985 J. Bátora: Tretia sezóna záchranného výskumu v Jelšovciach. AVANS 1984, 1985, 46.
- Bátora 1991 J. Bátora: Výsledky prieskumu v údolí Perkovského potoka. AVANS 1989, 1991, 22, 23.
- Bátora 1995 J. Bátora: Praveké a včasnohistorické nálezy z Nitry-Dolných Krškán. AVANS 1993, 1995, 28.
- Bátora 1999 J. Bátora: Sídliskový objekt z doby laténskej v Slepčanoch. AVANS 1997, 1999, 28, 172.
- Bátora/Báliová 2004 J. Bátora/H. Báliová: Nálezy z povrchového zberu v Hornej Seči. AVANS 2003, 2004, 28, 29.
- Bátora/Bednár/Březinová/Fusek 1995 J. Bátora/P. Bednár/G. Březinová/G. Fusek: Záchranné akcie v Nitre na Mostnej ulici. AVANS 1993, 1995.
- Bátora/Marková 1998 J. Bátora/K. Marková: Z prieskumu Budmeríc a Jablonca. AVANS 1996, 1998, 27.
- Bátora/Schultz 2004 J. Bátora/M. Schultz: Výskum pohrebiska zo staršej doby bronzovej v Ludaniciach. AVANS 2003, 2004, 29.
- Baxa/Zachar/Thurzo/Šefčáková 1990 P. Baxa/L. Zachar/M. Thurzo/A. Šefčáková: Záchranný výskum na Vydrici v Bratislave. AVANS 1988, 1990, 38.
- Bazovský 1996 I. Bazovský: Prieskum v Borskom Sv. Jure. AVANS 1994, 1996, 28.
- Bazovský 1998 I. Bazovský: Prieskum v Bratislave-Jarovciach. AVANS 1996, 1998, 25.
- Bazovský 2002 I. Bazovský: Zoomorfná spona z Bratislavy-Jaroviec. Zbor. SNM 96. Arch. 12, 2002, 139-141.
- Bazovský 2004 I. Bazovský: Záchranný výskum na trase komunikácie na Illýrskej ulici v Bratislave-Rusovciach. AVANS 2003, 2004, 27.
- Bazovský/Bartík 2000 I. Bazovský/J. Bartík: Záchranné výskumy v Bratislave-Rusovciach. AVANS 1999, 2000, 22.
- Bednár/Březinová/Ptáčková 2005 P. Bednár/G. Březinová/S. Ptáčková: Neskoroláténske osídlenie hradného návršia v Nitre. Štud. Zvesti AÚ SAV 37, 2005, 115-182.
- Bednár/Ruttikay 1991 P. Bednár/M. Ruttikay: Prieskum povodia potoka Bocegaj. AVANS 1989, 1991, 26-28.
- Benadik 1961 B. Benadik: Grafitová keramika v laténskych hrobách na Slovensku. Slov. Arch. 9, 1961, 175-208.
- Benadik 1962 B. Benadik: Chronologische Beziehungen der keltischen Gräberfelder in der Slowakei. Slov. Arch. 10, 1962, 341-396.
- Benadik 1967 B. Benadik: Neskoroláténske opevnené sídlisko v Krnči. Arch. Rozhledy 19, 1967, 612-618, 622.
- Bialeková 1976 D. Bialeková: Archeologický výskum a prieskum v Pobedime v r. 1975. AVANS 1975, 1976, 43.
- Bialeková/Klčo 1986 D. Bialeková/M. Klčo: Terénny prieskum v Piešťanoch-Kocuriciach. AVANS 1985, 1986, 63, 64.
- Bielich 2004 M. Bielich: Záchranný archeologický výskum v Žemberovciach. AVANS 2003, 2004, 38-40.
- Bisták/Daňo 2006 P. Bisták/R. Daňo: Archeologický výskum v Pastovciach. AVANS 2004, 2006, 46, 47.
- Březinová 1980 Archeologická topografia Bratislavy. Bratislava 1991.
- Březinová 1990 G. Březinová: Záchranný výskum v Bánovciach nad Bebravou. AVANS 1979, 1980, 40, 41.
- Březinová 1996 G. Březinová: Prieskum v katastri obcí Malé a Veľké Ripňany. AVANS 1988, 1990, 41.
- Březinová 1999 G. Březinová: Laténske sídlisko v Šali-Veči, okres Galanta. Štud. Zvesti AÚ SAV 32, 1996, 141-156.
- Březinová 2000 G. Březinová: Sídlisko z doby laténskej v Bajči-Vlkanove. Štud. Zvesti AÚ SAV 33, 1999, 197-214.
- Březinová 2005 G. Březinová: Nitra-Šindolka, Siedlung aus der Latènezeit. Katalog. Arch. Slovaca Monogr. 8. Bratislava - Nitra 2000.
- Březinová 2006 G. Březinová: Nový pohľad na nálezy z Výčap-Opatoviec, okres Topoľčany. Vsl. Pravek 7, 2005, 189.
- G. Březinová: Predstihový záchranný výskum v Nitre na Mostnej ulici. AVANS 2004, 2006, 53, 54, 239-245.

- Březinová/Benediková 2001 G. Březinová/L. Benediková: Rakovice - sídlisko z laténskej doby. *Pravěk* (N. Ř.) 11, 2001, 285-299.
- Březinová/Katkin 1996 G. Březinová/S. Katkin: Záchranný výskum v Nitre na Štefánikovej triede. *AVANS* 1994, 1996, 34-36.
- Březinová/Katkin 2004 G. Březinová/S. Katkin: Sídliskový objekt z neskorej doby laténskej v Nitre-Malom seminári. *Štud. Zvesti AÚ SAV* 36, 2004, 155-175.
- Bujna 1980 J. Bujna: Sídliskový objekt badenskej kultúry a sídlisko z doby laténskej v Chľabe. *AVANS* 1978, 1980, 65-70.
- Bujna 1982 J. Bujna: Spiegelung der Socialstruktur auf latènezeitlichen Gräberfeldern im Karpatenbecken. *Pam. Arch.* 73, 1982, 322-431.
- Bujna 1992 J. Bujna: Ojedinelý nález laténskej spony z Pastoviec. *AVANS* 1990, 1992, 27, 28.
- Bujna 1994 J. Bujna: Mladšia doba železná - laténska na Slovensku (Prehľad stavu bádania za posledné dve desaťročia). *Stud. Hist. Nitriensia* 2, 1994, 7-40.
- Csatlós/Prášek 1997 T. Csatlós/K. Prášek: Zberové nálezy na dolnom Pohroní. *AVANS* 1995, 1997, 36, 37.
- Čambal 2004 R. Čambal: Bratislavský hradný vrch - akropola neskorolátenského oppida. *Zbor. SNM* 98. Arch. 14. Suppl. 1. Bratislava 2004.
- Čambal 2005 R. Čambal: Včasnotaténska sfinga z Horných Orešian. *Zbor. SNM* 99. Arch. 15, 2005, 37-44.
- Čambal/Gregor/Krampl/Nagy 2006 R. Čambal/M. Gregor/T. Krampl/P. Nagy: Neskorolátenské objekty v Bratislave na Čajkovského ulici č. 9. *Zbor. SNM* 100. Arch. 16, 2006, 123-154.
- Čaplovič/Cheben/Ruttkay 1988 D. Čaplovič/I. Cheben/M. Ruttkay: Rozsiahly záchranný výskum pravekého a stredovekého osídlenia v Bajči. *AVANS* 1987, 1988, 39-41.
- Čaplovič/Cheben/Ruttkay 1990 D. Čaplovič/I. Cheben/M. Ruttkay: Výskum v Bajči *AVANS* 1988, 1990, 47-50.
- Čaplovič/Lesák 1993 D. Čaplovič/B. Lesák: Štvrtá záverečná sezóna v Bratislave na Hlavnom námestí. *AVANS* 1992, 1993, 31, 32.
- Čurný 2006 M. Čurný: Záchranný archeologický výskum na Tehelnej ulici v Senci. *AVANS* 2004, 2006, 56, 57.
- Čurný/Kovár 2006 M. Čurný/B. Kovár: Laténska chata zo Senca. *Zbor. SNM* 100. Arch. 16, 2006, 107-121.
- Drahošová 1996 V. Drahošová: Výsledky prieskumu v Skalici. *AVANS* 1994, 1996, 41.
- Dušek 1956 M. Dušek: Sídlisko z doby laténskej v Chotíne na Slovensku. *Arch. Rozhledy* 8, 1956, 676-678.
- Egyházy-Jurovská/Farkaš 1985 B. Egyházy-Jurovská/Z. Farkaš: Záchranný výskum v Mlynskej doline v Bratislave. *AVANS* 1984, 1985, 80.
- Eisner 1933 J. Eisner: Slovensko v pravěku. Bratislava 1933.
- Elschek 1993 K. Elschek: Jedenásta výskumná sezóna v Bratislave-Dúbravke. *AVANS* 1992, 1993, 32, 33.
- Elschek 1997 K. Elschek: Záchranný výskum v Zohore v r. 1995. *AVANS* 1995, 1997, 40-43.
- Elschek 2003 K. Elschek: Záchranný výskum na sídlisku z doby rímskej v Plaveckom Štvrtku. *AVANS* 2002, 2003, 32.
- Elschek/Bárta 1998 K. Elschek/P. Bárta: Sídlisko z doby bronzovej a laténskej v Bratislave-Devínskej Novej Vsi. *AVANS* 1996, 1998, 47-52.
- Elschek/Drahošová 1998 K. Elschek/V. Drahošová: Sídlisko z doby laténskej a rímskej v Lábe. *AVANS* 1996, 1998, 52-55.
- Elschek/Kolník 1992 K. Elschek/T. Kolník: Výskum v Bratislave-Dúbravke. *AVANS* 1990, 1992, 33.
- Elschek/Kolník/Rajtárová 1990 K. Elschek/T. Kolník/Z. Rajtárová: Pokračovanie výskumu v Bratislave-Dúbravke. *AVANS* 1988, 1990, 53, 54.
- Elschek/Varsik 2001 K. Elschek/V. Varsik: Záchranný výskum v Lozorne. *AVANS* 2000, 2001, 56-60.
- Elschek/Vrablec 2001 K. Elschek/M. Vrablec: Systematický celoplošný prieskum katastra obce Zohor. *AVANS* 2000, 2001, 60, 61.
- Farkaš 1980 Z. Farkaš: Nové nálezy zo Šenkvic a Ivanka pri Dunaji. *AVANS* 1979, 1980, 67.
- Farkaš 1998 Z. Farkaš: Laténsky náramok z Bratislavy-Záhorskej Bystrice. *AVANS* 1996, 1998, 58.
- Farkaš 2004 Z. Farkaš: Spony z doby laténskej z opevnenej polohy Molpír pri Smoleniciach. *Zbor. SNM* 98. Arch. 14, 2004, 67-94.
- Farkaš/Ivák 1993 Z. Farkaš/R. Ivák: Nálezy z Bratislavy-Záhorskej Bystrice. *AVANS* 1992, 1993, 36, 37.
- Farkaš/Klinčoková 1992 Z. Farkaš/K. Klinčoková: Pokračovanie predstihového výskumu na Panskej (prv Nálepškova) ulici 14 v Bratislave. *AVANS* 1991, 1992, 32.
- Farkaš/Lesák/Turčan 1993 Z. Farkaš/N. Lesák/V. Turčan: Záchranné výskumy a prieskumy v Bratislave-Karlovej Vsi. *AVANS* 1992, 1993, 37, 38.
- Farkaš/Nagy 2006 Z. Farkaš/P. Nagy: Osídlenie z doby laténskej v Chorvátskom Grobe. *AVANS* 2004, 2006, 72, 73.
- Farkaš/Nagy/Gregor 2006 Z. Farkaš/P. Nagy/M. Gregor: Sídliskové objekty z doby laténskej v Chorvátskom Grobe. *Zbor. SNM* 100. Arch. 16, 2006, 161-186.
- Farkaš/Samuel 2001 Z. Farkaš/M. Samuel: Predstihový výskum v Bratislave-Lamači. *AVANS* 2000, 2001, 67.
- Filip 1956 J. Filip: Keltové ve střední Evropě. *Mon. Arch.* 5. Praha 1956.

- Fottová/Kovár 2004 E. Fottová/B. Kovár: Sídliiskové nálezy v katastrálnom území Pincinej. AVANS 2003, 2004, 53-55.
- Fusek 1984 G. Fusek: Prieskumy v okrese Levice. AVANS 1983, 1994, 81, 82.
- Fusek 1986 G. Fusek: Záchranný výskum v Bielovciach. AVANS 1985, 1986, 83, 84.
- Fusek 1996 G. Fusek: Začiatok systematického prieskumu povodia Blatiny. AVANS 1994, 1996, 58-60.
- Habovštiak 1992 A. Habovštiak: Pokračovanie výskumu v Bíni. AVANS 1990, 1992, 39.
- Habovštiak/Prášek 1993 A. Habovštiak/K. Prášek: Pokračovanie výskumu v Bíni. AVANS 1992, 1993, 44, 45.
- Hajnalová 1989 E. Hajnalová: História pestovania niektorých zrnovín na Slovensku, dokumentovaná archeobotanickými nálezmi. Nitra 1989.
- Hanuliak 1977 M. Hanuliak: Nález laténskej keramiky v Bešeňove. AVANS 1976, 1977, 117.
- Hanuliak 1983 M. Hanuliak: Nové sídliskové nálezy zo Zlatých Moraviec. AVANS 1982, 1983, 92, 93.
- Hanuliak 1989 M. Hanuliak: Praveké, včasnodedinné a stredoveké osídlenie v Chľabe. Slov. Arch. 37, 1989, 151-201.
- Hanuliak 1996 M. Hanuliak: Prvá etapa výskumu v Sklake nad Váhom. AVANS 1995, 1996, 72-74.
- Hanuliak/Fusek 1982 M. Hanuliak/G. Fusek: Výsledky piatej výskumnej sezóny v Chľabe. AVANS 1981, 1982, 86-89.
- Hanuliak/Kuzma 1991 M. Hanuliak/I. Kuzma: Deviata sezóna výskumu v Mužli-Čenkove. AVANS 1989, 1991, 35, 36.
- Hanuliak/Zábojník 1981 M. Hanuliak/J. Zábojník: Výsledky výskumu v Chľabe. AVANS 1980, 1981, 84, 85.
- Hanzelyová/Kuzma/Rajtár 1992 E. Hanzelyová/I. Kuzma/J. Rajtár: Letecká prospekcia na juhozápadnom Slovensku. AVANS 1991, 1992, 46-48.
- Hečková 1993 J. Hečková: Prvé historické etniká na území Nitry. In: Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta. Nitra 1993, 64-74.
- Hečková 1995 J. Hečková: K problematike stratifikácie spoločnosti v dobe protohistorickej na juhozápadnom Slovensku. Stud. Hist. Nitriensia 3, 1995, 17-20.
- Hill 1995 J. D. Hill: How Should We Understand Iron Age Societies and Hillforts? A contextual Study from Southern Britain. In: Different Iron Ages. Studiens on the Iron Age in Temperate Europe. BAR 602. Oxford 1995, 45-67.
- Hromada/Varsik 1991 J. Hromada/V. Varsik: Prieskum v strednej a západnej časti Žitného ostrova. AVANS 1989, 1991, 40, 41.
- Hromada/Varsik 1992 J. Hromada/V. Varsik: Prieskum v južnej časti Záhoria. AVANS 1990, 1992, 46, 47.
- Hunka/Ožďáni 2004 J. Hunka/O. Ožďáni: Nové lokality v intraviláne Čápora. AVANS 2003, 2004, 79, 80.
- Cheben 1982 I. Cheben: Záchranný výskum v Patinciach. AVANS 1981, 1982, 93.
- Cheben 1983 I. Cheben: Pokračovanie výskumu v Patinciach. AVANS 1982, 1983, 95, 96.
- Cheben 1987 I. Cheben: Výsledky záchranného výskumu v Patinciach. Štud. Zvesti AÚ SAV 23, 1987, 307-330.
- Cheben/Kuzma/Farkaš 1980 I. Cheben/I. Kuzma/Z. Farkaš: Nové nálezy z Budmeríc. Arch. Rozhledy 32, 1980, 491-499.
- Cheben/Ruttikay 1992 I. Cheben/M. Ruttikay: Neolitická a stredoveká osada v Bajči. AVANS 1990, 1992, 49, 50.
- Cheben/Ruttikay 1995 I. Cheben/M. Ruttikay: Záchranný výskum v Cíferi-Páci a v Čataji. AVANS 1993, 1995, 67-69.
- Cheben/Ruttikay/Ruttikayová 1992 I. Cheben/M. Ruttikay/J. Ruttikayová: Záchranné výskumy na trase výstavby ropovodu. AVANS 1991, 1992, 64-68.
- Cheben/Ruttikay/Ruttikayová 1993 I. Cheben/M. Ruttikay/J. Ruttikayová: Záchranné výskumy na trase výstavby ropovodu v okrese Nitra. AVANS 1992, 1993, 61, 62.
- Cheben/Ruttikay/Ruttikayová 1994 I. Cheben/M. Ruttikay/J. Ruttikayová: Výskum na trase ropovodu vo Veľkom Cetíne. Štud. Zvesti AÚ SAV 30, 1994, 177-241.
- Chropovský/Fusek 1988 B. Chropovský/G. Fusek: Výsledky výskumov na stavenisku športového areálu v Nitre: Štud. Zvesti AÚ SAV 24, 1988, 143-156.
- Ivan 1999 P. Ivan: Záchranný výskum na trase výstavby diaľnice v Bratislave. AVANS 1997, 1999, 73-76.
- Ivan/Varsik 1999 P. Ivan/V. Varsik: Terénny prieskum v povodí Gidry a Vištuckého potoka. AVANS 1997, 1999, 76, 77.
- Ižóf 1984 J. Ižóf: Záchranné výskumy múzea v Galante. AVANS 1983, 1984, 93, 94.
- Ižóf/Točík 1981 J. Ižóf/A. Točík: Archeologické prieskumy a záchranné výskumy v okrese Galanta. AVANS 1980, 1981, 93-102.
- Katkin 1997 S. Katkin: Záchranný výskum v Nitre-Malom seminári. AVANS 1995, 1997, 77, 78.
- Klčo 1992 M. Klčo: Prieskum katastra Padaroviec. AVANS 1991, 1992, 72.
- Klčo/Krupa 1998 M. Klčo/V. Krupa: Nálezy z prieskumu v Krakovanoch. AVANS 1996, 1998, 99, 100.
- Kolník 1957 T. Kolník: Praveké osídlenie na dunách severne od obce Bohatá. Štud. Zvesti AÚ SAV 2, 1957, 53-55.
- Kolník 1977 T. Kolník: Pokračovanie výskumu v Cíferi-Páci v r. 1976. AVANS 1976, 1977, 168.
- Kolník 1978 T. Kolník: Ďalšia etapa výskumu v Cíferi-Páci. AVANS 1977, 1978, 128-135.
- Kolník 1980 T. Kolník: Výskum v Cíferi-Páci v r. 1978. AVANS 1978, 1980, 142-155.

- Kolníková 1997
 König/Šuteková 2005
 Kraskovská 1971
 Krippel 1986
 Kujovský 1980
 Kujovský 1985
 Kuzma 2000
 Kuzma/Bartík/Rajtár 2003
 Kuzma/Bartík/Rajtár 2006
 Kuzma/Hrnčiarik 2004
 Kuzmová 1980
 Lesák 1995
 Lesák/Musilová/Hoššo 1996
 Maarová 1985
 Maarová 1987
 Marková/Ožďáni 1993
 Marková/Samuel 2003
 Maruniaková 1992
 Meduna 1980
 Michalko a kol. 1986
 Miklós a kol. 1990
 Milo 2003
 Mitáš 2003
 Nagy/Krampl 2006
 Němejcová-Pavúková 1961
 Nevizánsky 1980
 Nevizánsky 1997
 Nevizánsky/Kujovský 1991
 Novák 1976
 Novák 1981
 Novák 1987
 Novák 1990
 Novák 1991
 Novotný 1955a
 Novotný 1955b
 Ondrouch 1937
 Ožďáni 1975
 Ožďáni 1986
 Ožďáni 1987
 Ožďáni/Hečková 1987
 Pálinkás 1997
 E. Kolníková: Zeugnis der Münzfunde über Kontakte der vorömischen Dakien mit dem mitteleuropäischen Raum. Stud. ſi Cerc. Num. 11, 1997, 37-53.
 T. König/J. Šuteková: Nové nálezy z Bernolákova, poloha Panské hony. Zbor. SNM 99. Arch. 15, 2005, 225-234.
 L. Kraskovská: Laténské a rímske relikt v slovansko-avarských hroboch na Slovensku. Sbor. Prací Fil. Fak. Brno E 16, 1971, 127-131.
 E. Krippel: Postglaciálny vývoj vegetácie Slovenska. Bratislava 1986.
 R. Kujovský: Eneolitické a halštatské sídlisko v Novej Vsi nad Žitavou. AVANS 1978, 1980, 162-166.
 R. Kujovský: Záchranný výskum v Tekovskom Hrádku. AVANS 1984, 1985, 139.
 I. Kuzma: Pokračovanie výskumu vo Veľkom Kýre. AVANS 1998, 2000, 117, 118.
 I. Kuzma/J. Bartík/J. Rajtár: Letecká prospekcia na juhozápadnom Slovensku. AVANS 2002, 2003, 70-74.
 I. Kuzma/J. Bartík/J. Rajtár: Letecká prospekcia na juhozápadnom Slovensku. AVANS 2004, 2006, 127-132.
 I. Kuzma/E. Hrnčiarik: Výskum na stavbe hypermarketu Tesco v Bratislave. AVANS 2003, 2004, 116-121.
 K. Kuzmová: Nížinné sídliská z neskorej doby laténskej v strednom Podunajsku. Slov. Arch. 28, 1980, 314-340.
 B. Lesák: Záchranný výskum na Hlavnom nánestí v Bratislave. AVANS 1993, 1995, 88-90.
 B. Lesák/M. Musilová/J. Hoššo: Výskum v štátnej MPR Bratislava. AVANS 1994, 1996, 121, 124.
 A. Maarová: Archeologický výskum predhradia v Bratislave-Devíne. AVANS 1984, 1985, 151.
 A. Maarová: Prieskum katastra Chorvátskeho Grobu. AVANS 1986, 1987, 71.
 K. Marková/O. Ožďáni: Prieskum v okrese Levice, Nové Zámky a Zvolen 1992. AVANS 1992, 1993, 88-92.
 K. Marková/M. Samuel: Ďalšie nálezy zo Zvončína. AVANS 2002, 2003, 82.
 M. Maruniaková: Záchranný výskum v historickom jadre Bratislavy. AVANS 1991, 1992, 76, 77.
 J. Meduna: Die latènezeitlichen Siedlungen in Mähren. Praha 1980.
 J. Michalko a kol.: Geobotanická mapa ČSSR. Slovenská socialistická republika. Bratislava 1986.
 J. Miklós a kol.: Ekologický general ozelenenia poľnohospodárskej karajiny SR. I. Krajinnoekologické podmienky (interný materiál). Bratislava 1990.
 P. Milo: Prieskum povodia Radošiny. AVANS 2002, 2003, 95, 96.
 V. Mitáš: Nálezy zo záchranného výskumu v Nových Sadoch. AVANS 2002, 2003, 133, 134.
 P. Nagy/P. Krampl: Dva záchranné výskumy s nálezmi z doby laténskej v Bratislave. AVANS 2004, 2006, 151, 152.
 V. Němejcová-Pavúková: Nové neskorolátenske nálezy v Bratislave-Devíne. Arch. Rozhledy 13, 1961, 808-812.
 G. Nevizánsky: Nálezy z doby laténskej a rímskej v Ipeľskom Sokolci. AVANS 1979, 1980, 148, 149.
 G. Nevizánsky: Sídlisko z doby laténskej vo Veľkom Lapáši. AVANS 1995, 1997, 138.
 G. Nevizánsky/R. Kujovský: Kostrové pohrebisko z prvej polovice 10. stor. v Tekovskom Hrádku. Arch. Rozhledy 43, 1991, 552-561.
 P. Novák: Záchranný výskum na hradišti v Prašníku. AVANS 1975, 1976, 164, 165.
 P. Novák: Výskum hradišťa v Prašníku. AVANS 1980, 1981, 198-190.
 P. Novák: Laténsky nález z obce Dolné Trhovište. AVANS 1986, 1987, 77.
 P. Novák: Sbĕrem ovĕřená sídliště v katastru obce Kátlovce. AVANS 1988, 1990, 126.
 P. Novák: Sbĕrem ovĕřené sídliště v katastru Majcichova. AVANS 1989, 1991, 72.
 B. Novotný: Skýtsko-halštatské sídlištní nálezy na Slovensku. Arch. Rozhledy 7, 1955, 458-486.
 B. Novotný: Výskum Šarovce I. In: Pracovní konference AÚ ČSAV a AÚ SAV v Liblicích. Praha 1955, 1-7.
 V. Ondrouch: „Barbarské“ mince z Levíc. Bratislava 1937, 16-22.
 O. Ožďáni: Nové sídliskové nálezy z Levíc. AVANS 1974, 1975, 71, 72.
 O. Ožďáni: Druhá výskumná sezóna v Štúrove-Obide. AVANS 1985, 1986, 177, 178.
 O. Ožďáni: Objav pravekých a vĕsnodejinných sídlisk v Štúrove. Krásy Slov. 64/8, 1987, 15.
 O. Ožďáni/J. Hečková: The La Tène Period Settlement at Čataj. Slov. Arch. 35, 1987, 391-412.
 T. Pálinkás: Prieskum chotára Andoviec. AVANS 1995, 1997, 105.

- Pastorek 1978
Paulík 1957
Paulík 1976
Pavúk 1964
Pavúk 1990
Pavúk/Romsauer 1975
Pieta 1982
Pieta 1986
Pieta 1993
Pieta 2001
Pieta/RuttKay 1986
Pieta/RuttKay 1987
Pieta/Zachar 1993
Pichlerová 1965
Pichlerová 1985
Plachá/Hlavicová 1997
Porubský 1959
Ratimorská 1987
Romsauer 1981a
Romsauer 1981b
RuttKay 1986
RuttKay 1987
RuttKay 1996
RuttKay 1997
RuttKay 1998
RuttKay 1999
RuttKay 2003
RuttKay 2004
RuttKay 2006
RuttKay/Bielich/Cheben/Kuzma 2002
RuttKay/Rejholec 1982
RuttKay/RuttKayová 1988
RuttKay/RuttKayová 1992
RuttKay/RuttKayová 1998
RuttKay/Varsik 1990
RuttKayová 1988
RuttKayová 1997
Salač 1996
Samuel 1995
Samuel 1996
Samuel 2001
Samuel 2004
- I. Pastorek: Neolitické a laténske nálezy z Hlohovca. AVANS 1977, 1978, 186, 187.
J. Paulík: Halštatsko-laténske osídlenie Mačanských vrškov pri Seredi. Arch. Rozhľady 9, 1957, 784-806.
J. Paulík: Die keltische Burgwall Pohanská in Plavecké Podhradie. Bratislava 1976.
J. Pavúk: Osídlenie z doby laténskej a rímskej v Bánove na Slovensku. Arch. Rozhľady 16, 1964, 323-336.
J. Pavúk: Prieskum okolia Žilkoviec. AVANS 1988, 1990, 136, 137.
J. Pavúk/P. Romsauer: Sídliisko z doby neolitickej, laténskej a rímskej v Komjatiaciach. AVANS 1974, 1975, 76.
K. Pieta: Probleme der Erforschung der dakischen Besiedlung in der Slowakei. Thraco-Dacica 3, 1982, 35-46.
K. Pieta: Neskoroláténske sídliskové objavy v Abraháme. AVANS 1985, 1986, 187, 188.
K. Pieta: Stredoláténske zvieracie žiarové hroby alebo doklady kultových praktík z Nitry? Slov. Arch. 41, 41-58.
K. Pieta: Jan Filip a neskoroláténske osídlenie Slovenska. Arch. Rozhľady 53, 2001, 780-788.
K. Pieta/M. RuttKay: Výskum v Nitre-Párovských Hájoch. AVANS 1985, 1986, 191-193.
K. Pieta/M. RuttKay: Záchranný výskum v Nitre-Párovských Hájoch. AVANS 1986, 1987, 87, 88.
K. Pieta/L. Zachar: Mladšia doba železná (laténska). In: T. Štefanovičová a kol.: Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava 1993, 143-209.
M. Pichlerová: Neolitické a laténske osídlenie v obci Devín (Veľká Bratislava). Zbor. SNM 59, 1965, 3-18.
M. Pichlerová: Archeologická zbierka z Bohdanoviec nad Trnavou. AVANS 1984, 1985, 195, 196.
V. Plachá/J. Hlavicová: Výsledky výskumu na NKP Devín - slovanské hradisko. AVANS 1995, 1997, 109, 110.
J. Porubský: Lužické popolnicové pole a laténske sídlisko v Malých Kršteňanoch. Štud. Zvesti AU SAV 3, 1959, 55-71.
P. Ratimorská: Praveké a stredoveké lokality v Bajči. Sprav. Múz. (Komárno) 6, 1987, 5-12.
P. Romsauer: Eneolitické a halštatsko-laténske objekty z Vrbového. AVANS 1980, 1981, 250, 253.
P. Romsauer: Nálezy z Nitry-Dolných Krškán, poloha „Cirmanská ul.“ AVANS 1980, 1981, 253.
M. RuttKay: Záchranný výskum v Sľažanoch. AVANS 1985, 1986, 95, 96.
M. RuttKay: Sľažany. AVANS 1986, 1987, 95.
M. RuttKay: Výskum v Nitre-Párovských Hájoch. AVANS 1994, 1996, 151, 152.
M. RuttKay: Ukončenie záchranného výskumu v Nitre-Párovských Hájoch. AVANS 1995, 1997, 158, 159.
M. RuttKay: Záchranný výskum v Mojzesove. AVANS 1996, 1998, 140, 141.
M. RuttKay: Výsledky archeologických prieskumov na hornom Požitaví. AVANS 1997, 1999, 143, 144.
M. RuttKay: Nové nálezy na hornom Požitaví. AVANS 2002, 2003, 113, 114.
M. RuttKay: Nález kamennej sekery v Nitre-Kyneku. AVANS 2003, 2004, 160, 161.
M. RuttKay: Polykultúrna lokalita v Nitre na Svätoplukovom námestí. AVANS 2004, 2006, 167, 168.
M. RuttKay/M. Bielich/I. Cheben/I. Kuzma: Germánske nálezy z Cífera. AVANS 2001, 2002, 169.
A. RuttKay/E. Rejholec: Prieskum v Kamanovej. AVANS 1981, 1982, 257.
M. RuttKay/J. RuttKayová: Ďalšie prieskumy v hornom Požitaví a v okolí Nitry. AVANS 1987, 1988, 120, 121.
M. RuttKay/J. RuttKayová: Pokračovanie prieskumu Horného Požitavia. AVANS 1990, 1992, 91-93.
M. RuttKay/J. RuttKayová: Záchranný výskum vo Vinodole. AVANS 1996, 1998, 143, 144.
M. RuttKay/V. Varsik: Prieskum v okolí Neveríc. AVANS 1988, 1990, 149.
J. RuttKayová: Záchranný výskum v Sľažanoch. AVANS 1987, 1988, 119.
J. RuttKayová: Záchranný výskum v Ivanke pri Nitre. AVANS 1995, 1997, 162, 163.
V. Salač: O hospodárstvi, oppidech a Marobudovi. Arch. Rozhľady 48, 1996, 60-97.
M. Samuel: Praveké a stredoveké nálezy z Hulu. AVANS 1993, 1995, 117.
M. Samuel: Prieskum stredného Požitavia. AVANS 1994, 1996, 154-162.
M. Samuel: Záchranný výskum a prieskum v Pohraničiach. AVANS 2000, 2001, 170.
M. Samuel: Záchranný výskum na Mostnej ulici v Nitre. AVANS 2003, 2004, 163, 164.

- Samuel, v tlači*
Sedlák 1975
Slovensko 2
Stegmann-Rajtár 1996
Stegmann-Rajtár 2002
Stegmann-Rajtár 2003
Stegmann-Rajtár 2004
Stegmann-Rajtár 2005
Studeníková 1980a
Studeníková 1980b
Studeníková 1980c
Studeníková 1980d
Studeníková/Zachar 1980a
Studeníková/Zachar 1980b
Točík 1959
Točík 1977
Točík 1978a
Točík 1978b
Točík 1980
Točík 1981a
Točík 1981b
Točík 1982
Točík 1987
Točík/Sedlák 1993
Tomčíková 1993
Urminský 1997
Urminský 2001
Vallašek 1992
Varsík 1990
Varsík 1993
Varsík/Kováčiková 1997
Varsík/Vrablec 2001
Veliačik/Romsauer 1992
Veliačik/Romsauer 1994
Vladár 1962
Vladár 1964
Wiedermann 1983
- M. Samuel: Nová polykultúrna lokalita v Leviciach. AVANS 2005, v tlači.
K. Sedlák: Neolitické a neskorolátenské sídlisko v Krakovanoch. AVANS 1974, 1975, 98.
Kolektív autorov: Slovensko 2. Príroda. Bratislava 1972.
S. Stegmann-Rajtár: Eine Siedlung der Späthalstatt-/Frühlatènezeit in Bratislava-Dúbravka. Die Osthallstattkultur. Akten des Internationalen Symposiums, Sopron 10.-14. Mai 1994. Sopron 1996, 455-471.
S. Stegmann-Rajtár: Nové nálezy z prieskumov hradiska na Žibrici. AVANS 2001, 2002, 201, 202.
S. Stegmann-Rajtár: Sondážny výskum na hradisku Žibrica. AVANS 2002, 2003, 145, 146.
S. Stegmann-Rajtár: Pokračovanie sondážneho výskumu na Žibrici. AVANS 2003, 2004, 183, 184.
S. Stegmann-Rajtár: Smolenice-Molpír. In: Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. Bd. 29. Berlin 2005, 145-156.
E. Studeníková: Ďalšie sídliskové objekty z doby halštatskej v Ivanke pri Dunaji. AVANS 1978, 1980, 251.
E. Studeníková: Pokračovanie záchraného výskumu v Bratislave-Vajnorochoch. AVANS 1979, 1980, 198, 199.
E. Studeníková: Praveké lokality v Bratislave-Záhorskej Bystrici. AVANS 1979, 1980, 196, 197.
E. Studeníková: Zisťovací archeologický výskum v Zohore. AVANS 1978, 1980, 253.
E. Studeníková/L. Zachar: Novoobjavená sídlisková aglomerácia v Bratislave-Vajnorochoch. AVANS 1978, 1980, 254, 255.
E. Studeníková/L. Zachar: Pokračovanie záchranného výskumu v Bratislave-Vajnorochoch. AVANS 1979, 1980, 198, 199.
A. Točík: K otázke osídlenia juhozápadného Slovenska na zlome letopočtu. Arch. Rozhľedy 11, 1959, 841-874.
A. Točík: Zisťovací výskum v Nitrianskom Hrádku v r. 1976. AVANS 1976, 1977, 281-291.
A. Točík: Prieskum archeologických lokalít v Bajči. AVANS 1977, 1978, 237-246.
A. Točík: Záchranný výskum vo Veľkých Kosihách-Okánikove. AVANS 1977, 1978, 272.
A. Točík: Pokračovanie záchranného výskumu v polohe Kňazova jama v Komjaticiach. AVANS 1979, 1980, 215-229.
A. Točík: Prieskumy a záchranné výskumy na juhozápadnom Slovensku. AVANS 1980, 1981, 296-311.
A. Točík: Záverečná správa zo záchranného výskumu v Komjaticiach v r. 1977 a 1979. Štud. Zvesti AÚ SAV 19, 1981, 139-147.
A. Točík: Prieskum archeologických lokalít na juhozápadnom Slovensku. AVANS 1981, 1982, 282-297.
A. Točík: Záchranný výskum v Lipovej-Ondrochove v r. 1980. Štud. Zvesti AÚ SAV 23, 1987, 243-306.
A. Točík/K. Sedlák: Výskum v Nitre-Šindolke v r. 1968. Osídlenie v dobe laténskej a vo včasnom stredoveku. Štud. Zvesti AÚ SAV 29, 1993, 47-82.
K. Tomčíková: Záchranný archeologický výskum v Studienke. AVANS 1992, 1993, 125, 126.
J. Urminský: Ďalšie nálezy z koryta rieky Váh v Dvorníkoch-Posádke. AVANS 1995, 1997, 178.
J. Urminský: Záchranný výskum v Koplotovciach. AVANS 2000, 2001, 206.
A. Vallašek: Výskum Bratislavského hradného svahu. AVANS 1990, 1992, 99.
V. Varsík: Prieskum v západnej časti Žitného ostrova. AVANS 1988, 1990, 166, 167.
V. Varsík: Polykultúrne sídlisko a pohrebiská vo Veľkom Mederi. AVANS 1992, 1993, 127-130.
V. Varsík/J. Kováčiková: Prieskum v Abraháme. AVANS 1995, 1997, 185, 186.
V. Varsík/M. Vrablec: Prieskum trasy optického kábla v Bratislave-Petržalke a v Jarovciach. AVANS 2000, 2001, 210.
L. Veliačik/P. Romsauer: Výsledky piatej výskumnej sezóny v Zemianskom Podhradí. AVANS 1991, 1992, 123-125.
L. Veliačik/P. Romsauer: Vývoj a vzťah osídlenia lužických a stredodunajských populnicových polí na západnom Slovensku. Nitra 1994.
J. Vladár: Výskum v Branči pri Nitre v r. 1961. Arch. Rozhľedy 14/3, 1962, 308-327.
J. Vladár: Archeologický výskum v Branči pri Nitre v r. 1961-62. Arch. Rozhľedy 16, 63.
E. Wiedermann: Výskum na stavenisku divadla A. Bagara v Nitre. AVANS 1982, 1983, 259, 260.

- Wiedermann 1984
Wiedermann 1985

Wiedermann 1986
Wiedermann 1990

Wiedermann 1991
Wiedermann 1992
Zachar 1976a
Zachar 1976b

Zachar 1977a

Zachar 1977b
Zachar 1978

Zachar 1980

Zachar 1981
Zachar 1982

Zachar 1983
Zachar 1984
Zachar 1993

Žebrák 1983
- E. Wiedermann: Praveké sídliská pri Hajnej Novej Vsi. AVANS 1983, 1984, 224, 225.
E. Wiedermann: Archeologické pamiatky Topočíanskeho múzea. Mat. Arch. Slovaca 7. Nitra 1985.
E. Wiedermann: Záverečná sezóna v Hajnej Novej Vsi. AVANS 1985, 1986, 255.
E. Wiedermann: Výskum pravekých sídlisk v Hajnej Novej Vsi. AVANS 1988, 1990, 174.
E. Wiedermann: Prieskum osídlenia povodia Hlaviny. AVANS 1989, 1991, 108.
E. Wiedermann: Záchranný výskum v Topoľčanoch. AVANS 1991, 1992, 128, 129.
L. Zachar: Záchranný výskum pri Trnovci nad Váhom. AVANS 1975, 1976, 226-228.
L. Zachar: Neskoroláténske sídlisko pri Kútoch. Zbor. SNM 70. Hist. 16, 1976, 31-41.
L. Zachar: Príspevok k poznaniu neskoroláténskeho obdobia na Záhorí. Zbor. SNM 71. Hist. 17, 1977, 56.
L. Zachar: Zisťovací výskum pri obci Šaštín-Stráže. AVANS 1976, 1977, 298, 299.
L. Zachar: Záchranný výskum v Trnovci nad Váhom. Zbor. SNM 72. Hist. 18, 1978, 41-45.
L. Zachar: Záchranný výskum na Partizánskej ulici v Bratislave. AVANS 1978, 1980, 281, 282.
L. Zachar: Záchranný výskum v Studienke. AVANS 1980, 1981, 326.
L. Zachar: Záchranný výskum laténskeho sídliska v Studienke. AVANS 1981, 1982, 309.
L. Zachar: Záchranný výskum v Studienke. AVANS 1982, 1983, 264.
L. Zachar: Záchranný výskum v Studienke. AVANS 1983, 1984, 227, 228.
L. Zachar: Záchranný výskum v Bratislave na Partizánskej ul. 6. AVANS 1992, 1993, 135.
P. Žebrák: Výsledky krátkodobého výskumu v Lapáši. AVANS 1982, 1983, 267.

Siedlungen und Siedlungsfunde aus der Latènezeit in Südwestslowakei

Gertrúda Březinová

ZUSAMMENFASSUNG

In der Slowakei unterscheiden wir in der Latènezeit, im Bezug auf die natürliche geografische Gliederung, drei Hauptbereiche der Ansiedlung. Südwestslowakei mit großer Funddichte bildet den Bestandteil der keltischen Ansiedlung vom Mitteldonauegebiet. Nördliche und bergige Gebiete haben eine selbständige Entwicklung, die in der Púchov-Kultur ihr Höhenpunkt erreichte. Süden der Mittel- und Ostslowakei neigt zum Theißgebiet und zu Siebenbürgen. Zum Gegenstand der vorliegenden Studie wurde Versuch einer Kartierung der Situation in der Südwestslowakei. Genaue Erfassung der Fundstellen nach kartographischer Bearbeitung des Realbestandes der Siedlungsfunde fehlt bis jetzt. Aufgrund der durch das Studium von Fundberichten in der Dokumentation des Archäologischen Instituts der SAW gewonnenen Informationen und der veröffentlichten Quellen sind auf dem Gebiet der Südwestslowakei 425 Lokalitäten registriert. In meisten Fällen handelt es sich um Bestätigung einer Siedlung nur aufgrund der Keramikfragmente, der allgemein vom Übergang vom HD zu LTA bis Ende von LTD datiert werden kann. Im Verzeichnis sind absichtlich ältere Funde aus der Stadt Bratislava ausgeschlossen worden. Sie sind ein Bestandteil der archäologischen Topographie aus dem J. 1991, wo 43 latènezeitliche Fundstellen aus 78 Lagen erfasst wurden. Im Verzeichnis, sowie in Planunterlagen befinden sie sich unter der Evidenznummer 50. Im Fall ihrer Einreihung in die Gesamtsumme würden es 503 Fundstellen sein (Plan 1-6).

Die Datierung wird in meisten Fällen so, wie sie von den Autoren der Beiträge und Fundberichte eingeführt wird, übernommen. Die Bestrebung war es vor allem eine Ausgangs-Databse zu erschaffen, die den gegenwärtigen Zustand der Kenntnisse widerspiegelt und eine kartographische Aufnahme der Siedlungsfundstellen zu erfassen, die, wie gehofft, einen mehr oder weniger vollständigen Blick an die Besiedlungsdichte des betrachteten Gebiets bringen würde. Sie kann auch eine gute Basis für die Auswahl der Bezugsgebiete der weiteren Forschung für Erfassung wichtiger Fragen des Lebens keltischer Gesellschaft werden. Die Umwelt spielte ihre unabdenkbare Rolle bei der Auswahl der Ansiedlungslage und beeinflusste in entscheidender Maßen die Existenz jedes sozial-ökonomischen Systems. Unter dem Begriff Umwelt verstehen wir einen Komplex aller Naturbedingungen auf bestimmtem Gebiet, etwa landschaftliche Charakteristika, wie Terrainrelief, Geologie des Liegenden, Böden, Flora, Fauna und klimatische Bedingungen.

Die Ansiedlung in der Latènezeit hat sich auf diesem Gebiet vor allem in fruchtbaren Ebenen konzentriert. Sie folgte genau festgesetzte Kriterien, die wohl an Graphen verfolgbar sind (Graphe 1-6) und die den Ergebnis einzelner an Siedlungsflächen betrachteter Ekoparameter, schon dennoch an ausgesuchten Fundstellen, darstellen. Engere Auswahl der Lokalitäten muss wenigstens Kriterium eines untersuchten Siedlungsobjektes erfüllen. Aus gesamter Anzahl 425 Lokalitäten haben es 103 der Fundstellen in die Selektion geschafft.

Aus der Übersicht der Siedlungen aus dem Gebiet der Südwestslowakei, wo wenigstens ein Objekt festgestellt wurde, ist es greifbar, dass insgesamt 328 Objekte archäologisch untersucht wurden, hieraus 212 der Objekte als Grubenhäuser bezeichnet werden können. Die restlichen sind Gruben von verschiedenem Charakter, Öfen und Feuerplätze. Siedlung mit bis jetzt meisten freigelegten Objekten stellt Nitra-Šindolka dar. Das ist auch Grund, warum wir uns für die Demonstrierung der Gestaltung der Latène-Objekte diese Lokalität ausgesucht haben (Taf. I-VI). Hier konnten wir Bau- und Konstruktionsdetails, sowie Ausrichtung der inneren Gestaltung der Objekte beobachten.

Das Verzeichnis der Fundstellen aus der Latènezeit aus dem Gebiet der Südwestslowakei ist bis J. 2005 aktualisiert. In der Computerbearbeitung sind nur die Angaben über der Fundstelle und des Fundkomplexes mit der Berufung auf den Grabungsleiter und die Literatur. Im Falle, dass die Fundstelle nicht veröffentlicht wurde, ist hier die Bezugnahme an den Fundbericht, der sich in der Dokumentation des Archäologischen Instituts der SAV in Nitra befindet.

Graph 1. Auswahl der Fundstellen in Südwestslowakei nach Terrainrelief.

Graph 2. Auswahl der Fundstellen in Südwestslowakei nach Substrat.

Graph 3. Auswahl der Fundstellen in Südwestslowakei nach Bodentyp.

Graph 4. Auswahl der Fundstellen in Südwestslowakei nach Klima.

Graph 5. Auswahl der Fundstellen in Südwestslowakei nach Wasserstrom.

Karte 1. Südwestslowakei. Siedlungen und Siedlungsfundstellen (Nummerierung der Karten 1-6 entspricht den Zahlen im Verzeichnis).

Karte 2. Südwestslowakei. Auswahl der Fundstellen, wo mindestens ein Siedlungsobjekt untersucht wurde.

Karte 3. Südwestslowakei. Auswahl der Fundstellen - Siedlungen mit Datierung HD/LTA und LTA.

Karte 4. Südwestslowakei. Auswahl der Fundstellen - Siedlungen mit Datierung in LTB1-B2.

Karte 5. Südwestslowakei. Auswahl der Fundstellen - Siedlungen mit Datierung von LTB2/C1 bis LTC2/D1.

Karte 6. Südwestslowakei. Auswahl der Fundstellen - Siedlungen mit Datierung in LTD.

Taf. I. Nitra-Šindolka. Siedlungsobjekte.

Taf. II. Nitra-Šindolka. Siedlungsobjekte.

Taf. III. Nitra-Šindolka. Siedlungsobjekte.

Taf. IV. Nitra-Šindolka. Siedlungsobjekte.

Taf. V. Nitra-Šindolka. Siedlungsobjekte.

Taf. VI. Nitra-Šindolka. Siedlungsobjekte.

Übersetzt von Eva Pietová

PhDr. Gertrúda Březinová, CSc.
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK-949 21 Nitra
nraubrez@savba.sk

ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM V KATASTRI OBCE ČAB

Jozef Ďuriš

Čab, Dolná Lahňa, sídlisko, exploatačná jama, hliník, Lengyel, skupina Brodzany-Nitra, starý eneolit.

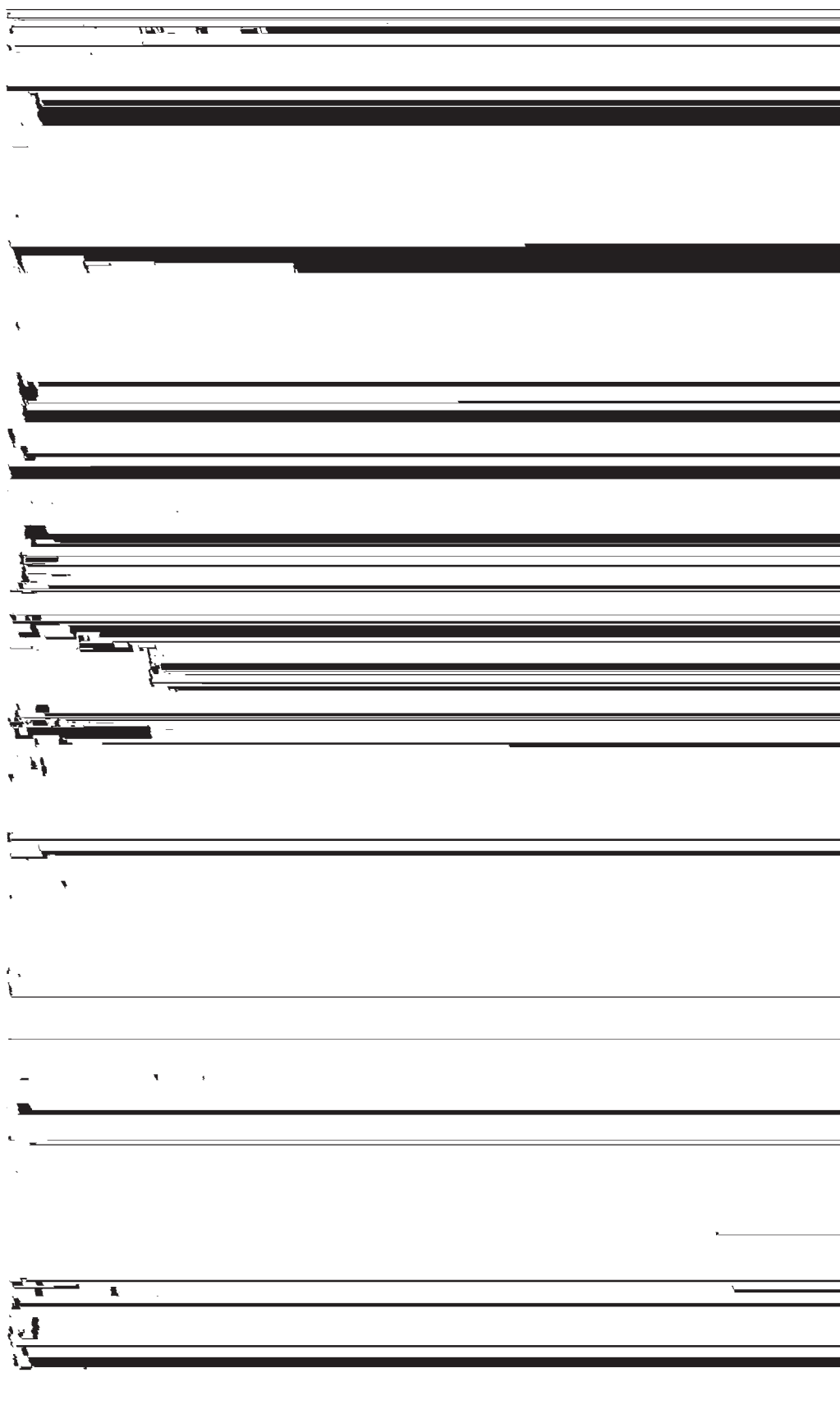
Čab, Dolná Lahňa, exploitation pit, clay-pit, Lengyel, Brodzany-Nitra group, Early Aeneolithic.

ÚVOD

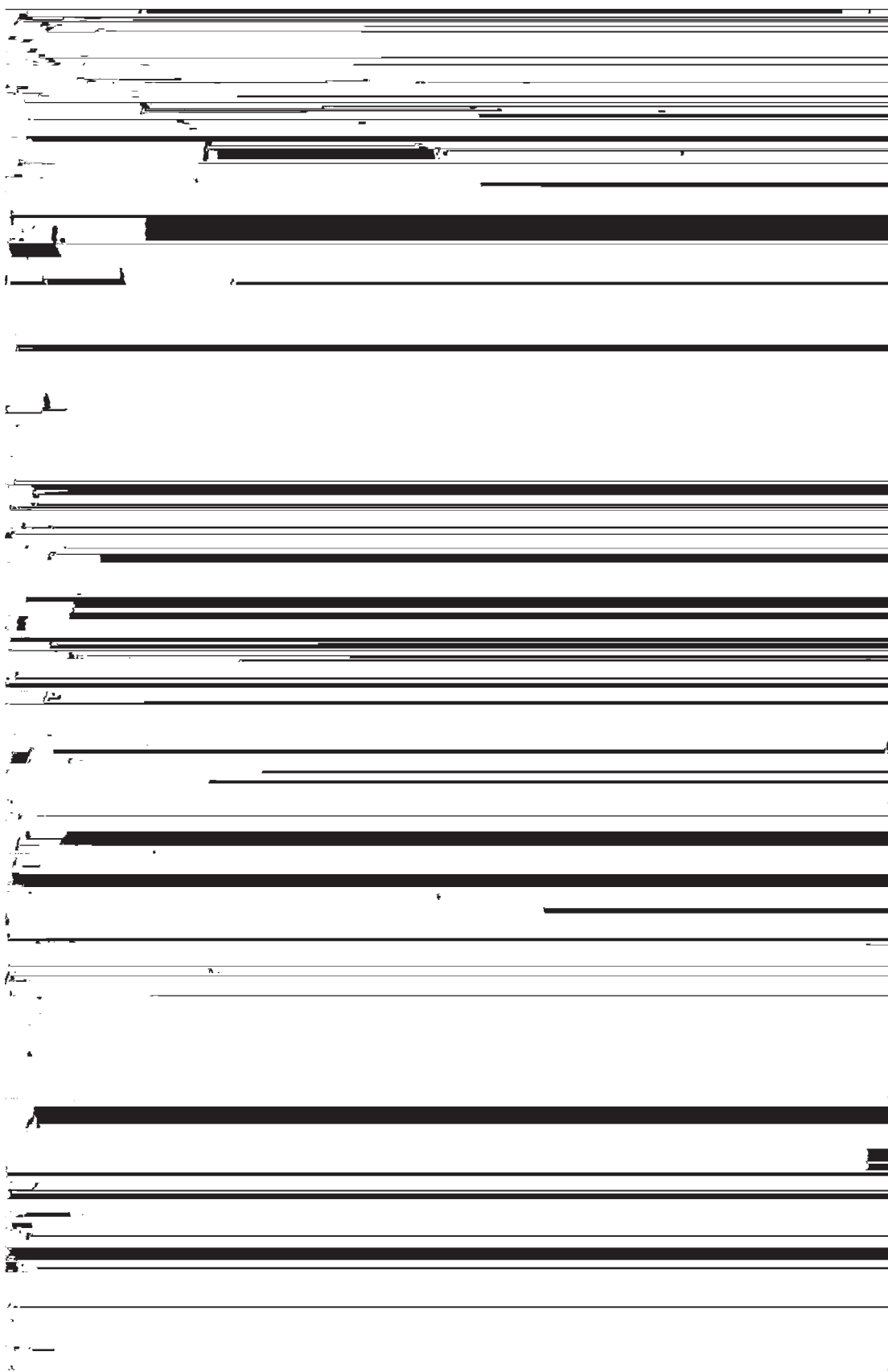
Lokalita Dolná Lahňa bola objavená začiatkom leta 2004 počas zisťovacieho archeologického výskumu záujmového územia areálu „Závod Bourbon, Fabi, SK“ v katastri obce Čab (okr. Nitra). Archeologická lokalita sa prvotnou vizuálnou obhliadkou potvrdila iba sporadickým výskytom pravekých črepov. K objaveniu sídliskových objektov sa dospelo realizáciou kontrolných rezov v rámci záchranného archeologického výskumu polohy, ktorý vyvolala realizácia zástavby zmieneného areálu. Záujmová plocha stavby porušila archeologickú lokalitu na uvedenej polohe v dvoch miestach. V juhozápadnej časti stavebnej plochy boli odhalené sídliskové objekty zo starého eneolitu a v severovýchodnej časti sa zistili sídliskové objekty zo stredoveku. Realizátorom výskumu na danej lokalite bol nitriansky Archeologický ústav SAV.

Samotná poloha Dolná Lahňa sa nachádza juhovýchodne od obce - v okrajovej oblasti katastra obce Čab, bezprostredne pri ploche bývalej továrne Porcelánka (obr. 1: 1). Záujmová plocha, v súčasnosti využívaná na poľnohospodárske účely, sa rozkladá na mierne diferencovaných morfoštruktúrach bez agradácie, v hraničnej zóne nížinných pahorkatín a nízkych riečnych terás so stredným zdvihom a s výskytom erodovaných riečnych dún s nadmorskou výškou 146/149 m. V minulosti bol daný priestor pravdepodobne v záplavovej zóne blízkej riečky Radošinky, čo vidieť aj na pedologickom zložení skúmanej plochy tvorenej z neogénnej sedimentárnej panvy, údolných riečnych náplav, fluviálnych sedimentov (nivné humózne hliny, hlinito-piesočné hliny, sivé a pestré íly, resp. čiernozemné kultozemné karbonátové pôdy a glejové čiernice) a viditeľných stôp po podmáčanom okolí.

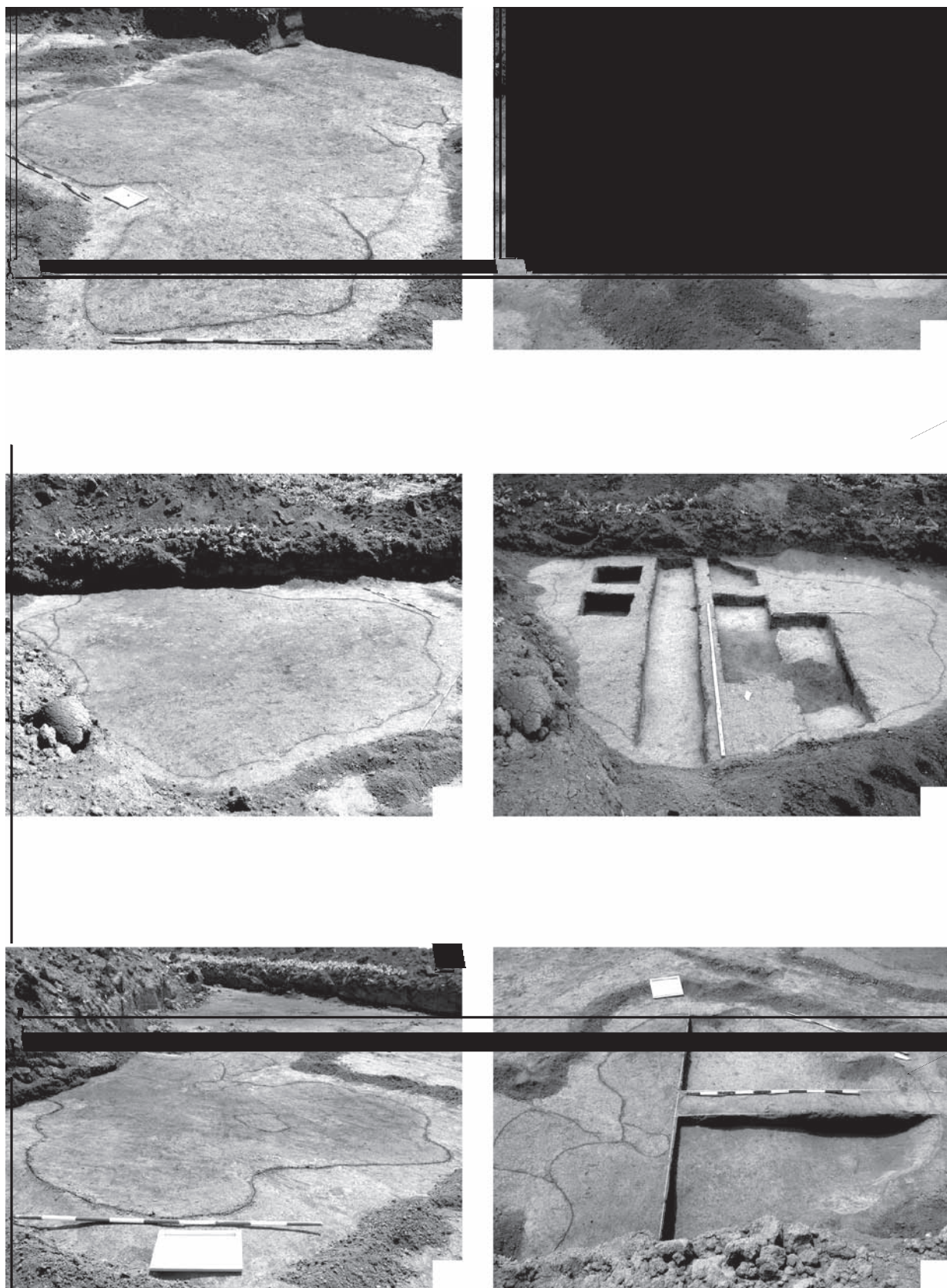
Výskum lokality sa realizoval v troch etapách. Záchrannému archeologickému výskumu predchádzal pomerne rozsiahly zisťovací výskum (I. etapa), v ktorom sa popri povrchovom zbere s ojedinelým výskytom pravekých črepov realizovalo 44 paralelných a prerušovaných kontrolných rezov (sondovanie) mechanickým strojom UDS (obr. 1: 2). Po objavení sídliskových objektov v juhozápadnej časti plochy v rezoch 6 a 41, ako aj v severovýchodnej časti v reze 36/36a došlo k ich rozšíreniu. V júni až júli 2004 sa uskutočnil záchranný archeologický výskum (II. etapa), v rámci ktorého sa odkryli tri praveké objekty (1-3), ale aj dve stredoveké pece a tri sídliskové jamy (objekty 4-8) z 11.-13. stor. (odborný výskum stredovekých objektov v sonde 36/36a realizoval P. Bednár). Metodika výskumu bola zameraná na overenie terénnej situácie ohrozenej plánovanou výstavbou. V septembri 2004 sa uskutočnila III. etapa záchranného archeologického výskumu, spočívajúca v kontrole ďalších odhumusovacích prác na celej ploche uvedenej stavby.

Obr. 1. Čab-Dolná Lahňa. 1 - výsek z mapy 1 : 10 000, s lokalizáciou miesta výskumu (parcely 764/36);
2 - rozmiestnenie kontrolných rezov na ploche a pozícia sond 6/41 a 36/36a.

Obr. 2. Čab-Dolná Lahňa. 1 - celkový plán: sonda 6 (objekt 1), sonda 41 (objekty 2, 3); 2 - plán objektu 2: sonda 41, výrazné koncentrácie črepov.

Obr. 3. Čab-Dolná Lahňa. 1 - začistený objekt 1; 2 - objekt 1; 3 - začistený objekt 2; 4 - objekt 2; 5 - začistený objekt 3; 6 - objekt 3.

VÝSLEDKY VÝSKUMU

Sonda 6 a sonda 41

V juhozápadnej časti stavebnej plochy sa v dvoch samostatných rezoch (6 a 41) črtali sídliskové objekty. Objavením týchto objektov bola samostatná sonda 6 zlúčená so samostatnou sondou 41, čím sa vytvorila záujmová plocha s rozmermi cca 20 x 20 m. Na ploche sondy 6 sa odkryl jeden sídliskový objekt, na ploche sondy 41 sa črtali ďalšie sídliskové objekty. V rámci spojenej sondy 6/41 sa teda postupne odkryli tri sídliskové objekty (obr. 1: 2; 2: 1).

Vertikálna stratigrafia - profilácia vrstiev od horného okraja ornice až po zachytenie objektov:

1. vrstva A - ornica: čiernozemné kultozemné karbonátové/čiernica glejová (sprievodné čiernice kultozemné a glejové), hrúbka cca 40-50 cm, reálna hĺbka cca 0-40/50 cm (sonda 6 aj sonda 41).
2. vrstva B - premiešaná vrstva: čiernice kultozemné a glejové so sprašou a ílom, hrúbka cca 20 cm, reálna hĺbka cca 50/60-70 cm (sonda 6) a cca 50/60-65/70 cm (sonda 41).
3. vrstva C - žlté sprašové podložie, reálna hĺbka od cca 70/80 cm - úroveň podložia juhovýchodným smerom postupne stúpa (sonda 6) a od cca 70 cm - úroveň podložia severozápadným smerom postupne klesá (sonda 41).

Opis objektov

Objekt 1

Sídlisková exploatačná jama, ktorá bola neskôr používaná ako sídlisková odpadová jama. Objekt mal nepravidelný podlhovastý, lalokovitý pôdorys s rozmermi 12,6 x 7,2 m (obr. 2: 1; 3: 1, 2). Steny boli šikmé a plynulo prechádzali do relatívne plytkého a nepravidelného dna. Minimálna hĺbka objektu dosahovala hodnotu 0-10/12 cm od úrovne začistenia objektu (reálna hĺbka 80-82/90-92 cm od povrchu ornice), maximálna hĺbka objektu dosahovala hodnotu 0-44/48 cm od úrovne začistenia objektu (reálna hĺbka 114-118/124-128 cm od povrchu ornice). Pravdepodobne ide o zhluk minimálne štyroch až piatich jám. Homogénny charakter zásypu (farebná jednoliatosť profilov a výplne objektu) však znemožnil ich členenie a zachytenie stratigrafických vzťahov.

Nálezy: črepy (35%; obr. 5), štiepaná industria (10%), kamenná industria (25%), fragmenty mazanice s ojedinelými náznakmi konštrukčných odtlačkov.

Na základe archeologického výskumu sa dá objekt interpretovať ako sídlisková jama, resp. hliník na ťažbu hliny používanej na výrobu keramiky a na výmaz stien sídliskových obytných a hospodárskych objektov. Zhluk štyroch až piatich jám bol dodatočne použitý ako sídlisková odpadová jama.

Daný objekt je archeologickými nálezmi datovaný do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany.

Objekt 2

Sídlisková exploatačná jama, ktorá bola neskôr používaná ako sídlisková odpadová jama. Objekt mal nepravidelný kruhovitý pôdorys s rozmermi 6,8 x 6,4 m (obr. 2: 1, 2; 3: 3, 4). Jeho šikmé steny plynulo prechádzali do relatívne plytkého a nepravidelného dna. Minimálna hĺbka objektu dosahovala hodnotu 0-16/18 cm od úrovne začistenia objektu (reálna hĺbka 86-88 cm od povrchu ornice), maximálna hĺbka objektu dosahovala hodnotu 0-48/50 cm od úrovne začistenia objektu (reálna hĺbka 118-120 cm od povrchu ornice). Pravdepodobne ide o zhluk minimálne dvoch až troch jám. Homogénny charakter zásypu (farebná jednoliatosť profilov a výplne objektu) však opätovne znemožnil ich členenie a zachytenie stratigrafických vzťahov. V tomto objekte však bolo identifikovaných päť výrazných zhlukov črepov, pričom zhluk 3 a zhluk 4 tvorili spolu fragmenty jednej nádoby (obr. 2: 2). Zhluk črepov 1 sa nachádzal v hĺbke 25-30 cm, zhluk 2 v hĺbke 30-33 cm, zhluk 3 v hĺbke 32-38 cm, zhluk 4 v hĺbke 30-35/38 cm a zhluk 5 bol v hĺbke 15-35 cm. Spomenutá okolnosť zhlukovej koncentrácie črepov môže indikovať jednorazovú výplň objektu minimálne v jeho spodnej úrovni zásypu, čo by potvrdzovalo aj homogénny charakter zásypu.

Nálezy: črepy (60%; obr. 4; 5), štiepaná industria (cca 90%), kamenná industria (cca 75%), kamene rôznych tvarov a veľkostí (cca 98%), zvieracie kosti, uhľíky, fragmenty mazanice s ojedinelými náznakmi konštrukčných odtlačkov.

Na základe archeologického výskumu sa dá tento objekt tiež interpretovať ako sídlisková jama, resp. hliník na ťažbu hliny používanej na výrobu keramiky a na výmaz stien sídliskových obytných a hospodárskych objektov. Zhluk dvoch až troch jám bol dodatočne použitý ako sídlisková odpadová jama. Zvýšený obsah kameňov rôznych tvarov a veľkostí v danom stratigrafickom zhluke objektov (pozri 98% zastúpenie v objekte 2 v porovnaní s ostatnými sídliskovými objektmi) nabáda predpokladať deponovanie nepotrebného kamenného polotovaru či odpadu do konkrétnej rozčlenenej sídliskovej jamy, ktorá, ako už bolo spomenuté, môže mať jednorazovú výplň.

Sídliskový objekt 2 je archeologickými nálezmi datovaný do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany.

Objekt 3

Sídlisková exploatačná jama, ktorá bola neskôr využitá ako sídlisková odpadová jama. Objekt mal nepravidelný kruhovitý pôdorys s rozmermi 3-4,6 x 4,2 m (obr. 2: 1; 3: 5, 6). Rovnako ako oba predchádzajúce objekty (1 a 2) mal aj tento objekt šikmé steny plynulo prechádzajúce do relatívne plytkého a nepravidelného dna. Minimálna hĺbka objektu dosahovala hodnotu 0-14 cm od úrovne začistenia objektu (reálna hĺbka 84 cm od povrchu ornice) a maximálna hĺbka objektu dosahovala hodnotu 0-30 cm od úrovne začistenia objektu (reálna hĺbka 100 cm od povrchu ornice). Pravdepodobne ide o zhluk minimálne dvoch jám. Homogénny charakter zásypu (farebná jednoliatosť profilov a výplne objektu), podobne ako u oboch predošlých objektov, znemožnil ich členenie a zachytenie stratigrafických vzťahov. V objekte sa nachádzalo iba minimálne množstvo črepov, bez iných archeologických artefaktov.

Nálezy: črepy (5%; obr. 5). Na základe archeologického výskumu sa dá objekt 3 interpretovať ako sídlisková jama, resp. hliník na ťažbu hliny používanej na výrobu keramiky a na výmaz stien sídliskových obytných a hospodárskych objektov. Zhluk dvoch jám bol dodatočne použitý ako sídlisková odpadová jama.

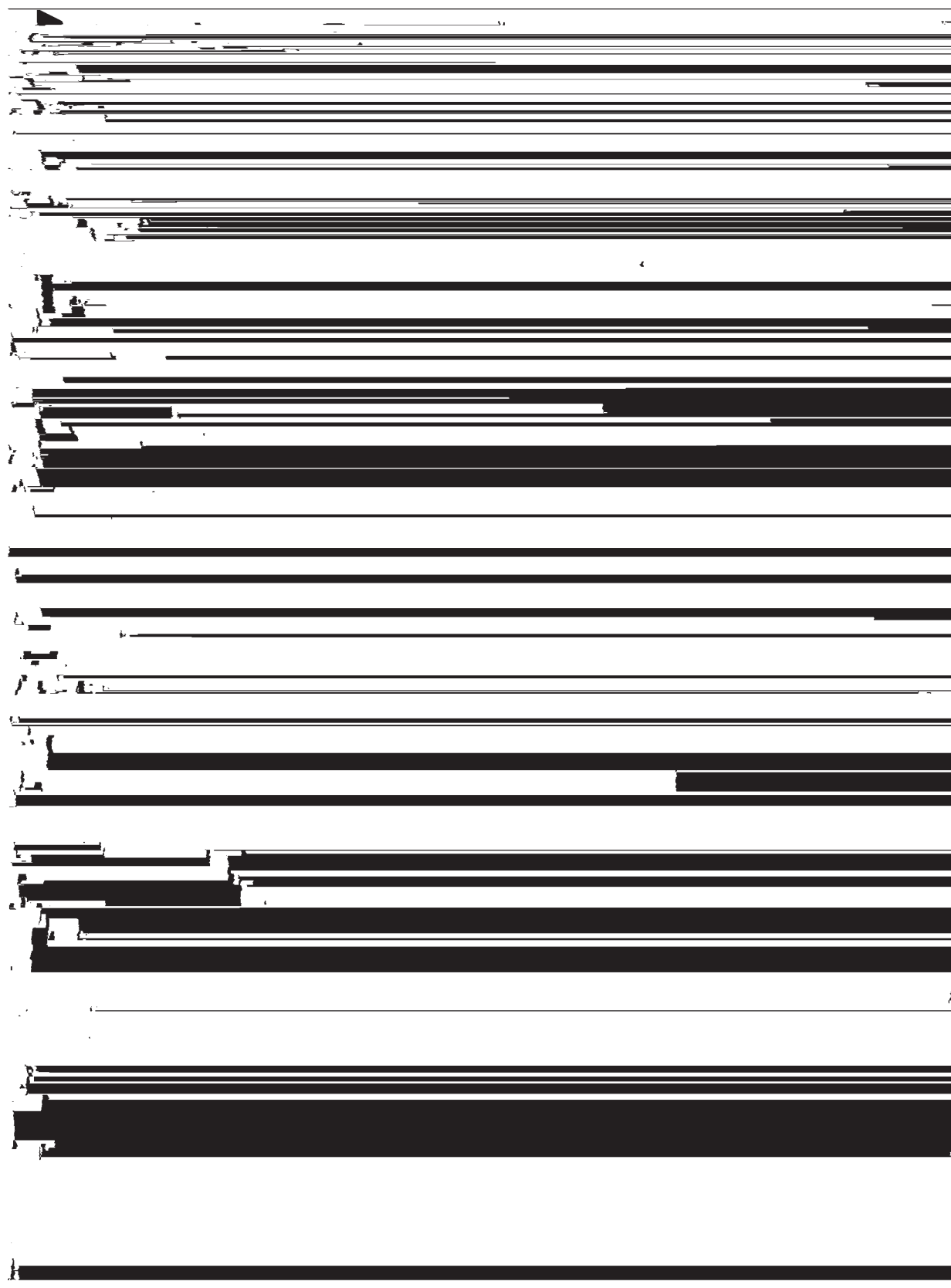
Tento sídliskový objekt je archeologickými nálezmi datovaný do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany.

Opis nálezov z objektov 1-3

- *Tenkostenné črepy* - farba: tehlovočervená, šedá, svetlošedá, hnedošedá, sivočierna; materiál - zrnitosť: jemná naplavená hlina, jemná zrnitosť, piesok; povrch: hladký, hladený, jemnozrný; tvar: ostro kónické a dvojkoľníkové nádoby, oblo roztvorené misky; funkčné doplnky: plastické polguľovité výčnelky, polguľovité výčnelky s jamkami (dierkami) po stranách; výzdoba: bez výzdoby či maľovania povrchu.
- *Hrubostenné črepy* - farba: tehlovočervená, šedá, svetlošedá, hnedošedá, sivočierna, čierna, hnedá, sivohnedá, svetlohnedá; materiál - zrnitosť: stredná a veľká hrubozrná hlina (íl) s prímiesou zrníek sludy, piesok; povrch: stredne veľký a veľký, drsný zrnitý, vyhladený rovný; tvar: hrncovité, vázovité a zá-sobnicové nádoby, nádoby s lievikovitou profiláciou, misovité tvary, misky, nádoby bez nôžky, nádoby s nôžkou (zvoncovité nôžky), ostro kónické a dvojkoľníkové nádoby; funkčné doplnky: plastické, polguľovité, oblé, oválne a prevrtané výčnelky, rovné alebo zdvihnuté - sklopené laloky, vodorovné priame - zdvihnuté uchá, široké, hrotité a polguľovité uchá; výzdoba: bez výzdoby či maľovania povrchu.
- *Štiepaná industria* - funkčné zastúpenie: hroty (listovitý, vrbovitý, neurčený), malé odštepky (odpad), veľké odštepky (odpad), jadro, čepele, čepeľky; materiálové zastúpenie: jurský (podkarpatský) pazúrik, rádiolarit.
- *Kamenná industria* - funkčné zastúpenie: sekerky (často fragmenty), drvidlo (oválne).
- *Iné drobné predmety* - kamenná zrn timerka (fragment).

Obr. 4. Čab-Dolná Lahňa. Objekt 1 - výber nálezov (starý eneolit, lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra, fáza Brodzany - Lengyel III). 1 - rez III/V-IV, zhluk črepov 2; 3, 6, 8 - rez I; 5, 11 - rez III, zhluk črepov 2; 7 - rez III/V; 9, 10 - rez IV, zhluk črepov 3.

Obr. 5. Čab-Dolná Lahňa. Výber nálezov (starý eneolit, lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra, fáza Brodzany - Lengyel III). 1, 14, 27 - objekt 1; 2-10, 12, 13, 15-26, 28-30 - objekt 2; 11 - objekt 3 (1 - rez IX; 14 - rez XII; 27 - rez XVII; 2, 13, 26 - rez III; 3, 16-18, 23, 29 - rez I; 5 - rez III/V; 6 - rez XI; 7 - rez XV; 8 - rez II/IV; 21 - rez V; 24 - rez VI; 25 - rez XII; 28 - rez III/V, zhluk črepov 3).

ZHRNUTIE

Počas troch etáp archeologického (zistovacieho a záchranného) výskumu polohy Dolná Lahňa v katastri obce Čab sa na lokalite zistili tri praveké sídliskové objekty (spojená sonda 6/41) a päť stredovekých objektov (sonda 36/36a).

Praveké sídliskové objekty (1-3) možno interpretovať ako sídliskové exploatačné jamy, resp. hliníky na ťažbu hliny používanej na výrobu keramiky a na výmaz stien sídliskových obytných a hospodárskych objektov. Zhluky dvoch až piatich takýchto jám boli neskôr využité ako sídliskové odpadové jamy, ktoré sú na základe analýzy archeologických nálezov datované do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany (Bárta/Pavúk 1959, 484, 486, 488; Lichardus/Vladár 1964, 69-85, 129-145; 1970, 383-386, 388-408, obr. 6; 7; Němejcová-Pavúková 1964, 187-194; Novotný 1958, 30, 31; Pavúk 1963, 26-28; Pavúk/Šiška 1971, 340-342, obr. 14; 15; 1980, 141, 142; Šneidrová/Štiková 1955, 735, 736; Točík 1970, 139-141, 142-148; Točík/Lichardus 1966, 29; Vencl 1968, 490-500; Vladár/Krupica 1970, 353, 354, 362-368).

Stredoveké objekty (4-8) predstavovali dve pece a tri sídliskové jamy, datované do 11.-13. stor.

LITERATÚRA

<i>Bárta/Pavúk 1959</i>	J. Bárta/J. Pavúk: Lengyelské sídlisko na „Vřškoch“ pri Dolnej Strede. Arch. Rozhledy 11, 1959, 482-488.
<i>Lichardus/Vladár 1964</i>	J. Lichardus/J. Vladár: Zu Problemen der Ludanice-Gruppe in der Slowakei. Slov. Arch. 12, 1964, 69-162.
<i>Lichardus/Vladár 1970</i>	J. Lichardus/J. Vladár: Neskorolengyelské sídliskové a hrobové nálezy z Nitry. Slov. Arch. 18, 1970, 373-419.
<i>Němejcová-Pavúková 1964</i>	V. Němejcová-Pavúková: Sídlisko boľerázskeho typu v Nitrianskom Hrádku. Slov. Arch. 12, 1964, 163-268.
<i>Novotný 1958</i>	B. Novotný: Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava 1958.
<i>Pavúk 1963</i>	J. Pavúk: K otázke synchronizácie lengyelskej kultúry na Slovensku a Morave. In: Sborník II. Františku Vildomcovi k päťdesiatinám. Brno 1963, 26-28.
<i>Pavúk/Šiška 1971</i>	J. Pavúk/S. Šiška: Neolitické a eneolitické osídlenie Slovenska. Slov. Arch. 19, 1971, 319-364.
<i>Pavúk/Šiška 1980</i>	J. Pavúk/S. Šiška: Návrh chronológie praveku a včasnej doby dejinnej na Slovensku - neolit a eneolit. Slov. Arch. 28, 1980, 137-154.
<i>Šneidrová/Štiková 1955</i>	K. Šneidrová/E. Štiková: Lengyelské sídlisko v Nitře. Arch. Rozhledy 7, 1955, 730-737.
<i>Točík 1970</i>	A. Točík: Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava 1970.
<i>Točík/Lichardus 1966</i>	A. Točík/J. Lichardus: Staršia fáza slovenskej maľovanej keramiky na juhozápadnom Slovensku. Pam. Arch. 57, 1966, 1-90.
<i>Vencl 1968</i>	S. Vencl: K otázke interpretácie pravěkých staveb. Arch. Rozhledy 20, 1968, 490-510.
<i>Vladár/Krupica 1970</i>	J. Vladár/O. Krupica: Neskorolengyelská keramika z Brodzian. Slov. Arch. 18, 1970, 353-371.

Rescue excavation in cadastre of village Čab

Jozef Ďuriš

SUMMARY

In summer 2004 a rescue excavation went on in three phases in the village Čab cadastre (distr. of Nitra), in the position called Dolná Lahňa, which was caused by building activities at the enterprise Závod Bourbon, Fabi, SK. After primeval settlement objects had been revealed at the south-eastern part of the area in the sections 6, 41 and medieval objects at the north-eastern part in the sections 36/36a, the sections were widened and the rescue excavation of three primeval objects (objects 1-3) and two medieval stoves and three settlement pits (objects 4-8) dated to the 11th-13th centuries followed (P. Bednár then realized professional investigation of medieval objects). Based on archaeological investigation at the section 6/41, the objects 1-3 can be determined as settlement exploitation pit, additionally used as settlement waste holes. The objects 1-3 were of irregular oblong, lobated, circular ground plan with oblique walls smoothly passing to a rather shallow and irregular bottom, with homogenous character of filling. Dimensions of the object 1 were (12,6 x 7,2 m; depth 80-120 cm from arable soil surface, the cluster of minimally four or five pits); the object 2 was (6,8 x 6,4 m; depth 86-120 cm from arable soil surface, the cluster of minimally two or three pits); the object 3 was (3-4,6 x 4,2 m; depth 84-100 cm from arable soil surface, the cluster of minimally two pits). Hence, the settlement objects 1-3 can be interpreted as settlement pits or clay-pits for clay mining that was used for pottery production and daubing of walls of settlement dwelling houses and outbuildings, additionally used as waste holes. Analyses of archaeological finds has dated the settlement objects 1-3 into the Early Aeneolithic - the Lengyel culture, Brodzany-Nitra group (Lengyel III), more precisely older phase of Brodzany.

Fig. 1. Čab-Dolná Lahňa. 1 - section from map 1 : 10 000, with localization of excavation (plot 764/36); 2 - placement of control sections at the area and positions of sections 6/41 and 36/36a.

Fig. 2. Čab-Dolná Lahňa. 1 - overall view; section 6 (object 1), section 41 (objects 2, 3); 2 - plan of object 2: section 41, noticeable concentrations of pottery fragments.

Fig. 3. Čab-Dolná Lahňa. 1 - cleaned object 1; 2 - object 1; 3 - cleaned object 2; 4 - object 2; 5 - cleaned object 3; 6 - object 3.

Fig. 4. Čab-Dolná Lahňa. Object 1 - selection of finds (Early Aeneolithic, Lengyel culture, Brodzany-Nitra group, Brodzany phase - Lengyel III). 1 - section III/V-IV, cluster of pottery fragments 2; 3, 6, 8 - section 1; 5, 11 - section III, cluster of pottery fragments 2; 7 - section III/V; 9, 10 - section IV, cluster of pottery fragments 3.

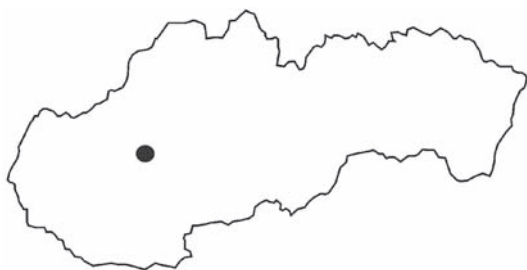
Fig. 5. Čab-Dolná Lahňa. Selection of finds (Early Aeneolithic, Lengyel culture, Brodzany-Nitra group, Brodzany phase - Lengyel III). 1, 14, 27 - object 1; 2-10, 12, 13, 15-26, 28-30 - object 2; 11 - object 3 (1 - section IX; 14 - section XII; 27 - section XVII; 2, 13, 26 - section III; 3, 16-18, 23, 29 - section I; 5 - section III/V; 6 - section XI; 7 - section XV; 8 - section II/IV; 21 - section V; 24 - section VI; 25 - section XII; 28 - section III/V, cluster of pottery fragments 3).

Translated by Ludmila Vaňková

Mgr. Jozef Ďuriš
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK-949 21 Nitra
jozefduris@seznam.cz

ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM V KATASTRI OBCE CHYNORANY

Jozef Ďuriš

Chynorany, Medzi cestami, sídlisko, deštrukcia halového domu, mazanica, Lengyel, skupina Brodzany-Nitra, starý eneolit.

Chynorany, Medzi cestami, settlement site, destruction of a hall house, daub, Lengyel, Brodzany-Nitra group, Early Aeneolithic.

ÚVOD

Lokalita Medzi cestami bola objavená začiatkom jesene v roku 2002 počas archeologického prieskumu záujmového územia líniovej ryhy pre optické káble ORANGE Slovakia, a. s., na trase Topoľčany - Prievidza. Poloha Medzi cestami sa nachádza v okrajovej oblasti katastra obce Chynorany (okr. Partizánske), západne od Hydínarne Žabokreky (obr. 1: 1). Líniová ryha viedla priamo cez lokalitu, na ktorej sa zistili stopy pravekého osídlenia. Na základe zberového materiálu ju bolo možné datovať do stredného neolitu (mladá lineárna keramika) a do starého eneolitu (Lengyel III).

Záujmová plocha, v súčasnosti využívaná na poľnohospodárske účely, sa rozkladá na mierne diferencovaných morfoštruktúrach bez aggradácie, v hraničnej zóne mierne členitých pahorkatín, nížinných pahorkatín a nízkych riečnych terás s nadmorskou výškou 180/182 m. Rozkladá sa teda na neogénnych sedimentárnych panvách s fluvialnymi sedimentmi, v hraničnom pásme rajónu údolných riečnych náplav a rajónu sprašových sedimentov.

Záchranný archeologický výskum sa po predchádzajúcich prieskumoch lokality realizoval v jesenných mesiacoch (september až november) 2002 a v roku 2003 nitrianskym Archeologickým ústavom SAV.

Najskôr sa uskutočnilo geofyzikálne meranie vytýčenej plochy 60 x 60 m (obr. 4: 2, 3), ktoré následne spracoval J. Tirpák. Výskum bol zameraný na overenie terénnej situácie ohrozenej plánovanou výstavbou, resp. výkopom ryhy. Prvou etapou výskumu bol zisťovací archeologický výskum, t. j. povrchový zber, ktorým sa potvrdili stopy po pravekom osídlení, resp. ktorým sa lokalizovali štyri zberové koncentrácie (obr. 1: 1). Opätovná vizuálna obhliadka líniovej ryhy v rámci zberovej koncentrácie II odhalila deštrukciu mazanice halového domu zo starého eneolitu. Z tohto dôvodu bolo potrebné prikrčiť k druhej etape záchranného archeologického výskumu. Vytýčená bola sonda I (cca 11 x 5 m), stredom ktorej prechádzala asi 1 m široká ryha pre optický kábel. Samotná plocha deštrukcie mazanice zaberala v sonde I priestor cca 4,8 x 3,6 m. Sonda I bola vnútorne členená na sektory I-IV, rezy I-VII (obr. 2a; 3: 1). Vo vrchnej deštrukcii mazanice bolo stanovených desať stabilných sond na odber archeobotanických vzoriek (obr. 2b). Postupne sa v nich odoberali vrstvy a-e (stanovená mocnosť jednotlivých vrstiev bola 10 cm).

VÝSLEDKY VÝSKUMU

Zberová koncentrácia I

Povrchovým zberom sa na lokalite zistila koncentrácia črepov, objavili sa fragmenty mazanice a štiepaná industria (1 ks). Samotná zberová koncentrácia I sa nachádzala približne 200-250 m juhozápadným smerom od zberovej koncentrácie II (objekt 1 - deštrukcia mazanice), teda asi 300-350/400 m západne od Hydínarne, približne v strednej vzdialenosti medzi areálom JRD a areálom Hydínarne tvoriacej hraničnú zónu katastrov obcí Chynorany a Žabokreky (obr. 1: 1). Koncentrácia I ležala bezprostredne na ryhe pre optické káble, pričom sa rozprestierala na nízkej riečnej terase hraničiacej s reliéfom nížinnej pahorkatiny.

Obr. 1. Chynorany-Medzi cestami. 1 - výsek z mapy 1 : 10 000, s lokalizáciou miesta výskumu (zberové koncentrácie I-IV); 2 - deštrukcia mazanice, západná časť sondy I, objekt 1; 3 - detail deštrukcie mazanice, objekt 1; 4 - zlomený strop, pohľad na južný profil rezu VI, objekt 1; 5 - tmavá popolová vrstva, pohľad na juhozápadný profil, sektor III, objekt 1.

Množstvo archeologických artefaktov v danej koncentrácii z povrchového zberu, rovnaké tvarové i surovinové zastúpenie ako v koncentrácii II (objekt 1) a sporadické nálezy fragmentov mazanice predbežne naznačovali, že pod povrchom sa nachádza najmenej jeden sídliskový objekt. Nie je vylúčené, že ide o rovnakú deštrukciu domu halového charakteru (objekt 2), datovaného archeologickými nálezmi zo zberu do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany.

Nálezy: črepy; mazanica; štiepaná industria (funkčné a materiálové zastúpenie - opis v zberovej koncentrácii II).

Zberová koncentrácia II

Povrchovým zberom na ryhe a zberom pri odstraňovaní ornice (hnedá vrstva ornice, hĺbka 0-50/55 cm) z plochy nad sondou I sa odhalila ďalšia koncentrácia črepov (obr. 6: 27; 7: 15, 18), fragmenty mazanice, štiepaná industria, drobné predmety (závažia na napínanie osnovy pri tkaní, závažia, prasleny), zvieracie kosti. Samotná zberová koncentrácia II sa nachádzala asi 200-250 m severovýchodným smerom od zberovej koncentrácie I, teda cca 50-150 m severozápadne od areálu Hydinárne tvoriacej hraničnú zónu katastrov obcí Chynorany a Žabokreky (obr. 1: 1). Koncentrácia II ležala bezprostredne na ryhe pre optické káble, pričom sa rozprestierala na nízkej riečnej terase hraničiacej s reliéfom nížinnej pahorkatiny. Pri postupnom znižovaní boli v sonde I zachytené objekty 1, 3-11, datované archeologickými nálezmi do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany.

Nálezy:

- črepy - celkom 43 maľovaných črepov (obr. 6: 2-4, 8, 9, 11-21, 23; 7: 1, 5, 9-11, 14, 16),
- mazanica - červená, silne prepálená (červená farba v pláne), čierna až sivočierna - prepálená dočierna + uhlíky (čierna farba v pláne), žltá so sprašovou prímiesou (žltá farba v pláne), tehlovočervená slabšie prepálená (zelená farba v pláne),
- štiepaná industria - funkčné zastúpenie: hroty (listovité, vřbovité), strelky, malé odštepky (odpad), veľké odštepky (odpad), škrabadlá, driapadlá, jadrá, vrtáky, čepele; materiálové zastúpenie: rohovec, limnosilit, rádiolarit, obsidián, čokoládový (poľský) pazúrik, jurský (podkarpatský) pazúrik,
- kamenná industria - podložky, drvidlá (guľové, oválne), klíny, hladidlá?, sekerky, sekundárny nôž? (pôvodne sekerka),
- drobné predmety - prasleny: dvojkónické (ostré, oblé, s valcovým stredom), guľovité a prstencovité; závažia: kotúčovitá a ihlanovitá (zaoblená); závažia na napínanie osnovy pri tkaní; prírodné farbivo; zvieracie kosti.

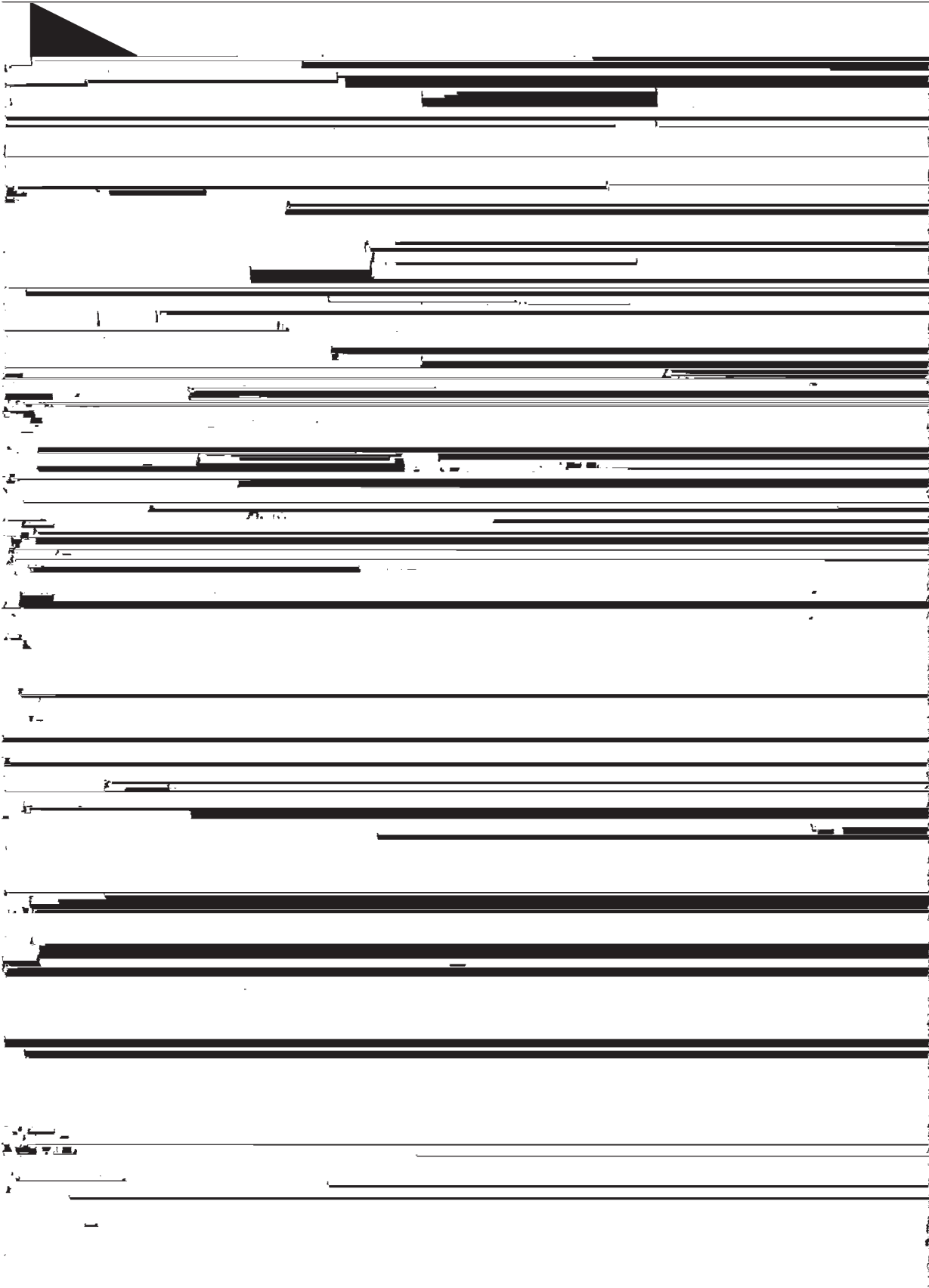
Objekt 1 (deštrukcia mazanice) - halový dom. Deštrukcia mazanice bola zachytená v dĺžke 4,80 m a šírke 3,60 m, v južnej, resp. juhozápadnej polovici sondy I - sektor III a IV (rez VI a VII). Približne stredom plochy po dĺžke objektu 1 prechádzala ryha pre optické káble (obr. 1: 1, 2; 2a; 2b).

Vertikálna stratigrafia: profilácia vrstiev od spodného okraja ornice až po podlahu (obr. 1: 4; 4: 1):

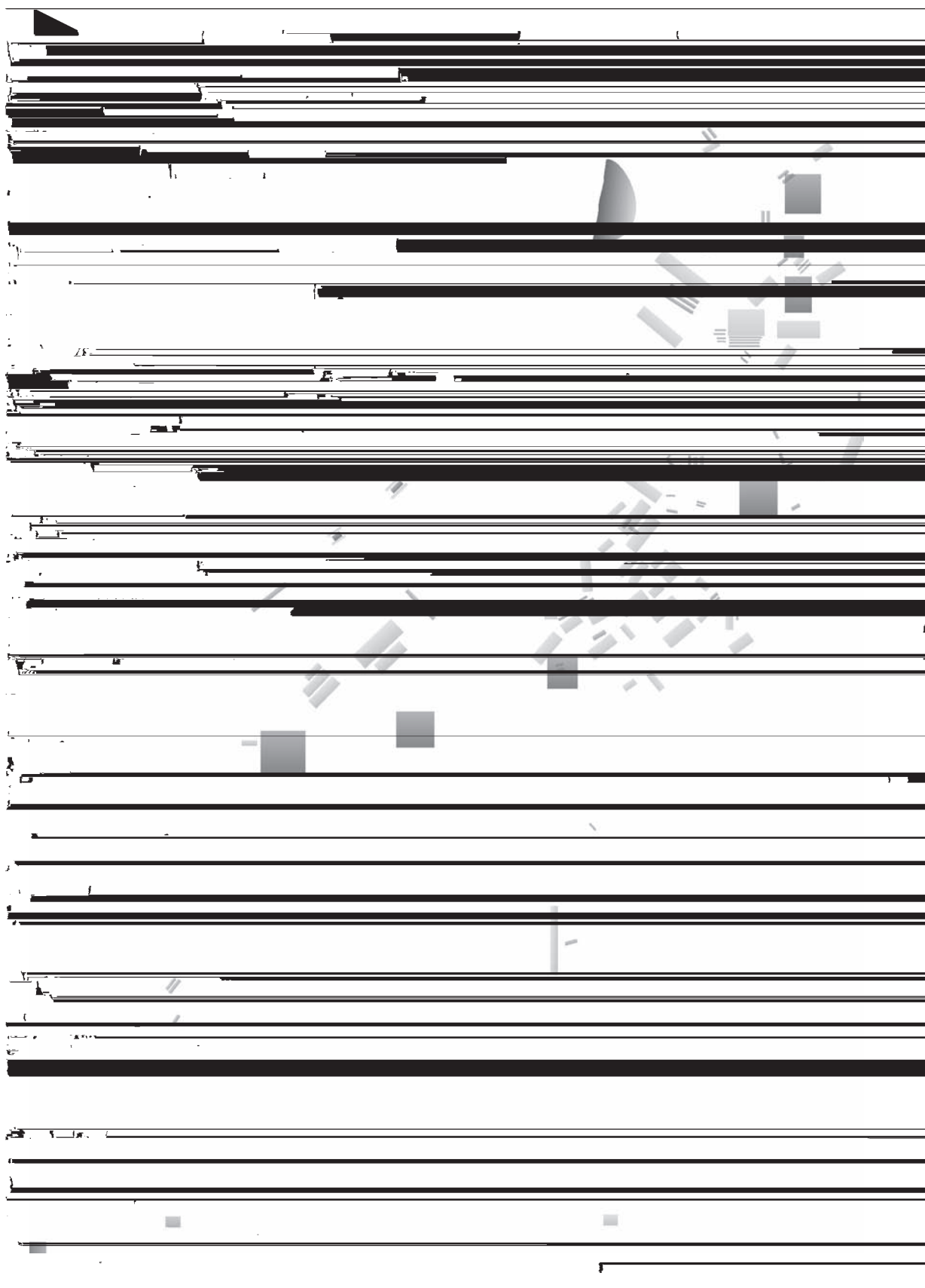
1. Hnedá vrstva ornice (nálezy zo zberu aj vo vrstve) - hrúbka: 50-55 cm, reálna hĺbka: 0-50/55 cm.
2. Vrchná vrstva deštruovanej mazanice - hrúbka: 10-20 cm, reálna hĺbka: 55-65/75 cm.
3. Kultúrna čierna popolová vrstva (nálezy, mazanica, uhlíky) - hrúbka: 45 cm, reálna hĺbka: 65/75-110/120 cm.
4. Premiešaná žltá sprašová vrstva (sporadické nálezy, mazanica, uhlíky) - hrúbka: (15), 45 cm, reálna hĺbka: 75-90/120 cm.
5. Zvyšky podlahy zo žltej, prípadne žltohnedej mazanice (alebo podlahy?) - hrúbka: 30 cm, reálna hĺbka: 90-120 cm.

Horizontálna stratigrafia: v reze VII v západnej časti objektu 1 bol v hĺbke 117 cm zachytený plytký kruhový objekt 6 s priemerom 40 cm (obr. 3: 2). V reze VI, prevažne vo východnej časti objektu 1, bol v hĺbke 122-194 cm zachytený asymetrický hlboký objekt 11 s dĺžkou 280 cm a šírkou 35 cm (obr. 3: 2).

Pohľad na vrchnú deštrukciu mazanice (objekt 1) ponúka otázku, či hustá koncentrácia mazanice predstavuje padnutý strop domu, alebo ide iba o deštruovanú bočnú stenu. Ak by sa vrchná mazanica interpretovala ako strop, je možné eneolitický príbytok označiť za jednopodlažný dom s vymazaným stropom zo štiepaného dreva (otesané dosky, polguľatina), so stenami vyplatenými prútovinou a vystuženými tyčevinou, polguľatinou, guľatinou a štiepaným drevom. Uvedenú interpretáciu podporuje

Obr. 2a. Chynorany-Medzi cestami. Plán deštrukcie mazanice, západná časť sondy I, objekty 1, 7, 8.

Obr. 2b. Chynorany-Medzi cestami. Plán destrukcie mazanice, západná časť sondy I, objekty 1, 7, 8.

nálezová situácia v sonde I, kde počas rozoberania vrchnej deštrukcie mazanice boli zistené negatívny (odtlačky) konštrukčných detailov (paralelne súvislé smery odtlačkov štiepaných drier, resp. otesané dosky, polguľatina; obr. 2b) v silne prepálenej červenej mazanici reprezentujúcej vymazaný strop, pod ktorým sa miestami nachádzala súvislá mazanica s odtlačkami prútoviny (hustejšie a redšie radené prúty postavené paralelne a šikmo, ovíjané okolo hrubšej opory), tyčoviny, polguľatiny, guľatiny a štiepaného dreva (obr. 5).

Ďalším faktorom nepriamo podporujúcim označenie vrchnej deštruovanej mazanice za padnutý strop je výskyt navrstvenia mazanice, resp. zdvojenie deštrukcie mazanice, z čoho vyplýva, že padnuté steny boli prekryté stropom. Výrazná bola aj výšková mocnosť vrstvy obsahujúcej koncentrácie deštruovanej mazanice viditeľnej v profile, teda rovnako poukazujúcej na vrstvenie deštruovanej mazanice (obr. 1: 3, 5).

Medzi šiestym a siedmym metrom (bod 0 je východný okraj sondy) dĺžky v profile ryhy pre optický kábel (pretínajúci objekt 1) sa objavil ďalší dôkaz podporujúci interpretáciu stropu. V optickej ryhe, ohraničenej na južnej strane rezom VI, sa javila výrazná profilácia zlomeného a čiastočne sa prekrývajúceho stropu (obr. 1: 4; 4: 1).

Opätovný dôkaz predošlej interpretácie stropu je vertikálna a horizontálna stratigrafia vrchnej deštrukcie mazanice. Pod vyššie spomenutou silne dočervena prepálenou mazanicou (v pláne červená farba), obsahujúcou odtlačky zo štiepaného dreva (otesané dosky, polguľatina), sa nachádzala výrazne tmavá - čierna popolová kultúrna vrstva (nálezy + mazanica, uhľiky; obr. 1: 5; 2a; 2b). Medzi dočervena prepálenou mazanicou sa v ojedinelých zhlukoch nachádzala aj dočierne sfarbená mazanica (v pláne čierna farba), ktorá taktiež poukazuje na výraznú intenzitu žiaru sálajúceho až na strop. V severozápadnom rozšírení sa od červenej mazanice rozkladala slabo prepálená mazanica (v pláne zelená farba). Na mazanici sú v podstatnejšej miere zastúpené odtlačky prútoviny (hustejšie aj redšie radené prúty postavené paralelne a šikmo, ale aj ovíjané okolo hrubšej opory), tyčoviny a v menšej miere aj polguľatiny, guľatiny a štiepaného dreva. Slabšie prepálené kusy mazanice však vyznievajú fragmentárnejšie, pričom priestor pod nimi už nebol vyplnený výrazne tmavšou popolovou vrstvou, ale iba premiešanou žltou sprašovou vrstvou (nálezy + mazanica, uhľiky). Po rozobratí vrchnej deštrukcie mazanice (silne prepálená, červená vrstva) sa výrazne tmavšia popolová výplň javila ako výplň domu pod spadnutým stropom, pričom steny domu (slabo prepálená zelená mazanica) sa zrútili a roztrieštili aj mimo domu (obr. 2a). Ak steny prestali plniť svoju podpornú funkciu, ťažký vymazaný strop sa prelomil a prekryl časť bočných stien (obr. 1: 4; 4: 1). Tmavá popolová výplň domu vytvárala rožný okraj príbytku zbiehajúceho sa do kruhovej plochy s tvrdou ílovou výplňou žltej farby, ktorá postupne prechádzala do zvyškov podlahy zo žltej, prípadne žltohnedej mazanice (podlahy?; obr. 2b; 3: 2).

Treba spomenúť, že v sonde I bola úplná absencia kolových jám, resp. stôp po hlavných odporých stĺpoch nesúcich váhu príbytku. Vzhľadom na umiestnenie kruhovej plochy s tvrdou ílovou výplňou žltej farby práve ona mohla byť rožnou podpornou kolovou jamou (obr. 2b). V tomto prípade ide však len o nepodložený dohad. Názorným dokladom, že zachytená vrchná deštrukcia mazanice je situovaná v rožnej časti domu, je geofyzikálne meranie, ktoré odhalilo rožný výsek na objekte 1, resp. na dome 1 (obr. 4: 3).

V neposlednom rade treba spomenúť aj otázku existencie podlahy. V hĺbke cca 102-109 cm od horného okraja ornice sa pod deštrukciou silne prepálenej mazanice nachádzali zvyšky žltej mazanice (nerovnej, vytvárajúcej hrboľce), ktorá postupne prechádzala do zvyškov podlahy zo žltohnedej mazanice v hĺbke cca 89-115 cm od horného okraja ornice (obr. 3: 2). Podlaha bola narušená v reze VII kruhovým objektom 6, zasahujúcim do hĺbky 117 cm. Ďalšie narušenie podlahy bolo v reze VI, a to asymetrickým objektom 11, zasahujúcim do hĺbky až 194 cm (obr. 3: 2).

Na základe archeologického výskumu sa dá objekt 1 (deštrukcia mazanice) predbežne interpretovať ako dlhý pravouhlý jednopodlažný dom s vymazaným stropom, s viacerými konštrukčnými prvkami (zatiaľ bez zistenia kolových jám). Na základe geofyzikálneho merania sa dá predpokladať, že ide o halový typ domu (tzv. halový dom) s rozmermi cca 15 x 5-6 m. Zberové koncentrácie a geofyzikálne merania potvrdili v blízkom okolí prítomnosť ďalších štyroch halových domov podobného charakteru. V danom záujmovom priestore sa teda nachádzalo minimálne 5 halových domov zo starého eneolitu (obr. 4: 2, 3).

Objekt 3 - kruhový objekt (obr. 3: 1) s priemerom 55 cm, poloha: sektor I, rez I/II. Vertikálna stratigrafia: kultúrna čierna popolová vrstva, reálne rozpätie hĺbky objektu 65-95 cm. Objekt bol zistený po znížení plochy sondy o 10 cm od spodnej hranice hnedej vrstvy ornice.

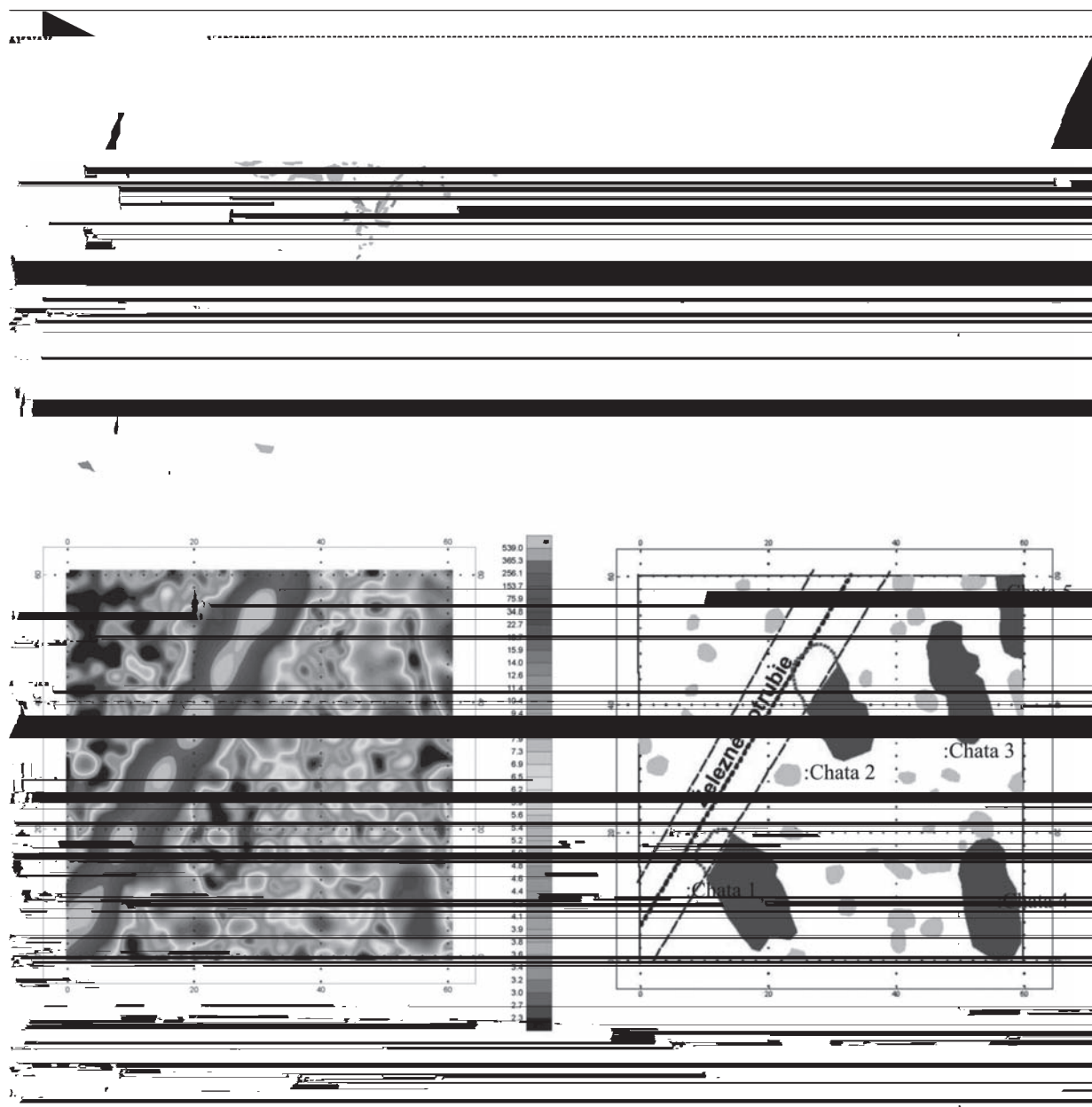
Nálezy: fragmenty mazanice, črepy (aj maľované), zvieracie kosti, uhľiky. Interpretácia: hospodárske zázemie objektu 1 (azda odpadové jamy, pravdepodobne vyplnenie jám v čase zanikania lokality).

Objekt 4 - kruhový objekt (obr. 3: 1) s priemerom 20 cm, poloha: sektor I, rez II. Vertikálna stratigrafia: kultúrna čierna popolová vrstva, reálne rozpätie hĺbky objektu 65-95 cm. Objekt bol zistený po znížení plochy sondy o 10 cm od spodnej hranice hnedej vrstvy ornice.

Nálezy: fragmenty mazanice, črepy (aj maľované), zvieracie kosti, uhličky. Interpretácia: hospodárske zázemie objektu 1 (azda odpadové jamy, pravdepodobne vyplnenie jám v čase zanikania lokality).

Objekt 5 - kruhový objekt (obr. 3: 1) s priemerom 25 cm, poloha: sektor I, rez II. Vertikálna stratigrafia: kultúrna čierna popolová vrstva, reálne rozpätie hĺbky objektu 65-95 cm. Objekt bol zistený po znížení plochy sondy o 10 cm od spodnej hranice hnedej vrstvy ornice.

Nálezy: fragmenty mazanice, črepy, zvieracie kosti, uhličky. Interpretácia: hospodárske zázemie objektu 1 (azda odpadové jamy, pravdepodobne vyplnenie jám v čase zanikania lokality).

Obr. 4. Chynorany-Medzi cestami. 1 - plán zlomeného stropu, južný profil rezu VI, objekt 1; 2 - geofyzikálne meranie, mapa magnetických anomálií; 3 - interpretácia geofyzikálneho merania.

Objekt 6 - plytký kruhový objekt (obr. 3: 2) s priemerom 40 cm, poloha: rez VII, západné rozšírenie žltej, prípadne žltohnedej mazanice (podlahy). Vertikálna stratigrafia: zvyšky podlahy zo žltej, prípadne žltohnedej mazanice, reálne rozpätie hĺbky objektu 111-117 cm.

Nálezy: žltá, prípadne žltohnedá mazanica. Interpretácia: zvyšky podlahy zo žltej, prípadne žltohnedej mazanice alebo podlaha(?).

Objekt 7 - neúplný, málo výrazný plytký obdĺžnikový objekt (obr. 2b) so zachovanou dĺžkou 50/55 cm a šírkou 25 cm, poloha: rez VI, západné rozšírenie plochy pod vrchnou deštrukciou mazanice. Vertikálna stratigrafia: premiešaná žltá sprašová vrstva, reálne rozpätie hĺbky objektu 80-85 cm. Objekt 7 bol zistený v hĺbke 30 cm od vrchnej deštrukcie mazanice.

Nálezy: fragmenty mazanice, zvieracie kosti, štiepaná industria (4 ks), maľované črepy. Interpretácia: bez bližšieho určenia.

Objekt 8 - neúplný, málo výrazný plytký kruhový(?) objekt (obr. 2b) so zachovaným priemerom 30/35 cm, poloha: rez VI, západné rozšírenie plochy pod vrchnou deštrukciou mazanice. Vertikálna stratigrafia: premiešaná žltá sprašová vrstva, reálne rozpätie hĺbky objektu 80-85 cm. Objekt 8 bol zistený v hĺbke 30 cm od vrchnej deštrukcie mazanice.

Nálezy: fragmenty mazanice. Interpretácia: bez bližšieho určenia.

Objekt 9 - asymetrický tvar objektu (obr. 3: 1) zachyteného v dĺžke 115 cm a šírke 65 cm, poloha: sektor I, rez I/II. Vertikálna stratigrafia: premiešaná žltá sprašová vrstva až do stratena, reálne rozpätie hĺbky objektu 96-156 cm.

Nálezy: ojedinelé fragmenty mazanice, črepov (obr. 6: 26) a uhlíkov. Interpretácia: bez bližšieho určenia (azda hliník - exploatačná jama/sekundárna odpadová jama).

Objekt 10 - nerovnomerne zahĺbený asymetrický objekt s nepravidelným pôdorysom a nepravidelnými stenami (obr. 3: 1), zachytený v dĺžke 175 cm a šírke 140 cm, poloha: sektor I, rez I/II. Vertikálna stratigrafia: premiešaná žltá sprašová vrstva až do stratena, reálne rozpätie hĺbky objektu 110-155 cm. Horizontálna stratigrafia: vo východnej časti objektu bola v hĺbke 111 cm plytká kolová(?) jama s priemerom 20 cm.

Nálezy: ojedinelé fragmenty mazanice, črepy (obr. 6: 5) a uhlíky. Interpretácia: bez bližšieho určenia (azda hliník - exploatačná jama/sekundárna odpadová jama).

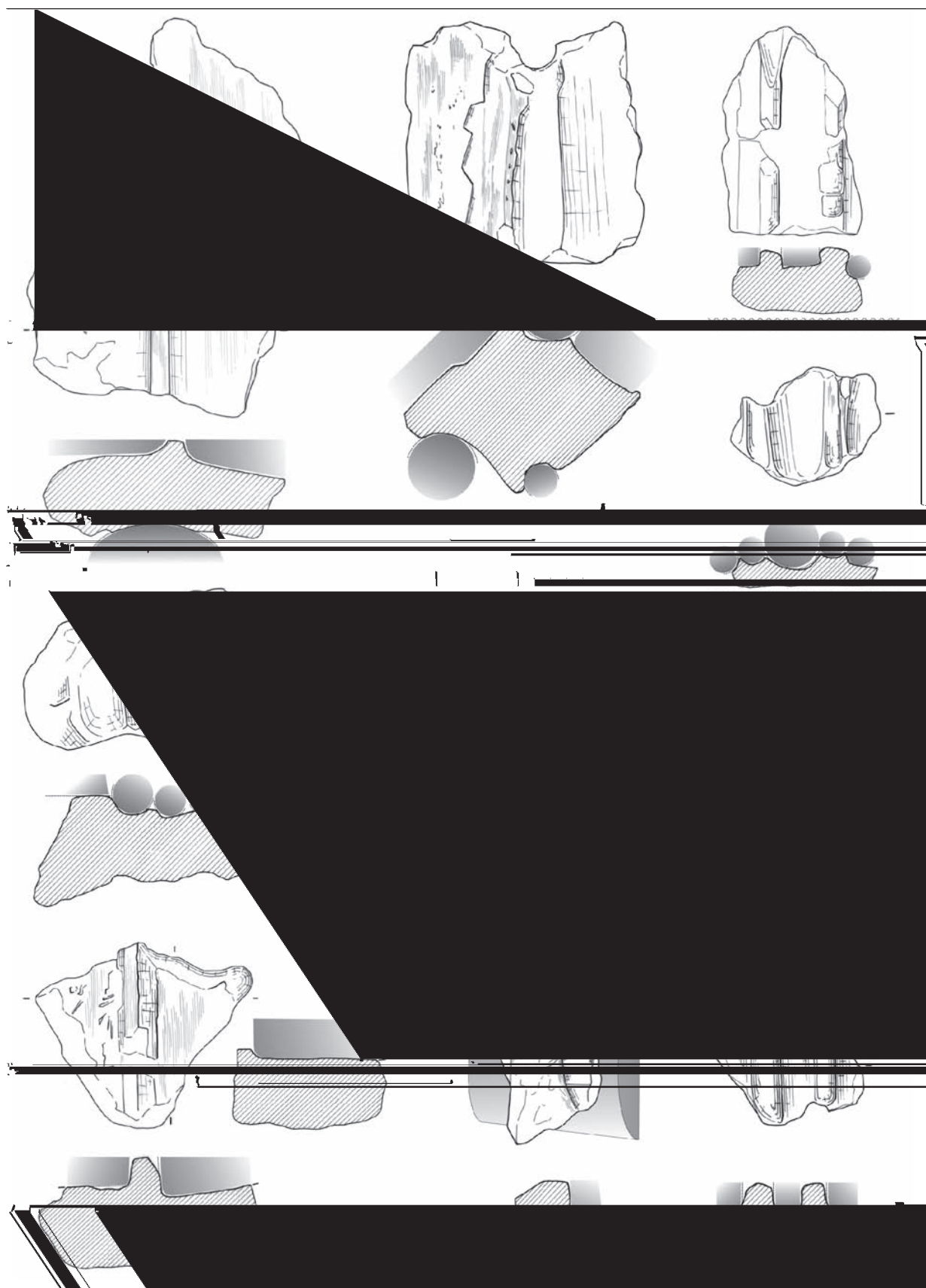
Objekt 11 - nerovnomerne zahĺbený asymetrický hlboký objekt s nepravidelným pôdorysom a nepravidelnými stenami (obr. 3: 2), zachytený v dĺžke 280 cm a šírke 35 cm, poloha: rez VI, prevažne východné rozšírenie plochy pod podlahou objektu 1. Vertikálna stratigrafia: premiešaná žltá sprašová vrstva až do stratena, reálne rozpätie hĺbky objektu 122-194 cm.

Nálezy: sporadické fragmenty žltej-žltohnedej mazanice, zvieracie kosti, štiepaná industria (1 ks) a črepy. Interpretácia: bez bližšieho určenia (azda hliník - exploatačná jama/sekundárna odpadová jama).

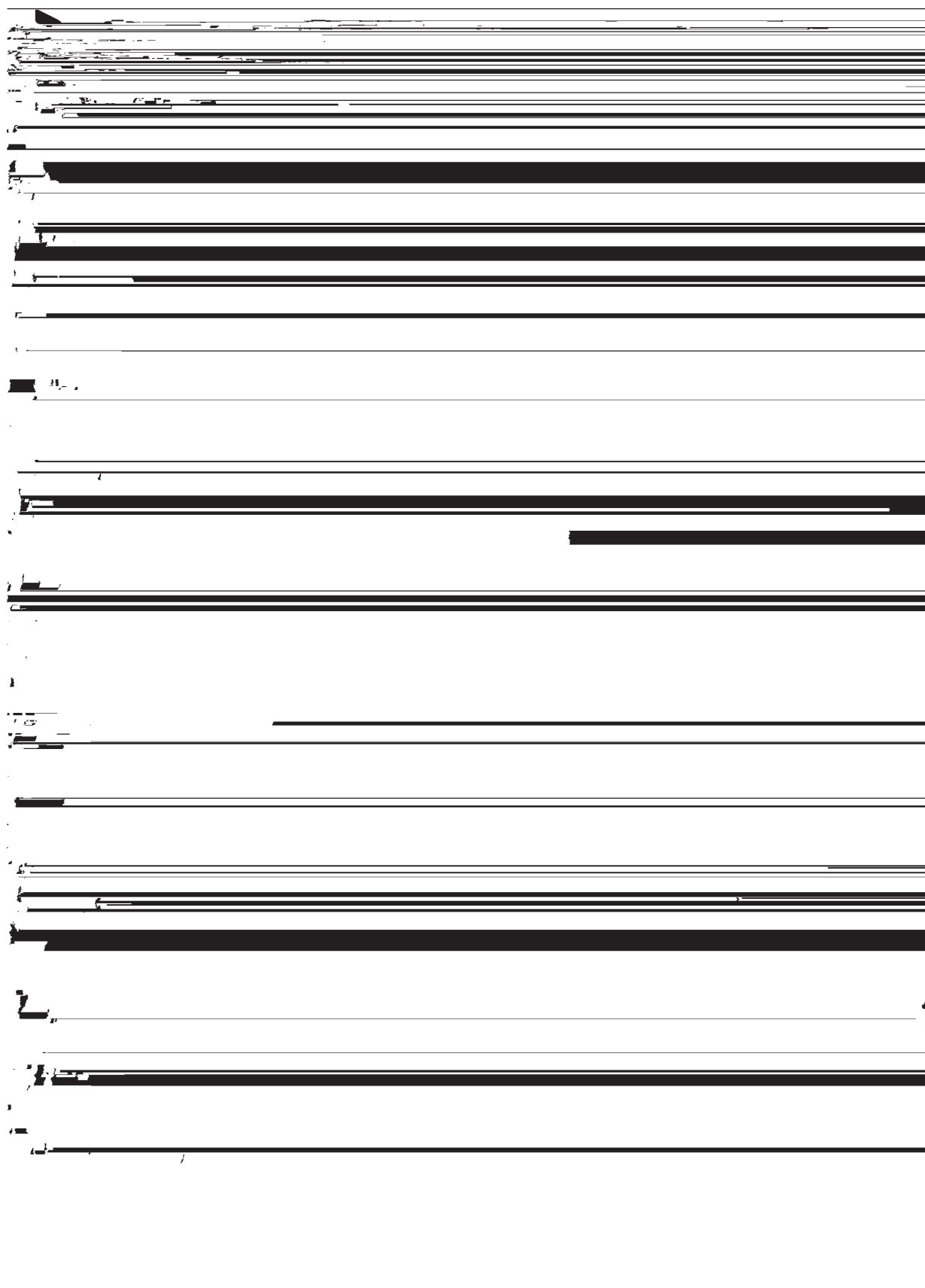
Zberová koncentrácia III

Povrchovým zberom popri ryhe pre optické káble sa zistila koncentrácia črepov, štiepanej industrie, kamennej industrie (1 ks.) a drobných predmetov (praslen, závažie pri napínaní osnovy pri tkaní). Samotná zberová koncentrácia III sa nachádzala asi 100-150 m južne od zberovej koncentrácie II (objekt 1 - deštrukcia mazanice) a približne 50-150/200 m juhozápadne od areálu Hydinárne - hraničnej zóny katastrov obcí Chynorany a Žabokreky (obr. 1: 1). Koncentrácia III ležala cca 100-150 m južne od ryhy, pričom sa rozprestierala na nízkej riečnej terase hraničiacej s reliéfom nížinnej pahorkatiny. S danou zberovou koncentráciou sa čiastočne prekrývala aj plocha preverená vyššie uvedeným geofyzikálnym meraním, ktoré taktiež doložilo existenciu viacerých sídliskových objektov. Na základe rovnakého tvarového a surovinového zastúpenia archeologických nálezov, identických z archeologickým materiálom z objektu 1 (sonda I), ako aj na základe rovnakej pôdorysnej dispozície deštruovaných domov je pravdepodobné, že aj v tejto zberovej koncentrácii sa nachádzali deštrukcie domov halového charakteru, s datovaním do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany.

Nálezy: črepy; mazanica; štiepaná industria (funkčné a materiálové zastúpenie - pozri opis v zberovej koncentrácii II), kamenná industria (funkčné zastúpenie - pozri opis v zberovej koncentrácii II), drobné predmety (praslen, závažie pri napínaní osnovy pri tkaní).

Obr. 5. Chynorany-Medzi cestami. 1-10 - fragmenty mazanice (pohľad zhora a rez), odtlačky s architektonickými stopami.

Obr. 6. Chynorany-Medzi cestami. Výber nálezov. 2-4, 8, 9, 11-21, 23 - objekt 1; 27 - zber z objektu 1; 10, 22, 25 - sektor II; 1, 6, 7, 24 - sektor III; 5 - objekt 10; 26 - rez V (1-27 - starý eneolit, lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra, fáza Brodzany - Lengyel III).

Obr. 7. Chynorany-Medzi cestami. Výber nálezov. 1, 5, 9-11, 14, 16 - objekt 1; 15, 18 - zber objekt 1; 2, 3, 6, 7 - zberová koncentrácia IV; 13 - sektor II; 4, 17 - sektor III; 8, 12 - rez IV (1, 4, 5, 8-18 - starý eneolit, lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra, fáza Brodzany - Lengyel III; 2, 3, 6, 7 - stredný neolit, mladá lineárna keramika, tzv. stredná fáza mladšej lineárnej keramiky - stupeň II).

Zberová koncentrácia IV

Povrchový zber severne od ryhy pre optické káble opäť odhalil koncentráciu črepov (obr. 7: 2, 3, 6, 7). Samotná zberová koncentrácia IV sa nachádzala asi 200 m severovýchodne od zberovej koncentrácie II (objekt 1 - deštrukcia mazanice), teda približne 200 m severne od areálu Hydinárne - hraničnej zóny katastrov obcí Chynorany a Žabokreky (obr. 1: 1). Koncentrácia IV ležala cca 200 m severne od ryhy, pričom sa opierala o mierny svah v reliéfe nížinnej pahorkatiny s prevýšením 6 m, s kótou 191. Na základe keramického materiálu sa daná zberová koncentrácia datuje do stredného neolitu - mladá lineárna keramika, stupeň II - tzv. stredná fáza mladšej lineárnej keramiky.

KERAMICKÝ MATERIÁL

Zberové koncentrácie I-III

Tenkostenné črepy - farba: tehlovočervená, šedá, svetlošedá, hnedošedá, sivočierna; materiál - zrnitosť: jemná naplavená hlina, jemná zrnitosť, piesok; povrch: hladký, hladný, jemnozrný; tvar: ostro kónické a dvojkónické tvary, oblo roztvorené misky; funkčné doplnky: plastické polguľovité výčnelky, polguľovité výčnelky s jamkami (dierkami) po stranách; výzdoba: červené plošné (alebo vzor?) maľovanie povrchu z vonkajšej či vnútornej strany nádoby.

Hrubostenné črepy - farba: tehlovočervená, šedá, svetlošedá, hnedošedá, sivočierna, čierna, hnedá, sivohnedá, svetlohnedá; materiál - zrnitosť: stredná a veľká hrubozrná hlina (íl) s prísadou zrníka sľudy, piesok; povrch: stredne veľký a veľký, drsný zrnitý, vyhladený rovný; tvar: hrncovité, vázovité a zásobnicové tvary, nádoby s vajcovitou profiláciou a s lievikovitou profiláciou, misovité tvary, misky, nádoby s nôžkou aj bez nej (zvoncovité nôžky), ostro kónické tvary; funkčné doplnky: výčnelky - plastické polguľovité, oblé, oválne, prevrtané, prežliabnuté a jamkované, rovné alebo zdvihnuté - sklopené laloky, stĺpkovité nôžky, vodorovné priame - zdvihnuté uchá, široké, hrotité a polguľovité uchá; výzdoba: na stredne hrubých čepoch je červené plošné (alebo vzor?) maľovanie povrchu z vonkajšej či vnútornej strany nádoby.

Zberová koncentrácia IV

Tenkostenné črepy - farba: sivočierna, šedá, sivohnedá, sivooranžová; materiál - zrnitosť: jemná naplavená hlina, jemná zrnitosť; povrch: hladký, hladný, jemnozrný; tvar: misovité a guľovité nádoby, misky s dovnútra vtiahnutým okrajom, flašovité tvary; funkčné doplnky: plastické kužeľovité výčnelky zrezané, plastické kužeľovité výčnelky oblé; výzdoba: zdvojené ryté línie a zdvojené ryté oblúkové línie ukončené notovými hlavičkami, klasické lineárne vzory kombinované s jamkami v tvare notových hlavičiek.

Hrubostenné črepy - farba: tehlovočervená, sivočierna, šedá, sivohnedá, sivooranžová; materiál - zrnitosť: jemná naplavená hlina, jemná zrnitosť, stredná zrnitosť - drvené riečne ostrivo, prísady pliev (tráva, semená); povrch: hladký, jemnozrný, s prísadami ostriva a pliev; tvar: hrncovité, zásobnicové, guľovité a misovité tvary, misky s dovnútra vtiahnutým okrajom, flašovité tvary; funkčné doplnky: plastické kužeľovité výčnelky zrezané, plastické kužeľovité výčnelky oblé; výzdoba: línie nechtových vrypov, zdvojené ryté línie, zdvojené ryté oblúkové línie ukončené notovými hlavičkami, klasické lineárne vzory kombinované s jamkami v tvare notových hlavičiek.

ZÁVER

Povrchovým zberom na ryhe pre optické káble boli zaznamenané štyri zberové koncentrácie črepov, fragmentov mazanice, štiepanej industrie, kamennej industrie, drobných predmetov a zvieracích kostí. Množstvo a druhová pestrosť archeologických artefaktov v zberových koncentráciách I-III, rovnaké tvarové a surovinové zloženie, zhodujúce sa s artefaktmi z objektu 1 (sonda I - koncentrácia II), ako aj nálezy sporadickej či koncentrovanej mazanice predbežne naznačovali, že pod povrchom na jednotlivých koncentráciách (I-III) sa nachádzajú sídliskové objekty - jednotne datované do staršieho eneolitu (Lengyel III).

Dané tvrdenie doložilo aj predbežné geofyzikálne meranie, ktoré potvrdilo existenciu viacerých sídliskových objektov, resp. existenciu minimálne piatich halových domov s rozmermi cca 15 x 5-6 m. Na základe záchranného archeologického výskumu (sonda I) v zberovej koncentrácii II sa dá deštrukcia mazanice v objekte 1 interpretovať ako deštruovaný spálený strop domu so zrútenými bočnými stenami. V sumariačnom pohľade ide o dlhý pravouhlý jednopodlažný dom s vymazaným stropom, teda o halový typ domu (tzv. halový dom) s viacerými konštrukčnými prvkami (zatiaľ bez zistenia kolových jám) a s rozmermi cca 15 x 5-6 m.

Archeologický výskum odkryl aj časť hospodárskeho zázemia nachádzajúceho sa v bezprostrednej blízkosti deštruovaného príbytku (objekt 1). Ide prevažne o odpadové jamy vyplnené v čase zanikania lokality (objekty 3-5), o exploatačné jamy - sekundárne odpadové jamy (objekty 9-11) a o objekty bez bližšieho určenia (objekty 7, 8).

Analýza archeologického materiálu (koncentrácie I-III) datuje sídliskové objekty obytného a hospodárskeho charakteru do starého eneolitu - lengyelská kultúra, skupina Brodzany-Nitra (Lengyel III), konkrétne staršia fáza Brodzany (Bárta/Pavúk 1959, 484, 486, 488; Lichardus/Vladár 1964, 69-85, 129-145; 1970, 383-386, 388-408; Němejcová-Pavúková 1964, 187-194; Novotný 1958, 30, 31; Pavúk 1963, 26-28; Pavúk/Šiška 1971, 340-342; 1980, 141, 142; Šneidrová/Štiková 1955, 735, 736; Točík 1970, 142-148; Točík/Lichardus 1966, 29; Vencl 1968, 490-500; Vladár/Krupica 1970, 353, 354, 362-368). V zberovej koncentrácii IV boli iba črepy s výzdobou charakteristickou pre stredný neolit - mladá lineárna keramika, stupeň II, tzv. stredná fáza mladšej lineárnej keramiky (Pavúk/Šiška 1971, 326-330, obr. 3; 1980, 137, 138).

Nálezové situácie jednotlivých zberových koncentrácií teda poukazujú na polykultúrne osídľovanie sledovanej polohy Medzi cestami a jej bezprostredného okolia minimálne v období stredného neolitu až starého eneolitu.

LITERATÚRA

Bárta/Pavúk 1959	J. Bárta/J. Pavúk: Lengyelské sídlisko na „Vříškoch“ pri Dolnej Strede. Arch. Rozhledy 11, 1959, 482-488.
Lichardus/Vladár 1964	J. Lichardus/J. Vladár: Zu Problemen der Ludanice-Gruppe in der Slowakei. Slov. Arch. 12, 1964, 69-162.
Lichardus/Vladár 1970	J. Lichardus/J. Vladár: Neskorolengyelské sídliskové a hrobové nálezy z Nitry. Slov. Arch. 18, 1970, 373-419.
Němejcová-Pavúková 1964	V. Němejcová-Pavúková: Sídlisko bolerázského typu v Nitrianskom Hrádku. Slov. Arch. 12, 1964, 163-268.
Novotný 1958	B. Novotný: Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava 1958.
Pavúk 1963	J. Pavúk: K otázke synchronizácie lengyelskej kultúry na Slovensku a Morave. In: Sborník II. Františku Vildomcovi k pětáosmdesátinám. Brno 1963, 26-28.
Pavúk/Šiška 1971	J. Pavúk/S. Šiška: Neolitické a eneolitické osídlenie Slovenska. Slov. Arch. 19, 1971, 319-364.
Pavúk/Šiška 1980	J. Pavúk/S. Šiška: Návrh chronológie praveku a včasnej doby dejinnej na Slovensku - neolit a eneolit. Slov. Arch. 28, 1980, 137-154.
Šneidrová/Štiková 1955	K. Šneidrová/E. Štiková: Lengyelské sídlisko v Nitře. Arch. Rozhledy 7, 1955, 730-737.
Točík 1970	A. Točík: Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava 1970.
Točík/Lichardus 1966	A. Točík/J. Lichardus: Staršia fáza slovenskej maľovanej keramiky na juhozápadnom Slovensku. Pam. Arch. 57, 1966, 1-90.
Vencl 1968	S. Vencl: K otázce interpretace pravěkých staveb. Arch. Rozhledy 20, 1968, 490-510.
Vladár/Krupica 1970	J. Vladár/O. Krupica: Neskorolengyelská keramika z Brodzian. Slov. Arch. 18, 1970, 353-371.

Rescue excavation in cadastre of village Chynorany

Jozef Ďuriš

SUMMARY

Surface survey in the Orange Slovakian light-wave cable trench in the run Topoľčany - Prievidza revealed four concentrations of pottery and daub fragments, chipped industry, stone industry, small artefacts and animal bones. Similar shapes and raw materials of archaeological artefacts in find concentrations I-III as well as finds of sporadic and also concentrated daub indicate settlement objects under the concentrations I-III surface; all of uniform dating to the Early Aeneolithic (Lengyel III). This contention has been documented also by preliminary geophysical measurement (area of 60 x 60 m) that proved the existence of several settlement objects or of minimally five hall houses with dimensions of approximately 15 x 5-6 m. Based on the archaeological rescue excavation (probe I) in the find concentration 2, the daub destruction at the object 1 can be interpreted as destructed burnt ceiling of a house with collapsed side walls. At a summarizing view it is a long right-angled one-floored house with daubed ceiling - a hall-type house (so-called hall house) with several construction components (for the present without found post holes) and with dimensions of approximately 15 x 5-6 m. Archaeological excavation revealed also a part of economic background that was situated in the near vicinity to the destructed dwelling (object 1). They are mostly waste holes filled in time of the site decline (objects 3-5), exploitation pits (secondarily waste pits; objects 9-11) and objects without closer determination (objects 7, 8). Analysis of archaeological finds dated the settlement objects of residential and housekeeping character to the Early Aeneolithic - Lengyel culture, Brodzany-Nitra group (Lengyel III), more exactly older Brodzany phase.

In the find concentration IV only pottery fragments with decoration characteristic for middle Neolithic - young linear pottery, stage II (so-called young linear pottery middle phase) were found there.

Consequently, find circumstances at particular find concentrations indicate multi-cultural settlement of the position Medzi cestami and its closest vicinity minimally in the period of the Middle Neolithic up to the Early Aeneolithic.

Fig. 1. Chynorany-Medzi cestami. 1 - section of map 1 : 10 000, with localization of the excavated site (find concentrations I-IV); 2 - daub destruction, western part of the probe I, object 1; 3 - daub destruction detail, object 1; 4 - broken ceiling, view at the southern profile of section VI, object 1; 5 - dark ashy layer, view at the south-western profile, sector III, object 1.

Fig. 2a. Chynorany-Medzi cestami. Daub destruction plan, western part of the probe I, objects 1, 7, 8.

Fig. 2b. Chynorany-Medzi cestami. Daub destruction plan, western part of the probe I, objects 1, 7, 8.

Fig. 3. Chynorany-Medzi cestami. 1 - plan of the probe I eastern part, objects 3-5, 9, 10; 2 - plan of floor remains, the probe I western part, objects 1, 6, 11.

Fig. 4. Chynorany-Medzi cestami. 1 - plan of broken ceiling, southern profile of the section VI, object 1; 2 - geophysical measurement, magnetic anomalies map; 3 - geophysical measurement interpretation.

Fig. 5. Chynorany-Medzi cestami. 1-10 - daub fragments (as seen from above and section), imprints with architectonic traces.

Fig. 6. Chynorany-Medzi cestami. Selection of finds. 2-4, 8, 9, 11-21, 23 - object 1; 27 - surface survey, object 1; 10, 22, 25 - sector II; 1, 6, 7, 24 - sector III; 5 - object 10; 26 - section V (1-27 - Early Aeneolithic, Lengyel culture, Brodzany-Nitra group, Brodzany phase - Lengyel III).

Fig. 7. Chynorany-Medzi cestami. Selection of finds. 1, 5, 9-11, 14, 16 - object 1; 15, 18 - surface survey, object 1; 2, 3, 6, 7 - find concentration IV; 13 - sector II; 4, 17 - sector III; 8, 12 - section IV (1, 4, 5, 8-18 - Early Aeneolithic, Lengyel culture, Brodzany-Nitra group, Brodzany phase - Lengyel III; 2, 3, 6, 7 - Middle Neolithic, young linear pottery, co-called young linear pottery middle phase - stage II).

Translated by Ludmila Vaňková

Mgr. Jozef Ďuriš
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK-949 21 Nitra
jozefduris@seznam.cz

RESULTS OF PROSPECTION AND ARCHAEOLOGICAL RESEARCH ON ROUTES OF LINEAR CONSTRUCTION PROJECTS IN MORAVIA

Vladimír Hašek - Jaromír Kovárník - Jaroslav Peška

Moravia, linear construction projects, aerial and geophysical prospection, rescue excavations.

Morava, liniové stavby, letecká a geofyzikální prospekce, záchranné výzkumy.

INTRODUCTION

The aim of construction of motorways and speed roads on the territory of the Czech Republic is to connect its major political and economic centres and to link this network to the international transport infrastructure. It will replace the existing overloaded and thus inconvenient domestic road network and secure transport links with sufficient capacity in relation to major European routes, which will contribute to economic development and improvement in the current impact of increasing traffic upon the environment.

The European transport network will comprise the trans-European network of transport routes of Western Europe (the TEN), Central and Eastern Europe, European countries of the former Soviet Union and Mediterranean partners of the EU. With respect to new countries that joined the EU in 2004, the TINA (Transport Infrastructure Needs Assessment) project is being implemented, the aim of which is to define a wider framework of necessary measures leading to extension of routes, i. e. European transport networks in these countries as well as development of links between actual transport routes in individual countries.

The spinal network of the TINA - future extension of the TEN network - comprises motorways which are part of the Pan-European Transport Corridors IV and VI (Corridor IV: Berlin - Dresden - Prague - Brno - Bratislava - Budapest - Thessaloniki - Istanbul); multimodal Corridor VI (Gdańsk/Łódź - Katowice - Bohumín - Ostrava - Brno - Vienna); the D8, D1 and D2 motorways in Corridor IV; the D5 in branch A of Corridor IV, the D1 and D47 continuing to the Polish A1 motorway in a branch of Corridor VI. The project thus solves a good-quality connection between the domestic road network and the European network: the network of motorways and speed roads in the Czech Republic with focus on Moravia and Silesia will be formed by the D1 motorway from Vyškov to Lipník nad Bečvou, the D2 and the D47 from Lipník nad Bečvou to the Czech/Polish border, and the R35 speed road from Křelov to Lipník nad Bečvou, the R43, R46, R48, R49 from Hulín to the Czech/Slovak border and the R55 from Břeclav to Hulín, or more precisely from Přerov to Olomouc.

The aforementioned planned construction of the road network represents an extensive destructive interference in the terrain morphology and is most likely to disturb, or totally destroy, a large number of archaeological sites. To eliminate its negative impact upon archaeological monuments, it is necessary - in accordance with existing documentation in the form of *Territorial Archaeological Surveys* (TASs) compiled for individual construction sites - to conduct gradual rescue archaeological research on all affected parts of sites within the scope of both permanent and temporary claim of designed road routes, in particular those sections of the D1 and D47 motorways and the R35, R49 and R55 speed roads under construction.

The first rescue works already started e. g. on the R35 from Lipník nad Bečvou to Olomouc in 1994 by the then *Institute for Preservation of Historical Monuments of Olomouc*. The research on this route later continued in 1995 under supervision of *The Institute of Archaeological Research and Preservation of Historical Monuments of Olomouc*, which was at the beginning of 1999 integrated under a new name of *The Archaeological Centre into the Regional Museum of History and Geography of Olomouc*, and finally - since 2003 - has continued in its activities as *The Archaeological Centre of Olomouc, příspěvková organizace*. The initial section of the D1 from Vyškov to Mořice (site no. 0133) was researched by *The Institute of Archaeological Research and Preservation of Historical Monuments of Brno* in 2002-2003.

From the very start, an integral part of the rescue archaeological research on all abovementioned sites always was aerial reconnaissance and geophysical surveys as preliminary prospecting techniques, including - besides the main routes and e. g. flyovers - ancillary buildings such as rest areas and administration and service centres. Prospecting works were conducted by the existing *Archaeological Centre of Olomouc*, *The South Moravian Museum of Znojmo*, *Geodril, s. r. o., Brno*, *Uniqua, s. r. o., Ostrava* and *The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of ČR in Brno*, which is also coordinating the entire project.

The objective of the research on the Moravian or Silesian territory, with total area of approximately 1,019 ha, was to provide detailed information on location, size and distribution of assumed archaeological features of different age and nature in order to secure effective and thus economic focus of subsequent rescue research prior to actual large-area construction stripping works.

The main objectives of these works were:

- a) to map locations and ground plans of individual and mostly buried prehistoric, medieval or modern settlement features or other features, affected by every and each planned construction;
- b) to determine the total area of archaeologically positive sites on the designed routes;
- c) to complete and specify courses of unknown engineering networks in order to secure safe progress of actual construction works, and alike.

In combination with other non-destructive archaeological prospecting techniques - i. e. surface surveys of the examined areas - and confrontation of its results with information obtained from the study of primary sources and literature, or of existing rescue excavations with aerial photography and geophysical surveys in the area of Moravian linear corridors both planned and under construction, a series of information was obtained indicating rather intensive settlement, in particular nearby major and local watercourses and morphologically distinct sites. Otherwise, it was showing only its local signs.

Below, the collected knowledge and several major results of these surveys have been summarized. Owing to a specific combination of all disciplines and methods applied, optimum data necessary for realisation of subsequent open-area rescue archaeological research were obtained from the areas examined. Also, cost-effectiveness and time-effectiveness ensuing from the conducted investigations should be taken into account.

GEOLOGICAL CONDITIONS

Wider routes of designed sections of motorways (the D1 and D47) and speed roads (the R35, R49 and R55) in Moravia, or sections currently sporadically open or under construction, which have been surveyed in past few years, or those construction sites where archaeological research was already conducted, pass through - according to Czudek's classification (Czudek 1973) - several different geomorphologic units (table 1).

From the geological perspective, sites listed in table 1 belong mostly to the block of Moravian foredeeps and partially also to the western part of the Czech Outer Carpathians (the R55 and R49 - the Vizovice Uplands).

The Carpathian Foredeep is a system of parallel partial foredeeps of different age and occasionally partially overlapping, which originated during folding phases and gradually transferred to the Carpathian foredeep. Currently, this system is partially exposed, having formed pre-Carpathian basins, and partially is hidden below flatly slipped sheets of flysch Carpathians.

The Vyškov Gate (subunit: the Ivanovice Gate) belongs to the subsystem of the Outer Carpathian depressions. This system of parallel horizontal longitudinal foredeeps in a NE-SW direction, filled with

Table 1. An overview of designed sections of linear construction projects in Moravia examined by means of prospecting techniques and their geomorphologic classification (* geophysical surveys conducted until 2005).

Site no.	Section	Length in km	Geomorphologic classification	Notes
D 1 0133	Vyškov-Lipník nad Bečvou Vyškov - Mořice	66.943 16.084	Vyškov Gate (Ivanovice Gate)	
0134.1	Mořice - Kojetín	8.116	Litenčice Hills (Tištin Hills)	
0134.2	Kojetín - Hulín	7.000	Upper Moravian Graben (the Middle Morava Valley)	
0135	Hulín - Říkovice	11.300	Upper Moravian Graben	
0136	Říkovice - Přerov	10.100	Upper Moravian Graben and Moravian (Bečva) Gate	
0137	Přerov-Lipník nad Bečvou	14.343	Moravian (Bečva) Gate	
D 47 4704 4705 4706 4707	Lipník nad Bečvou - CZ/PL border Lipník nad Bečvou-Bělotín Bělotín-Hladké Životice Hladké Životice-Bílovec Bílovec-Ostrava, Rudná	80.156 15.387 18.097 11.682 11.677	Moravian (Bečva) Gate Moravian (Odra) Basin Moravian (Odra) Basin Nízký Jeseník Mountains and Ostrava (Vítkovice Uplands) Basin Ostrava Basin	* *
4709.1	Ostrava, Hrušov-Bohumín	4.460		
R 35 3508	Křelov-Lipník nad Bečvou Křelov-Slavonín	35.620 5.460	Upper Moravian Graben (Prostějov Hills, the Middle Morava Valley)	
3509	Slavonín-Přáslavice	14.650	Upper Moravian Graben and Nízký Jeseník Mountains (Tršice Hills)	
3510	Přáslavice - Velký Újezd	8.200	Nízký Jeseník Mountains (Tršice Hills)	
3511	Velký Újezd-Lipník nad Bečvou	7.310	Moravian (Bečva) Gate	
R 49 4901	Hulín - CZ/SK border Hulín-Fryšták	54.000 19.324	Upper Moravian Graben (Holešov Plateau) Vizovice Uplands (Fryšták Gate)	
R 55	Břeclav-Hulín Otrokovice-Hulín	73.800 10.800	Upper Moravian Graben (Holešov Plateau) Vizovice Uplands (Zlín Uplands)	

marine molassic sediments of the lower Badenian, lies on the Crystalline and the Palaeozoic of the Bohemian Massif. The existing relief of the terrain was formed by the Quaternary cover. The altitude ranges between 204 and 240 m a. s. l.

The Litenčice Hills (subunit: Tištin Hills) is a part of the Central-Moravian Carpathians. It is an area with flat relief, characteristic plateaus, wide rounded ridges and flat valleys. These ridges and plateaus are gently inclined northwards in the direction of the Upper Moravian Graben. The mean altitude is about 281.5 m a. s. l.

The pre-Quaternary bedrock of both these morphologic units is formed by Tertiary sediments (fig. 1) represented by Neogene (Miocene) calcareous clays, which are of silt sand nature and non-stratified. In the surface layer - of thickness between 0.5 and 1 m - these clays are weathered and mixed with Quaternary soil.

The Quaternary cover (fig. 2) is represented by fluvial terrace loamsand, claysand, sandgravel, clay and claysand loams, and alike. In their overburden a layer of deluvial and deluvial-fluvial clay or sandloams and clays was developed.

Loess and loessloams are represented by clay soil, or almost clays. The overburden of loess sediments is formed by humus ploughsoil, or sometimes even anthropogenic deposits.

The Upper Moravian Graben (subunits: the Middle Morava Valley, Prostějov Hills, the Holešov Plateau) is a rather distinct depression in a NW-SE direction. The altitude ranges between 196 and 245 m a. s. l.

The filling of the tectonic breach of the Upper Moravian Graben is formed particularly by Miocene (Carpathian) rocks. Pursuant to a borehole geophysical survey, coarse or even boulder subsoil clastics was ascertained together with marine sediments particularly in a form of grey calcareous clays with layers of sand in the overburden. The lower Badenian is represented by a formation of coarse gravel at the base, which merges into micaceous clays and calcareous clays in the upper layers of the complex.

The Pliocene (see fig. 1) is represented by freshwater deposits in facies of various fine-grained to medium-grained quartz non-calcareous sands, lying transgressively on rocks of the lower Badenian.

The geologic development of the discussed territory in the Quaternary (see fig. 2) was affected by the morphological position of its relief. In the western half of the unit, the cover created a formation of loess sediments - loess and loessloams (thickness between 4.7 and 8 m) and deluvial sediments (up to 6 m).

In the valley of the Morava river and its tributaries, the largest loess body is the Pleistocene fluvial gravel (thickness between 3 and 5 m). These accumulations alternated with erosion and thus terrace plateaus were formed at the edges of the valley. Gravels in the valleys were covered with Holocene flood loams (thickness between 2 and 5 m). The stratification is finished with humus loams or backfills.

Towards the edge of the valley of the Morava river, the originally monotonous fluvial sediments merge into a varied complex of soils - alternating clay, loam, sand and gravel layers. Towards the slope the fluvial sediment changes into solifluctional-proluvial soils, the material of which most likely comes from Neogene gravel sediments or Palaeogene rocks of higher altitudes. The formation is finished with deluvial loam sediments with a humus horizon, sometimes covered with backfill (*Stehlíková/Kovářová/Staněk/Handl 1997*).

The Moravian Gate (subunits: the Bečva and Odra Gates) is tectonically conditioned by the morphological depression structure in a NE-SW direction between the Bohemian Massif and the Carpathians. Its southwestern edge merges into the Upper Moravian Graben, and the northeastern edge merges into the Ostrava Basin. In the south it is restricted by the Maleník block and in the north by the examined Culm belt of the Nízký Jeseník Mountains.

In accordance with the geological classification, the examined territory belongs - together with the Ostrava basin (subunits: the Ostrava Valley and the Antošovice Flat) - to the Carpathian Neogene Foredeep, to its north-Moravian part.

The pre-Quaternary subsoil of investigated areas was formed by marine sediments of Miocene age, the lower Badenian (see fig. 1). In general, it is fine-grained sand calcareous clays, in the subsoil it is basal gravel and sand clastics. The existing surface of the Neogene formation is a result of the Neogene tectonic forces as well as periglacial processes in the Pleistocene, which had a considerable impact, especially in the northwestern section of the discussed territory.

Based on results of a borehole geophysical survey (*Hanák 2001*), the Quaternary cover of the entire Moravian Gate (see fig. 2) is represented by Holocene and Pleistocene alluvial and deluvial sediments, i. e. clayloams and silt loams with varied proportion of sand, and eolic-deluvial sediments, i. e. loessloams. Near the fault slope, deluvial soils of clay and loam nature with varied content of culmian rocks and sediments of deluvial-proluvial gravel nature with varied proportion of fine-grained loam or clay fractions have developed.

In the area of the Odra Gate also sediments of continental (Saale) glaciation were observed, which formed complicated formations in the subsoil of eolic-deluvial soils of clay (glacigen), sand (glacilacustrine) and gravel (glacial-fluvial) character.

On the territory of the Ostrava Basin geological formations comprise fluvial sediments of the Ostrava Valley and Antošovice Flat. It is a formation of river sediments, mostly represented by a sand and loam subsurface layer of Holocene deposits and by Pleistocene gravelsand in their subsoil. In the Antošovice Flat the aforementioned sediments are also present in the higher level of the valley (*Veselý 1997*).

Sometimes also anthropogenic backfills are present, i. e. Carboniferous waste rock, and clinker, etc.

The Nízký Jeseník Mountains (subunits: the Tršice Hills and the Vítkovice Uplands), mean altitude 297.3 m a. s. l.

The pre-Quaternary subsoil is formed mostly by Moravice layers (lower Carboniferous - Viséan), i. e. a flysch complex with shale prevailing over greywackes (see fig. 1).

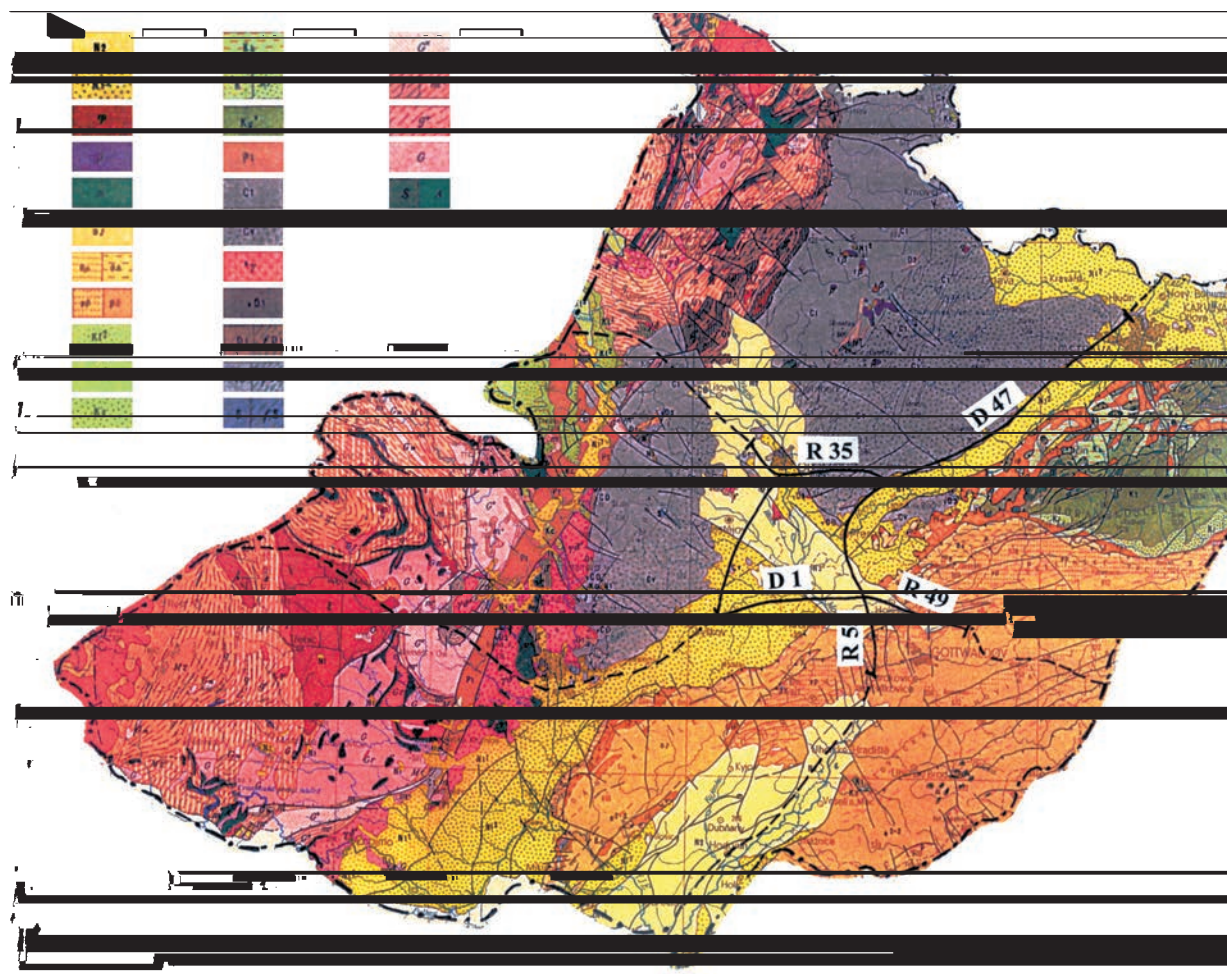

Fig 1. Routes of surveyed motorways and speed roads in Moravia on the Czechoslovak (ČSR) geological map (original scale - 1:200,000).

Neogene - Pliocene: 1 - brackish and freshwater basin deposits; 2 - Middle to Upper Miocene prevalently marine;
Neovolcanics: 3 - Foidites: leucitite, nephelinitite, hauyinitite, melilitite, etc.; 4 - Basaltic rocks: basalt, tephrite, basanite, augitite, limburgite, basaltoid andesite and their vent breccias; 5 - andesite;
Palaeogene: 6 - Oligocene to Aquitanian (Ždánice-Hustopeče Formation): flysch-like and molassic sandstone and claystone facies; 7 - Oligocene of Pouzdřany: prevalently claystone facies, Upper Eocene (Krosno Formation): sandstone-claystone flysch facies; 8 - Palaeocene - Middle Eocene: prevalently psammitic or pelitic-psammitic facies;
Mesozoic - Cretaceous of the Bohemian Massif: 9 - Middle Turonian: epicontinental facies; 10 - Lower Turonian: epicontinental facies; 11 - Cenomanian: continental and epicontinental facies;
Cretaceous of the Carpathians: 12 - Upper Cretaceous: flysch and Gosan facies. Istebná Formation of the Silesian Cretaceous prevalently sandstone flysch facies; 13 - Upper Cretaceous: various facies of the Outer Carpathians; 14 - Middle Cretaceous: various facies of the Klippen Belt and Godula Formation in the Outer Carpathians;
Late Palaeozoic: Permian: 15 - Lower Permian, continental locally with uppermost Stephanian;
Carboniferous: 16 - Lower Carboniferous (Culm) in the flysch facies, undifferentiated; 17 - Viséan, prevalently in flysch facies Plutonic and dyke rocks (Variscan); 18 - Autometamorphic granite;
Early Palaeozoic: Devonian: 19 - Lower Devonian (Lower Devonian-Eifelian), marine limestone facies; 20 - Lower Devonian (Lower Devonian-Eifelian), marine pelitic to psephitic facies, phyllite; **Silurian:** 21 - Silurian, marine: limestone facies with pelites, crystalline limestone and phyllite; 22 - Silurian, partly marine Ordovician-Silurian: pelitic-psammitic facies with limestone: phyllite with crystalline limestone;
Palaeozoic to Algonquian: 23 - Biotite-muscovite orthogenesis of uncertain age; 24 - Phyllite, mica-schist of uncertain age (Cambrian to Algonquian); 25 - Gneiss, migmatite of uncertain age (Cambrian to Algonquian);
Proterozoic (- archean?): 26 - Biotite and muscovite-biotite orthogenesis (and migmatite); 27 - Serpentinite, amphibolite.

Photo 9. Hulín 2 (=1), "U Isidorka" track, 2004. A burial site of the Corded Ware Culture and the Nitra Culture. Photo by J. Peška.

Photo 10. Hulín 2 (=1), "U Isidorka" track, 2004. A collective burial of 5 individuals at the bottom of a storage pit from the Early Bronze Age. Photo by J. Peška.

Photo 11. Loučka 1, "Padělky" track, 2004. Excavations of a settlement of the LBK Culture. Photo by J. Peška.

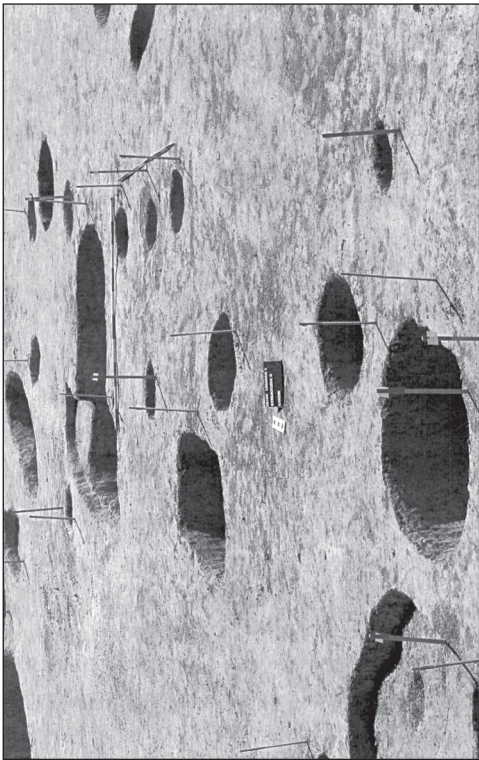

Photo 12. Loučka 1, "Padělky" track, 2004. Ground plans of aboveground structures on a settlement of the LBK Culture. Photo by J. Peška.

Shales are clay shales or almost silt shales, finely laminated. No eluvia of greater thickness developed on their surface. Greywackes form plate features or thinner layers in shales. They are more liable to alterations and weathering. Eluvia have a character of claysand loams or loamsands with various amounts of fragments. Conglomerates appear in thick benches, sometimes - if thinner - they alternate with greywackes. Eluvia have a character of gravel filled with claysand loams or almost loamsands.

The Quaternary cover (see fig. 2) is shown in a layer of silt, less clay soils without fragments. In its subsoil are loess, mostly relocated sediments of eolic origin, represented by loessloams. Their thickness reaches 4.5 m. The subsoil contains deluvial silt and claysand loams with a large proportion of fragments. Total thickness of these soils sometimes exceeds 12 m or even 14 m.

The Vizovice Uplands (subunit: The Zlín Uplands) is a tectonically disturbed territory representing uplands of flysch structures of the Western Carpathians.

The pre-Quaternary base comprises Pliocene sediments and rocks of the Magura group of the Rača unit of the flysch range of the Carpathians (see fig. 1).

Pliocene freshwater sediments of varied series in the western part of the investigated territory lie transgressively on rocks of the lower Badenian. They are typical for their rapid alternations in monomict, mostly silicious sands of different colours and sometimes containing clay - different non-calcareous clays and sometimes even sand clays.

The oldest part of the **Magura flysch** is formed by Solán formation (upper Cretaceous - Turonian, Senonian). The lower part - the Hostýn layers - is typical for a great facial variability and alternating conglomerate and pelitic sedimentation. The upper part - Lukov layers (Palaeocene - Eocene) - is formed by mostly arcose and biotite sandstones and conglomerates with thin layers of claystones.

The Zlín formation is represented by Újezd and Vsetín layers. The Újezd layers are grey, dark grey, grey brown and black brown claystones, sometimes with thin layers of sandstones. The Vsetín layers are formed by a complex of calcareous claystones and siltstones, sporadically with glauconitic and arcose sandstones.

The Quaternary cover of both examined areas includes - in accordance with the preliminary borehole geophysical survey - a formation from the early Pleistocene up to the Holocene (see fig. 2).

Pleistocene sediments form eolic-deluvial deposits.

Deluvia are mass layers accumulated on Palaeogene rocks. They are sandclays, loams, often sand containing loam with fine fragments of Palaeogene rocks.

Loess sediments of eolic origin (Würm) are silt loams of yellow brown and light brown colour.

Holocene fluvial and deluvial-fluvial deposits are connected with recent network of local watercourses. Their basal parts are formed by loamsand gravel comprising cobbles of flysch rocks, which sometimes merge into loamsands with gravel. The top layers are formed by sandloam or sandclay hillwash.

Humus loams of the soil horizon are formed by clay or sandclay soils.

THE ARCHAEOLOGICAL SITUATION OF EXAMINED ROUTES OF LINEAR CONSTRUCTION PROJECTS

In accordance with the overall processing of archaeological sites and cultural and historical monuments into the scale of 1: 50,000 (*Kundera 1994*), the entire wider territory of designed road communications belong to an old settlement region, which has been settled since the Palaeolithic. Evidence of this process was discovered for the entire prehistoric period up to the High Middle Ages and even the Modern Age (photos 1 and 2). According to the aforementioned author, all stages of the prehistoric development in Moravia are present in this area. Archaeological sites (settlements, burial sites) are concentrated on the southern and southeastern slopes nearby watercourses such as the Morava, Bečva, Haná, and alike. However, settlements on smaller watercourses running towards the south, southwest and southeast cannot also be excluded.

The presence of individual prehistoric or early medieval periods, or cultures, corresponds with the overall picture of the prehistoric and medieval development of Moravia. In periods of a marked increase in the settlement density - i. e. in the Neolithic (the LBK, the Moravian Painted Ware Culture), the Bronze Age (earlier - the Únětice Culture, late and final Urnfield complex), the La Tène, Roman and Slavonic periods (the Hillfort Culture) - the number of both residential and burial sites on the examined territories multiplied a manifold. Archaeologically, these areas can be characterized as relatively less monitored

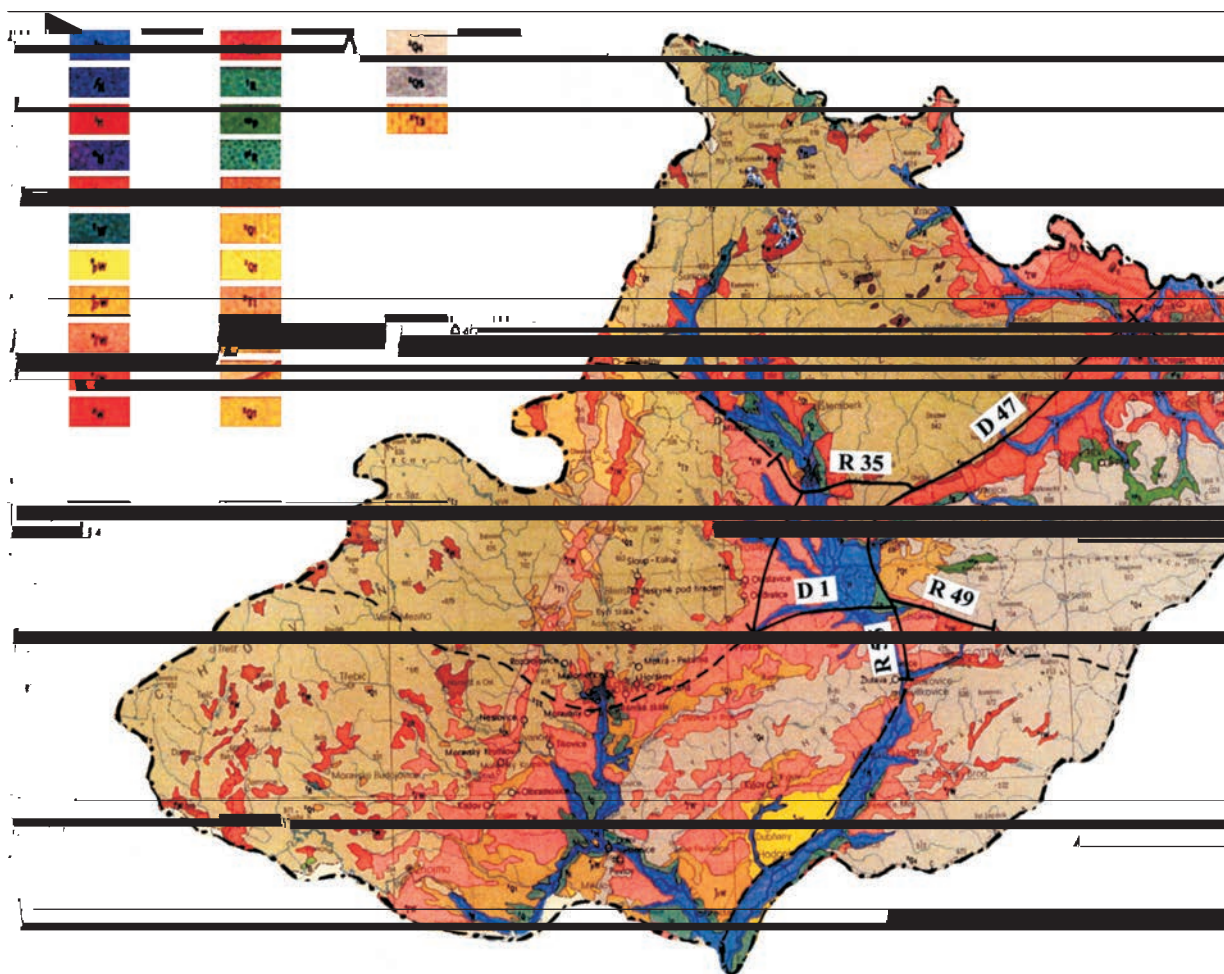

Fig. 2. Routes of the surveyed motorways and speed roads in Moravia on the map of the Quaternary cover and rock mantle of the ČSR.

Holocene: 1 - flood loams, river and stream sand and gravel; 2 - calcareous river valley deposits; 3 - lake and meadow chalk; 4 - moor, peat; 5 - travertine;

Pleistocene:

Würm glaciation: 6 - river sands and gravelsand (terraces); 7 - drift sand; 8 - calcareous drift sand, sand loess; 9 - loess; 10 - loessloam; 11 - deluvia, deluvium mass;

Würm interglacial: 12 - travertine;

Riss glacial: 13 - river gravelsand (terraces); 14 - solifluctional-proluvial and glacial-fluvial sediments; 15 - glacial-fluvial and glacialacustrine sediments of Saale glaciation; 16 - ground moraine of Saale glaciation;

The Bohemian Massif - Quaternary age: 17 - mainly mechanically weathered rocks of different grain texture formed on Tertiary rocks; 18 - mainly mechanically weathered rocks of different grain texture formed on Mesozoic rocks;

Tertiary and Mesozoic age: 19 - mainly claysand and clay weathered rocks formed on late Palaeozoic rocks; 20 - mainly claysand and clay weathered rocks formed on culmian, lower Palaeozoic, Algonquian and Crystallinic rocks;

Late Palaeozoic age: 21 - mainly weathered claysand and clay rocks formed on early Palaeozoic, Algonquian and Crystallinic rocks;

West Carpathians - Quaternary age: 22 - mainly mechanically weathered rocks of different grain texture formed on Tertiary rocks (marine Neogene); 23 - mainly mechanically weathered rocks of different grain texture formed on flysch rocks; 24 - mainly mechanically weathered rocks of different grain texture formed on folded mountain ranges (Mesozoic, Palaeozoic and Crystallinic);

Tertiary age: 25 - mainly weathered claysand and clay rocks formed on Crystallinic, Mesozoic and early Tertiary rocks, affected by Quaternary weathering.

with a number of isolated finds or finds not further localized, which, nevertheless, document existence of archaeological structures and help determine the character and extent of settlements.

Upon compilation of individual *Territorial Archaeological Surveys* - TASs (Bláha/Peška 1994; Geisler/Bálek/Kundera 1993; Kalábek 1999; Kalábek/Peška 1995; 1998; Kouřil 1999a; 1999b; Kundera 1994; 1998; Pavelčík 2002; Peška 2002; 2003; Peška/Drechsler 1997; Stabrava 2002) an array of presumably positive archaeological sites was ascertained on designed roads in the Upper Moravian Graben, Moravian Gate and even rather sterile Ostrava agglomeration. These sites were also surveyed by means of geophysical techniques.

Pursuant to the aforementioned facts, construction of motorways (the D1 and D47) and speed roads (the R35, R49 and R55) will significantly affect one of the components of the environment, i. e. archaeological sites. Their impact will be distinctly negative. In any case, the monuments will be endangered or seriously damaged and this part of the anthropogenic system will thus be - in the routes of construction projects - even destroyed by extensive works of destructive character.

FIELDWORK METHODOLOGY

Aerial reconnaissance and documentation

Aerial reconnaissance was conducted by means of Cessna 152 and Cessna 172 planes (rented by Bemoair, Benešov/Brno-Tuřany and Herbst Aero, Brno-Tuřany). In addition, archival photogrammetric images from the Military Topographic Institute in Dobruška were examined.

Interpretation of aerial archaeological prospection conducted on the route of the D1 motorway: Vyškov - Hulín - Lipník nad Bečvou. Section Vyškov - Hulín - Říkovice, sites nos. 0133, 0134 and 0135, and the connecting R55 speed road from Hulín to Otrokovice

To be operative, we were forced to work on the basis of interpretations of mainly soil features after tillage in autumn (19/10/1999) and spring (13/03/1998). On given days it was not easy to determine archaeological features, which were sometimes disturbed by tillage or covered with low green corn. The route runs through the valley of the Haná river (stage I) and the Morava watershed (stage II). It is a territory where both watercourses have been long depositing rather thick layers of silt, especially in the Morava region. Hence archaeological features and sites are located below thick layers of fluvial sediments and the possibility of their tillage is faint. Also, only some crops have roots so deep to affect "buried" archaeological features and to form crop marks. Despite these unfavourable conditions, a number of new archaeological sites was ascertained, particularly in the form of spot marks or ground plans of assumed features. The site Křenovice (photo 3) is an illustrative example of a prehistoric fortlet comprising two distinct parts. It is likely that the fortlet area had been either deliberately divided in two separated and fortified units or the existing and insufficient settled area had been extended for a new claim. Finds come from cadastral districts of the following villages: Hoštice, Vyškov district, Kojetín-Popůvky, Přerov district, Mořice, Prostějov district, Stříbrnice, Kroměříž district, Topolany, Vyškov district and Záhlinice, Zlín district.

Section Říkovice - Lipník nad Bečvou, sites nos. 0136 and 0137, and the connecting section of the D47, site no. 4704 Lipník nad Bečvou - Bělotín

During previous research, the abovementioned route of the D1 had yielded numerous archaeological finds stored in museums of Přerov and Olomouc, which were described in professional literature. The examined route of the D47 motorway is located on an important territory with archaeological finds. Aerial reconnaissance was conducted on 25 April 2002, i. e. in a period less favourable to detection of archaeological features. At the end of April conditions for soil marks are not ideal (different colour of churned archaeological features) and conditions for crop marks are not yet optimum either (based on generally known phenomena: when the crops start to mature before harvest, they still remain bright green above buried archaeological features due to higher humidity and a higher amount of nutrients). It is remarkable that linear crop marks were also detected near the village of Osek (Osek II) during aerial reconnaissance of 31 March 2004, which focused on the region of the Morava river and the lower reaches of the Bečva river in the area of the Moravian Gate. It is a territory of a significant bio-corridor and of an

Photo 13. Loučka 1, "Padělky" track, 2004. A set of kilns on a settlement of the LBK Culture. Photo by J. Peška.

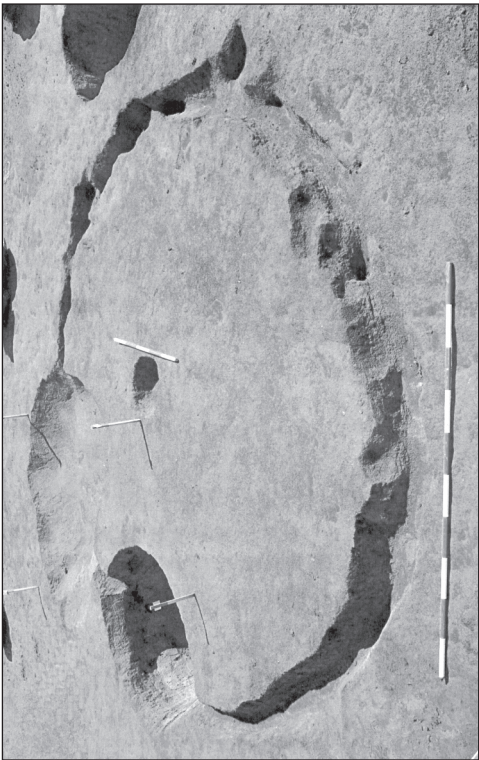

Photo 14. Olomouc - Řepčín 1, "Horní nivý" track, 2005. A ring trench in superposition with other prehistoric features. Photo by J. Peška.

Photo 15. Olomouc - Řepčín 1, "Horní nivý" track, 2005. HI9 - an inhumation grave of the Corded Ware Culture. Photo by J. Peška.

Photo 16. Olomouc - Řepčín 1, "Horní nivý" track, 2005. A Slavonic Great Moravian grave with inner structure. Photo by J. Peška.

acculturation artery with the Amber Trail of prehistoric origin running from the Adriatic to the Baltic Sea (see photo 1). The actual valley of both rivers is covered with heavy fluvial soils, which in thicker deposits covered earlier surface levels of local terrain. Nevertheless, new larger crops marks of possible archaeological sites were detected on cadastral districts of Přerov-Dluhonice, Přerov-Předmostí, Osek nad Bečvou and Velké Moštěnice. During this aerial archaeological survey, aerial photogrammetric photographs from 1977 were also analysed - see the catalogue (no. 18122 of 12/07/1977: Horní Moštěnice, Lověšice -Přestavky; no. 18086 of 12/07/1977: Bochoř, Lověšice; no. 18051 of 12/07/1977: Přerov -Dluhonice - Přerov - Předmostí; no. 25848 of 14/09/1977: Přerov; no. 25850 of 14/09/1977: Prosenice, Přerov - Kozlovice, Přerov - Sobišky). The photographs of 1977 are of excellent quality. Unfortunately, a number of them was taken after harvest time when fields had already been harvested and these, obviously, could not capture vegetation marks, having thus made the survey more difficult. Photogrammetric photos of 1950 could not be used to search for marks of archaeological sites either since they had been taken in the time before lands of minor owners were integrated. Narrow field plots do not allow to monitor vegetation inhomogeneities on larger areas - only a few abandoned country lanes between villages could be observed. Marks of possible features were detected on aerial photographs no. 5102 of 10/08/1950 (Dolní Újezd/Bohuslávky) and no. 5160 of 10/08/1950 (Osek nad Bečvou).

Interpretation of aerial reconnaissance on the route of the D47 motorway, section Běloutín - CZ/PL border, sites nos. 4705, 4706, 4707, 4709.1 and 4709.2

Aerial reconnaissance was conducted on 9 October 2002, when the focus shifted particularly on coloured soil contrasts.

It is an important boundary between southeastern slopes of the Odra Hills, which were convenient for settlement from the prehistory to the early Middle Ages, and flood plain areas of the Bečva in the southern part of the monitored territory and of the upper reaches of the Odra river. Geographically, it is a significant route of the prehistoric Amber Trail, a traditional link between the Adriatic and the Baltic Sea.

During previous research, the extended route of the motorway had yielded numerous archaeological finds stored in museums of Nový Jičín, Olomouc and Přerov, whereof some were generally described in professional literature.

During aerial reconnaissance marks of anticipated archaeological features or medieval agricultural plots in non built-up areas of Butovice/Pohořílky, Klimkovice - Václavovice, and Suchdol nad Odrou (photo 4) were detected. The following aerial photogrammetric photographs were interpreted: nos. 5898/1979 (Bohumín - Nová Ves), 5918/1979 (Ostrava - Vrbičice), 5920/1979 (Bohumín - Nový Bohumín, Bohumín - Záblatí, Bohumín - Nová Ves), 5939/1979 (Ostrava - Mariánské Hory), 5958/1979, 5960/1979, 5980/1979 (Bravantice, Jistebník, Josefov, Klimkovice, Klimkovice - Václavovice, Olbramice - Klimkovice, Polanka), 5999/1979, 6001/1979, 6002/1979 (Bravantice - Velké Albrechtice, Bílovec - Velké Albrechtice, Studénka - Butovice), 6024/1979 (Stachovice), 6045/1979 (Hluboké Žitovce, Kujavy - Pustějov, Kujavy, Suchdol nad Odrou), 16133/1985 (Mankovice), 4855/1979 (Běloutín) and 16176/1985 from the *Military Topographic Institute* in Dobruška from 1979 and 1985.

The interpreted photogrammetric photographs were taken in May 1979 and 1985. Hence it was not an optimum season before harvest and interpretation of photographs was difficult. Some details could thus have escaped our attention.

The research showed that villages in the examined area were exemplary types of the so-called single street villages, where in most cases remains of medieval plotting were preserved with still apparent margins of distinctly long and narrow fields behind individual houses - medieval agricultural plots. Due to uneven terrain, fields often turned in wide bends. Plots on the opposite side of villages ran mostly into the woods, where they created still apparent "penetrations".

Interpretation of aerial reconnaissance on the route of the R35 speed road from Křelov to Lipník nad Bečvou

Aerial reconnaissance was conducted and documentation was compiled on 26 July 2004. During previous research, the route of the motorway had yielded numerous archaeological finds stored in museums of Přerov and Olomouc.

It is a part of the Haná region southeast of Olomouc with soil of very good quality on loess subsoil. However, loess subsoil is very demanding with regard to conducting aerial reconnaissance based on crop and soil marks. Yet a number of new spots with soil of different colouring appeared, where Neolithic or Bronze settlements - or even from later periods - can be expected to a greater extent, as they were situated in a landscape of low hills with a sufficient number of suitable southeastern slopes with loess subsoil above streams.

Photo 17. Slavonín 1 (= 3), "U statku" track, 2005. A cremation grave of the Lusatian Urnfield Culture during excavations. Photo by J. Peška.

Photo 18. Slavonín 1 (=3), "U statku" track, 2005. H 46 - A cremation grave of the Lusatian Urnfield Culture. Photo by J. Peška.

Interpretation of aerial reconnaissance on the route of the R49 speed road, site no. 4901 Hulín - Fryšták

The research was conducted due to planned construction of the R49 speed road. Aerial reconnaissance was carried out between October and December 2002 when archaeological features were revealed in a thin blanket of snow, which had remained off the features. The primary focus was on soil marks - differences in colour of ploughsoil after tillage, based on numerous signs of archaeological features. During previous research, the route of the speed road had yielded numerous archaeological finds stored in museums of Kroměříž and Zlín, etc.

It is an important part of the left bank of the Morava and a boundary between southern and southeastern slopes of the Hostýn Hills with loess subsoil suitable for settlement from the prehistory to the early Middle Ages. Local landscape offered a convenient passageway in an east-westerly direction as a link between the Morava region and the Váh river region.

Colour soil contrasts were found in the following villages: Fryšták-Dolní Ves, Holešov, Horní Lapač (Žeranovice II), Martinice, Racková and Zahnašovice.

In some cases remains of medieval plotting of soil - agricultural plots - with still apparent margins of distinctly long and narrow fields behind individual houses were detected.

Sites with soil or crop marks verified by prospection

The route of the D1 motorway: Vyškov - Hulín - Lipník nad Bečvou

- Bochoř - Hrnčířov - Přerov III-Lověšice: AIRPORT

A large area with dark vegetation spot marks lies nearby the landing runway between Bochoř - Hrnčířov - Přerov III-Lověšice (aerial photograph no. 18086 of 12/07/1977). The density of spot marks varies. The most numerous group is concentrated along a half of the runway. (Due to regular distribution of these marks along the airport runway, a question of possible secondary intervention arises: was there a landing runway at the end of the WWII yet?)

- Dolní Újezd-Bohuslávky I

An interesting (recent?) ground plan of an almost rectangular or even trapezoidal shape was found on the left bank of the Trnávka watercourse (aerial photograph no. 5102 of 10/08/1950). They were meadows (a former pond?) about 1,600 m south-south-west of the village of Bohuslávka and 1,400 m south-east-east of the village of Dolní Újezd.

- Horní Moštěnice I

Obvious crop marks of at least fourteen large features appeared in fields west of experimental plots of a breeding station (aerial photograph no. 18122 of 12/07/1977, site Chmelín between Mlýnský náhon and Svodnice. (The site was described in the report on aerial reconnaissance.)

- Horní Moštěnice II - Přerov III-Lověšice

Changes in vegetation were also detected north of the aforementioned experimental plots of the breeding station (aerial photograph no. 18122 of 12/07/1977). The area is situated on the left bank of the Svodnice. (A sign of a large quadrangular ground plan with rounded corners also appeared there.) It is an area on the border between the cadastral districts of Horní Moštěnice and Přerov III-Lověšice.

- Hoštice

During the survey of the designed route, possible archaeological features were detected along both banks of the Haná in a south-easterly, almost westerly, direction, in a distance of about 1,000 m from the end of the village, where changes in the watercourse were also observed in the form of former meanders. These pits were always distributed on the area of these meanders only. Assumed settlements are indicated by marks of slightly rectangular shapes of settlement features (*Kovárník 1999b*, 413). It is an important record of the settlement development in relation to changes in crucial landscape-shaping elements. A similar situation had been observed previously around the areas of the former Dyje river meanders in the cadastral district of Hevlín, Znojmo district, and Bulhary, Břeclav district (*Kovárník 1993*, 110; *1999a*, 505).

- Křenovice

Nearby the village an extensive fortification system was ascertained (mound - ditch) of an irregular oval shape in the "Hradisko" track (see photo 3). It is a prehistoric fortlet discovered by J. Knis in 1894 (*Dohmal*

1988, 49 and earlier literature; Kovárník 1999b, 409; Peška/Plaček 2002, 51, 66). During a detailed survey one or two (opposite) gates into the fortified area and several distinct features of larger dimensions were recorded. The system of mounds and ditches was further divided inside. The fortified area could possibly be deliberately divided into the actual fort and fortified area in front of the fort, or it also could be an extension from another period of the fort's existence. Other features followed one part of the fortification and others were buried into it (superposition of later pits?). It is obvious that slopes behind the fortification were an integral part of the space in front of the fort and were settled intensively, as can be seen from dozens of archaeological features.

- Mořice

Numerous evidence of pits was ascertained west and southwest of the village. It could be a record of old (prehistoric) settlement activities. It is a site in a distance of about 600 m of the edge of the village in a direction towards the Mořický stream (Kovárník 1999b, 413).

- Osek nad Bečvou I

More distinct signs of crop marks of spot features and larger vegetation inhomogeneities were detected in a distance between 600 m and 1,300 m of the north-north-western edge of the village (aerial photograph no. 5160 of 10/08/1950). It is an area on the "Horní Újezdy" track nearby a country lane connecting roads between Radvanice - Veselíčko and Osek nad Bečvou - Veselíčko. The photograph revealed dozens of various marks of different sizes. If it is an archaeological site, it may be affected by the motorway construction.

- Osek nad Bečvou II

Crop marks were distributed in two lines in a distance of more than 100 m from each other. One of them is shaped as a rounded corner. This corner appears to be "doubled". Both tips of the ditches diminish after several dozens of metres. The second sign of a ditch is located in the west and is formed by a shorter line and by a short ditch slightly off its direction. Nearby the corner in its inside area, young crops showed signs of another possible "substruction" of a possibly irregular rounded shape, connected with another linear feature in a northerly direction.

A field with crop marks of a possible ditch is situated between the villages of Osek nad Bečvou, Radvanice, Lazníky and Veselíčko. The site is located about 300 m of the southern edge of Veselíčko between the tracks of "Horní Újezdy", "Doubrava", "U Březí" and "Salajka". It rises rather high above the Bečva valley. The superelevation of the southern and southeastern slope reaches about 40 m. Crop marks of the aforementioned ditches are located between the altitudes of 265 and 286 m a. s. l. ("Salajka" track). From the northern side flows the Lukavec stream, which afterwards flows into the Lubeň watercourse, thus creating its eastern and southeastern edge. The southeastern and southern border of the aforementioned territory with finds is first delimited with a slope and on the western edge with a narrow ravine with the local "Na Skalách" track.

- Prosenice I

Numerous crop inhomogeneities were ascertained on the cadastral district of the village of Prosenice in the watercourse of the Strhanec stream (aerial photograph no. 25850 of 14/09/1977). The first group of spot marks lies on the area of 400 x 200 m on the right bank of the stream in front of the Draždíř pond. It seems that there are several dozens marks of different sizes.

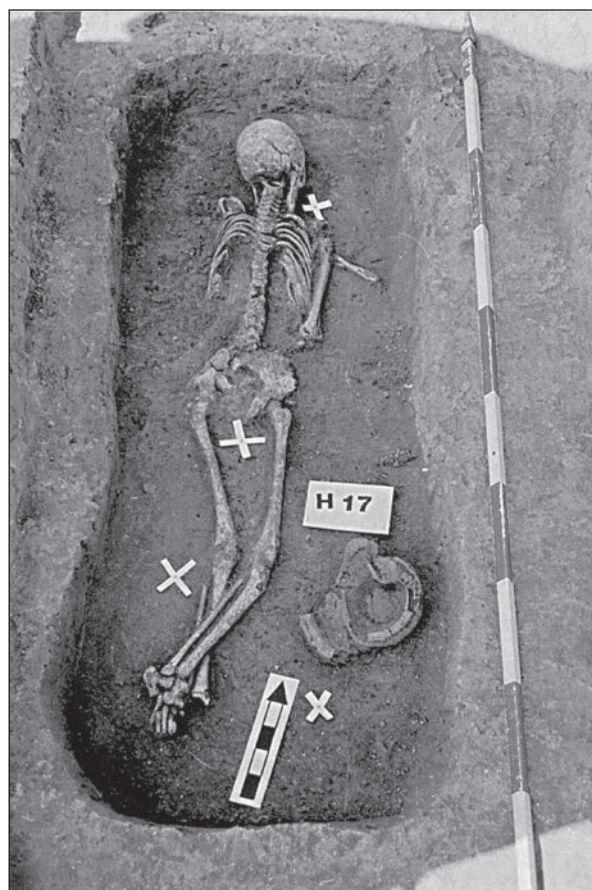

Photo 19. Olomouc - Nemilany 3, "Na kopci" track, 1999. A vampire's grave on the Slavonic burial site. Photo by J. Peška.

- **Prosenice II**
Hundreds of vegetation inhomogeneities were ascertained on the northeastern edge of the village in the "Proseničky" track (nearby a sump) north of the "Rybník" track (aerial photograph no. 25850 of 14/09/1977). The size of the marks varies from exceptionally large features to mere spots. Their distinct spatial distribution is a fact that should be taken into consideration. (The site is captured in the bottom left-hand corner of photograph no. 25805.)
- **Přerov III-Lověšice**
More than seventeen spot crop marks are concentrated around a small building on the right side of a road from Bochoř to the industrial zone on the southwestern edge of Přerov (aerial photograph no. 18086 of 12/07/1977).
- **Přerov V-Dluhonice - Přerov II-Předmostí I**
Other vegetation anomalies were detected on an elevated location - a terrace on "Horní Újezd" and "Díly" tracks between the suburbs of Dluhonice and Předmostí (aerial photograph no. 18051 of 12/07/1977). Possible archaeological features were also observed during aerial reconnaissance.
- **Přestavlky**
Crop marks (aerial photograph no. 18122 of 12/07/1977) of two almost circular concentric lines (in the size of approx. one third of the circle) are located in the immediate vicinity of the village. It is a field on the northeastern edge of the village houses. (It adjoins with the Přestavlky forest in an easterly direction.)
- **Stříbrnice**
Marks of spot features were detected about 350 m southwest of the village nearby a little stream. Other features could be found about 500-800 m south-south-east of the village in the vicinity of another small watercourse (*Kovárník 1999b*, 413). These finds could be preliminary interpreted as possible settlements.
- **Topolany**
Larger archaeological sites were observed at the eastern and western edge of the village in a distance of 200-800 m. A greater concentration of features is located behind a local stud farm (*Kovárník 1999b*, 413). The marks indicate that the Haná watershed offered good conditions for settlements in prehistoric and early historic times.

The route of the D47 motorway from Lipník nad Bečvou to the CZ/PL border

- **Bělotín I**
Two groups of crop marks were observed on a field at the southern edge of Bělotín (aerial photograph no. 4855 of 19/05/1979). It is located on the left bank of the Bělotín stream between the roads from Bělotín to Odry and to Hynčice.
- **Bílovec-Velké Albrechtice I**
South of the southern edge of Velké Albrechtice, Bílovec suburb, a larger site was ascertained with crop marks of larger rectangular features and smaller spot features (aerial photograph no. 6002 of 16/05/1979). They are located in several groups distributed in a distance of up to 1,000 m southwards. So far, about forty features have been recorded.
- **Bohumín I-Nový Bohumín**
Crop marks of spot features and larger rectangular ground plans were observed on the right bank of the Odry river in the built-up area of Bohumín (aerial photograph no. 5920 of 16/05/1979).
- **Bohumín II-Záblatí**
Another site with spot and other crop marks is situated south of the Záblatí pond in the present built-up area (aerial photograph no. 5920 of 16/05/1979).
- **Bohumín III-Nová Ves**
Crop marks were also detected on the eastern edge of Nová Ves (aerial photographs nos. 5898 and 5920 of 16/05/1979). The site is located on the right bank of the Lutyňka stream.
- **Bravantice I-Velké Albrechtice II**
Soil and crop marks were detected on the southern edge of Bravantice up to the distance of 800 m from its edge, where a large agricultural area of Velké Albrechtice is located (aerial photograph no. 6002 of 16/05/1979). It is an extraordinary territory on the confluence of the Sezina, the Jamník and a stream from Velké Albrechtice.

- **Bravantice II**
In the distance between about 800 m and 1,400 m east of Bravantice on both sides of a road to Josefovce stretches a field with crop marks accumulated in several groups (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979). The site includes a spring area flowing southwards into the Bílovka, where numerous crop marks were also observed.
- **Hladké Životice I**
Crop marks of spot features and less clear lines were ascertained on a field on the confluence of the Husí stream running from Hladké Životice and the Děrenský stream, which flows from Kujavy (aerial photograph no. 6045 of 16/05/1979). Roads from the two villages cross on their confluence too.
- **Josefovce I**
A field with crop marks was detected on the eastern edge of the village in a wedge with a road to Klimkovice (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979).
- **Klimkovice I**
On the southern edge of Klimkovice on both sides of a road from Josefovce and in the vicinity of buildings of an agricultural company, a site was detected with a greater number of crop marks (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979). In fact, it is the right bank of the Polančice again.
- **Klimkovice II-Václavovice**
A group of crop marks appeared on the northern edge of the village on the right side of the road between Klimkovice and Václavovice.
- **Klimkovice III-Václavovice**
Another site with crop marks of spot features was observed northwards in a distance of about 100 m of the site Klimkovice II-Václavovice (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979).
- **Kujavy I-Pustějov I**
Crop marks were observed north of the road from Kujavy to Pustějov on a field (aerial photograph no. 6045 of 16/05/1979) forming the right bank of the Pustějov stream.
- **Kujavy II**
A regular rounded linear course of a crop and soil mark of great width follows the northeastern edge of the village (aerial photograph no. 6045 of 16/05/1979). It is apparent already north of the crossroads of Hladké Životice/Kujavy and Kujavy/Pustějov.
- **Mankovice I**
Numerous evidence of medieval agricultural plots was detected north and northwest of Mankovice (aerial photograph no. 16133 of 26/06/1985). They are long and run parallel in a bend, beginning at the northeastern circumference of the village and turning towards the village of Pohoř. In the north they kept the boundary along the edge of the existing forest. It is a less frequent ground plan of medieval fields. They certainly belonged to a medieval village and individual houses.
Crop marks of about ten minor rectangular ground plans? were outlined to the right of a road from Mankovice to Odry. They were located at the beginning of the aforementioned agricultural plots.
- **Mankovice II**
A diagonal soil mark of light colour runs northeast of Mankovice in a direction from the southwestern edge of Kletné (aerial photographs nos. 16133 and 16134 of 26/06/1985). It is principally oriented in a north-southerly direction. It is very likely that it is evidence of a former road connecting Kletné, or Suchdol nad Odrou and Mankovice.
- **Olbramice I-Klimkovice**
A larger area with crop marks is located southeast of Olbramice and southwest of Klimkovice (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979). Mostly they have the form of spot features. They follow particularly the right bank of the Polančice stream (the left-bank tributary of the Odra river) flowing in a deeper valley.
- **Polanka nad Odrou I**
Crop marks of features of different shapes and sizes were detected on fields 1,000-1,500 m south of the village (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979). It is a convenient location on a confluence of two minor watercourses flowing into the Polančice. On the western edge of the site, in a direction to

Photo 1. Hlinsko, Olomouc region. An aerial photograph of an elevated hillfort of the Channelled Ware Culture from the Middle Eneolithic, located on a prehistoric trail leading through the Moravian Gate. Photo by J. Kovárník.

Photo 2. Helfštýn Castle, Olomouc region. An aerial view of the medieval castle ruins in the Moravian Gate. Photo by J. Kovárník.

Fonovice, there is a dark circular feature, perhaps a ditch of about 360 m in diameter. On the south and southwestern side its boundary is formed by the aforementioned northern watercourse. It may also be assumed that spot features are located inside the round feature as well as on the opposite bank of the stream.

- Polanka nad Odrou II

A field with the second group of crop marks around the southern edge of Fonovice (aerial photograph no. 5980 of 16/05/1979), a local part of Polanka nad Odrou, is again located in a convenient spring area of two streams.

- Pustějov II

A photogrammetric photograph captured linear crop marks and possible spot features on a field in the distance between 500 m and 1,000 m north of Pustějov (aerial photograph no. 6045 of 16/05/1979), located on the right of the road to Bílov.

The route of the R49 speed road from Hulín to Fryšták

- Fryšták-Dolní Ves 1

Colour soil marks were observed south of a secluded dwelling Žabárna, located 2,100 m west of Fryšták-Dolní Ves. It is a site on the cadastral boundary between villages of Fryšták and Racková, about 400 m in length and with its longer axis oriented in a north-southerly direction.

- Fryšták-Dolní Ves 2

On the northeastern edge of Žabárna nearby Fryšták-Dolní Ves another site with ploughsoil of black and brown colour was detected.

- Holešov I

A soil mark in a form of ploughsoil of black and brown or only black colour was ascertained on the southwestern edge of Holešov. It is a field on the right bank of the Rusava stream opposite to a silo and the area of the South Moravian Sugar Factory. The dark ploughsoil has a form of a wide linear shape turning into a bend. Both "tips" run into the Rusava bed. The estimated width is about 10 m.

Hence it can either be an old bend of a river meander or a fortification ditch. Only archaeological research can provide the answer.

- Horní Lapač I (Žeranovice II)

Possible features marked with ploughsoil of dark colour, disturbed by tillage, were ascertained on the left and also perhaps on the right bank of a small watercourse on the cadastral boundary between Horní Lapač and Žeranovice.

- Martinice I

Colour soil marks on a large area are located approx. 100-700 m west and northwest of Martinice. It is a field, across which the Muřina stream together with other nameless tributaries runs. From the north the site is crossed by the II/490 road, which links to the R49/9.5-10 flyover. The marks were observed on the tracks of "Muřina" and "Na Potůčkách u Kola".

Colour soil marks are of either linear or flat shape, which may indicate that several features could be churned. Other colour marks on the western edge of the monitored area are of a linear shape. In such case they may be remains of original plots.

- Martinice II

The site of about 700 m in length is located in an east-westerly direction on the "U Hruštiček" track. The soil marks are again soil contrasts of dark ploughsoil.

- Zahnašovice I

Ploughsoil of dark brown colour is located on the right bank of the Ludslavka stream on the southwestern edge of the village of Zahnašovice. For about 500 m the site runs in a southerly direction and reaches the cadastral district of Ludslavice. It is a slope facing southeast, which partially stretches across the "Vlačov" track.

- Zahnašovice II

Another distinct ploughsoil of black and brown colour was ascertained along the southern and south-south-eastern edge of the village. The site runs along the north-south axis up to the distance of 600 m from the village and reaches the tracks of "Pod Příkopy" and "Za Příkopy".

- Žeranovice I

In the distance between 400 and 900 m west of Žeranovice and south of a secluded dwelling Bednářna, soil marks of black and brown or only black colour were detected. It is a field situated on the right bank of the Ludslavka. The dark colour could be caused by top layers of churned features.

The route of the R55 speed road from Hulín to Otrokovice

- Tlumačov

Evidence of archaeological features on about two sites was observed also north of Tlumačov. It is a field on the left side of a road from Záhlinice, in the southeast outlined by a stream flowing from Míškovice.

- Záhlinice

Two or three archaeological sites appear south and west of the village on the left bank of the Mojena stream. The features are of different shapes and sizes. It is likely that marks of other features could be found in a distance of about 800 m southeast along the left side of a road to Tlumačov.

To conclude, it may be stated that aerial reconnaissance has brought new results and knowledge not only due to better know-how about actual prospecting techniques but also due to new discoveries of unknown archaeological sites on the routes of designed roads and motorways. Photogrammetric photographs from the period prior to integration of small private plots proved not to be very convenient for searching crop marks of larger archaeological features, linear features or larger sites in particular. Different types of vegetation on individual plots "split" the integrity of these features and prospective features cannot thus be monitored in their completeness.

Several unique features were detected, such as rounded linear crop marks and a corner between the villages of Osek nad Bečvou, Radvanice and Veselíčko on the lower reaches of the Bečva river below the town of Lipník nad Bečvou. In future it is thus necessary to verify assumed existence of a ditch by means of archaeological research. The assumed enclosure lies without a doubt on a very important territory of the actual southern entry into the Moravian Gate, in the vicinity of which is a well-known prehistoric hillfort Hlinsko nearby Lipník nad Bečvou and the ruins of the Helfštýn castle. The existence of a prehistoric and medieval fort supports the assumption that a very old trail of strategic importance ran across this territory from the earliest periods. Among other interesting features is the semicircular enclosure in the meander of the Rusava river on the southwestern edge of Holešov, evidence of a double area of a prehistoric fortified hillfort nearby Kojetín-Popůvky in the Přerov region, or finding of medieval agricultural plots in the cadastral districts of Mankovice in the region of Nový Jičín, Suchdol nad Odrou, etc.

A large number of assumed archaeological sites on the cadastral district of Velké Moštěnice and its surroundings (Přerov and alike) is most likely related to local mineral springs as an excellent source of drinking water, which could have been used from the earliest periods.

Geophysical survey

The methods of geophysical surveying of the routes of linear construction projects were selected on the basis of the following:

- a) existing knowledge on the distribution of subsurface inhomogeneities formed as a result of human activities in different time periods, such as settlements, burial sites, ditch-shaped features, and alike,
- b) possible intensive disturbances, connected with - besides existence of stray and industrial currents - higher occurrence of aboveground or subsurface engineering networks, traffic of nearby roads of category I or II, and alike,
- c) current trends related to the applicability of individual techniques in given environment.

The sites of prospective roads, based on the data from individual TASs, 182 sectors of current total area 1,019 ha (see fig. 3) were plotted and surveyed by means of geophysical techniques. Their schematic situation is given in the corresponding figures herein.

In individual sectors, the courses of geophysical profiles were designed to be approx. perpendicular to assumed courses of archaeological features, i. e. in an east-westerly direction with occasional deviations up to the north-southerly direction.

Photo 3. Křenovice, Olomouc region. An aerial photograph of crop marks of a ground plan of prehistoric hillfort fortification. Photo by J. Kovárník.

Photo 4. Suchdol nad Odrou. An aerial view of coloured soil marks of churned margins of medieval agricultural plots. Photo by J. Kovárník.

Photo 5. The GSMP-30 GEM SYSTEMS K-magnetometer (Canada) measurements. Photo by V. Hašek.

Photo 6. The OVERHAUSER GSM-19 GEM SYSTEMS gradiometer (Canada). Photo by V. Hašek.

The main instrument used on all investigated sites to deal with the outlined issues was the magnetometer. With respect to assumed interferences, vertical gradients of the magnetic field were measured.

The aim of these works was to detect sources of shallow anomalies up to the depth of $1.5 \div 2.0$ m, caused particularly by:

- a) buried features filled with darker (fossil) loam with organic remains, charcoal, pottery, pieces of daub, ploughwash, and alike - the cultural layer (settlement and other features), graves, ditch-shaped features, etc.,
- b) slightly burnt-out clays and kilns, i. e. features, magnetization of which was caused by the geomagnetic field during major temperature changes - daub location, bread kilns, hearth with burnt stones, etc.

Until 1995 the survey was conducted with the use of PM-2 magnetometers (products of Geofyzika, a. s., Brno, CZ) with the option to measure vertical gradients (two interconnected instruments controlled by one operator) and in 1996-1999 with the use of PMG-1 gradiometers with accuracy of ± 0.1 nT/m. In 2000 the atomic K-magnetometer GSMP-30 GEM SYSTEMS (Canada) was first used, utilizing the principal of optical pumping, with accuracy of ± 0.001 nT/m (photo 5) and afterwards a continual gradiometer OVERHAUSER GSM-19 GEM SYSTEMS (Canada) with accuracy of ± 0.01 nT/m (photo 6). The height of sensors was 0.6 and 1.8 m. The measuring step - depending upon the nature of the task - in the grid was between 2×2 m and 1×0.5 m. In total 6,620,769 magnetic spots were measured.

To obtain more detailed information on

- a) the extent of both features shallowly buried in loessloams and clayloams (graves with possible stone covering, objects of settlement character) and remains of stone walls from aboveground structures,
- b) the geological structure of surface Quaternary soils (the extent of gravel, rock mantle, and alike) up to the depth of approx. $2.0 \div 2.5$ m,

with conductivity different from the surrounding soil comprising claysand and clay Quaternary soils, the method of dipole electromagnetic profiling (DEMP) was also applied in some examined areas. To handle all tasks, the KD-2 digital conductometer was used. The distance between the transmitter and the receiver was 1 m and the frequency was 13.2 KHz.

The aforesaid equipment operates in conditions of low induction number, when the depth of penetration is much greater than the distance between dipoles. When this condition is met - by means of setting convenient frequency and distance between the dipoles for a wide range of changes in conductivity - the dependence of the electromagnetic field's segments on apparent resistivity of equivalent conductive semi-space is considerably simplified. Measured conductivity of the surrounding ground is linearly dependant on the processed segment of the secondary magnetic field stirred by eddy currents in the ground. The instrument utilizing this principle thus allows direct and contactless measurements of conductivity and makes the geoelectric survey in shallow depths (approx. 2 m) much more effective.

The overall σ_{zd} measurement on designated profiles, particularly on the R35 route, was conducted employing zz polarization in a grid interval of 2×1 m. In total 236,222 DEMP points were measured.

Note: Current field works are conducted by means of the Geophex GEM-2 multi-frequency conductometer (USA) operating continually, measuring at more selected σ_{zd} and κ_{zd} frequencies. The distance between the dipoles is 2 m (photo 7).

Results of the geophysical survey and pedological probing

Measured T_z and σ_{zd} values from all examined areas located in the wider area of the designed motorways (the D1 and D47) and speed roads (the R35, R49 and R55) - routes, or permanent claims, flyovers, rest areas and administration and service centres - were processed by a computer in the T_z isanomalic map format showing surface distribution of magnetic anomalies and of isolines of apparent conductivity.

Despite a number of negative influences on the results of measurements, such as larger area disturbances in some sections of investigated sectors of about 10-40 m in width, courses of various engineering networks, surfaces of larger and irremovable iron objects on terrain surface or in the ploughsoil, vicinity of busy roads, electrified railways, and alike, and pursuant to their elimination, a larger number of localised T_z and σ_z anomalies were detected in the aforesaid material, having shown places of subsurface inhomogeneities, corresponding with changes in the lithologic composition of layers of the Quaternary cover as well as various buried features and remains of aboveground structures of settlement or other nature.

Principal anomalies detected by the archaeophysical survey of individual structures in all surveyed sectors were verified by pedological probing - photo 8 (11,739 probes in depth of approx. 1.1 m). 10,654 samples of rocks (fig. 4) from depth between 0.2 m and 1 m were examined for apparent magnetic susceptibility (κ_{zd}) by means of the KT-5a Kapameter. Its complex assessment is given in table 2.

Photo 7. The GEM-2 GEOPHEX multi-frequency conductometer (USA). Photo by V. Hašek.

Photo 8. Pedological probing and verification of geophysical anomalies. Photo by V. Hašek.

Table 2. Summary assessment of the geological - geophysical profile of the soil from the D1, D47, R35, R49 and R55 construction projects.

Formation (Quaternary) soil characteristics	Thickness (m)	Interval ($\cdot 10^{-3}$ J.SI)	κ_{zd} ($\cdot 10^{-3}$ J.SI)	n
I. Anthropogenic backfills	-	0.219 - 0.453	0.270 ± 0.054	21
II. deluvial-anthropogenic ploughsoil - brown to light brown	0.16 - 0.6	0.080 - 0.862	0.163 ± 0.026	507
dark brown, clay	0.2 - 0.5	0.131 - 0.862	0.356 ± 0.032	459
dark brown, sand	0.5 - > 0.8	0.080 - 0.294	0.196 ± 0.033	361
black brown	0.3 - 0.5	0.175 - 1,225	0.560 ± 0.026	151
subplough layer				
loam - brown to light brown	0.15 - >0.80	0.101 - 0.752	0.181 ± 0.040	3396
dark brown				
(charcoal, daub)	0.25 - > 0.80	0.192 - 0.666	0.307 ± 0.036	977
black brown				
(charcoal, daub)	0.20 - > 0.080	0.219 - 2,898	0.673 ± 0.053	715
III. eolic-deluvial to deluvial-proluvial loess - yellow brown, smt.	> 0.10	0.040 - 0.583	0.210 ± 0.047	646
red brown				
loam - brown, sand clay	> 0.20	0.041 - 0.189	0.097 ± 0.014	2373
loam - grey brown to light brown	> 0.15	0.080 - 0.236	0.126 ± 0.004	952
IV. fluvial brown, brown yellow sand	> 0.30	0.061 - 0.142	0.111 ± 0.014	84
loam gravel	> 0.20	0.192 - 0.223	0.275 ± 0.027	12

Probes containing dark or almost black brown clay, or claysand soil with charcoal, daub, shards of pottery, etc., with thickness > 0.4 m and higher κ_{zd} (see table 2) were considered anomalous, i. e. positive with a higher degree of probability. Those probes where no magnetic susceptibility was measured or those where this value corresponded with data also ascertained in the brown clay layer in the subsoil of the ploughsoil, given in table 2, were considered partially anomalous, i. e. with a lower degree of probability.

Besides courses of engineering networks, recent metal objects of various shapes and sizes, backfills, and alike, the cause of measured T_z anomalies lies particularly in dark soil with fragments of daub and charcoal (detected during separation of the clay element in the samples), i. e. most likely the cultural layer. Furthermore, it could also be - on certain conditions - brown loam with higher magnetic properties, filling mostly 3D settlement features of different ground plans and purposes, buried in the Quaternary (Pleistocene) mainly loess subsoil and humus deluvial-anthropogenic layers. Occasionally, also signs of narrower linear ditch-like structures with higher σ_z appear.

As the pedological survey detected only brown (grey brown) layer in the subsoil of the ploughsoil with thickness > 0.4 m in combination with the detected higher degree of κ_{zd} according to the formula $3 \times 1.96 \times \sigma/\sqrt{n}$, local lithologic changes in this soil as well as outlined occurrence of assumed fill of archaeological features (e. g. prevalence of sectors on the D47, a number on the D1, R35, R49 and R55) cannot be excluded. Thus it can be assumed that given parameters may indicate - when compared with data in relevant TASs - archaeological features less distinct in colour as well as physically, dating mainly back to the Middle Ages and the Early Modern Age, such as graves, settlement features, etc., which appear through almost similar colour of the cultural layer with the surrounding ground by means of κ_{zd} positive deviation. Sometimes even partial magnetism of buried features in the topsoil, caused by their disturbance after deep tillage, cannot be excluded, in consequence of which a part of churned cultural layers contains this horizon too.

Below, main results of the prospecting works and archaeological research on examined individual linear construction projects are summarized.

Table 3. A comparison between soil colour and κ_{zd} ascertained in samples in terms of distribution of archaeological features.

Soil	Partially anomalous ($\kappa > 0$)	Anomalous ($\kappa \gg 0$)
Clay to claysand, light brown, brown, grey brown + daub, pieces of charcoal, pottery, and alike.	G $\leftrightarrow$ A(?) A	G $\leftrightarrow$ A A
Clay to claysand, dark brown + daub, pieces of charcoal, pottery, and alike.	G $\rightarrow$ A A	A A
G ... geological situation (changes in lithologic composition) in relation to the surrounding ground, or even the edge of a settlement A ... archaeological structure (cultural layer, feature fill, ploughwash, and alike)		

The D1 motorway: Vyškov - Lipník nad Bečvou

Currently, the D1 motorway is under construction, which through the section Vyškov - Hulín - Lipník nad Bečvou connects directly to the existing Prague - Brno - Vyškov motorway. After its completion, it will be linked not only to the planned D47 motorway and thus to Poland in the north, but also to the speed roads R35, R49 and R55 (see fig. 1). The principal investor (*The Road and Motorway Directorate of the Czech Republic Prague, Brno office, CZ*) divided the designed motorway in six partial sites: no. 0133 Vyškov - Mořice, no. 0134.1 Mořice - Kojetín, no. 0134.2 Kojetín - Hulín, no. 0135 Hulín - Říkovice, no. 0136 Říkovice - Přerov and no. 0137 Přerov - Lipník nad Bečvou, with twelve flyovers (Vyškov, Ivanovice na Hané, Mořice, Kojetín, Kroměříž-West, Kroměříž-East, Hulín-West, Říkovice, Přerov-West, Přerov-North, Lipník nad Bečvou and Trnávka) and five ancillary objects - three rest areas (Vyškov, Křenovice and Osek nad Bečvou) and two administration and service centres (Ivanovice na Hané, Přerov).

In accordance with the TASs (*Kundera 1994, Kalábek/Peška 1998; Kalábek 1999*), the route, slip road and ancillary objects of this linear construction project will most likely disturb approx. 60 archaeological sites, where rescue archaeological research will be conducted gradually. The entire section of the motorway of approx. 67 km in length was subject to aerial reconnaissance and 60 sectors (fig. 5) of 331.05 ha were surveyed in 1998-2003 by means of geophysical techniques (see table 4). Results revealed 23 anomalous areas, i. e. areas with a higher probability of detecting an archaeological feature, another 22 partially anomalous areas, i. e. areas with a lower probability of finding a feature of an archaeological interest, and 15 sectors which were entirely negative in terms of geophysical and pedological surveying.

So far, the archaeological research have confirmed nine sectors assessed as fully positive (table 4): seven sites from construction site no. 0133 investigated by *The Brno Institute of Archaeological Research and Preservation of Historical Monuments* in 2002 - Topolany, Rybníček-Hoštice, Ivanovice na Hané 1 and 2, Těšice-Tištín, Nezamyslice and Mořice 2 (*Bálek 2003, 137, 138*), one site partially exposed in 2003-2004 on construction site no. 0134.2 Kroměříž - Újezd u sv. Františka (*Berkovec, in print*), and one partially examined site on the section 2004 - Hulín 2 (*Peška 2005*).

The main results are given in table 5.

As shown in table 5, there are mostly multicultural sites, typical for buried features - settlement pits, clay pits, shallow ditches, etc. - of various sizes, filled with dark loam and buried in loess or sandclay (Pleistocene) subsoil, in a smaller number also aboveground structures of huts, post constructions, and alike. Further, there are inhumation graves with dimensions of 2 x 0.8 m up to 2.4 x 2.1 m, oriented north-east, or almost NE-SW, and a cremation burial site.

The comparison of prospecting techniques and archaeological stripping (*Šmíd 2002*) on the prehistoric site delineated by a Těšice-Tištín ditch, „Díly od Těšic“ track, is given in fig. 6.

Other anomalous sectors - presumably positive sites given in table 4 and so far not archaeologically verified (Lutopecny; Hulín 2-6; Dluhonice 1 and 2; Přerov-North 1, 2, 5-7; Prosenice; Osek nad Bečvou 2 and 3) - display a larger amount of various archaeological structures (settlements and burial sites) with a dark brown or almost brown cultural layer, containing pieces of daub, charcoal and pottery, with dimensions between 2 x 1.5 m and approx. 10 x 8 m. Existence of settlement pits and graves as well as aboveground huts, sometimes accompanied by narrower linear features, such as ditches, trenches, and alike, may be expected. With regard to the amount and distribution of archaeological features, areas in

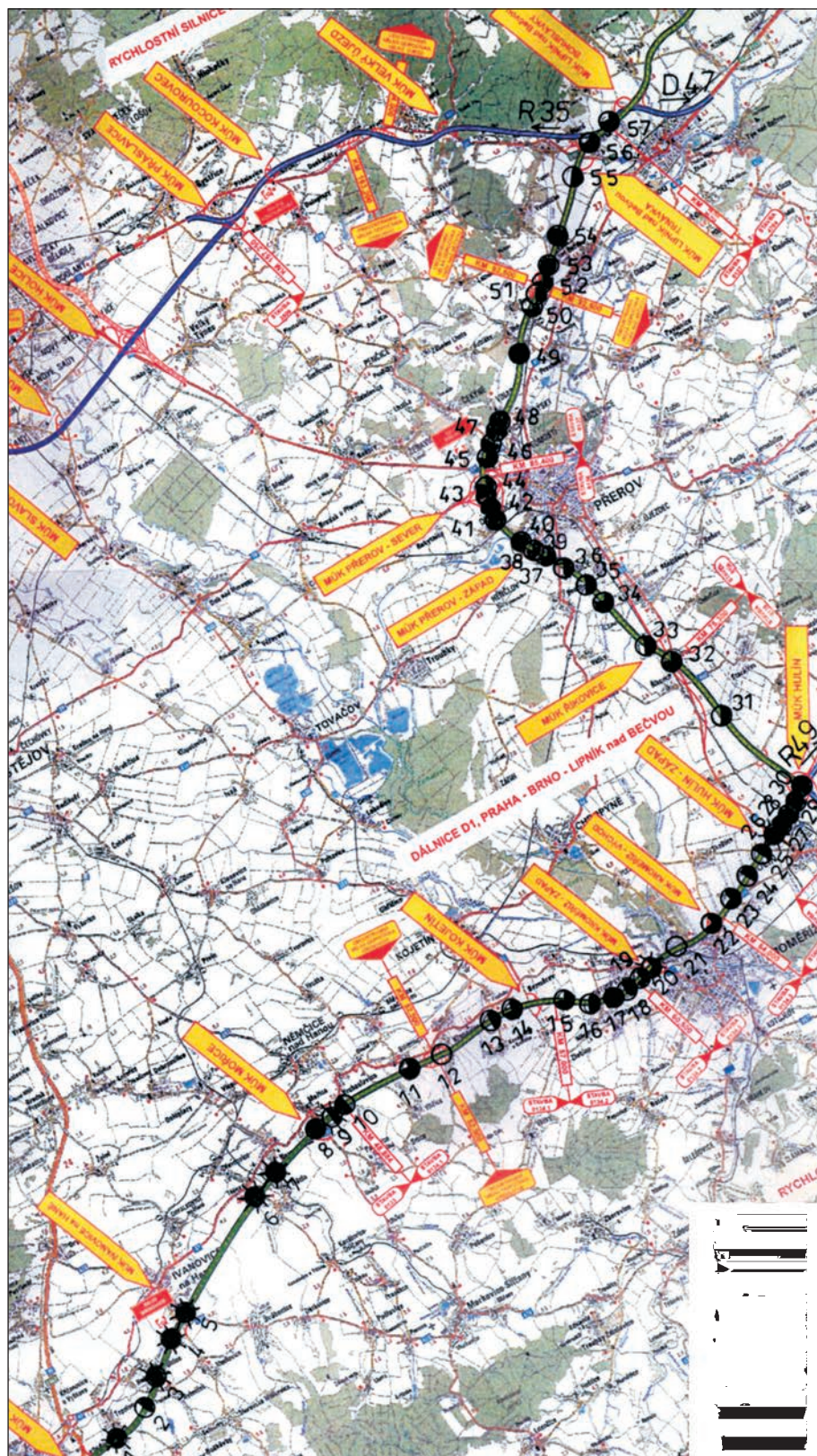

Fig. 5. Surveyed sites on the D1 route. Key: 1 - a surveyed site; 2 - a positive site acc. to the TAS; 3 - a partially positive (anomalous) site with a lower degree of probability and positive acc. to the TAS; 4 - a positive site acc. to the TAS and prospection results; 5 - archaeological research.

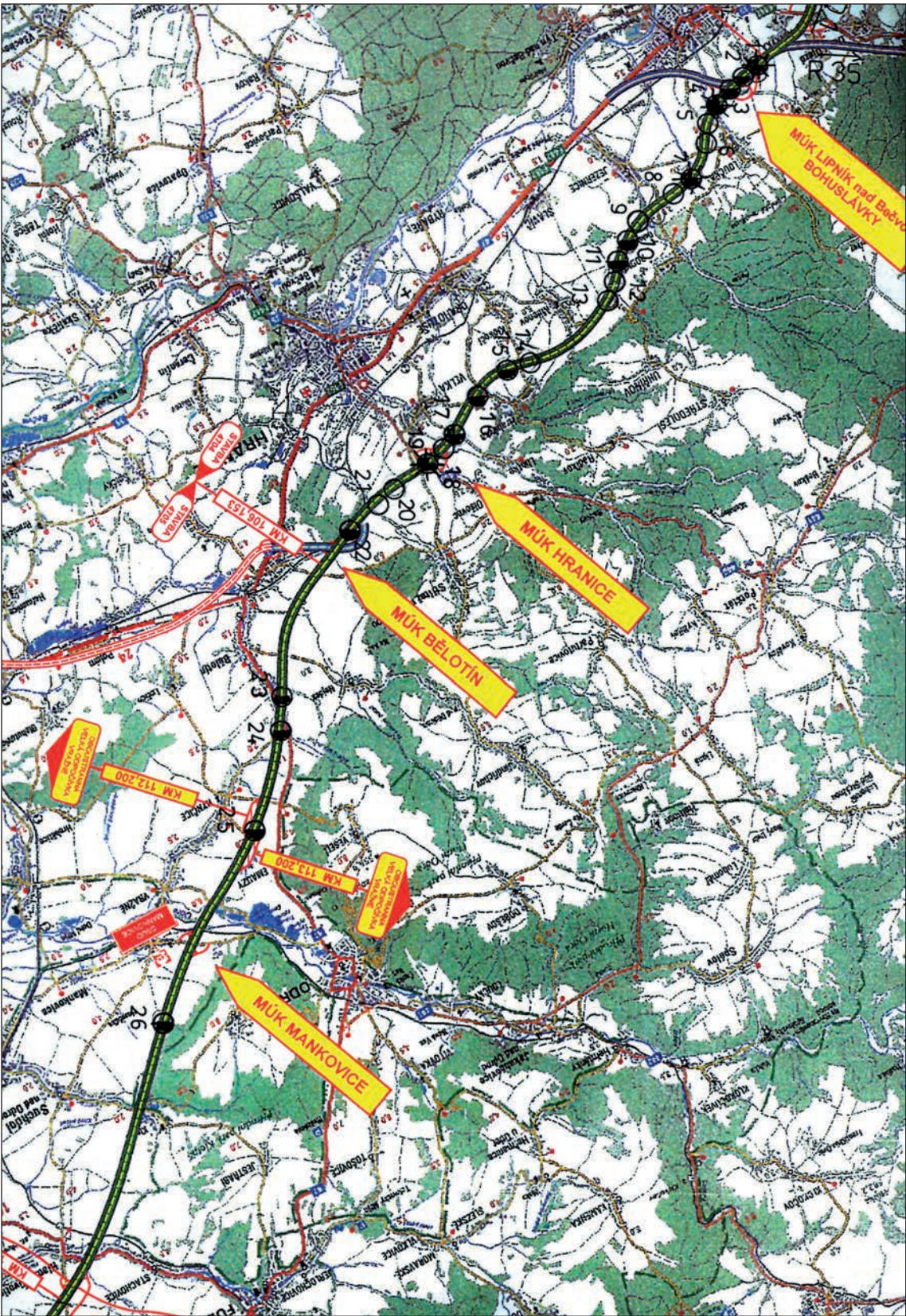

Fig. 10a. Surveyed sites on the D47 route (for key see fig. 5).

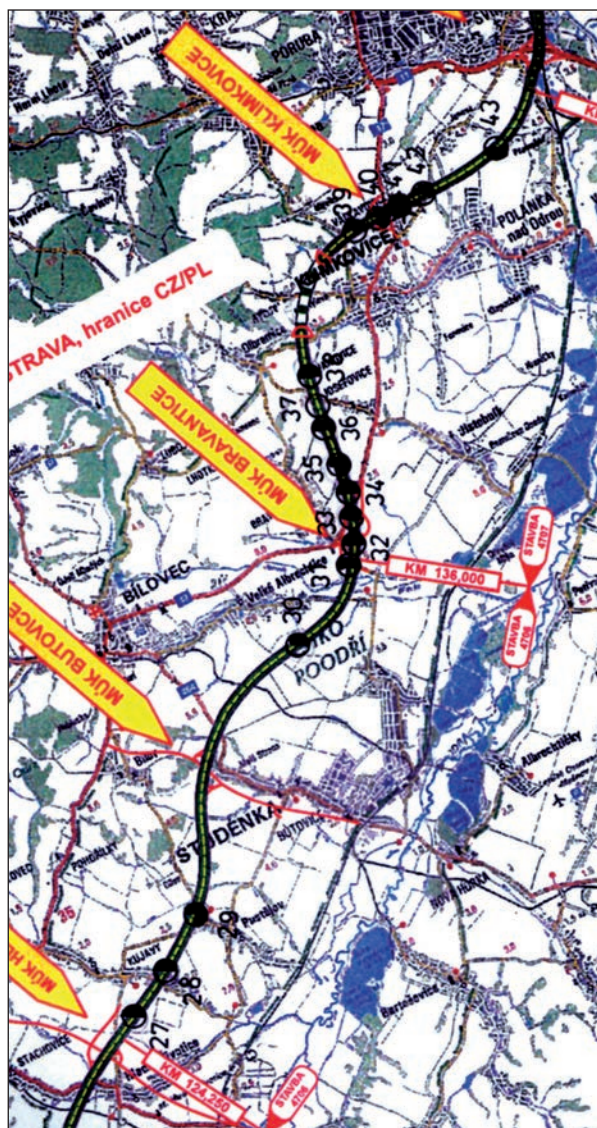

Fig. 10b. Surveyed sites on the D47 route (for key see fig. 5).

Fig. 10c. Surveyed sites on the D47 route (for key see fig. 5).

the wider surroundings of two designed Hulín and Přerov-North flyovers may be considered as the most distinct sites. On both large sectors a higher number of mostly isometric anomalies of the magnetic field were measured. Their pedological verification proved archaeological origins of the majority of them. 95% was positive on the former whereas on the latter it was 53.6% (Hašek/Kovárník/Ondra 2004, 102).

In the wider surroundings of the Hulín flyover (Hulín 3-5 and 6; fig. 7), smaller features of different age (from the prehistory to the Modern Age) and purpose may be expected. Their concentration on a relatively large area increases from the west to the east, or from the SW to the NE (Hašek/Kovárník 2001, 83).

During rescue archaeological research in 2004 and 2005, an intensive prehistoric settlement of the LBK and Moravian Painted Ware Culture was detected. Also a complete settlement area of the Nitra culture - the first in Moravia - was investigated. The Early Bronze Age is further represented by a burial site of the classic Únětice Culture with finds of rare spiral rings with remains of human skin and fingerprints (photos 9 and 10; Berkovec/Peška 2005; Peška 2005). A large settlement area from the La Tène period is accompanied by two groups of inhumation graves (3 + 2) in wooden coffins with iron grave goods. The production area from the Roman period will be subject of further research.

On the area of the Přerov-North flyover (the right terrace of the Bečva) the geophysical survey verified existence of an approx. 1,400-meter-long unbroken intensive settlement in the SW-NE, or even W-E, direction, which slowly disappears towards the northeastern edge of the examined area (fig. 8). It comprises mostly buried features of various ground plans and sizes, filled with a dark cultural layer of higher magnetic susceptibility, depth of which sometimes exceeded 1.1 m.

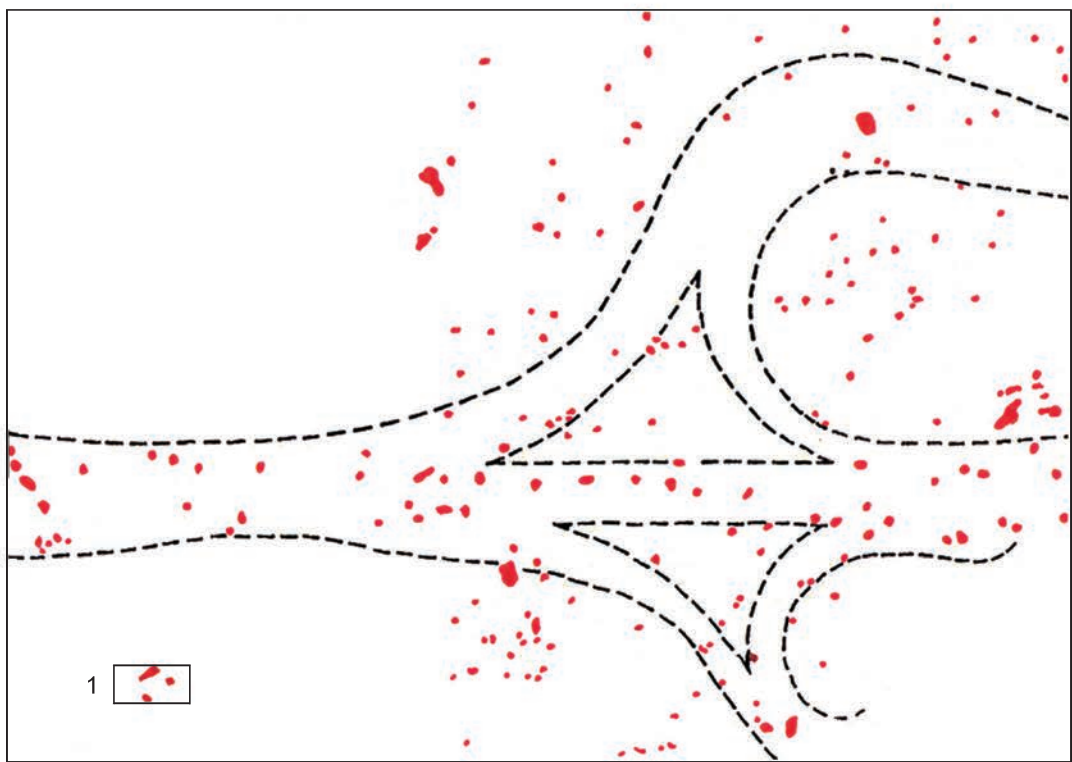
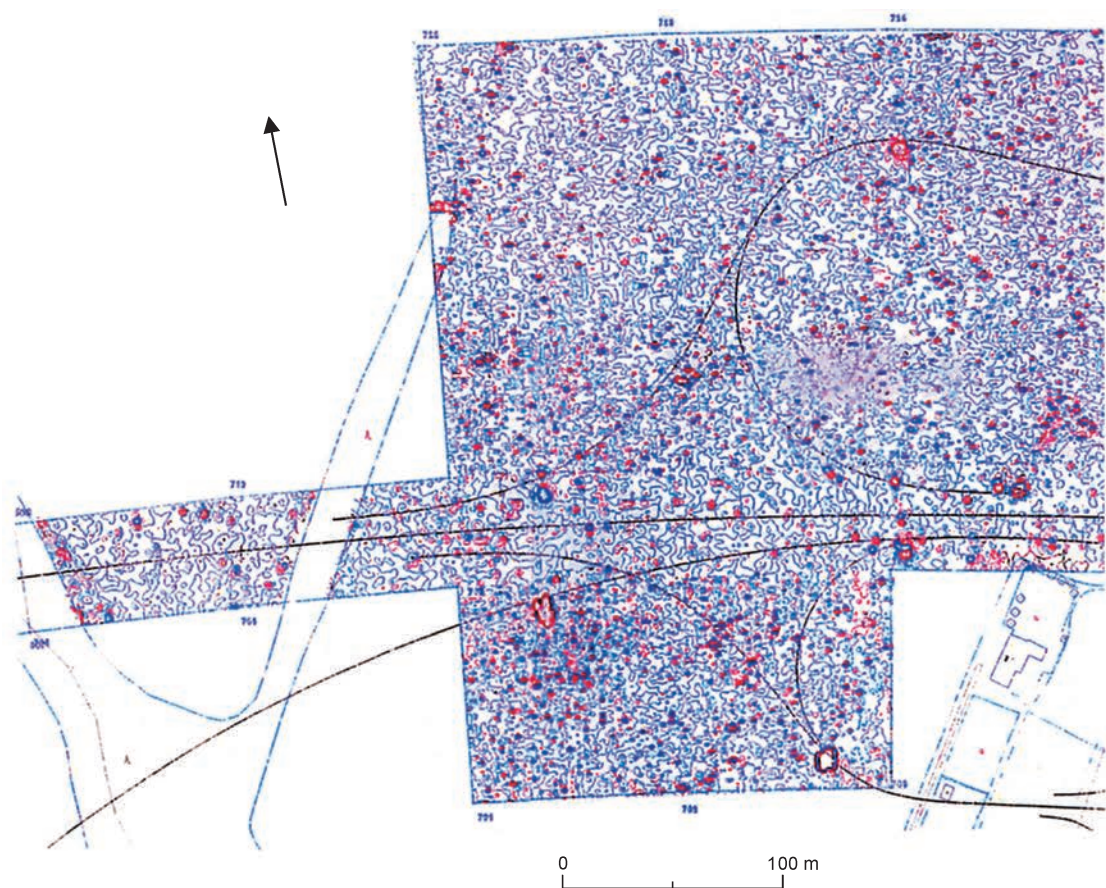

Fig. 11. Klímkovice flyover. Results of the geophysical survey on the archaeological site. Key: 1 - inhomogeneities (buried features) ascertained by prospection and verified by pedological probing.

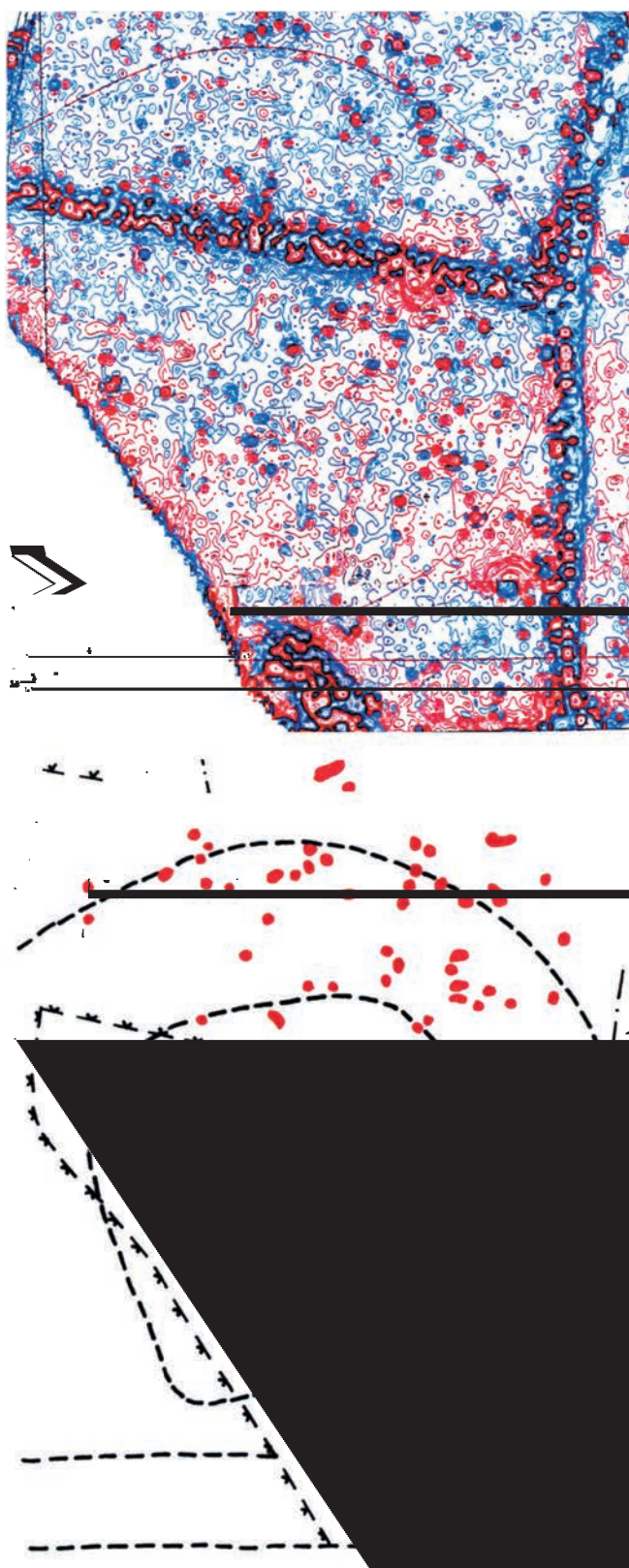

Fig. 12. Bohumín flyover. Results of prospection of a probable archaeological site. Key: 1 - wire fence; 2 - a course of the engineering network; 3 - inhomogeneities ascertained by prospection and verified by pedological probing.

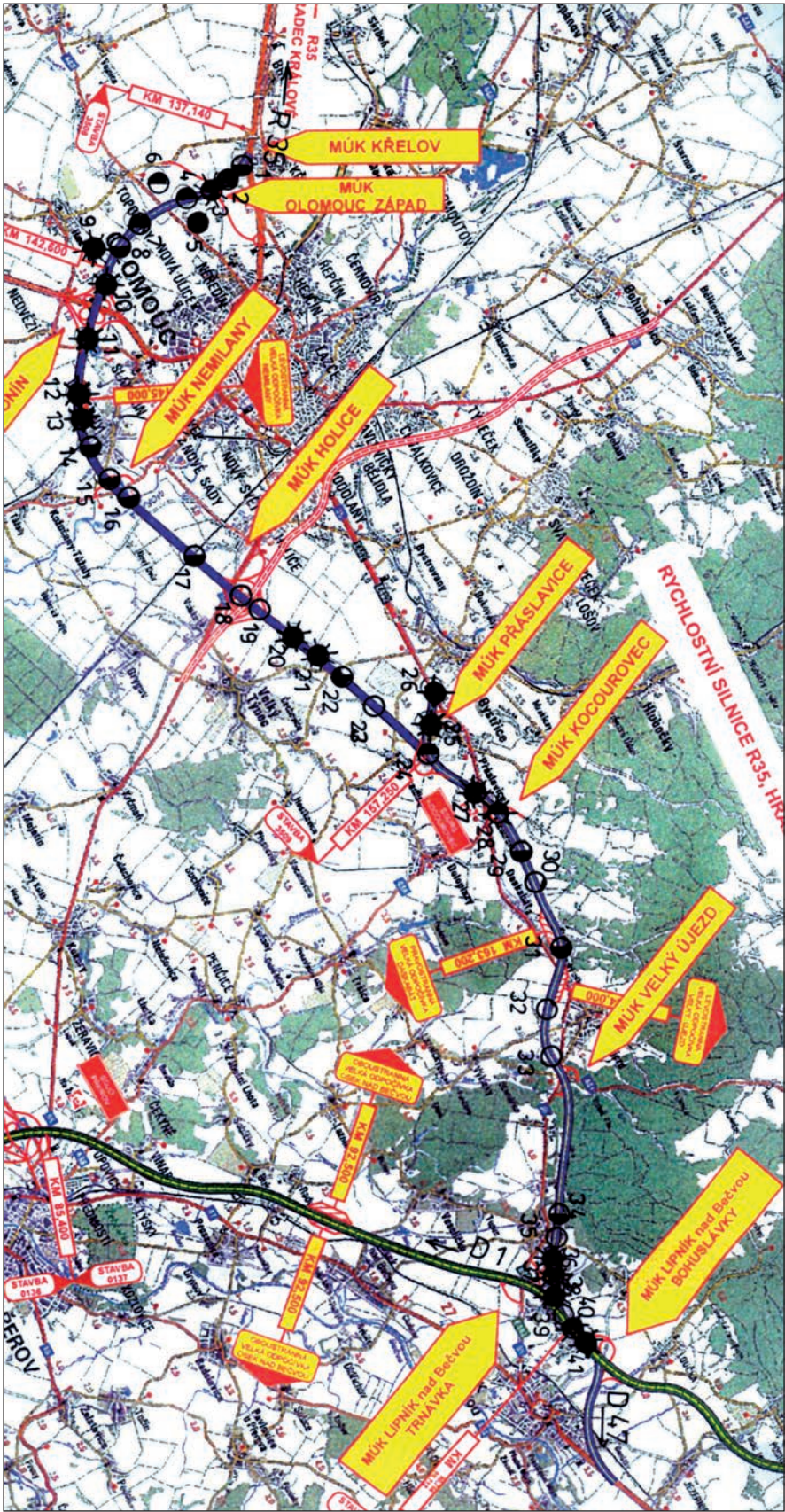

Fig. 13. Surveyed sites on the R35 route (for key see fig. 5).

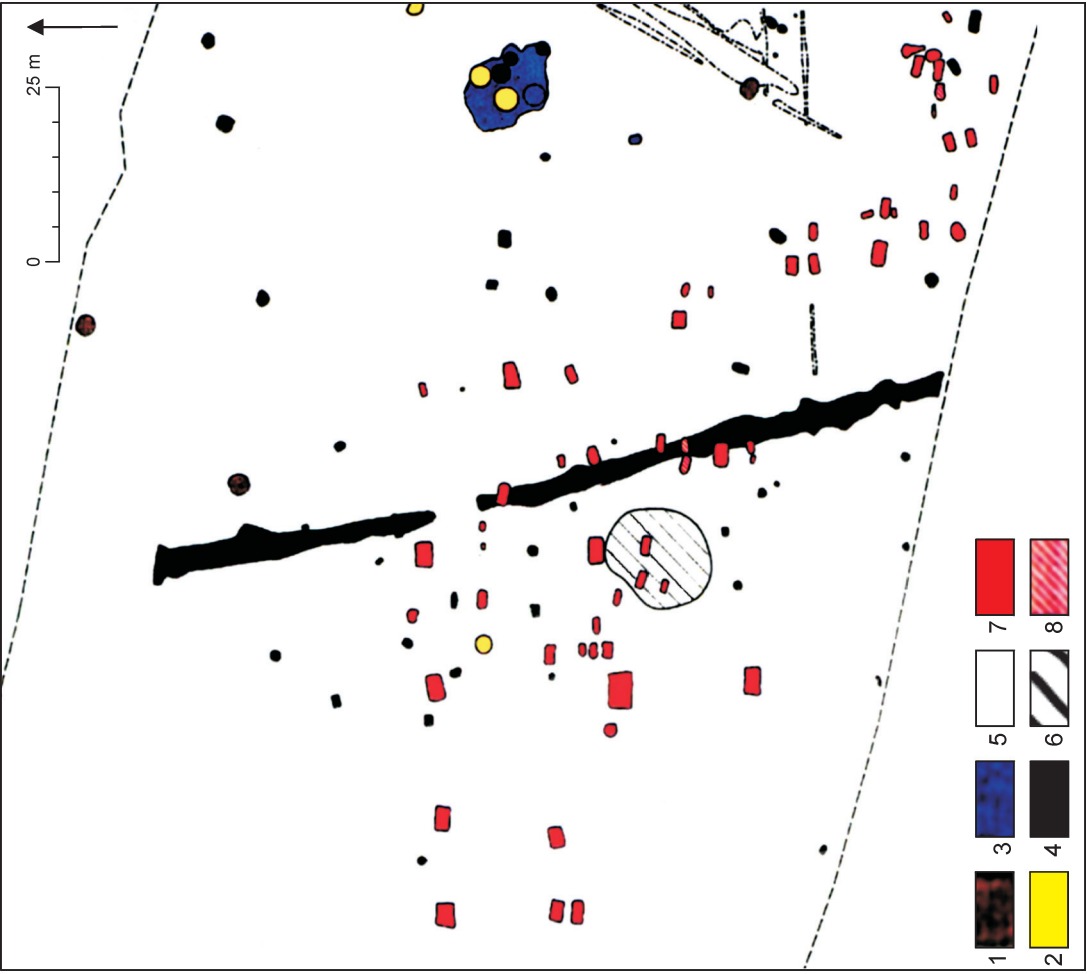

Fig. 15. Nemilany 3 and 4, "Na kopci" and "Kapitulní" tracks. A section of the overall exposure of a positive archaeological site ascertained by non-destructive techniques. Key: 1 - Moravian Painted Ware Culture; 2 - Funnel-necked Beaker Culture; 3 - Bell Beaker Culture; 4 - prehistory; 5 - Modern Age; 6 - geological depression; 7 - graves of Great Moravia; 8 - horse burials.

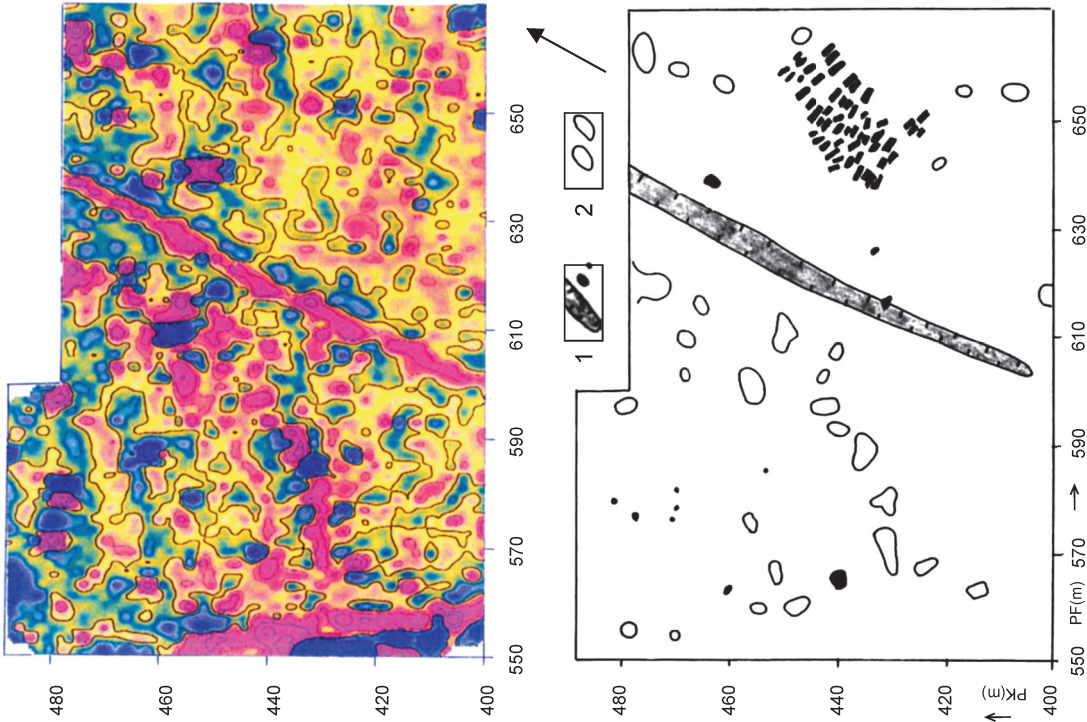

Fig. 14. Slavonín flyover, "U hvězdámy" track. Comparison of results of the geophysical survey and archaeological research. Key: 1 - exposed features; 2 - other interpreted inhomogeneities.

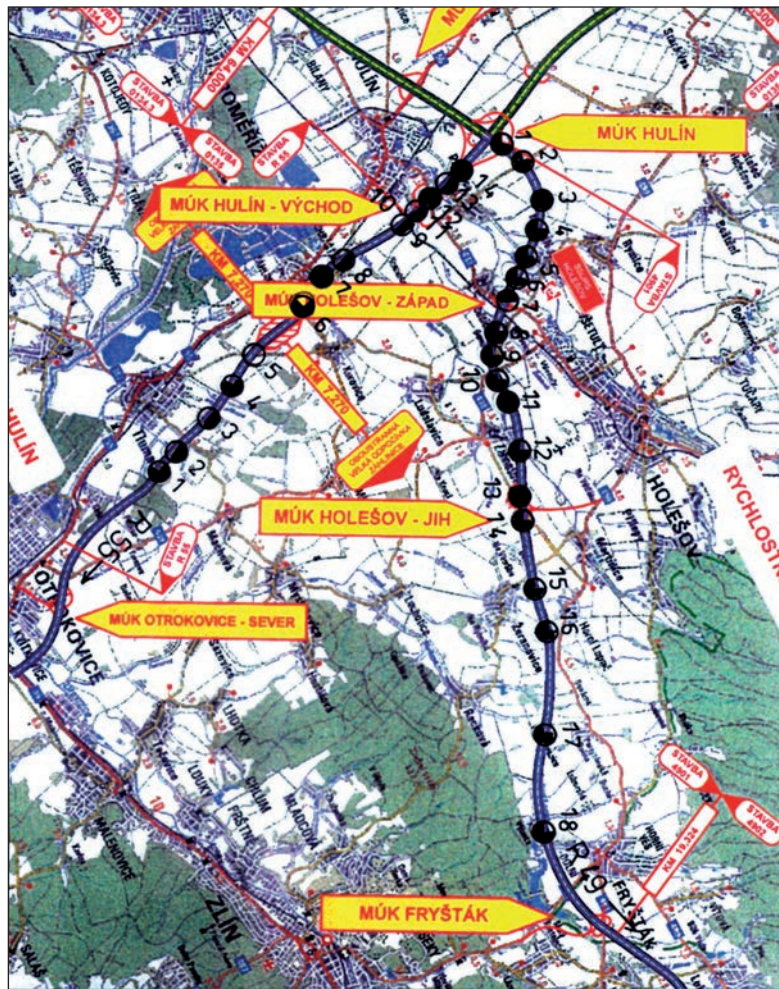

Fig. 18. Surveyed sites on the R49 and R55 routes (for key see fig. 5).
 Obr. 18. Prozkoumané lokality v trasách rychlostních komunikací R49 a R55
 (vysvětlivky viz obr. 5).

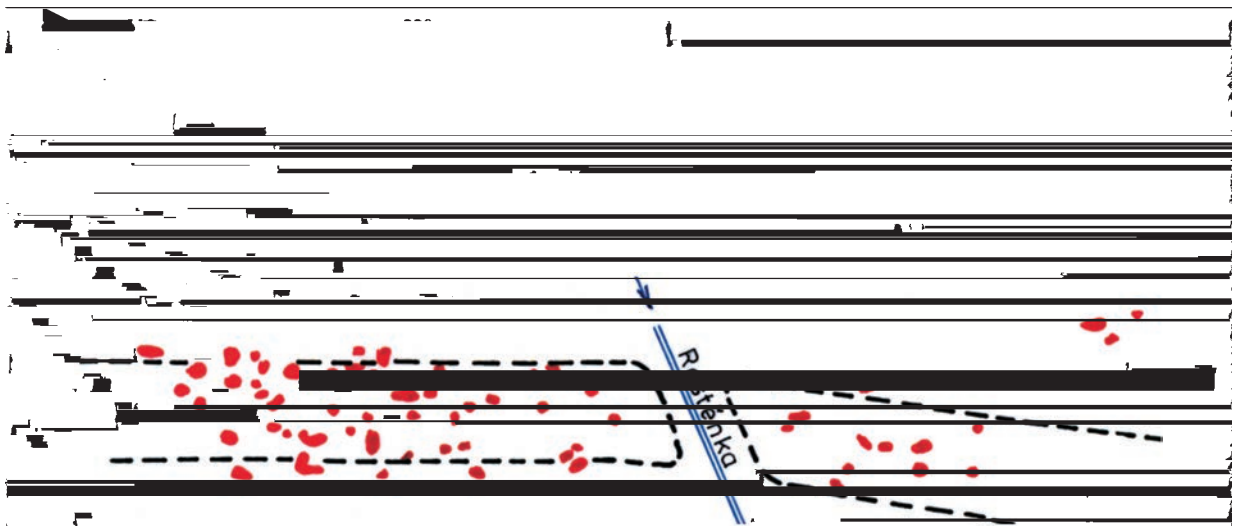

Fig. 19. Pravčice 3. Results of the geophysical survey of a positive archaeological site acc. to the TAS. Key: 1 - spatial distribution of T_z anomalies (> 10.3); 2 - inhomogeneities ascertained by prospection and verified by pedological probing.

Table 4. Archaeological description of sectors surveyed on the route of the D1 motorway from Vyškov to Lipník nad Bečvou.

Key: AR - a site detected by aerial reconnaissance; P - the site is positive with regard to finding archaeological features (a higher degree of probability); PP - probably a positive site (a lower degree of probability); N - a site archaeologically negative; A - archaeological research (for key see table 5).

Construction site	Cadastral district (site)	No.	Structure acc. to TAS	Dating	Prospection results	Notes
D 1 0133	Topolany	1	S,C,AR	N,E,B	P	A
	Heroltice	2	S	N,B,R	N	
	Rybníček-Hoštice	3	S	B	P	
	Ivanovice na Hané 1	4			P	
	2	5			P	
	Těšice-Tištín	6	S	B,L	P	
	Nezamyslice	7	S	N,B,L,R,MA	P	
	Mořice 1	8	S,C,AR	N,B,R,MA	P	
	2	9	S,C	N,B,R,MA	N	
	3	10	S,C	N,B,R,MA	PP	
D 1 0134.1	Stříbrnice	11	AR		PP	- in the vicinity of a prehistoric hillfort - P
	Křenovice 1	12			N	
	2,3	13	S,AR	N,B,L,R,MA	N	
	Popůvky	14	S,C,AR	Pa,B,L	PP	
D 1 0134.2	Bezměrov 1	15	S	N,B,MA,MoA	PP	A(partially)
	2	16	S	EMV	N	
	Lutopecny	17	S	MoA	P	
	Miňůvky 1	18	S	N,B	N	
	2	19	S,C	MA	PP?,N	
	Kroměříž 1	20	S	MA,MoA	PP	
	2	21			N	
	3	22	S	B,MA	PP?,N	
	Bílany 1	23	S	Pr,MA?,MoA?	PP?,N	
	2	24	S	L,MA,MoA	N	
	Hulín 1	25	S	L,MA,MoA?	N	
	2	26	S,C	N,B,L,R,MA	P	
D 1 0135	Hulín 3	27	S	B,R,MA	P	
	4	28	S,C	B,R,MA	P	
	5	29	S	B,R,MA	P	
	6	30	S	Pr,MA,MoA	P	
	Žalkovice	31	S	EMV	N	
	Přestavky 1,2,3	32	S	B,MA	PP	
D 1 0136	Horní Moštěnice 1	33	S	MA	N	
	2	34	S,AR	MA,MoA	PP	
	Bochoř 1	35	S	MoA	N	
	2	36	S	MoA	N	
	3	37	S,AR	MA	PP	
	Přerov I 1	38	S	MoA	PP?,N	
	2	39	S	MA	PP?,N	
	Dluhonice 1	40	S	MA	P	
	2	41	S	E,B,H,L,MA,MoA	P	
	Přerov-North	42	S,C	N,B,MoA	P	
	2	43	S	N,E,B,H,L,R,MA,MoA N,E,B,H,L,MA,MoA	P	
D 1 0137	Přerov-North	44	S	Pr, MA	PP	
	4	45	S,AR	MA	PP	
	5	46	S	Pa	P	
	6	47	C	MA	P	
	7	48	C	MA	P	
	Prosenice	49	S	Pr,MA	P	
	Radvanice 1	50	S	L,MA,MoA	PP	
	2	51	S	MoA	N	
	Osek nad Bečvou 1	52	S	EMV	PP?,N	
	2	53	S	EMV	P	
	3	54	S,C	N,E,B,H,MA	P	
	Dolní Újezd	55	S	N	N	
	Bohuslávky	56	S,C	N,E	PP?,N	
	Lipník nad Bečvou	57	S	N	PP	

Table 5. The rescue archaeological research on sites nos. 0133 and 0134.2.

* - various settlement pits, huts, ground plans of houses, aboveground post constructions, linear features - ditches, trenches, cart roads, etc.; ** - inhumation and cremation urnfield graves; burials in storage pits.

Key: S - settlement; C - cemetery/burial site; Pr - prehistory; Pa - Palaeolithic; N - Neolithic; E - Eneolithic; B - Bronze Age; EBA - Early Bronze Age; MBA - Middle Bronze Age; LBA - Late Bronze Age; FBA - Final Bronze Age; H - Hallstatt period; L - La Tène period; R - Roman period; MP - Migration Period; MHP - Middle Hillfort period; LHP - Late Hillfort period; S - Slavonic period; MA - Middle Ages; HMA - High Middle Ages; MoA - Modern Age; LBK - Linear Pottery Culture (EarlyN); SOW - Stroke-Ornamented Ware Culture (MidN); MPW - Moravian Painted Ware Culture (LateN); FnB - Funnel-necked Beaker Culture (EarlyE); ChaW - Channelled Ware Culture (MidE); BB - Bell Beaker Culture (LateE); CW - Corded Ware Culture (LateE); PrÚ - Proto-Únětice Culture (LateE); GA - Globular Amphora Culture (LateE); Ú - Únětice Culture (EBA); VG - Věteřov Group (EBA); CDT - Central Danubian Tumulus Culture (MBA); Ve - Velatice Culture (LBA); HpLU - Hallstatt phase of the Lusatian Urnfield Culture (H); LU - Lusatian Urnfield Culture; EMV - Extinct medieval village.

Construction site	Cadastral district (site)	Structure	Number of features exposed	Dating
0133	Topolany	S	92'	N(MPW);E(ChaW,BB); B(CDT,Ve); MHP
	Rybníček-Hoštica	C	7(?)	E(PrÚ); MHP
		S	204'	B(Ú); MP
	Ivanovice na Hané 1	C	83"	E(CW,BB); B(Ú); L&LtBA;
		S	99	L; MP
	Ivanovice na Hané 2	C	2	E(FnB,BB);
		S	90	B(Ú,CDT,Ve)
	Těšice - Tištin	C	25	Impossible to categorize
		S	59'	E(epilengyel,FnB);EBA;MBA
	Nezamyslice	S	12'	E(CW); B(CDT)
0134.2	Kroměříž 1	C	-	E(BB); EBA
		S	-	Pr; N(MPW); MoA
	Hulín 2	C	-	MP; MHP
		S	-	MoA
		C	-	E(CW); LHP
		S	-	

Hence the survey (Dluhonice 1 and 2; Přerov-North) could detect an overall intensive settlement from the prehistory up to the Modern Age, which had been recorded in the TAS (Peška 2002), though it is of a larger area than it had been previously assumed.

On the Křenovice cadastral district, "Hradisko" track, nearby the D1 permanent claim (site no. 0134.1), aerial reconnaissance recorded an elevated fortified settlement, which had also been observed before (the Final Bronze Age and Hallstatt period, finds from the Hillfort period), of an oval ground plan (see photo 3). Pursuant to the magnetometric survey of 2003 (fig. 9; Hašek/Peška/Tomešek 2004) a less distinct ditch, of approx. 4-5 m in width, was detected, delineating the area of the actual hillfort. Occurrence of positive T_z anomalies indicate rather intensive settlement inside the area.

Another sign of a ring feature was also observed south of the hillfort (assumed width of approx. 3-4 m). Local inhomogeneities are also expected in this sector.

The D47 motorway: Lipník nad Bečvou - CZ/PL border

In 2002 the D47 construction was launched and its individual sections are currently under various stages of preparation. Its southwestern tip touches the D1 from Vyškov to Lipník nad Bečvou and the present R35 from Křelov to Lipník nad Bečvou. The motorway of 80,156 km (see fig. 1) in length has been divided into eight construction sites (see table 6): no. 4704 Lipník nad Bečvou - Bělotín; no. 4705 Bělotín - Hladké Životice; no. 4706 Hladké Životice - Bílovec; no. 4707 Bílovec - Ostrava, Rudná; no. 47082.2 Ostrava, Rudná - Hrušov; no. 470911 Hrušov - Bohumín; no. 470912 Hrušov - Bohumín and no. 47092 Bohumín - CZ/PL border. 13 flyovers have been designed along its route (Lipník nad Bečvou-Bohuslávky,

Table 6. Archaeological description of sectors surveyed on the D47 motorway route from Lipník nad Bečvou to the CZ/PL border (for key see table 5).

Construction site	Cadastral district (site)	No.	Structure acc. to TAS	Dating	Prospection results	Notes
D 47 4704	Loučka 1	1	S	N	PP	A
	2	2	S-AR	N, EMV	N	
	3	3	S	N, EMV	N	
	4	4	S	MoA	PP	
	5	5			N	A
	Jezernice	6			N	
	Podhoří 1	7	S,C-AR	N,E,B	PP	A
	2	8	S,C	N,E,B	N	
	3	9			N	
	4	10	S	EMV	PP?	
	5	11	S	EMV	PP?	A
	6	12	S	EMV	N	
	Milenov	13			PP?,N	
	Hrabůvka	14			N	
	Velká 1	15	S-AR	Pa,N,E	N	
	2	16	S	E	N	
	3	17	S	N, EMV	PP?	
	4	18	S	E	N	
	5	19	S	N, EMV	PP?	
	6	20			PP?,N	
	Střítež	21			PP?,N	
	Bělotín 1	22	S	Pa,B	PP?,N	
D 47 4705	2	23	S	MA,MoA	PP?,N	
	3	24	S-AR	MoA	PP?	
	Hynčice u Vrážného	25	S-AR	MA,MoA	PP?,N	
	Mankovice	26	S-AR	MA,MoA	PP?	
D 47 4706	Hladé Životice	27	S-AR	MA,MoA	PP?	
	Kujavy	28	S	MoA	PP?	
	Pustějov,Kujavy	28	S-AR	MoA	PP	
	Velké Albrechtice	30	S-AR	MoA	PP	
D 47 4707	Bravantice 1	31	S	MA,MoA	PP?	A
	2	32	S-AR	MA,MoA	PP?	
	3	33	S-AR	N,E,MA	N	
	4	34	S	MoA	PP?,N	
	5	35	S-AR	Pr,MA,MoA	PP	
	Josefovce	36	N-AR	Pa,E	PP?	
	Janovice	37			PP?	
	Olbramovice	38	N,S-AR	N,E	PP?,N	
	Klimkovice 1	39	S-AR	MA,MoA	PP?	
	2	40	N	E	PP	
	3	41	N	E	P	
	Polanka nad Odrou 1	42	N,S	Pa,MA	N	
	2	43	S-AR	-	PP	
D 47 4709.1 site 2	Antošovice 1	44	S-AR	E	PP?	
	2	45	S-AR	E	N	
	3	46	S-AR	E	PP?,N	
	Bohumín 1	47	S	N,LU	PP	
	2	48	S	N	P	

Table 7. Rescue archaeological research on construction sites nos.4704 and 4707.

* site under investigation, data are being processed (for key see table 5).

Construction site	Cadastral district (site)	Structure	Number of features exposed	Dating
4704	Loučka 1	S	900	N(LBK)
	Loučka 4	C		-
	Podhoří 1	S	*	N(LBK)
	Velká u Hranic 5	S	*	H(HpLU) Pr
4707	Klimkovice 3	S	*	H(HpLU)

Hranice, Běloutín, Mankovice, Hladké Životice, Bučovice, Bravantice, Klímkovice, Rudná, Severní spoj, Místecká, Vrbice and Bohumín) as well as two administration and service centres and two rest areas (Vrážné and Antošovice).

Based on the compiled TASs (Kouřil 1999a; Pavelčík 2002; Peška/Drechsler 1997; Peška 2002; Stabrava 2002), the motorway will disturb about 40 positive sites that will be prior to or during the actual construction of individual stages gradually examined by rescue archaeological research.

The entire 80 km-long route was surveyed by means of aerial reconnaissance (Bálek 2000; Stabrava 2002). In 2002-2003 geophysical prospection surveyed 48 sectors (fig. 10) of total area of 303.9 ha, which were measured with the use of magnetometric techniques and later verified by pedological probing (see table 6; fig. 10). The collected data clearly showed that of the generally dispersed and non-continuous settlement only two sectors were anomalous with a higher degree of probability of finding an archaeological feature. Eight sectors were partially anomalous with a lower degree of probability of finding an archaeological feature or detection of an edge of a settlement, and 38 sectors were negative.

On five of the sectors given in table 6 archaeological excavations are currently conducted by *The Archaeological Centre of Olomouc*: four sites on construction site no. 4704 (Loučka 1, 4; Podhoří 1; Velká u Hranic 5) and one research on site no. 4707 (Klímkovice 3). For summary of current results see table 7.

As provided in table 7 the excavations have ascertained mostly prehistoric settlement cultures and also one burial site (Loučka 1), represented by smaller buried features, fills of which were formed by a cultural layer of mostly dark brown or almost grey brown colour with occasional occurrence of pieces of charcoal and daub of a higher degree of magnetic susceptibility (photos 11-13). Prospection results of the currently investigated settlement of the Hallstatt phase of the Lusatian Urnfield Culture in the Klímkovice 3 cadastral district are given in fig. 11.

Other - mostly partially anomalous - areas shown in table 6 depict possible signs of archaeological structures; the chance of their pedological probing is, however, rather low as the colour of the assumed

Building	Total length of the route		The sectors surveyed		Sizes of the examined areas	
	km	%	number	%	ha	%
D 1	66,90	21,5	60	33,0	331,05	32,6
D 47	80,15	25,8	48	26,4	303,90	29,8
R 35	35,62	11,5	42	23,1	274,20	26,9
R 49	54,00	17,4	18	9,9	65,60	6,4
R 55	73,80	23,8	14	7,6	44,25	4,3
Σ	310,47	100,0	182	100,0	1019	100,0

Building	Sizes of the examined areas		Pedological wells		Samples	
	ha	%	number	%	number	%
D 1	331,05	32,6	3554	30,3	3617	33,9
D 47	303,90	29,8	3721	31,6	4766	44,7
R 35	274,20	26,9	2947	25,1	504	4,8
R 49	65,60	6,4	1053	9,0	1599	15,0
R 55	44,25	4,3	464	4,0	168	1,6
Σ	1019	100,0	11739	100,0	10654	100,0

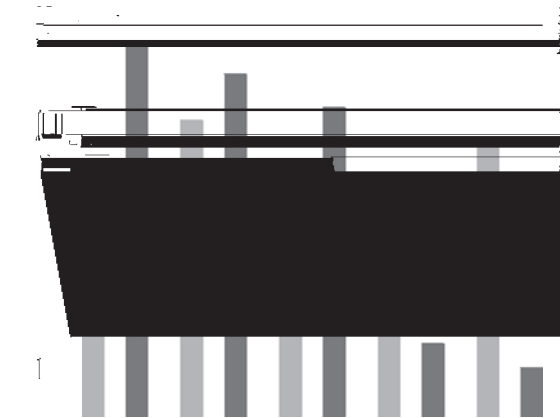

Fig. 3. Surveyed areas and their sizes on individual construction projects (the D1, D47, R35, R49, R55). 1 - total length; 2 - surveyed sectors; 3 - area size.

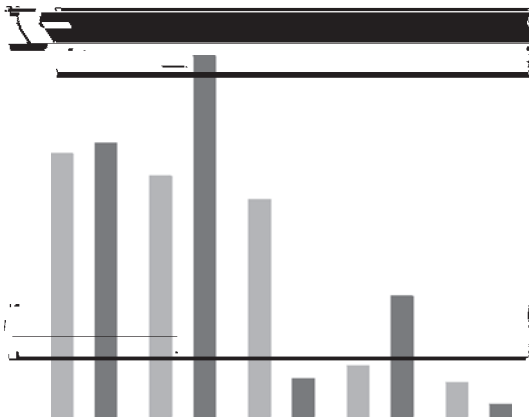

Fig. 4. Distribution of probes and the number of collected soil samples on the D1, D47, R35, R49 and R55. 1 - the size of surveyed areas; 2 - the number of probes; 3 - collected samples.

cultural layer in the fill is almost the same as of the surroundings, only accompanied with higher κ values. Due to lower accumulation of anomalies in the magnetic field on individual sectors, it can also be assumed in a number of cases that actual sites lie outside the designated motorway route or are simply missing. Measured anomalous values thus only describe geological situation of the area surveyed.

Besides the aforesaid Klimkovice 3 site, another exception is the Bohumín flyover (fig. 12). 18.2% of total 306 probes were archaeologically positive with a higher probability degree. They are mainly buried features with dimensions varying between 2 x 2 m and 8 x 4 m. The fill comprises a dark cultural layer of a higher degree of magnetic susceptibility. Higher concentration of possible settlements is assumed in the direction from the south to the west, or from the SSW to the NNE. In wider surroundings of the flyover prospection detected a prehistoric settlement of a larger area and lower density of features, which probably extends further to the southwest and also outside the area surveyed.

On the Klimkovice area (see fig. 11) exceeding 4 ha, about 300 Hallstatt features were investigated. Besides typical pits, about 8 ground plans of aboveground - most probably economic - post structures were discovered. Apart from typical pottery, also a loom weight, spindle whorls and smoky quartz were excavated. The site setting (daub blocks) indicates that a part of the settlement could have been damaged by a fire.

Note: As a result of fierce fighting at the end of the WWII, a pyrotechnical survey is conducted on the D47 route together with archaeogeophysical prospection in order to secure safe subsequent construction stripping works. So far, several drop bombs and a series of bombshells have been found and destroyed.

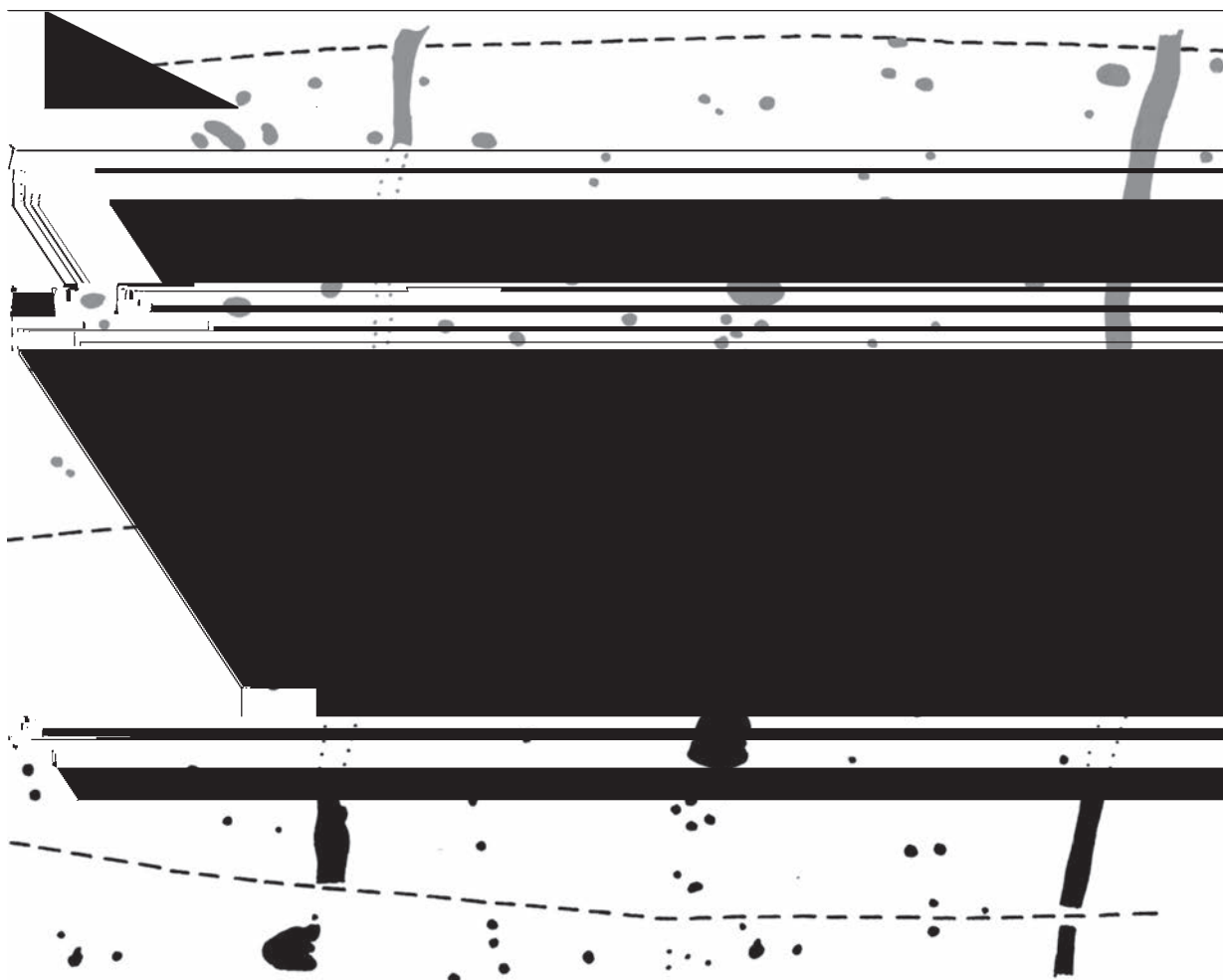

Fig. 6. Tištín, "Díly za dědinou" track. Comparison of results of prospecting techniques and archaeological research. Key: 1 - interpreted inhomogeneities; 2 - features excavated during the research.

The R 35 speed road: Křelov - Lipník nad Bečvou

The R35 speed road from Hradec Králové to Lipník nad Bečvou (fig. 1) is an intrastate road, connecting the D11 and D47 motorways. Its construction of total length of 35.6 km (see fig. 3) launched in 1993 has been one of the largest investment schemes in Moravia in past few years (Hašek/Peška/Vitula 1999, 208). So far, three sections have been finished and opened: Slavonín - Přáslavice (site no. 3509), Přáslavice - Velký Újezd (site no. 3510) and Velký Újezd - Lipník nad Bečvou (site no. 3511). Site no. 3509 links with site no. 3508 from Křelov to Slavonín is currently under survey and archaeological investigation. The construction project includes nine flyovers (Křelov, Olomouc-West, Slavonín, Nemilany, Holice, Přáslavice, Kocourovce, Velký Újezd and Lipník nad Bečvou-Bohuslávky) and three rest areas (Nemilany, Daskabáty and Velký Újezd). One administration and service centre has been built by Kocourovce.

The TASs (Geisler/Bálek/Kundera 1993; Bláha/Peška 1994; Kalábek/Peška 1995) have located about 21 possible archaeological sites on the road route (table 8).

Between 1994 and 200, geophysical prospection was conducted on 42 sectors of total area of 274.2 ha (fig. 13), whereof 17 were verified by rescue archaeological research conducted by *The Archaeological Centre of Olomouc* (table 9).

Five segments with a higher degree of probability of finding an archaeological feature (Křelov 1 and 2, Řepčín 3 and 4) and four partially anomalous sites on construction site no. 3508 have not yet been archaeologically investigated or they are becoming subject of present excavations (photos 14-16). In total, 18 sites were negative with regard to detection of archaeological features (see table 8).

Table 8. Archaeological description of sectors surveyed on the R35 route from Křelov to Lipník nad Bečvou.

Construction site	Cadastral district (site)	No.	Structure acc. to TAS	Dating	Prospection results	Notes
R 35 3508	Křelov 1	1			P	
	2	2	S-AR	-	P	
	Řepčín 1	3	S,C		P	A
	2	4			PP?	
	3	5	S-AR	N,B,L,R	P-PP	
	4	6			P	
	Neředín	7	S-AR	-	PP?	
	Hněvotín	8	S-AR	-	PP?,N	
	Slavonín	9	S	Pr	P	A
R 35 3509	Slavonín 2	10			P	A
	Nemilany 1,2	11	AR		P	A
	3	12	AR	S-AR	P	A
	4	13	S,C-AR	N,B	P	A
	5	14	S	L	N	
	6	15	S	Pr,MA-AR	N	
	Holice 1	16	S	N,MA	N	
	2	17	S	Pr	N	
	3	18			N	
	Velký Týnec 1	19			N	
	2	20	S-AR	N,MA	P	A
	3	21			P	A
	4	22	S	Pr	PP	
	Svéšedlice 1	23			PP?	
	2	25	S,C	Pr	P	A
R 35 3510	Svéšedlice 3	24			PP	
	Přáslavice 1	26	S-AR	B	P	A
	2	27			P	A
	Přáslavice 3	28			P	A
	Daskabáty 1	29	S	B,H, EMV	N	small castle-P
	2	30			N	
	3	31			N	
	Velký Újezd 1	32	S	EMV	N	small castle-P
R 35 3511	Velký Újezd 2	33			N	
	Dolní Újezd 1	34	S	Pr?	N	
	2	35			N	
	3	36	S-AR	N,H	P	A
	4	37			P	A
	Bohuslávky 1	38			P	A
	2	39			N	
	Lipník nad Bečvou 1	40	S	EMV	P	A
	2	41	S	EMV	P	A

As provided in table 9, the archaeological research on all three currently opened road sections have mostly detected - based on data obtained by aerial reconnaissance and the geophysical survey - settlement areas and occasional burial sites (Slavonín, Nemilany, Velký Týnec, Přáslavice, Dolní Újezd and Bohuslávky) from the Neolithic, Eneolithic, the Bronze Age, the Hallstatt period and the Middle and Late Hillfort Period. They were mainly buried pits of different character and sizes, aboveground features, and cremation as well as inhumation graves (*Hašek/Peška/Vitula 1999, 225*) mostly filled with a dark cultural and filling layer with content providing varied information of uneven importance, containing mostly pieces of pottery, daub, charcoal, and slag, etc. The majority of detected sites appeared in the geophysical survey due to a higher degree of magnetic susceptibility, which was rather distinct. It was a relatively intensive settlement of all surveyed areas located on the route of the road and its immediate proximity. As an example, results of prospection and research on sites Slavonín 2 (fig. 14) and Nemilany 3 and 4 (fig. 15) are given.

Based on results of archaeogeophysical prospection, the Slavonín flyover had been assumed to be a very positive archaeological site. The entire area southeast of the E462 road nearby a closed observatory showed - based on pedological probing - a higher number of buried features: settlements, burial sites as well as a linear structure - a ditch-shaped feature (see fig. 14). Lower settlement intensity had been expected northwest of the road. On the site of approx. 25 ha 138 settlement features were investigated as well as 74 inhumation or cremation graves (*Kalábek 2001*). The oldest settlement horizon dates back to the beginning of the Neolithic and belongs to the LBK Culture. A ground plan of a house of aboveground post construction with dimensions of 4.5 x 7.5 m, surrounded by construction pits, was excavated. Another settlement is indicated by finds of early Eneolithic pottery in storage pits. They were ascribed to the MPW Culture. An interesting horizon dates back to the Eneolithic and belongs to the GA Culture. It is a settlement comprising about 20 pits with finds of typically decorated pottery with several shards showing traces of red encrustation. The last datable prehistoric settlement dates back to the Late Bronze Age and belongs to the LU Culture (photos 17 and 18).

Table 9. Rescue archaeological research on sites nos. 3509, 3510 and 3511.

Construction site	Cadastral district (site)	Structure	Number of features exposed	Dating
3508	Řepčín 1	S,C	1200	E(CW), B (LU)
3509	Slavonín 1,2	S	-	N(LBK);E(MPW;FnB;GA;CW);B(LU);L; MA
	Nemilany 1,2	C	83	E(CW)
		S	188	Pr
	Nemilany 3,4	C	74	E(CW)
		S	168	N(MPW);E(FnB;BB);B(VG);S; E(CW);MHP
	Velký Týnec 2 +Velký Týnec 3	C	64	
		S	300	E(FnB)
		C	8	E(CW)
3510	Přáslavice 1	S	115	B(LU); L
	Přáslavice 2		1694	E(FnB);B(CDT,LU);H(HpLU);L; MA
	Přáslavice 3	S	106	E(CW), MHP
		C	517	N(LBK,MPW); E; L
3511	Dolní Újezd 3	S	1065	B(LU); H
	Dolní Újezd 4 Bohuslávky 1	C	3	H
		S	152	N;E
		S	1412	N(LBK); E(BB)
	Lipník nad Bečvou 1,2	C	2	
		S	19	L

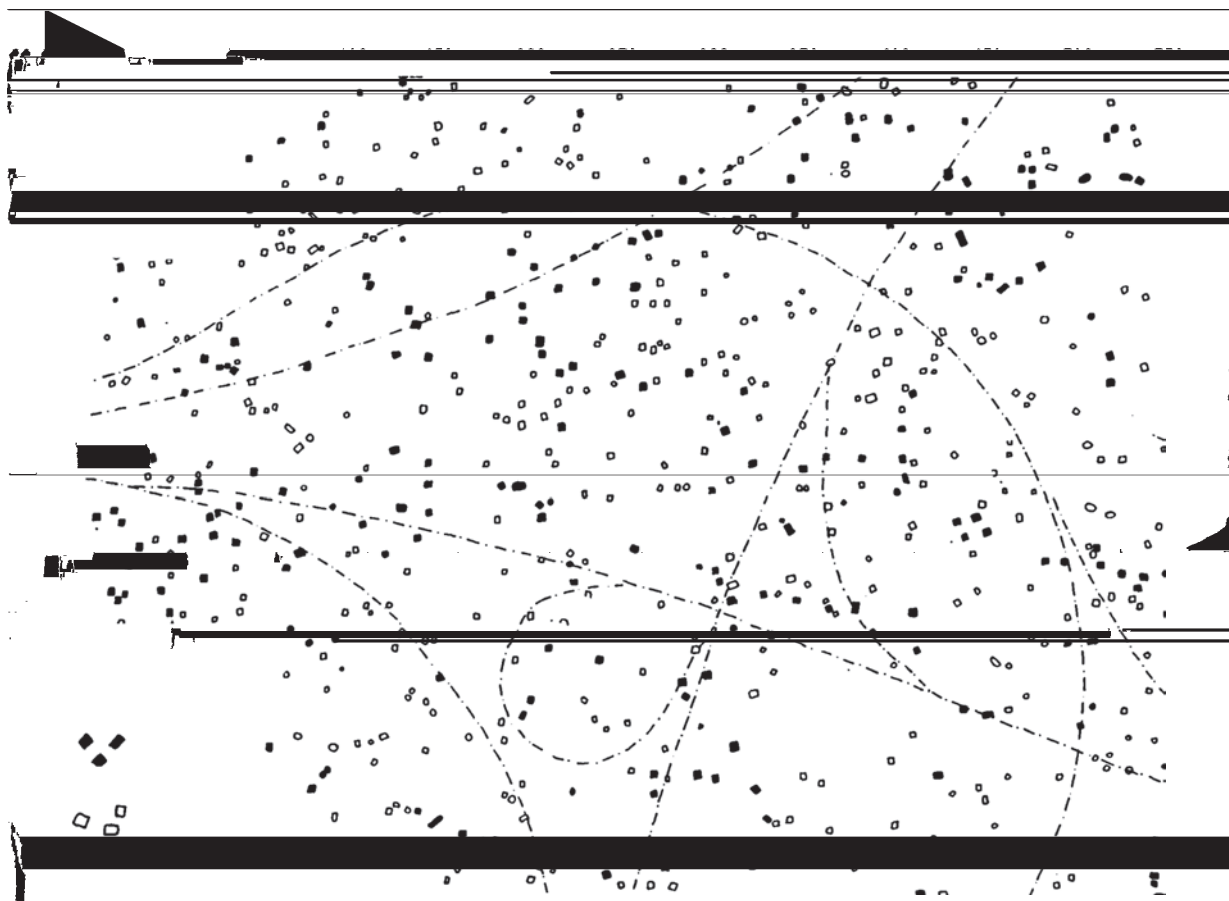

Fig. 7. Hulin flyover - prospection results on the surveyed territory. Key: 1 - inhomogeneities (buried features) ascertained by prospection with a higher degree of probability; 2 - inhomogeneities (buried features) ascertained by prospection with a lower degree of probability.

The investigated burial sites comprised three time horizons. The first falls into the end of the Eneolithic and belongs to the CW Culture. 11 inhumation graves were oriented north-south (or south-north), containing poorly preserved skeletons mostly lying on left side and a number of ceramic vessels and metal ornaments. The burial site was dominated by a most likely symbolic grave where a golden ornament was found. The second burial site dates back to the turn of the Hallstatt and La Tène periods. Cremation burials - preserved in a form of burnt-out bones laid into a small shallow pit - are considered to be chronologically older (Bém 2001, 17). Besides simple cremation burials, four square ditch-shaped features were found with dimensions of 10 x 10 m and the main axis oriented north-south. A child's grave enclosed with one of the ditches contained an iron fibula, buckle, two round bronze bracelets or ankle bands. An 11th century Slavonic burial site (the Late Hillfort period) represented an integral and fully investigated group of about 66 inhumation graves.

On sites Nemilany 3 and 4, "Na kopci" and "Kapitulní" tracks (see fig. 15), the entire surveyed area was assessed as archeologically positive with a higher degree of probability, owing to pedological verification of a larger number of equally distributed positive isometric T_z anomalies. Prospection ascertained a probably unbroken settlement with signs of grave pits, only with occasional local decreases in its intensity.

During rescue archaeological research on the area of approx. 7 ha 168 settlement features dating back to the Neolithic (MPW Culture), the Eneolithic (the FnB and BB Cultures) and sporadically to the Early Bronze Age (VG) were investigated. The youngest time horizon belonged to the Slavonic settlement (the 10th century; photo 19). Besides settlement features, eight Neolithic graves (the CW Culture) and other 56 graves from the Slavonic Middle Hillfort period (the 9th century) were excavated (Hašek/Peška/Vitula 1999, 220, 221).

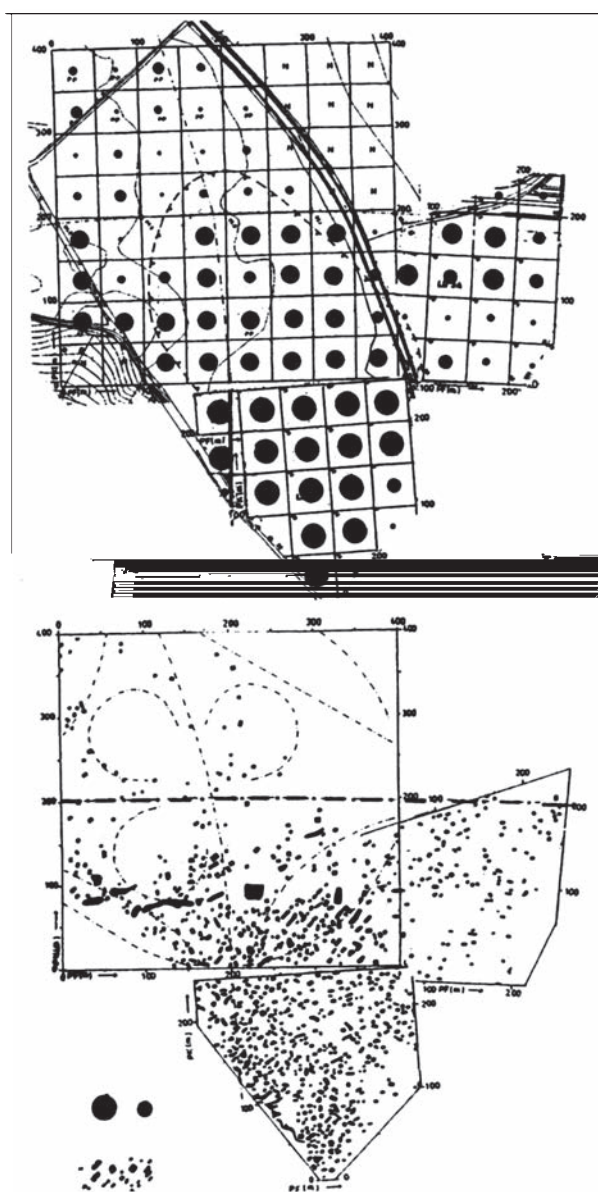

Fig. 8. Přerov-North flyover: a positive archaeological site based on the geophysical survey. Key: 1 - spatial distribution of T_z anomalies; 2 - inhomogeneities ascertained by prospection with a higher degree of probability.

The road construction could also disturb two medieval features in its vicinity on the cadastral district of Daskabáty (site no. 3510) - "Kopeč" and "Zámčisko". Hence prospection was also conducted there in order to specify their extent and ground plans.

The investigated site of the "Kopeč" small castle (13th-15th century) lies on the "Slaný" track northwest of the village of Daskabáty. By means of DEMP techniques and vertical gradients of the magnetic field (fig. 16) on an area of about 100 x 40 m, the location and total area of the feature was plotted on the map as well as the assumed spatial arrangement of individual construction elements.

It is an area of an approximately oval character with a ring ditch separating the area into two parts of different sizes: a larger area of the actual castle on the west and a smaller part in front of the castle on the east. The castle area most likely comprises remains of two or three buildings characterized by lower conductivity and positive T_z anomalies. The most distinct is the assumed central residential building (stone structure, daub block?) on the eastern edge of the investigated area, which is adjoined by another probably smaller feature. On the northern edge another building or a stone wall enclosing the entire area of about 40 x 20 m was probably built (Hašek 1999, 70).

In the smaller area in front of the castle of about 25 x 15 m only one larger positive T_z anomaly and an area of lower conductivity were detected (see fig. 16). It can also be - similar to the castle area - a sign of a destruction stone layer, possibly with burnt-out stones and clays from several smaller aboveground features (Hašek/Kovárník 1996, 70; Hašek/Unger 2002, 33).

Both areas are enclosed and approx. in the north-southerly direction divided by a ditch of about 6-8 m in width. However, a slight distortion of its dimensions due to later terrain works should be taken into account. An area along the eastern edge of the space in front of the castle has been interpreted as a path into the investigated feature.

Similarly, in the wider area of the medieval fortlet

"Zámčisko" ("Alt Schloss") located northwest of the Daskabáty village, a magnetometric survey as well as the DEMP were conducted. One of the prospection objectives was to check its spatial setting.

Results of the geophysical survey on the area of 90 x 50 m (fig. 17) in combination with the terrain morphology showed possible arrangement of construction elements distributed on a lower earth bank.

A central - probably tower-shaped - residential building of a slightly asymmetric ground plan and interpreted dimensions of about 10 x 10 m can be assumed as well as two or three other features of 10 x 6 m and 7 x 5 m on the south-eastern edge of the area. The structures could have been built of wood and destroyed by fire (daub block), or they were made of stone (destruction layer?), or combination of both construction materials, which is also indicated by data collected by both techniques used (see fig. 17).

Along the circumference a smaller and shallow ditch can be interpreted (the mean length of approx. 14 m, width 3-3.5 m), which is, however, not very distinct in the terrain relief. An external, rather sharp and distinct in the terrain, ditch has the mean length of 28 m and width of 4-6 m. Its greater depth and width can be assumed at the western edge of the surveyed area (see fig. 17). Features of both the external

and inside earth bank appeared almost around the entire circumference as indicated by positive linear T_z anomalies and lower ρ_z values. The inside bank could also have been affected - besides the earthwork itself - by a daub block (Hašek 1999, 71; Hašek/Unger 2002, 33).

The R49 speed road: Hulín - Fryšták - CZ/SK border

In near future, preparation and excavation works will be started on the designed R49 speed road in section Hulín - Fryšták (site no. 4901), followed by section Fryšták - CZ/SK border (sites nos. 4902-4905). Its total length is approximately 54 km (see fig. 1) and it connects to the D1 at the Hulín flyover, where it is also linked to the designed R55: Břeclav - Otrokovice - Hulín (fig. 18). On the area which has been surveyed four flyovers are located (Hulín, Holešov-West, Holešov-South and Fryšták) as well as one administration and service centre (Holešov).

In accordance with the TAS (Peška 2003), its major part contains archaeological finds. Based on various prospecting techniques, surface collection and aerial reconnaissance in particular, 18 possible sites were identified, which were also suggested for verification by means of geophysical survey and archaeological excavations.

Table 10. Archaeological description of sectors surveyed on the R49 route from Hulín to Fryšták.

Construction site	Cadastral district (site)	No.	Structure acc. to TAS	Dating	Prospection results	Notes
R 49 4901	Pravčice 1	1	S	N,E	PP	
	2	2	S	Pa	PP	
	3	3	S	N,L,MA	P	
	4	4	S	MoA	PP?,N	
	Třebětice 1	5	S	L	PP?,N	
	2	6	S	L	PP?	
	3	7	S		PP	
	4	8	S	L,MA	PP	
	Alexovice	9	S	E,B	PP?	
	Holešov	10	S,C	E,B,L	PP?,N	
	Zahnašovice 1	11	S	L	P	
	2	12	S-AR	Pr?	PP?	
	Martinice 1	13	S-AR		P	
	2	14	S-AR		PP	
	Žeranovice 1	15	S-AR	Pr,MA?	PP	
	2	16	S	N	PP	
	Fryšták,Dolní Ves 1	17	S-AR		PP?	
	2	18	S	N	PP	

The first section comprised 18 sectors of total area of 65.6 ha (site no. 4901), which were surveyed geophysically in 2004 (see table 10). Prospection results indicated that 3 areas are positive with regard to finding archaeological features (Pravčice 3, Zahnašovice 1 and Martinice 1), 8 are partially positive, and 7 are most likely archaeologically negative or only an edge of a settlement or a burial site could be detected (see fig. 18).

As shown in table 10, the surveyed area comprises archaeological features mainly typical for a multi-cultural settlement. Only the Holešov site showed signs of a prehistoric burial site. The fill of mostly buried features comprised mainly a dark cultural layer; in three cases - Žeranovice 2, Fryšták and Dolní Ves 1 and 2 - the probes yielded a brown fill of potential features. No archaeological excavations on this site have been conducted yet.

As an example of positive geophysical survey results, results of works on sites Pravčice 3 and Zahnašovice 1 are presented.

On the surveyed area of about 4 ha in the Pravčice 3 cadastral district, "Podsedky" and "Oflusy" tracks, out of total 132 almost equally distributed positive isometric T_z anomalies 75 were pedologically probed, whereof 30.7% (73.3%) of the probes were considered archaeologically positive with various degree

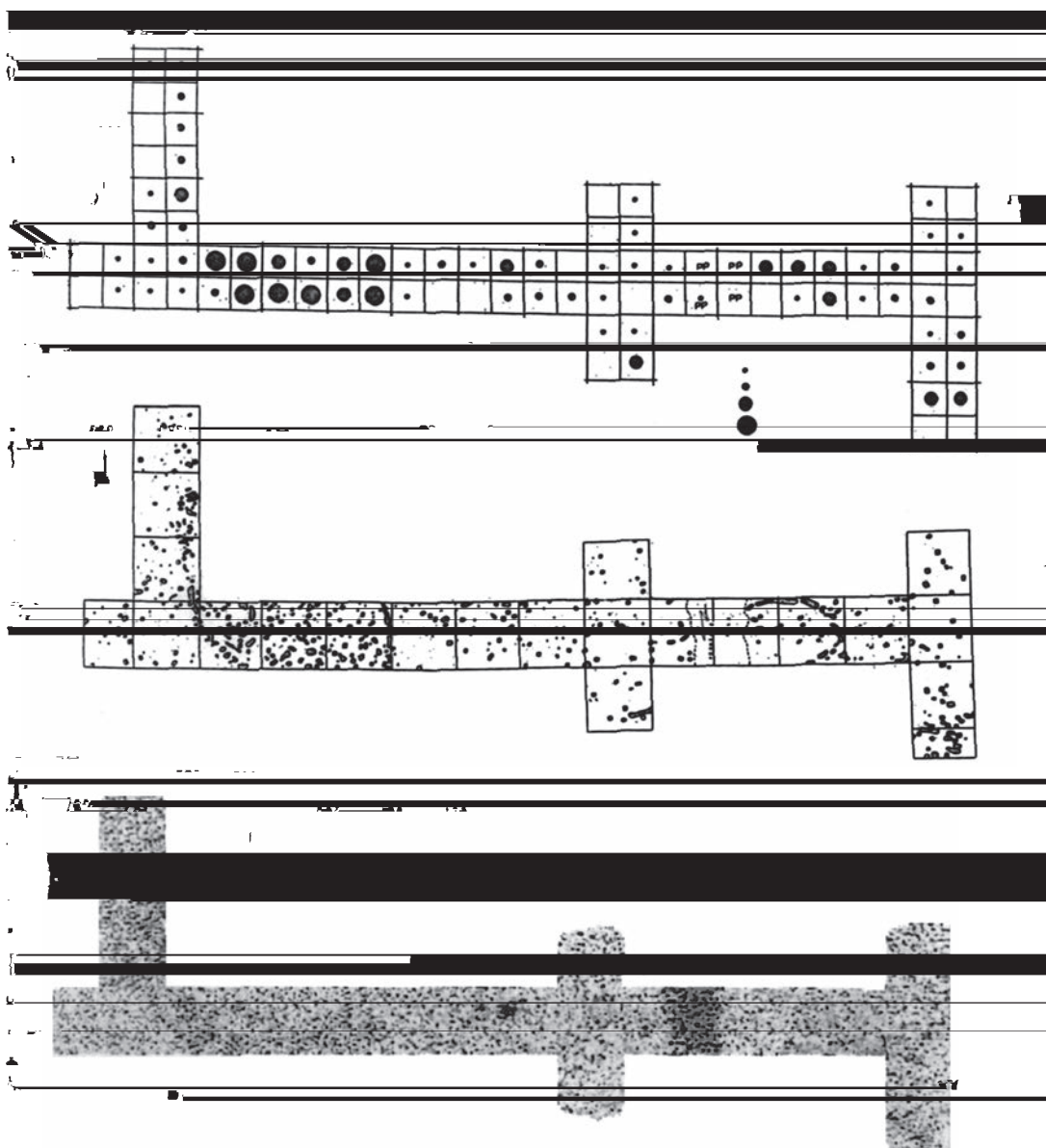

Fig. 9. Křenovice - hillfort. Final results of the geophysical survey in the wider area of the prehistoric fortified settlement. 1 - spatial distribution of T_z anomalies; 2 - interpreted inhomogeneities of isometric and linear character (A - main fortified area; B - partial fortified area); 3 - a shadow map of T_z anomalies.

of probability - the impact of buried or sometimes most likely aboveground settlement features of varied ground plan and sizes ranging between 3×3 m and 13×4 m, filled with black and brown cultural layer, sometimes > 0.9 m in thickness and of higher magnetic features, can be expected. Higher concentration of these assumed archaeological features was ascertained particularly in the central or southwestern part of the area along both sides of the Roštěnka stream and the right bank of the Rymice stream (see fig. 19).

Based on the TAS (see table 10), a prehistoric (Neolithic, La Tène) and medieval settlement can be expected, though of a area larger than as described in the work of J. Peška 2003. According to the data collected, the assumed settlement may continue further to the northwest and southeast.

On site Zahnašovice 1, on an area of 700×50 m, out of 72 positive isometric T_z anomalies of various degree 63 places were verified by means of pedological probes, whereof 22.2% may be considered anomalous, i. e. archaeologically positive with a higher degree of probability, and 46% comprising both degrees. Occurrence of a number of mostly smaller buried features of various ground plans and varied density and sizes (ranging

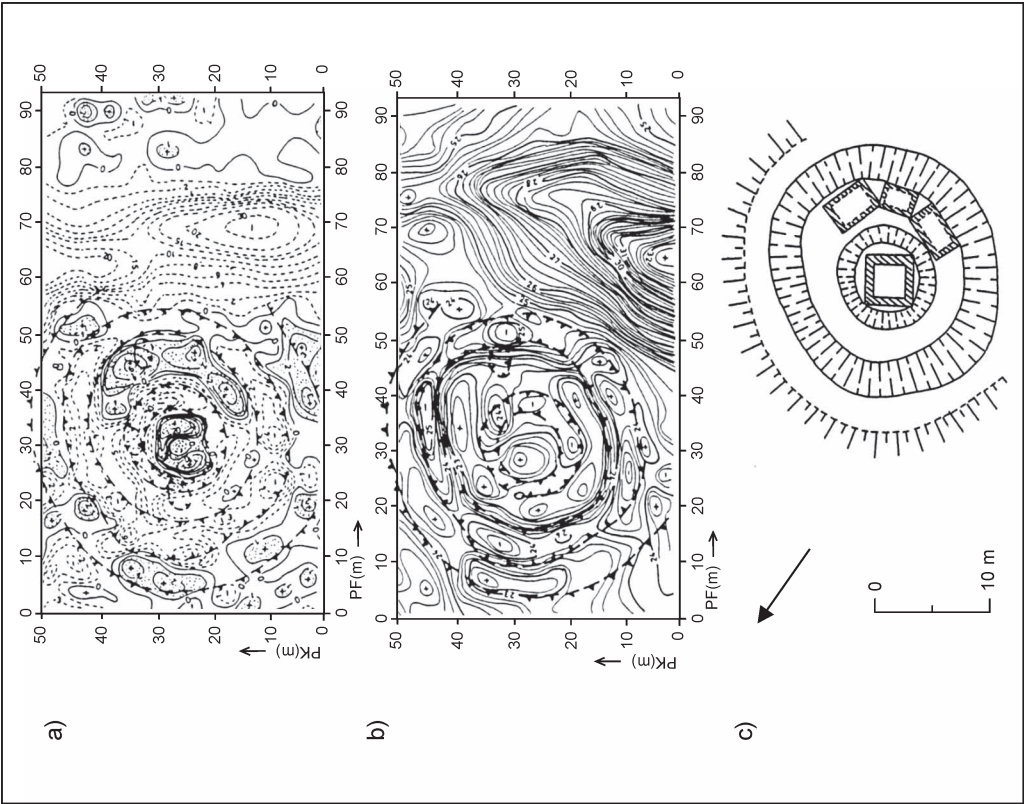

Fig. 17. Daskabáty "Zámčisko": the T_z isanomalie map (a), the map of ρ_z isolines (b) and assumed ground plan of the fortlet buildings.

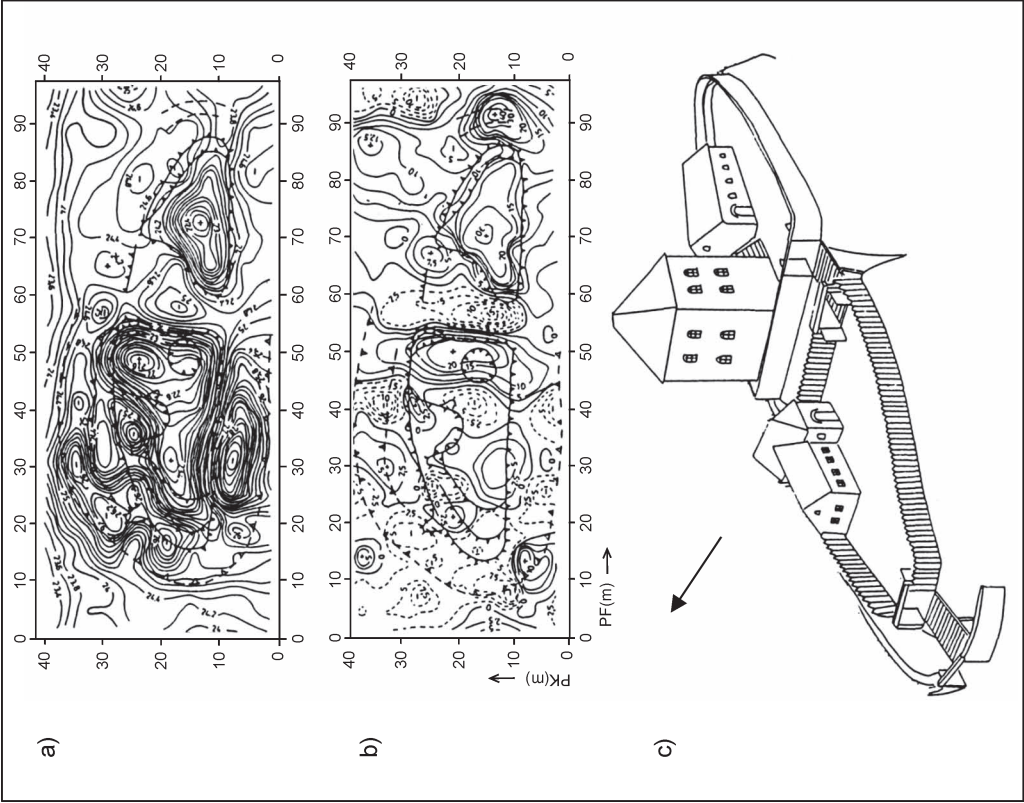

Fig. 16. Daskabáty - Slaný, "Kopec": the map of ρ_z isolines (a), the T_z isanomalie map (b), incl. interpretation of the feature's ground plan and its assumed reconstruction (author unknown).

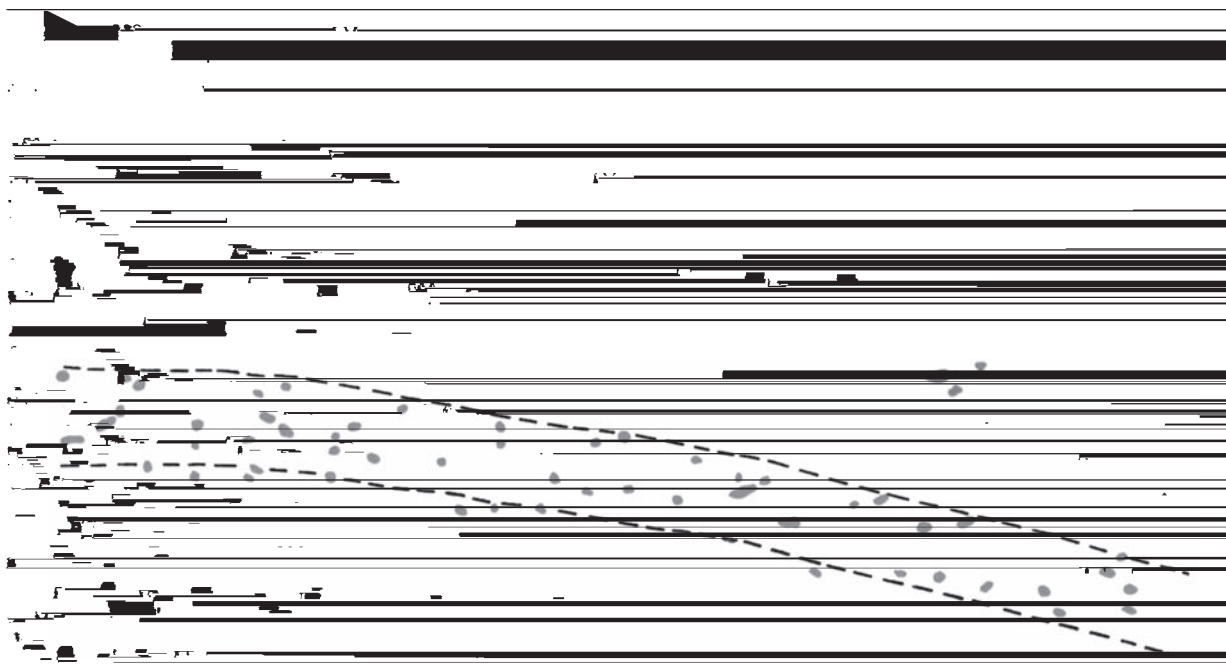

Fig. 20. Zahnašovice 1. Results of the geophysical survey of a positive archaeological site acc. to the TAS. Key: 1 - spatial distribution of T_z anomalies (> 3); 2 - inhomogeneities ascertained by prospection and verified by pedological probing.

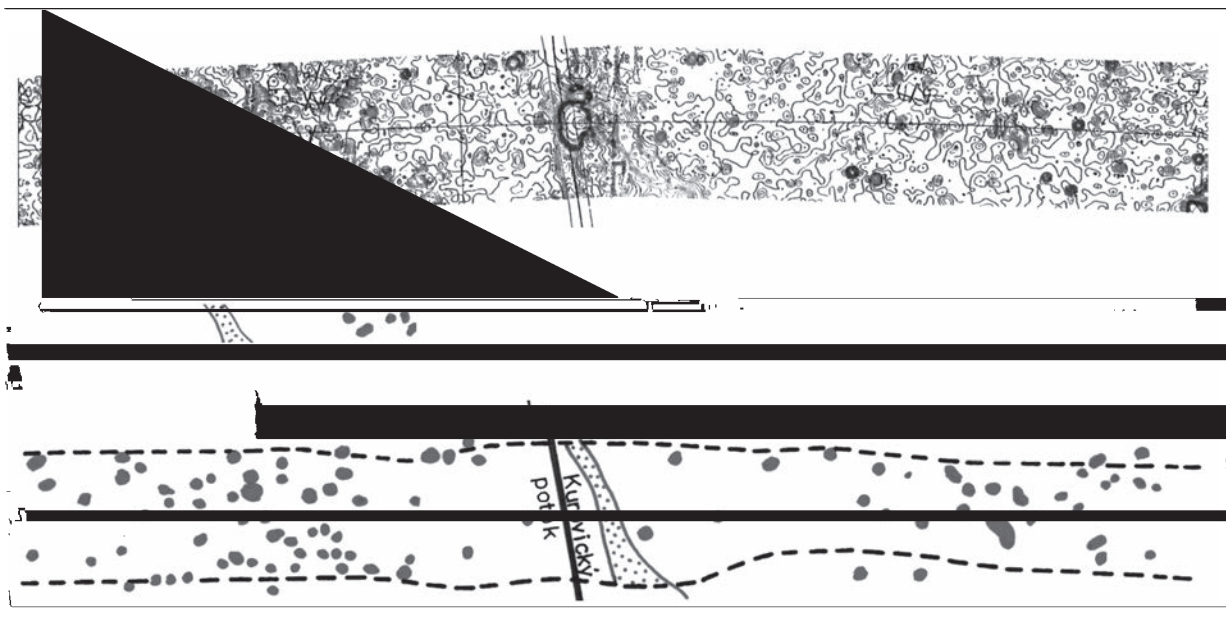

Fig. 21. Záhlinice 2, "Díly za křížem" track. A positive archaeological site based on results of non-destructive prospecting techniques. Key: 1 - the original course of the Kurovice stream; 2 - inhomogeneities ascertained by prospection and verified by pedological probing.

between 3.5 x 2.5 m and 13 x 3 m), filled with dark brown cultural layer, sporadically > 0.7 m in thickness and of higher magnetic susceptibility, is assumed. A higher concentration of these inhomogeneities was ascertained in the direction from the central area towards east-south-east (fig. 20).

It may be assumed that the La Tène settlement continues further in the northerly direction (see table 10). Based on prospection results, the site has a larger area - i. e. it extends further towards northeast and north - than it had been assumed from original data available.

The R55 speed road: Olomouc - Břeclav, section Otrokovice - Hulín

The designed linear construction project of the R55 speed road connects the D2 motorway in the south near Břeclav and the D1 motorway in the north near Hulín (see fig. 1). Its total assumed length is 73.8 km. Three flyovers are located along the Otrokovice - Hulín route (Otrokovice, Hulín-East, and Hulín) as well as one large rest area (Záhlinice).

The compiled TASs (Kalábek 1999; Kouřil 1999b; Kundera 1998) assume 12 possible archaeological sites on the route. Between 1999 and 2000 13 sectors of 44.25 ha were surveyed by means of aerial reconnaissance and geophysical survey, whereof three sites showed anomalies with regard to archaeological features (Záhlinice 2, Pravčice 2 and Hulín 9), two were partially anomalous (Záhlinice 1 and Tlumačov 4) and nine sectors were negative (see table 11; fig. 18). It is likely that the high absence of anomalies is due to a high screening level caused by a large number of courses of various engineering networks and other sources of artificial origin.

As provided in table 11, on the area of the designed road prehistoric settlement areas can be expected, mostly of multi-cultural character, only in a few cases accompanied by a medieval settlement (Tlumačov 2, Chrástany, Hulín 8, 9 and Pravčice 2).

As an example of positive application of prospecting techniques in different terrain conditions, results of works on site Záhlinice 2 are presented.

On the surveyed area of 800 x 60 m in the cadastral district of Záhlinice, "Díly za křížem" track, the geomagnetic field is affected - besides the screening courses of engineering networks - by a large number of local 3D T_z anomalies. Their overall and almost equal concentration around the area increases relatively in the south-north direction (fig. 21). Pedological probing of main anomalies (101 spots) ascertained 20.8% (40.6%) as probably archaeologically positive, particularly in the northern and southern part of the area.

The TASs suggest a Neolithic settlement (see table 11). It is assumed that the prospection detected a rather large settlement stretching along both sides of the original Kurovice stream, which had been detected by the geophysical survey.

Table 11. Archaeological description of sectors surveyed on the R55 route from Otrokovice to Hulín.

Construction site	Cadastral district (site)	No.	Structure acc. to TAS	Dating	Prospection results	Notes
R 55	Tlumačov 1	1	S	E,B,H	PP?	
	2	2	S	N,B,MA	PP?, N	
	3	3	S	E,L,R	PP?, N	
	4	4	S-AR	E,L,R	PP	
	5	5	S		N	
	Záhlinice 1	6	S	Pr?	PP	
	2	7	S-AR	N	P	
	Chrástany	8	S	MA	N	
	Hulín 7	9,10	S-AR	B,R	N	
	Hulín 8	11	S	N,E,B,MA	PP?,N	
	Hulín 9	12	S	N,E,B,MA	P	
	Pravčice 1	13	S	B,L	N	
	Pravčice 2	14	S	B,L,R, MA	P	

Despite higher magnetic field disturbances in the northern and central segments due to a number of courses of engineering networks, the surveyed area of Pravčice, "Vrbičné" track, of about 4.8 ha, detected a set of isometric T_z anomalies. 89 of them were verified by pedological probes whereof 49.4% (57.3%) are probably archaeological positive - a higher degree (applying both degrees). In particular, they are 3D buried features of different ground plans and thickness of the black and brown fill.

Higher settlement intensity can thus be expected in the centre and south of the surveyed area. A larger prehistoric (the Bronze Age, La Tène and the Roman period) and early medieval multi-cultural settlement area can be assumed particularly west of the Kostelec stream (see fig. 18).

CONCLUSION

Pursuant to the TASs of the routes of motorways (the D1 and D47) and speed roads (the R35, R49 and R55) and by means of a practical combination of various prospecting techniques, a number of new information has been collected, indicating a rather intensive settlement (the D1 and R35) as well as providing signs of only local archaeological structures (the D47 and R55; see table 12).

Table 12. The number of positive and negative sites as provided by prospection of individual linear construction projects in Moravia and by previous archaeological research.

Project	P	PP	N	A
D1	23	22	15	9
D 47	2	8	38	5
R 35	20	4	18	17
R 49	3	8	7	-
R 55	3	2	9	-
Σ	51	44	87	31

Out of total of 182 investigated sectors 28% were anomalous with regard to archaeological finds (a higher probability degree of occurrence of archaeological features), 24.2% were partially anomalous (a lower degree of probability) and 47.8% were archaeologically negative. Pursuant to prospection, 32.6% of positive areas have been verified by archaeological research (see table 12).

The results have thus revealed that the Vyškov Gate, Litenčice Hills and a major part of the Upper Moravian Graben belong to areas with higher concentration of prehistoric and early medieval archaeological structures (settlements and burial sites). On the other hand, the Moravian Gate and the Ostrava Basin along the motorway showed non-continuous or sporadic settlement or its total absence. The number and extent of settlement areas decreases rapidly in the direction from the Upper Moravian Graben eastwards towards the belt of the flysch Carpathians.

To conclude, it may be stated that a relatively optimal solution to the issue of the preliminary and rescue archaeological research on the routes of the linear construction projects in Moravia can be achieved - based on our previous experience - by means of a four-level system of works logically interrelated:

TASs → aerial reconnaissance → geophysical and pedological survey → archaeological research.

BIBLIOGRAPHY

- Bálek 2000* M. Bálek: Dálnice D 47 Lipník nad Bečvou - Ostrava - Státní hranice ČR/Polsko. Manuscript (ÚAPP Brno). Brno 2000.
- Bálek 2003* M. Bálek (Ed.): Předběžné výsledky I. etapy záchranného archeologického výzkumu v trase dálnice D1 Vyškov - Mořice. Přehled Výzkumů 44, 2003, 137-150.
- Bém 2001* M. Bém (Ed.): Archeologické zrcadlení. Olomouc 2001.
- Berkovec, in print* T. Berkovec: Kroměříž (okr. Kroměříž). Přehled Výzkumů 46, in print (v tisku).
- Berkovec/Peška 2005* T. Berkovec/J. Peška: Starobronzová sídliště a pohřebiště v Hulíně - U Isidora. In: M. Bém/J. Peška (Ed.): Ročenka 2004. Olomouc 2005.
- Bláha/Peška 1994* J. Bláha/J. Peška: Přáslavice - Křelov (stavby 3508, 3509). Územní archeologická studie pro trasu dálnice D35. Manuscript (PÚ Olomouc). Olomouc 1994.
- Czudek 1973* T. Czudek (Ed.): Geomorfologické členění ČSR. Stud. Geogr. 23. Brno 1973.
- Dohnal 1988* V. Dohnal: Opevněná sídliště z doby popelnicových polí na Moravě. Stud. Muz. Kroměřížska 88. Kroměříž 1988.
- Geisler/Bálek/Kundera 1993* M. Geisler/M. Bálek/L. Kundera: Přáslavice - Lipník nad Bečvou (stavby 3510, 3511), územní archeologická studie pro trasu dálnice D35. Manuscript (PÚ Brno). Brno 1993.
- Hanák 2001* J. Hanák (Ed.): Závěrečná zpráva o podrobném geotechnickém průzkumu na dálnici D47, stavba 4707 Bílovec - Ostrava, Rudná. Manuscript (Geotest, a. s., Brno). Brno 1998.
- Hašek 1999* V. Hašek: Methodology of Geophysical Research Method in Archaeology. BAR Internat. Ser. 769. Oxford 1999.
- Hašek/Kovárník 1996* V. Hašek/J. Kovárník: Geofyzika v moravské středověké archeologii. Muz. a Vlastivěd. Práce 34/2, 1996, 65-88.
- Hašek/Kovárník 2001* V. Hašek/J. Kovárník: Letecká a archeogeofyzikální prospekce na trase dálnice D1 Vyškov - Hulín - Říkovice. Ve Službách Arch. 2, 2001, 71-85.
- Hašek/Kovárník/Ondra 2004* V. Hašek/J. Kovárník/K. Ondra: Nedestruktivní metody prospekce na trase dálnice D1, stavba 0136 Říkovice - Přerov. Ve Službách Arch. 5, 2004, 93-103.
- Hašek/Peška/Tomešek 2004* V. Hašek/J. Peška/J. Tomešek: Zpráva o archeogeofyzikální prospekci na akci Křenovice „Hradisko“, okr. Přerov. Manuscript (Geodril, s. r. o., Brno). Brno 2004.
- Hašek/Peška/Vitula 1999* V. Hašek/J. Peška/P. Vitula: Geofyzikální prospekce a archeologický výzkum na trase rychlostí komunikace R35 Křelov - Lipník nad Bečvou. Přehled Výzkumů 41, 1999, 208-231.
- Hašek/Unger 2002* V. Hašek/J. Unger: Geophysikalische Prospektion und archäologische Untersuchung von mittelalterlichen Befestigten Siedlungen in Mähren. Beitr. Mittelalterarch. Österreich 18, 2002, 21-43.
- Kalábek 1999* M. Kalábek: Územní archeologická studie pro stavbu 0135 dálnice D1 Hulín - Říkovice. Manuscript (AC VM Olomouc). Olomouc 1999.
- Kalábek 2001* M. Kalábek: Doklady čtvercových příkopovitých objektů z Olomouce - Slavonína. Pravěk (N. Ř.) 11, 2001, 255-263.
- Kalábek/Peška 1995* M. Kalábek/J. Peška: Územní archeologická studie pro SAS ČR, mapový list 25-11-16. Manuscript (ÚAPP Olomouc). Olomouc 1995.
- Kalábek/Peška 1998* M. Kalábek/J. Peška: ÚAS pro stavbu 0134.2, dálnice D1 Kojetín - Hulín. Manuscript (ÚAPP Olomouc). Olomouc 1998.
- Kouřil 1999a* P. Kouřil: Územní archeologická studie dálnice D47 v úseku Bělotín - hranice ČR/PR. Manuscript (ŘSaD ČR, závod Brno). Brno 1999.
- Kouřil 1999b* P. Kouřil: Územní archeologická studie rychlostní komunikace R55 v úseku Otrokovice - Skalka - Hulín. Manuscript (ŘSaD ČR, závod Brno). Brno 1999.
- Kovárník 1993* J. Kovárník: Výsledky letecké archeologické prospekce na jižní Moravě v r. 1991. Přehled Výzkumů 1991, 1993, 108-110.
- Kovárník 1999a* J. Kovárník: Výsledky letecké archeologie na Moravě v r. 1995. Přehled Výzkumů 39, 1995-1996, 1999, 505-516.
- Kovárník 1999b* J. Kovárník: 15 let letecké archeologie na Moravě (a v bývalém Československu) 1983-1998. Přehled Výzkumů 40, 1997-1998, 1999, 406-419.
- Kundera 1994* L. Kundera: Archeologické lokality a historické památky v trase dálnice Vyškov - hranice SR do měřítka map 1 : 50 000. Studie PÚ Brno. Brno 1994.
- Kundera 1998* L. Kundera: Rychlostní komunikace R55, úsek Otrokovice - Skalka - Hulín. Manuscript (PÚ Brno). Brno 1998.
- Pavelčík 2002* J. Pavelčík: ÚAS lokalit na trase dálnice D47 v úseku Bělotín - Bravantice. Manuscript (ŘSaD ČR, závod Brno). Brno 2002.
- Peška 2002* J. Peška (Ed.): Územní archeologická studie pro stavbu dálnice D47 (stavba 4706) Hladké Životice - Bílovec. Manuscript (ŘSaD ČR, závod Brno). Brno 2002.
- Peška 2003* J. Peška (Ed.): Územní archeologická studie pro stavbu rychlostní komunikace R49, stavba 4901 Hulín - Fryšták. Manuscript (Menhir Olomouc). Olomouc 2003.

- Peška 2005* J. Peška (Ed.): Dosavadní výsledky mezioborové spolupráce na nálezech ze starší doby bronzové v Hulíně - U Isidora. In: M. Bém/J. Peška (Ed.): Ročenka 2004. Olomouc 2005.
- Peška/Drechsler 1997* J. Peška/A. Drechsler: Archeologická část podkladů pro dokumentace a hodnocení vlivů na životní prostředí (EIA) na stavbu dálnice D47 Brno - Ostrava, úsek 4704 Lipník nad Bečvou - Bělotín, km 90.766-106.000. Manuscript (ÚAPP Olomouc). Olomouc 1997.
- Peška/Plaček 2002* J. Peška/M. Plaček: Dědictví věků. Nemovitě archeologické památky Přerovska. Olomouc 2002.
- Stabrava 2002* P. Stabrava (Ed.): Průzkum plánované trasy dálnice D47 a zpracování podkladů pro archeogeofyzikální prospekci na úsecích 4705, 4706 a 4709.2. Manuscript (SPÚ Ostrava). Ostrava 2002.
- Stehlíková/Kovářová/Staněk/Handl 1997* V. Stehlíková/M. Kovářová/I. Staněk/R. Handl: Závěrečná zpráva o předběžném geotechnickém průzkumu trasy projektované dálnice D1, stavba 0134.II, km 57.00-68.00. Manuscript (Geogas Brno). Brno 1997.
- Šmíd 2002* M. Šmíd: Závěrečná zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu Tištět 6 „Díly od Těšic“ na trase dálnice D1, stavba 0133 Vyškov - Mořice. Manuscript (ÚAPP Brno). Brno 2002.
- Veselý 1997* *Veselý 1997* - I. Veselý (Ed.): Závěrečná zpráva o podrobném geotechnickém průzkumu na dálničním tahu D1, stavba 0134 Mořice - Kojetín. Manuscript (Geotest Brno). Brno 1997.

Výsledky prospekce a archeologického bádání na liniových stavbách na Moravě

Vladimír Hašek - Jaromír Kovárník - Jaroslav Peška

SOUHRN

Cílem výstavby dálnic a rychlostních komunikací na území České republiky je propojení hlavních politických a hospodářských center státu a navázání této sítě na mezinárodní dopravní infrastrukturu. Bude tak nahrazen dnes již značně přetížený a tím i nevyhovující systém vnitrostátních silnic a zajištěno kapacitní dopravní spojení s vazbou na evropské tahy, což přispěje k rozvoji ekonomiky i zlepšení stávajícího vlivu neustále zvyšující se dopravy na životní prostředí.

Celoevropská dopravní síť bude zahrnovat transevropské dopravní tahy západní Evropy (TEN), střední a východní Evropy, evropských zemí bývalého Sovětského svazu a partnerů EU z okolí Středozemního moře. S ohledem na nové země připojené v roce 2004 k EU se realizuje proces TINA, jehož smyslem je stanovit širší rámec nezbytných opatření týkajících se jak rozšíření tras - evropských dopravních sítí v těchto zemích, tak i rozvoje vazeb mezi dopravními tahy jednotlivých států.

Do páteřní sítě TINA, budoucí rozšíření sítě TEN, jsou řazeny dálnice, které jsou součástí panevropských koridorů IV a VI (koridor IV: Berlín - Drážďany - Praha - Brno - Bratislava - Budapešť - Konstanca/Thessaloniki - Istanbul); multimodální koridor VI (Gdaňsk/Lodž - Katowice - Bohumín - Ostrava - Brno - Vídeň): D8, D1 a D2 v koridoru IV: D5 ve větvi A koridoru IV, D1 a D47 pokračování v polské dálnici A1 ve větvi koridoru VI. Návrh tak řeší kvalitní napojení národní silniční sítě na evropskou s tím, že síť dálnic a rychlostních silnic v České republice, se zaměřením na země moravskoslezské, bude tvořena úseky dálnic D1 Vyškov - Lipník nad Bečvou, D2, D47 Lipník nad Bečvou - státní hranice ČR/PL a rychlostními komunikacemi R35 Křelov - Lipník nad Bečvou, R43, R46, R48, R49 Hulín - státní hranice ČR/SK a R55 Břeclav - Hulín, resp. Přerov - Olomouc.

Tato projektovaná výstavba silniční sítě tvoří značně rozsáhlý destruktivní zásah do morfologie terénu, kde naruší, případně i celkově zničí pravděpodobně řadu archeologických lokalit. K eliminaci těchto negativních dopadů na archeologické památky je nutná, dle stávající dokumentace ve formě Územních archeologických studií (ÚAS) sestavených pro jednotlivé stavby, postupná realizace záchranného archeologického výzkumu všech ohrožených částí nalezišť, a to v rámci trvalého, ale i dočasného záboru trasy uvažovaných liniových staveb, zejména však na rozpracovaných úsecích dálnic D1, D47, resp. i rychlostních komunikací R35, R49 a R55.

Nedílnou součástí záchranných archeologických výzkumů se na všech výše uvedených stavbách stalo již od jejich počátků i letecké snímkování a geofyzikální práce charakteru předstihové prospekce, zahrnující kromě hlavní trasy a např. mimoúrovňových křížení (MÚK) i pomocné objekty, jako jsou odpočívky střediska správy a údržby apod. Prospekce realizovalo nynější Archeologické centrum Olomouc, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, firmy Geodrill, s. r. o., Brno, Uniqua, s. r. o., Ostrava a Archeologický ústav AV ČR v Brně, který byl také koordinátorem celého úkolu.

Cílem tohoto průzkumu na území Moravy, event. i Slezska, o celkové rozloze ca 1019 ha, bylo poskytnutí podrobných informací o poloze, velikosti a rozmístění předpokládaných archeologických struktur různého stáří i charakteru pro účelné a tím i ekonomické zaměření následného záchranného výzkumu před vlastními velkoplošnými stavebními odkryvy.

Hlavním úkolem těchto prací bylo tedy především:

- zmapovat místa a půdorysy jednotlivých, v převážné míře zahlučených pravěkých, případně středověkých, respektive i novověkých sídlištních a jiných objektů dotčených konkrétní projektovanou stavbou,
- zjistit celkový rozsah archeologicky pozitivních ploch v navržených trasách komunikací,
- doplnit a upřesnit průběhy neznámých inženýrských sítí pro bezpečnou realizaci vlastních stavebních prací atp.

V kombinaci s další nedestruktivní archeologickou prospekční metodou, tedy povrchovým průzkumem zájmového území a porovnáním jeho výsledků s dosud získanými informacemi ze studia pramenů a literatury či dosavadních záchranných výzkumů s leteckou a geofyzikální prospekci v prostoru projektovaných i rozestavěných liniových koridorů na Moravě, byla na jednotlivých zájmových sektorech získána řada informací, které naznačují poměrně intenzivnímu osídlení, a to především v blízkosti hlavních i místních vodotečí a na morfologicky výrazných místech. Jinde ukazují pouze na jeho lokálnější projevy.

V článku shrnujeme poznatky a některé hlavní výsledky průzkumných prací, kdy se účelnou kombinací všech uplatněných disciplín i metod podařilo na předmětných územích získat optimální podklady k realizaci vlastního následného plošného záchranného archeologického výzkumu. Nelze přitom přehlédnout ekonomickou rentabilitu a časovou efektivitu, plynoucí z dosažených šetření.

Obr. 1. Trasy zkoumaných dálnic a rychlostních komunikací na Moravě v odkryté geologické mapě ČR (Původní měřítko 1:200 000).

Neogén - Pliocén: 1 - brakické a sladkovodní pánevní uloženiny; 2 - miocén převážně střední až svrchní, většinou mořský; **Neovulkanity:** 3 - Foidity: leucitity, nefelinity, hauynity, melilitity apod.; 4 - čedičové vyvřeliny: čediče, tefrity, bazanity, augitit, limburgit, bazaltoidní andezit a jejich komínové brekcie; 5 - andezity; **Paleogén:** 6 - oligocén - akvitán (Ždánicko-hustopečské souvrství): flyšoidní a molasové vývoje pískovcové a jílovcové; 7 - oligocén pouzdřanský: převážně jílovcové vývoje; svrchní eocén - oligocén (krosněnské vrstvy): flyšové vývoje pískovcovo-jílovcové; 8 - paleocén - střední eocén: vývoje převážně psamitické, peliticko-psamitické; **Mezozoikum - křída Českého masívu:** 9 - střední turon: epikontinentální vývoj; 10 - spodní turon: epikontinentální vývoj; 11 - cenoman: kontinentální a epikontinentální vývoj; **Křída Karpat:** 12 - svrchní křída: vývoje flyšové a gosauské; ístebňanské vrstvy slezské křídý: převážně pískovcový flyšový vývoj; 13 - svrchní křída: různé vývoje v bradlovém pásu a pestré i pelitické vývoje vnějších Karpat; 14 - střední křída: různé vývoje v bradlovém pásu a godulské vrstvy ve vnějších Karpatech; **Mladší paleozoikum: Perm:** 15 - spodní perm, kontinentální, místy s nejvyšším stefanem; **Karbón:** 16 - spodní karbón (kulm) nečleněný ve flyšovém vývoji; 17 - visé, převážně ve flyšovém vývoji; **Hlubinné a žilné magmatity (variské):** 18 - autometamorfované granity; **Starší paleozoikum: Devon:** 19 - nižší devon (sp. devon-eifel) mořský: vápencový vývoj; 20 - nižší devon (sp. devon-eifel) mořský: pelitický až psamitický vývoj: fylity; **Silur:** 21 - silur mořský: vápencový vývoj s pelity, krystalické vápence a fylity; 22 - silur, zčásti ordovik-silur, mořský: peliticko-psamitický vývoj s vápenci; fylity s krystalickými vápenci; **Paleozoikum až algonkium:** 23 - dvojslídne ortoruly nejistého stáří; 24 - fylity, svory nejistého stáří (kambrium-algonkium); 25 - ruly - migmatity nejistého stáří (kambrium-algonkium); **Proterozoikum (- archaikum?):** 26 - ortoruly (až migmatity) biotitické až muskoviticko-biotitické; 27 - hadce, amfibolity.

Obr. 2. Trasy zkoumaných dálnic a rychlostních komunikací na Moravě v mapě kvartérního pokryvu a zvětralinového pláště ČR.

Holocén: 1 - povodňové hlíny, říční a potační písky a štěrky; 2 - vápnité nivní uloženiny; 3 - jezerní a luční křídý; 4 - slatiny, rašeliny; 5 - travertiny; **Pleistocén: Würmský glaciál:** 6 - říční písky a štěrkopísky (terasy); 7 - naváté písky; 8 - vápnité naváté písky, písčité spraše; 9 - spraše; 10 - sprašové hlíny; 11 - svahoviny, svahové moře; **Würmský interglaciál:** 12 - travertiny; **Risský glaciál:** 13 - říční štěrkopísky (terasy); 14 - soliflukčně proluviální a glaciáluviální sedimenty; 15 - glaciáluviální a glaciáluustrinní sedimenty sálského zalednění; 16 - základní moréna sálského zalednění; **Český masiv - kvartérní stáří:** 17 - převážně mechanické zvětrality různého zrnitostního složení vzniklé na horninách tercierních; 18 - převážně mechanické zvětrality různého zrnitostního složení vzniklé na horninách mezozoických; **Tercierní a mezozoické stáří:** 19 - převážně jílovito-písčité až jílovité zvětrality vzniklé na horninách mladopaleozoických; 20 - převážně jílovito-písčité až jílovité zvětrality vzniklé na horninách kulmských, spodnopaleozoických, algonkických a krystalinika; **Mladopaleozoické stáří:** 21 - převážně jílovito-písčité až jílovité zvětrality vzniklé na horninách staropaleozoických, algonkických a krystalinika; **Západní Karpaty - kvartérní stáří:** 22 - převážně mechanické zvětrality různého zrnitostního

- složení vzniklé na tercierních horninách (mořský neogén); 23 - převážně mechanické zvětraliny různého zrnitostního složení vzniklé na flyšových horninách; 24 - převážně mechanické zvětraliny různého zrnitostního složení vzniklé na horninách zvrásněných pohoří (mezozoických, paleozoických a na krystaliniku); **Tercierní stáří:** 25 - převážně písčito-jílovité až jílovité zvětraliny vzniklé na horninách krystalinika, mezozoika a staršího terciaru, ovlivněné kvartérním zvětráváním.
- Obr. 3. Prozkoumané sektory a jejich velikosti na jednotlivých stavbách (D1, D47, R35, R49, R55). 1 - celková délka trasy; 2 - proměřené sektory; 3 - velikost ploch.
- Obr. 4. Zastoupení vrtů a počet odebraných vzorků zemin na stavbách D1, D47, R35, R 49 a R 55. 1 - velikost prozkoumaných ploch; 2 - počet vrtů; 3 - odebrané vzorky.
- Obr. 5. Prozkoumané lokality v trase dálnice D1. Legenda: 1 - proměřená lokalita; 2 - pozitivní lokalita dle ÚAS; 3 - částečně pozitivní (anomální) lokalita s nižším stupněm pravděpodobnosti a pozitivní dle ÚAS; 4 - pozitivní lokalita dle ÚAS a výsledků prospekce; 5 - archeologický výzkum.
- Obr. 6. Tištin, trať „Díly za dědinou“. Porovnání údajů prospekčních metod s archeologickým výzkumem. Legenda: 1 - interpretované nehomogenity; 2 - objekty odkryté výzkumem.
- Obr. 7. MÚK Hulín - výsledky prospekce na prozkoumaném území. Legenda: 1 - nehomogenity (zahloubené objekty) zjištěné prospekci s vyšším stupněm pravděpodobnosti; 2 - nehomogenity (zahloubené objekty) zjištěné prospekci s nižším stupněm pravděpodobnosti.
- Obr. 8. MÚK Přerov-sever: pozitivní archeologická lokalita z geofyzikálního zpracování. Legenda: 1 - plošné zastoupení anomálií T_z ; 2 - nehomogenity zjištěné prospekci s vyšším stupněm pravděpodobnosti.
- Obr. 9. Křenovice - hradisko. Výsledné zpracování geofyzikálního měření v širším prostoru pravěkého opevněného sídliště. 1 - plošné zastoupení anomálií T_z ; 2 - interpretované nehomogenity izometrického a lineárního charakteru (A - hlavní opevněný areál; B - dílčí opevněný areál); 3 - stínová mapa anomálií T_z .
- Obr. 10a. Prozkoumané lokality v trase dálnice D47 (vysvětlivky viz obr. 5).
- Obr. 10b. Prozkoumané lokality v trase dálnice D47 (vysvětlivky viz obr. 5).
- Obr. 10c. Prozkoumané lokality v trase dálnice D47 (vysvětlivky viz obr. 5).
- Obr. 11. MÚK Klímkovice. Zpracování geofyzikálního měření v prostoru archeologické lokality. Legenda: 1 - nehomogenity (zahloubené objekty) z výsledků prospekce ověřené pedologickou sondáží.
- Obr. 12. MÚK Bohumín. Výsledky prospekčních metod v místech pravděpodobné archeologické lokality. Legenda: 1 - drátěný plot; 1 - trasa IŠ; 3 - nehomogenity z výsledků prospekce ověřené pedologickou sondáží.
- Obr. 13. Prozkoumané lokality v trase rychlostní komunikace R35 (vysvětlivky viz obr. 5).
- Obr. 14. MÚK Slavonín, trať „U hvězdárny“. Porovnání výsledků geofyzikálního měření a archeologického výzkumu. Legenda: 1 - odkryté objekty; 2 - další interpretované nehomogenity.
- Obr. 15. Nemilany 3 a 4, tratě „Na kopci a Kapitulní“. Úsek z celkového odkryvu pozitivní archeologické lokality zjištěné nedestruktivními metodami. Legenda: 1 - kultura s moravskou malovanou keramikou; 2 - kultura s nálevkovými poháry; 3 - kultura se zvoncovitými poháry; 4 - pravěk; 5 - novověk; 6 - geologická deprese; 7 - hroby z velkomoravského období; 8 - pohřby koní.
- Obr. 16. Daskabát - Slaný, „Kopec“. Mapy izolinií ρ_z (a), izanomál grad. T_z (b), s interpretací půdorysu stavby a pravděpodobná rekonstrukce hrádku (neznámý autor).
- Obr. 17. Daskabát „Zámčisko“. Mapy izanomál grad. T_z (a), izolinií ρ_z (b) a předpokládaný půdorys objektů tvrze.
- Obr. 19. Pravčice 3: Zpracování geofyzikálních dat v prostoru pozitivní archeologické lokality dle ÚAS. Legenda: 1 - plošné zastoupení anomálií T_z ($> 10,3$); 2 - nehomogenity z výsledků prospekce ověřené pedologickou sondáží.
- Obr. 20. Zahnašovice 1. Výsledky geofyzikálního měření v místech pozitivní archeologické lokality dle ÚAS. Legenda: 1 - plošné zastoupení anomálií T_z (> 3); 2 - nehomogenity z výsledků prospekce ověřené pedologickou sondáží.
- Obr. 21. Záhlinice 2, trať „Díly za křížem“. Pozitivní archeologická lokalita z výsledků nedestruktivních prospekčních metod. Legenda: 1 - staré koryto Kurovického potoka; 2 - nehomogenity z výsledků prospekce ověřené pedologickou sondáží.
- Foto 1. Hlinsko, Olomoucký kraj. Letecká fotografie výšinného opevněného hradiště lidu kultury s kanelovanou keramikou ze středního neolitu na pravěké cestě v prostoru Moravské brány. Foto: J. Kovárník.
- Foto 2. Helfštýn, Olomoucký kraj. Letecký pohled na zříceninu středověkého hradu v Moravské bráně. Foto: J. Kovárník.
- Foto 3. Křenovice, Olomoucký kraj. Letecký snímek porostových příznaků půdorysu opevnění pravěkého hradiště. Foto: J. Kovárník.
- Foto 4. Suchdol nad Odrou. Letecký pohled na barevné půdní příznaky rozzoraných hranic středověkých plužin. Foto: J. Kovárník.
- Foto 5. Měření draslíkovým magnetometrem GSMP-30 GEM SYSTEMS (Kanada). Foto: V. Hašek.
- Foto 6. Gradiometr OVERHAUSER GSM-19 GEM SYSTEMS (Kanada). Foto: V. Hašek.
- Foto 7. Multifrekvenční kondiktorměr GEM-2 GEOPHEX (USA). Foto: V. Hašek.
- Foto 8. Vrtné práce při pedologickém ověřování geofyzikálních anomálií. Foto: V. Hašek.
- Foto 9. Hulín 2 (= 1), trať „U Izidorka“, 2004. Plocha pohřebiště kultury se šňůrovou keramikou a nitranské kultury. Foto: J. Peška.
- Foto 10. Hulín 2 (=1), trať „U Izidorka“, 2004. Společný pohřeb pěti jedinců na dně zásobní jámy ze starší doby bronzové. Foto: J. Peška.

- Foto 11. Loučka 1, trať „Padělky“, 2004. Výzkum sídliště lidu kultury s lineární keramikou. Foto: J. Peška.
- Foto 12. Loučka 1, trať „Padělky“, 2004. Půdorysná dispozice nadzemních konstrukcí na sídlišti kultury s lineární keramikou. Foto: J. Peška.
- Foto 13. Loučka 1, trať „Padělky“, 2004. Baterie pecí na sídlišti kultury s lineární keramikou. Foto: J. Peška.
- Foto 14. Olomouc - Řepčín 1, trať „Horní nivy“, 2005. Kruhový žlábek v superpozici s dalšími pravěkými objekty. Foto: J. Peška.
- Foto 15. Olomouc - Řepčín 1, trať „Horní nivy“, 2005. H19 - kostrový hrob kultury se šňůrovou keramikou. Foto: J. Peška.
- Foto 16. Olomouc - Řepčín 1, trať „Horní nivy“, 2005. Slovanský hrob z Velké Moravy s vnitřní konstrukcí. Foto: J. Peška.
- Foto 17. Slavonín 1 (=3), trať „U statku“, 2005. Žárový hrob kultury lužických popelnicových polí při preparaci. Foto: J. Peška.
- Foto 18. Slavonín 1 (=3), trať „U statku“, 2005. Žárový hrob H 46 kultury lužických popelnicových polí. Foto: J. Peška.
- Foto 19. Olomouc - Nemilany 3, trať „Na kopci“, 1999. Pohřeb „vampýra“ na slovanském pohřebišti. Foto: J. Peška.

RNDr. Vladimír Hašek, DrSc.
Geopek, spol. s r.o.
Ječná 29a
CZ-621 00 Brno
hasek@geopek.cz

doc. PhDr. Jaromír Kovárník, CSc.
Jihomoravské muzeum
Přemyslovců 8
CZ-669 45 Znojmo
kovarnik@znojmuzeum.cz

PhDr. Jaroslav Peška
Archeologické centrum,
příspěvková organizace
Bratří Wolfů 16
CZ- 779 00 Olomouc
peska@ac-olomouc.cz

NÁLEZY KULTÚRY COŤOFENI V PROSTREDÍ BADENSKEJ KULTÚRY NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

Eva Horváthová - Ján Chovanec

Práca vznikla v rámci projektu 2/4017/4 vedeckej grantovej agentúry VEGA.

*Zemplínske Hradište, eneolit, kultúra Coťofeni,
badenská kultúra, sídlisko, keramika.*

*Zemplínske Hradište, Eneolithic, Coťofeni culture,
Baden culture, settlement, ceramics.*

ÚVOD

V súvislosti s výstavbou 4. a 5. vetvy tranzitného plynovodu v rokoch 1985 a 1994 došlo na území Východoslovenskej nížiny k realizácii viacerých záchranných výskumov. Jednou z archeologických lokalít bezprostredne dotknutých touto činnosťou bola obec Zemplínske Hradište (okr. Trebišov), ktorá je situovaná v južnej časti Zemplína v blízkosti starého agradačného valu Ondavy. Východnú odlesnenú časť chotára tvorí recentná niva so zamokrenými lúkami, ktorými preteká potok Trnávka. Západnú časť miestami pokrývajú sprašové uloženiny.

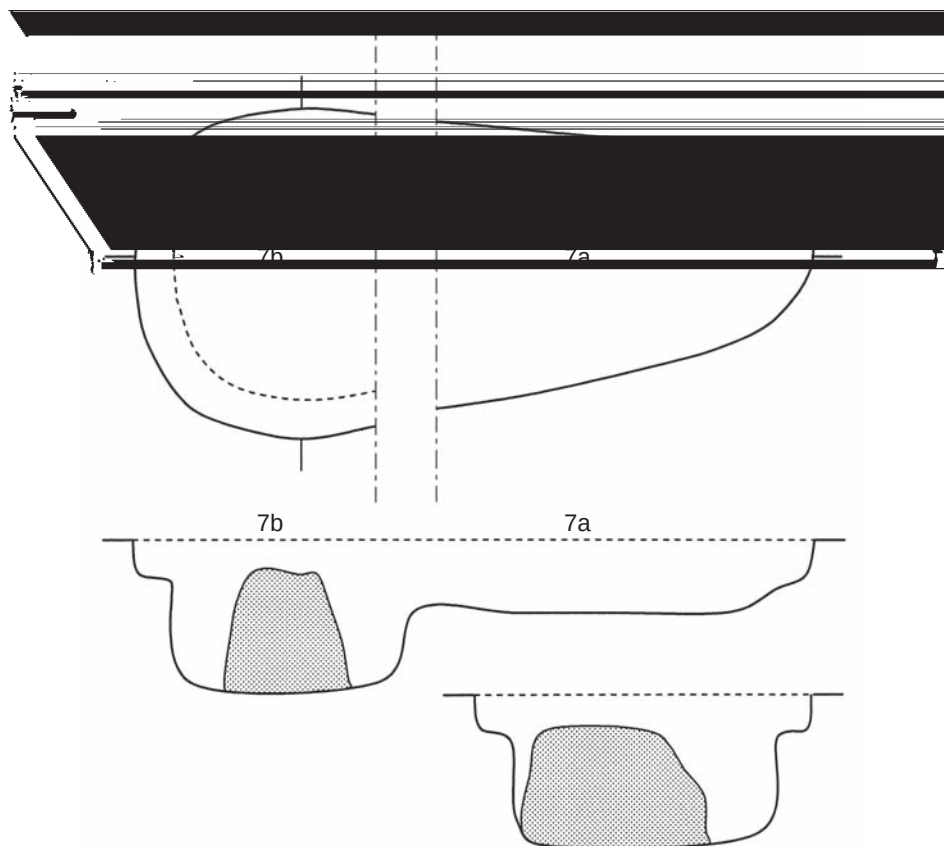
Zemplínske Hradište patrí k významným archeologickým lokalitám s doloženým osídlením počas mladšej a neskorej doby kamennej, doby bronzovej, doby laténskej, doby rímskej a vo včasnom stredoveku (Chovanec 2004, 525-527). Osídlenie ľuďmi badenskej kultúry je preukázané na dvoch polohách. Prvá z nich, s chotárnym názvom Várdomb, má podobu ostrožnej vyvýšeniny (obr. 1: 1). Nachádza sa na východnom okraji obce nad pravým brehom potoka Trnávka (Slivka 1977, 200). Druhú polohu, situovanú západne od obce, ohraničujú cestné komunikácie Trebišov - Veľatý a Trebišov - Kožuchov. Táto archeologická lokalita bola viacerými autormi nejednotne označovaná ako Rovina (archív AÚ SAV, VPS Košice), Veľký Hószak (Čaplovič/Gašaj/Olexa 1977, 95), južný okraj Trebišova (Vizdal 1986, 244-252), Pod Čeriakom (Chovanec 1988, 59, 60), Pri Čeriakoch, Kamenčovaté (Chovanec 1997, 32-34; 2004, 525-527), alebo tiež Hiňov - pomenovanie odvodené od archaického názvu zaniknutej slovanskej osady (Chovanec 1997, 34). V snahe o zjednotenie terminológie navrhujeme jednotné pomenovanie polohy v súlade s mapovou prílohou 38-323, 1 : 25 000 - Zemplínska Nová Ves, kde je uvedený chotárny názov Vyšné Hosáky (obr. 1: 2).

LOKALITA ZEMPLÍNSKE HRADIŠTE, POLOHA VYŠNÉ HOSÁKY

Polykultúrna archeologická lokalita bola čiastočne poškodená melioráciou a opakovanou hlbokou orbou (Čaplovič/Gašaj/Olexa 1977, 95). V čase realizácie stavieb tranzitného plynovodu sa v jej západnej časti uskutočnili tri záchranné archeologické výskumy s celkovo preskúmanou plochou 1395 m² (Vizdal 1986, 244-252; Chovanec 1988, 59, 60; 1997, 32-34). Z obdobia eneolitu bolo preskúmaných dvadsať sídliskových objektov tiszapolgárskej kultúry a jeden objekt (7b/1994) badenskej kultúry (obr. 1: 2a).

Obr. 1. Zemplínske Hradište, okr. Trebišov. Vyobrazenie lokalít badenskej kultúry. 1 - poloha Várdomb; 2 - poloha Vyšné Hosáky.

Obr. 2. Zemplínske Hradište, poloha Vyšné Hosáky. 7a/1994 - objekt tiszapolgárskej kultúry; 7b/1994 - objekt badenskej kultúry.

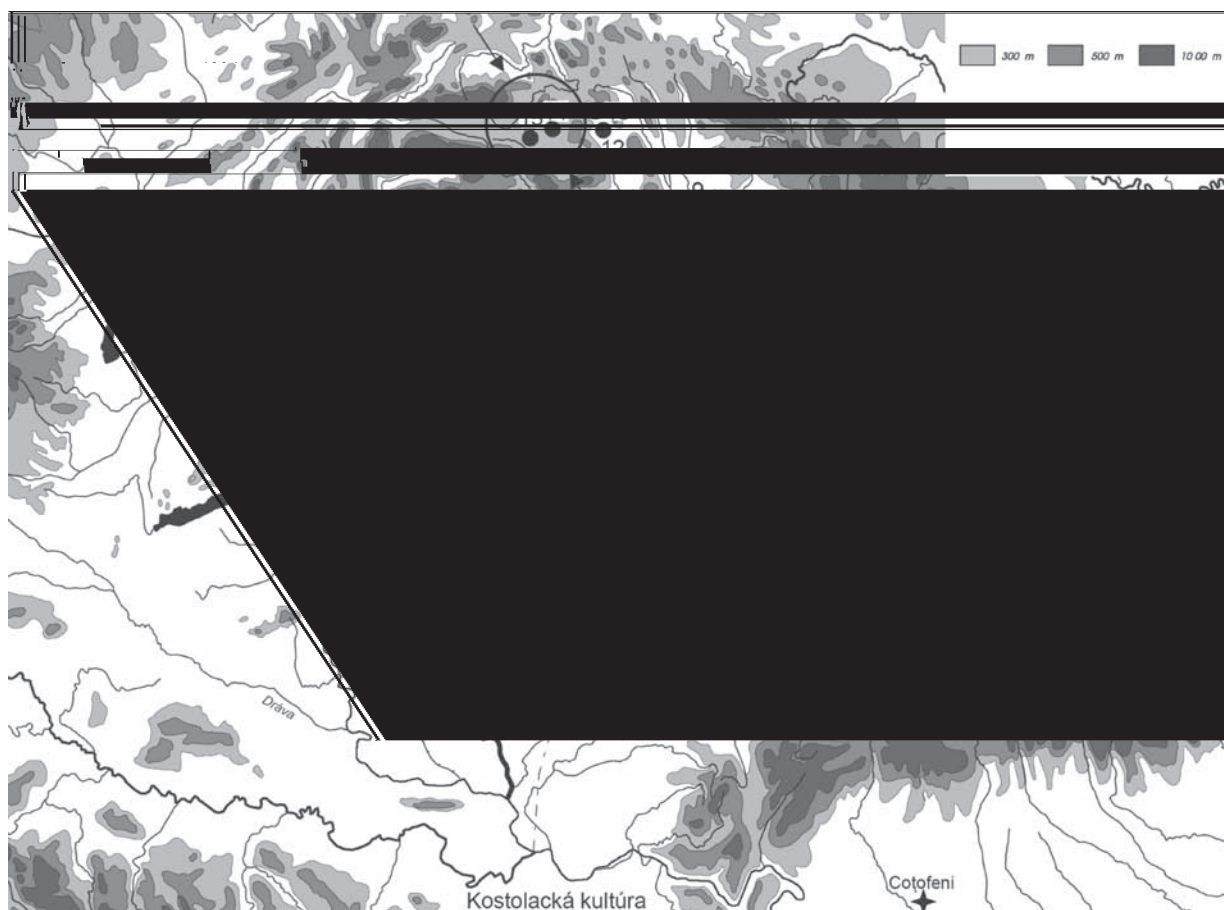
Opis nálezovej situácie pri výskume objektu 7b/1994

Pôdorysy eneolitických objektov sa začali čítať v hĺbke 50-55 cm po odstránení ornice a následnom začistení plochy. Objekt 7b/1994 bol rozpoznávaný v priebehu výskumu objektu tiszapolgárskej kultúry 7a/1994. Miesto ich predpokladanej superpozície pretínala melioračná ryha široká cca 50 cm (obr. 2).

Objekt 7b/1994 sa nachádzal v hĺbke 50-175 cm. V hornej časti mal takmer kruhový pôdorys s priemerom 275 cm. Od hĺbky 80 cm sa jeho steny prudko zúžili a odtiaľ takmer zvislo prechádzali k rovnému dnu (profil C-D). Výplň objektu pozostávala z bloku čiernej prepálenej hliny so stopami popolových vrstiev. V jej dolnej časti sa nachádzala žltohnedá hlina spolu s fragmentmi neskôr rekonštruovaných nádob. Súčasťou výplne boli aj väčšie kusy mazanice s odtlačkami prútia, prepálené zvieracie kosti a kamenná úštepová industria (za jej odborné posúdenie ďakujeme Ľ. Kaminskej).

Výber nálezov z objektu 7b/1994

1. Z polovice rekonštruovaná šálka s vyšším cylindrickým hrdlom a s mierne vyhnutým ústím, s konkávnym telom a s nízkym úzkym, v strede mierne dovnútra vtlačeným dnom. Hrdlo je nezdobené. Po obvode tela sa nachádzajú široké zvislo orientované vyhladené kanelúry. Materiál je hlinito-piesčitý, povrch tela hladný, farba tmavosivohnedá. Rozmery: výška 9,5 cm; priemer ústia 11,2 cm; max. šírka vydutiny 11,9 cm. Evid. č. A 456/5 (tab. I: 1).
2. Z polovice rekonštruovaná šálka so zvislým hrdlom a ostro zaobleným telom, ktoré sa kónicky zužuje k úzkemu rovnému dnu. Ulomené ucho pôvodne vybiehalo zo strednej časti tela nahor. Hrdlo je nezdobené. Po obvode tela sa nachádzajú široké zvislo orientované vyhladené kanelúry. Materiál je hlinito-piesčitý, povrch tela hladný, farba tmavosivohnedá. Rozmery: výška 5,2 cm; priemer ústia 6,3 cm; max. šírka vydutiny 6,4 cm; priemer dna 2 cm. Evid. č. A 456/7 (tab. I: 2).
3. Takmer úplne zachovaná tenkostenná šálka s vysokým doširoka roztvoreným hrdlom. Nižšie telo je na pleciah maximálne rozšírené a v smere nadol sa zužuje k oblému dnu. Tenké pásikové ucho len mierne presahuje nad okraj a pripája sa na maximálnu vydutinu tela. Bez výzdoby. Materiál matný, hlinito-piesčitý, povrch tela hladný, farba svetlookrovohnedá. Rozmery: výška 5,5 cm; priemer ústia 6,9 x 7,2 cm; max. šírka vydutiny 6,2 cm. Evid. č. A 456/8 (tab. I: 3).
4. Džbánik esovitého profilu s vyšším výrazne roztvoreným hrdlom a konkávnym telom. Od okraja k rozhraniu hrdla a tela vybieha prehnuté pásikové ucho typu *ansa lunata*. Telo na maximálnej vydutine zdobia slabo viditeľné zvislo orientované kanelúry, ktoré sa striedajú s ôsmimi z vnútornej strany pretlačenými plastickými rebrami a troma zachovanými subkutánnymi uchami. Vnútrotná stena nádoby je v mieste subkutánnych úch zhrubnutá. Dno sa nezachovalo. Materiál je hlinito-piesčitý, povrch tela hladný, farba tmavosivohnedá. Zachované rozmery: výška 13,4 cm; priemer ústia 13,7 cm; max. šírka vydutiny 16,6 cm. Evid. č. A 456/2 (tab. I: 4).
5. Fragment väčšej hrubostennej nádoby s mierne vyhnutým ústím a zaobleným telom. Bez výzdoby. Materiál je hlinito-piesčitý, povrch drsný, s náznakom hrubého hladenia na vnútornej strane, farba svetlookrovohnedá na vonkajšej strane a tmavosivohnedá na vnútornej strane. Evid. č. A 456/1 (tab. I: 5).
6. Viac ako z polovice zachovaná miska s vysokým lievikovito roztvoreným hrdlom a s nízkym stlačeným baňatým telom. V strede dna je dovnútra vtlačený *omphalos* s rozmermi 3,1 x 3,5 cm. Na obvode maximálnej vydutiny tela sa zachovali štyri z vnútornej strany vytlačené zvislo orientované plastické rebrá, na ich povrchu sú husté šikmé kanelúry. Výzdobu tela od maximálnej vydutiny až ku dnu dopĺňajú zvislo orientované kanelúry, hrdlo je nezdobené. Materiál je hlinito-piesčitý, farba tmavosivohnedá. Rozmery: výška 6,7 cm; priemer ústia 11,3 cm; max. šírka vydutiny 10,8 x 11,5 cm. Evid. č. A 456/7 (tab. II: 1a, 1b).
7. Štyri fragmenty jednej väčšej nádoby s vysokým vyhnutým hrdlom a zaobleným telom. Hrdlo zdobia pozdĺžne vpichy, ktoré sú husto usporiadané do piatich horizontálnych línií, telo pokrývajú zväzky početných, miestami protichodne orientovaných rýh, ktoré v celkovej kompozícii imitujú triangulárne motívy. Hroty šrafovaných trojuholníkov pod hrdlom, ale aj na tele dopĺňajú plastické ploché výčnelky. Materiál je drsný, piesčito-hlinitý, farba okrovosivohnedá, vnútrotná strana je hladená. Evid. č. A 456/3 (tab. II: 3, 4; 3: 6).
8. Črep tela nádoby s ulomeným uškom. Zachovanú časť zdobí zvislý vetvičkový motív. Materiál je drsný, hlinito-piesčitý, farba tmavosivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. II: 2).

Obr. 3. Kontaktné zóny kultúry Coțofeni s badenskou kultúrou v severnom Potisí. 1 - Valea lui Mihai; 2 - Sălacea; 3 - Pișcolt; 4 - Tiszavasvári; 5 - Mezőcsát; 6 - Bratovo; 7 - Mukačevo; 8 - Beregovo; 9 - Zemplínske Kopčany; 10 - Zemplínske Hradište; 11 - Brehov; 12 - Prešov; 13 - Šarišské Michaľany; 14 - Spišské Podhradie/Žehra; 15 - Hrabušice; 16 - Center s vyznačením lokálnej skupiny s výskytom antropomorfných urien.

9. Črep tela nádoby s rytým vetvičkovým motívom. Materiál je drsný, hlinito-piesčitý, farba sivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 1).
10. Črep tela nádoby s rytým vetvičkovým motívom. Materiál je drsný, hlinito-piesčitý, farba sivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 2).
11. Črep tela nádoby s rytým vetvičkovým motívom. Materiál je hlinito-piesčitý, farba sivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 3).
12. Črep tela nádoby. Na rozhraní hrdla a tela sú do horizontálnej línie usporiadané hlboké jamky, pod nimi sa nachádzajú ryhy naznačujúce triangulárny motív. Materiál je hlinito-piesčitý, farba tmavosivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 4).
13. Črep tela nádoby. Jeho povrch zdobia zväzky protichodne orientovaných rýh v kombinácii s presekávanou plastickou lištou. Materiál je drsný, piesčito-hlinitý, farba svetlookrová. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 5).
14. Črep tela nádoby. V hornej časti sú do dvoch horizontálnych línií usporiadané jamky, pod nimi je rytý mriežkový ornament. Materiál je hlinito-piesčitý, farba svetlookrová. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 7).
15. Črep tela nádoby. Jeho povrch zdobia trojuholníkové vpichy usporiadané do horizontálnej línie, pod ktorou sú aplikované šikmé ryhy. Materiál je hlinito-piesčitý, farba svetlookrová. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 8).
16. Črep hrdla nádoby s pretláčaným až zvlneným okrajom. Materiál je hlinito-piesčitý, farba sivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 9).

17. Črep tela bikónickej nádoby. Jeho povrch zdobia trojuholníkové vpichy usporiadané do horizontálnej línie, pod nimi sa nachádzajú nepravidelne orientované ryhy. Materiál je hlinito-piesčitý, farba svetlookrovosivá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 10).
18. Črep z rozhrania hrdla a tela nádoby. Zachovaná časť hrdla je nezdobená. Telo zdobia trojuholníkové vpichy usporiadané do horizontálnej línie, pod nimi sa nachádzajú šikmo orientované ryhy. Materiál je hlinito-piesčitý, farba svetlookrovosivá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 11).
19. Črep tela nádoby. Jeho povrch zdobia pozdĺžne vpichy usporiadané do štyroch línií. Materiál je hlinito-piesčitý, farba sivohnedá. Miesto nálezu: Spišské Podhradie/Žehra-Dreveník (tab. III: 12).
20. Črep tenkostennej nádoby s vyššie vyhnutým hrdlom. Rozhranie hrdla a tela zvýrazňujú jamky usporiadané do horizontálnej línie, pod nimi sú zväzky rýh usporiadané do triangulárneho motívu. Materiál je hlinito-piesčitý, povrch leštený, farba svetlookrovosivá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 13).
21. Črep z okraja hrubostennej nádoby s vyhnutým pretláčaným ústím. Jeho povrch zdobia nepravidelne usporiadané ryhy. Materiál je hlinito-piesčitý, farba sivohnedá. Evid. č. A 456/9 (tab. III: 14).
22. Deväť bazálnych častí prevažne širších obsidiánových čepeľí, z ktorých časť je pokrytá pôvodnou kôrou. Niektoré z nich majú na hranách úžitkovú retuš. Jedna čepeľ má pravú hranu vkleslo retušovanú, ďalšia má obidva hrany vrubovito retušované (nezobrazené).
23. Terminálna časť čepele z obsidiánu (nezobrazené).
24. Dve stredné časti obsidiánových čepeľí, z nich jedna je takmer celá pokrytá pôvodnou kôrou (nezobrazené).
25. Dvanásť úštepov z obsidiánu (nezobrazené).
26. Stredná časť čepele z limnokvarcitu, s čiastočne retušovanou ľavou hranou (nezobrazené).
27. Štyri úštepy z limnokvarcitu (nezobrazené).
28. Jedna bazálna časť čepele z jaspisu (nezobrazené).

Analyza keramického materiálu z objektu 7b/1994

V nálezovom súbore z preskúmaného torza objektu 7b/1994 sa vyskytol pozoruhodný keramický materiál s dôležitou vypovedacou hodnotou. Jeho náplň pozostáva z dvoch heterogénnych celkov, ktoré sa od seba líšia povrchovou úpravou keramickej hmoty, technickým vyhotovením výzdobného štýlu, kompozíciou výzdoby, ale aj tvarovými dispozíciami zachovaných častí nádob. Početnejšia skupina keramiky prináleží materiálnej náplni badenskej kultúry (tab. I: 1-4; II: 1a, 1b; III: 4, 7-11, 13, 14). Vyhotovená je z jemne plavenej hlíny s prímiesou piesku. Vo väčšine prípadov má precízne vyhladený až vyleštený povrch so symetricky vyhotovenou výzdobou. Jej variabilita spočíva v uplatňovaní vyhladených kanelúr, rytého triangulárneho alebo mriežkovaného ornamentu a vpichovaných jamiek usporiadaných do jednej alebo dvoch horizontálnych línií. Z plastických výzdobných prvkov sú zastúpené zvislé, z vnútornej strany pretláčané rebrá, subkutánne ucha, ucho typu *ansa lunata* a zreteľne vypracovaný *omphalos*.

Z analyzovaného súboru badenskej keramiky bolo možné zrekonštruovať tri šálky, misu a jeden takmer celý džbán. Každá z uvedených šálok predstavuje samostatný typologický tvar (tab. I: 1-3). Najbližšie analógie k nim pochádzajú z kultúrnych vrstiev neskorobadenských výšinných sídlisk v hornatej oblasti Spiša. Šálky s vysokým zvislým hrdlom a baňatým telom považujeme za súčasť štandardnej výbavy sídliskovej keramiky (Horváthová/Furmánek 2005, 97, obr. 7: 13; Soják 2001, obr. 10: 15). K zriedkavejším tvarom patria šálky s výrazne roztvoreným hrdlom alebo s ostro profilovaným telom, ktoré naznačujú pozvoľný prechod neskoroeolitických hrnčiarskych tradícií ku keramike včasnej doby bronzovej (tab. I: 2, 3). Ich nepočetné exempláre pochádzajú z Hrabušíc-Prielomu Hornádu (Bátora 1980, tab. XIV: 2, 3), zo Spišského Podhradia/Žehry-Dreveníka (Horváthová/Furmánek 2005, 97, obr. 7: 11), zo Šarišských Michalian (Nález. správa AÚ SAV 12 108/88, objekt 265), ale aj z výšinného sídliska z Hlinska pri Lipníku nad Bečvou (Pavelčík 1992, 30, obr. 1: 10).

Z hľadiska relatívnej chronológie analyzovaného súboru má dôležité postavenie miska s lievikovitým hrdlom, stlačeným telom a s *omphalos* na dne (tab. II: 1a, 1b). Najbližšie paralely k nej nachádzame na birituálnom pohrebisku Mezőcsát-Höröcsögös v žiarových hrobách 7 a 9 (Kalicz 1999, 87).

Keramickému súboru badenskej kultúry dominuje džbán esovitého profilu s vyšším výrazne roztvoreným hrdlom a konkávnym telom (tab. I: 4). Aplikovaná výzdoba na jeho povrchu v podobe plastických rebier a ucha typu *ansa lunata* nebola na džbánoch klasického stupňa ničím výnimočným. Pozoruhodná je však jej kombinácia s pravými subkutánnymi uchami, ktoré v oblasti stredného Podunajska

zodpovedajú boľerázskemu stupňu a staršej klasickej fáze badenskej kultúry (*Nevizánsky 2003*, 218, 219, tu ďalšia citovaná literatúra).

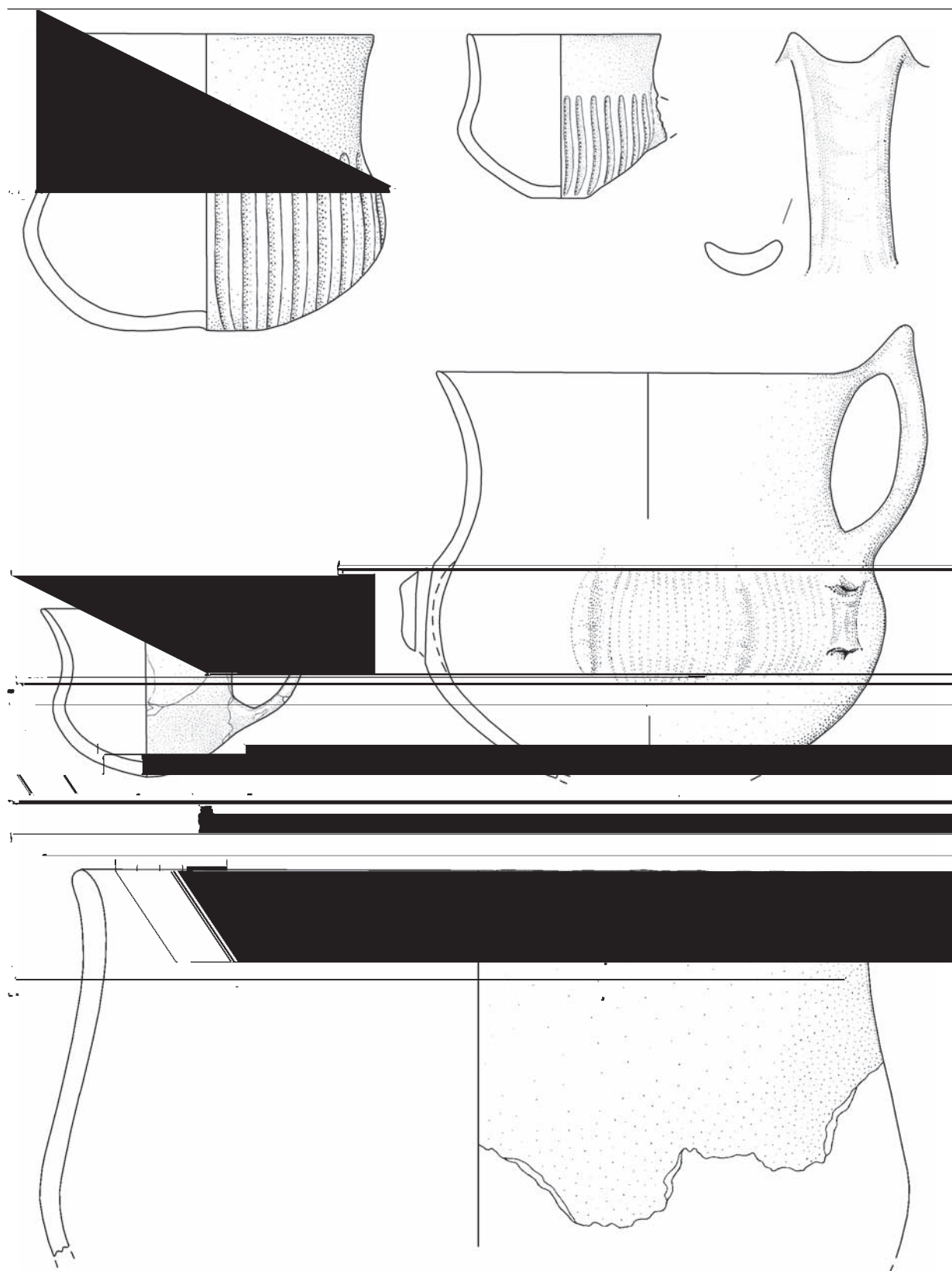
Samostatnú skupinu nálezov tvorí keramika vyhotovená z drsného piesčitého materiálu, s precíznejšie neupraveným povrchom. K nej patria štyri fragmenty pochádzajúce z jednej nádoby a ďalších deväť črepov (tab. II: 2-4; III: 1-3, 5, 6). Výzdoba čiastočne zrekonštruovanej nádoby je na prvý pohľad premyslená, avšak v porovnaní s výzdobou badenskej kultúry je urobená veľmi nedbalo. Vysoké, mierne rozšírené hrdlo zdobia pozdĺžne vpichy zoradené do piatich horizontálnych línií, pod ktorými sú aplikované protichodne orientované skupiny rýh usporiadaných do triangulárnych motívov. Hroty šrafovaných trojuholníkov pod hrdlom, ale aj na tele dopĺňajú ploché plastické výčnelky (tab. II: 3, 4). Ostatné črepy sú monotónne zdobené vetvičkovým ornamentom, ktorý je v jednom prípade skombinovaný s presekávanou plastickou lištou (tab. II: 2; III: 1-3, 5). Technické vyhotovenie a kompozícia výzdobných prvkov aplikovaných na keramike druhej skupiny nálezov sú totožné s nálezmi kultúry Coțofeni na území severozápadného Rumunska (*Roman 1976*, tab. 42: 7, 8, 16; 53: 15; 54: 1-3; 55: 4, 14; 103: 6; 108: 9).

VALYHODNOTENIE A ZÁVER

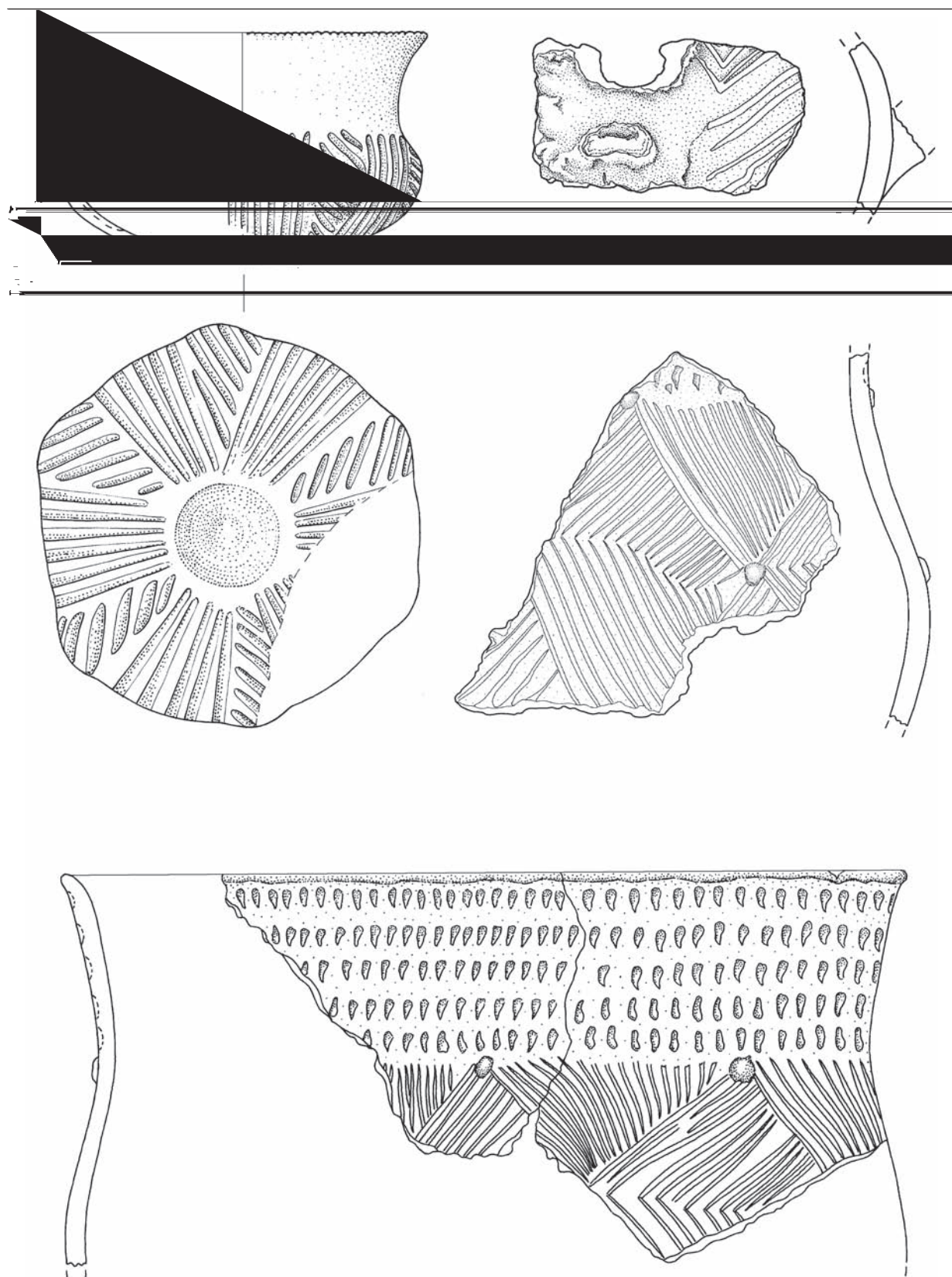
Analyzovaný súbor keramiky zo Zemplínskeho Hradišťa poskytol prvý priamy dôkaz koexistencie badenskej kultúry s coțofenskou kultúrou na území východného Slovenska. Svedčí o dlhodobom pretrvávajúci čulých vzťahov smerom na juhovýchod už od čias existencie polgárskeho kultúrneho komplexu (*Kadrow/Koško/Videiko 1995*, 207, obr. 3). Riešenie problematiky neskorého eneolitu na východe našej krajiny je sťažené nedostatočnou výskumnou základňou a množstvom súvekeho nepublikovaného materiálu z územia severovýchodného Maďarska a Zakarpatskej Ukrajiny, kde predpokladáme podobný vývoj (*Bondár 2002*, 24, mapa 2; *Potušniak 1996*, 194, obr. 9; 1999, 17). Zo Zakarpatskej Ukrajiny je v súčasnosti známych viac ako desať lokalít s polykultúrnym osídlením vrátane nálezov badenskej kultúry. Z nich bol podrobnejšie publikovaný len archeologický materiál z výšinného sídliska v Mukačeve-Malej Hore (*Potušniak 1999*, 17, tab. VII: 5; VIII-XII), kde sa zreteľne prelínajú výzdobné motívy oboch kultúr. O výraznej „coțofenizácii“ územia severne od Satu Mare svedčí doposiaľ nepublikovaný keramický materiál z obce Osii v okruhu Iršava, ktorý pochádza z povrchových zberov F. Potušniaka v rokoch 1948-1951.¹ Podľa našej mienky v jeho náplni jednoznačne prevažuje materiál a výzdobné prvky coțofenskej kultúry. Do akej miery môžeme počítať s priamym zásahom tohto obyvateľstva do severnejších oblastí predpolia východných Karpát, je nateraz otázne. Isté je, že na rovinách Carei, Nir a ďalej na východ sa coțofenské nálezy koncentrovali vo vyššie položených oblastiach, kým badenské osídlenie zaberalo rovinatejšie polohy (*Roman/Németi 1978*, 146, obr. 7). V súvislosti so šírením coțofenských výrobkov na naše územie je možné vychádzať z troch hypotéz. Jednou z možností je nepriamy sprostredkovaný kontakt prostredníctvom spoločenstiev z okolia sídlisk Sălacea, Valea lui Mihai a Pișcolt, ktoré podľa P. Romana a I. Németiho (1978, 150) zodpovedajú záverečnému stupňu badenskej kultúry (obr. 3). Táto hypotéza má svoje opodstatnenie v súvekom sídliskovom materiáli zo Šarišských Michalian a Zemplínskych Kopčian, kde nachádzame početné analógie práve k týmto rumunským sídliskám. Druhou možnosťou nepriamych kontaktov šírenia coțofenských prvkov mohlo byť ich sprostredkovanie z juhu, od sútoku riek Marosa a Tisy, odkiaľ boli do „čistého badenského prostredia“ vysielané kostolacké elementy. Neskoršie, možno pod tlakom iných kultúr, dochádza k priamemu severnému posunu kostolackej kultúry, ktorá mohla so sebou strhnúť coțofenské elementy z Banátu (*Roman/Németi 1978*, 152). Tretia hypotéza vychádza z predpokladu priamych kontaktov, a to na úrovni prospektorských alebo obchodných skupín. Na tomto mieste by sme chceli upozorniť aj na nákras vázy z Prešova z polohy Šváby, ktorý publikoval F. Blahuta (1960, 103, obr. 2). K jej atypicky upravenému ústiú so zvislými tunelovými uchami nachádzame vernú podobu vo fragmente nádoby z Agrișteu, ktorá podľa P. Romana (1976, tab. 58: 1) zodpovedá stupňu Coțofeni I. Znamenalo by to, že s vplyvom coțofenskej kultúry na východnom Slovensku by sme mohli počítať už v skoršom období, ako sa nateraz predpokladalo.

Na záver konštatujeme, že na keramike kultúry Coțofeni zo Zemplínskeho Hradišťa sa nachádzajú výzdobné prvky príznačné pre jej I. a III. stupeň. Vzhľadom na mladé tvary nádob badenskej kultúry v rámci toho istého nálezového súboru (objekt 7b/1994) sa prikláňame k ich mladšiemu datovaniu.

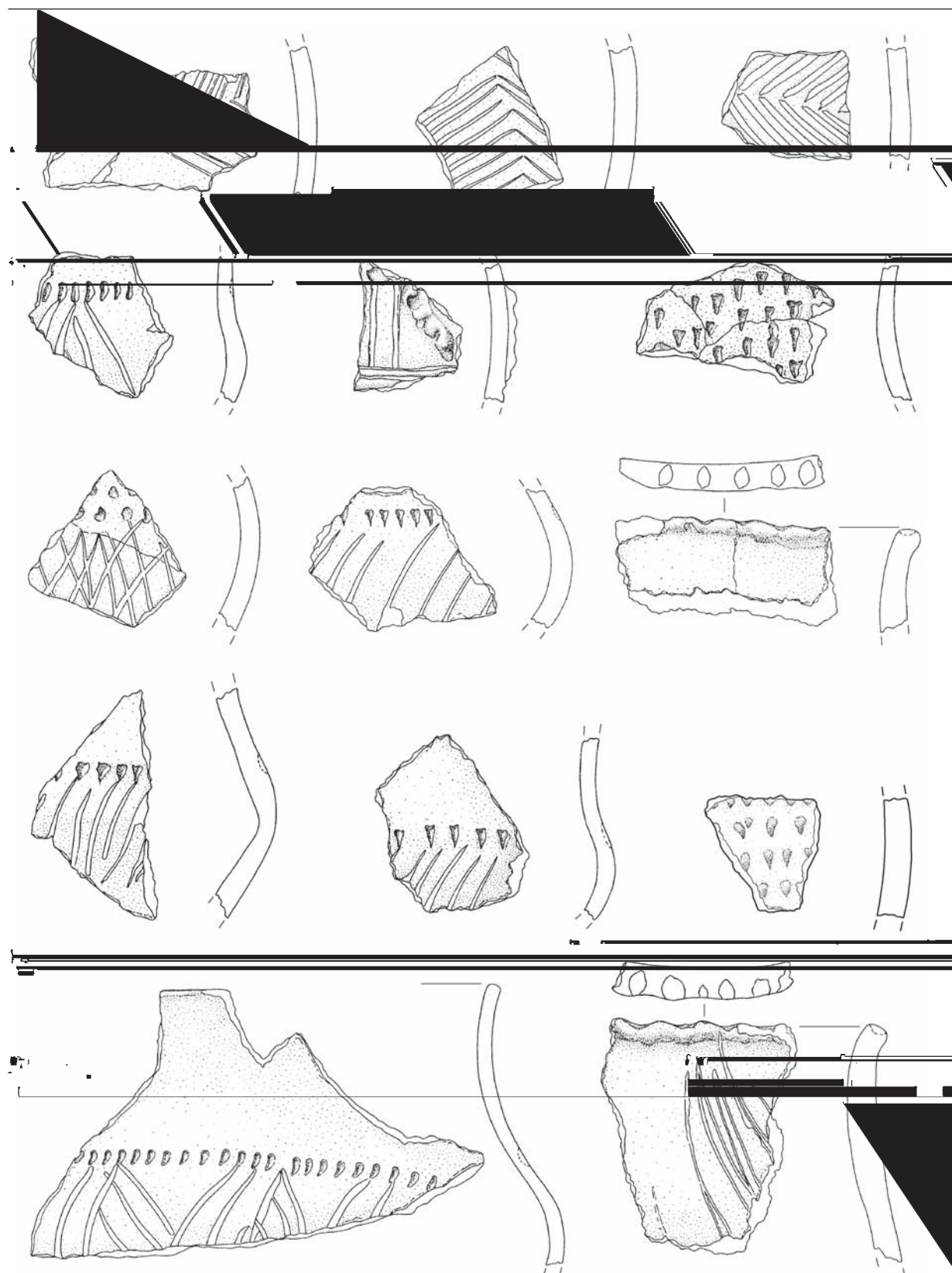
¹ E. Horváthová ďakuje M. Potušniakovi za možnosť preštudovania keramického materiálu z obce Osii, polohy Čiččanik. Zároveň ďakuje aj za poskytnutie časti dokumentácie na odborné účely.

Tab. I. Zemplínske Hradište, poloha Vyšné Hosáky. Objekt 7b/1994. Výber keramických nálezov. Mierky: a - 1-4; b - 5.

Tab. II. Zemplínske Hradište, poloha Vyšné Hosáky. Objekt 7b/1994. Výber keramických nálezov. Mierky: a - 1-3; b - 4.

Tab. III. Výber keramických nálezov. 1-11, 13, 14 - Zemplínske Hradište, poloha Vyšné Hosáky, objekt 7b/1994; 12 - Spišské Podhradie/Žehra, poloha Drevení.

LITERATÚRA

- Bátora 1980* J. Bátora: Ekonomicko-sociálny vývoj východného Slovenska v staršej dobe bronzovej a jeho vplyv na susedné oblasti. Nепublikovaná kandidátska dizertačná práca (Archeologický ústav SAV). Nitra 1980.
- Blahuta 1960* F. Blahuta: Archeologický profil Šariša. *Nové Obzory* 2, 1960, 95-119.
- Bondár 2002* M. Bondár: A badeni kultúra kutatási helyzete Magyarországon (Vázlat). *Der forschungsstand der Badener kultur in Ungarn* (Abriß). Móra Ferenc Múzeum. *Évk. Stud. Arch.* 8, 2002, 7-30.
- Čaplovič/Gašaj/Olexa 1977* D. Čaplovič/D. Gašaj/L. Olexa: Archeologický prieskum Medzibodrožia a Košickej kotliny v roku 1976. *AVANS* 1976, 1977, 88-102.
- Horváthová/Furmánek 2005* E. Horváthová/V. Furmánek: K súčasnému poznaniu badenského osídlenia na výšinnom sídlisku Dreveník. In: I. Cheben/I. Kuzma (Ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín* 2004. Nitra 2005, 91-134.
- Chovanec 1988* J. Chovanec: Výskum na trase plynovodu v Zemplínskom Hradišti. *AVANS* 1987, 1988, 59, 60.
- Chovanec 1997* J. Chovanec: Zemplínske Hradište. Poloha - Kamenčovaté. In: *Archeológia na trase plynovodu*. Nitra - Bratislava 1997, 31-36.
- Chovanec 2004* J. Chovanec: Okres Trebišov. Zemplínske Hradište. In: L. Gačková (Ed.): *Archeologické dedičstvo Zemplína. Pravek až včasný stredovek*. Michalovce 2004, 525-527.
- Kadrow/Koško/Videiko 1995* S. Kadrow/A. Koško/M. Y. Videiko: Pottery stylistics of the Sofievka type, genetic-cultural qualification. *Cemeteries of the Sofievka type: 2950-2750 BC. Baltic-Pontic Stud.* 3, 1995, 200-213.
- Kalicz 1999* N. Kalicz: A késő rézkori badeni kultúra temetője Mezőcsát-Hörsögsön és Tiszasavasvári-Gyepároson. *Herman Ottó Múzeum. Évk.* 37, 1999, 57-101.
- Nevizánsky 2003* G. Nevizánsky: Nové poznatky o pohrebnom rite ľudu badenskej kultúry. *Slov. Arch.* 51, 2003, 217-222.
- Pavelčík 1992* J. Pavelčík: Keramika pásého sídelného horizontu z výšinné osady v Hlinsku u Lipníku nad Bečvou. *Slov. Arch.* 40, 1992, 29-46.
- Potušniak 1996* M. Potušniak: Eneolitický výrobný komplex bilja sela Didova v Zakarpattí. In: *Naukovij zbirnik Zakarpatskogo krajeznavčogo muzeju* 2. Užhorod 1996, 175-194.
- Potušniak 1999* M. Potušniak: A multilevel settlement on Mala Hora at Mukachevo/Munkács-Kishegy. *Jósa András Múzeum. Évk.* 41, 1999, 9-36.
- Roman 1976* P. I. Roman: *Cultura Coțofeni*. București 1976.
- Roman/Németi 1978* P. I. Roman/I. Németi: *Cultura baden în România*. București 1978.
- Slivka 1977* M. Slivka: Počiatky osídlenia Trebišova a jeho okolia. *Nové Obzory* 19, 1977, 197-231.
- Šiška 1988* S. Šiška: Nález. správa 12108/88 (v AÚ SAV) z výskumu v Šarišských Michaľanoch, poloha Fedelemka v roku 1987. Nitra 1988.
- Soják 2001* M. Soják: Sídliská ľudu badenskej kultúry na Spiši. In: M. Metlička (Ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí - 2000*. Plzeň 2001, 161-190.
- Vizdal 1986* M. Vizdal: Výskumy a nálezy Zemplínskeho múzea v Michalovciach. *AVANS* 1985, 1986, 237-252.

Finds of Coţofeni culture in the environment of Baden culture in the east of Slovakia

Eva Horváthová - Ján Chovanec

SUMMARY

In connection with construction of branches 4 and 5 of transit gas line in 1985 and 1994, several salvage researches were carried out in the area of East Slovak Lowlands. The village of Zemplínske Hradište (in Trebišov district) was one of the archaeological sites immediately touched by these activities. A part of a Baden culture object 7b/1994, probably disrupting an older object from Tiszapolgár culture 7a/1994, was explored in the position of Vyšné Hosáky, which is situated westwards from the village itself. The place of their superposition was cut by a melioration furrow (picture 2). The content of this object included ceramics, larger pieces of loam with twig prints, burnt animal bones and split stone industry. Some remarkable ceramic material of great information value emerged in the collection of finds from torso of the object 7b/1994. Its content consists of two heterogeneous aggregates differing from each other by surface finish of the ceramic substance, decoration techniques, composition of ornaments and shape dispositions of preserved vessel pieces. The more numerous group of ceramics belongs to Baden culture (tab. I: 1-4; II: 1a, 1b; III: 4, 7-11, 13, 14). It is made of fine sediments mixed with sand. In most cases it has precisely smoothed, even polished surface with symmetrical ornaments. Its variability lies in use of smoothed cannelures, engraved triangular or grid ornaments and punctures arranged in one or two horizontal lines. From embossed ornamental elements, there are examples of vertical ribs extruded from the inside, subcutaneous handle, *ansa lunata* type handle and clearly worked *omphalos*. It was possible to reconstruct three cups, a bowl and one almost complete jar from the analyzed aggregate of Baden ceramics. Each of these cups represents an individual typological shape (tab. I: 1-3). The closest analogies to these cups come from the culture layers of the late Baden upland settlements in the mountainous part of Spiš. The cups with high vertical necks and bulbous bodies are considered to belong to standard equipment of settlement ceramics (Horváthová/Furmánek 2005, 97, fig. 7: 13; Soják 2001, fig. 10: 15). Cups with markedly open necks or sharply profiled bodies indicating gradual change of late Neolithic pottery traditions to the early Bronze Age ceramics are rarer (tab. I: 2, 3). Their countless examples origin from Hrabušice - Prielom Hornádu (Bátora 1980, tab. XIV: 2, 3), Spišské Podhradie/Žehra-Dreveník (Horváthová/Furmánek 2005, 97, fig. 7: 11), Šarišské Michaľany (Finding report of AÚ SAV no. 12 108/88, object 265), but also from the upland settlement in Hlinsko u Lipníku nad Bečvou (Pavelčík 1992, 30, fig. 1: 10). From the aspect of relative chronology of the analysed aggregate, the bowl with a funnel-shaped neck, pressed body and an *omphalos* on the bottom (tab. II: 1a, 1b) has a very important position. The closest parallels to this bowl can be found in the biritual burial ground in Mezőcsát-Höröcsögös in the cremation graves 7 and 9 (Kalicz 1999, 87). An S-profiled jar with a higher, markedly open neck and concave body dominates the ceramic aggregate of Baden culture (tab. I: 4). Ornaments applied on its surface, such as embossed ribs and a handle of *ansa lunata* type, were not exceptional on jars of classical stage. However, their combination with authentic subcutaneous handles which correspond with the Boleráz stage and the older classical phase of Baden culture is remarkable (Nevizánsky 2003, 218, 219, other quoted literature here).

Ceramics made of rough sandy material with not precisely finished surface forms an independent group of finds. Four fragments of one vessel and other nine shards belong to this group (tab. II: 2-4; III: 1-3, 5, 6). Decoration of a partly reconstructed vessel seems to be thought-out, however, in comparison to Baden culture decoration it is very negligent. The high, slightly widened neck is decorated with longitudinal punctures arranged in five horizontal lines, under which there are opposing groups of grooves arranged in triangular motives. The tops of shaded triangles under the neck and on the body are complemented with flat relief protrusions (tab. II: 3, 4). Other shards are monotonously decorated with sprig ornaments that are in one case combined with cut relief ledge (tab. II: 2; III: 1-3, 5). Technique and composition of ornamental elements applied on the ceramics of the other group of finds are identical with finds of Coţofeni culture in the north-west part of Romania (Roman 1976, tab. 42: 7, 8, 16; 53: 15; 54: 1-3; 55: 4, 14; 103: 6; 108: 9).

It is questionable to what extent we can suppose that the Coţofeni people directly reached the north areas of east Carpathian glaxis. It is certain that the Coţofeni finds on the Carei and Nir plains and further eastwards were concentrated in higher set areas, whereas Baden settlements were found mostly in flat locations (Roman/Németi 1978, 146, fig. 7). Still unpublished ceramic material from Osia, in Iršava sector, collected by F. Potuśniak in 1948-1951 shows strong "coţofenisation" of the area north of Satu Mare to Carpathian Ruthenia¹. In our opinion, Coţofeni culture material and ornamental elements definitely prevail in this material. Influence of Coţofeni culture can be seen on the ceramics from an upland settlement in Mukačevo-Malá Hora (Potuśniak 1999, 17, tab. VII: 5; VIII-XII). As for expansion of Coţofeni finds to our region, we can work on three hypotheses. One of them is indirect mediated

contact through communities from around Sălacea, Valea lui Mihai and Pişcolt settlements that, according to *P. Roman* and *I. Némethi* (1978, 150), correspond with the final stage of Baden culture (fig. 3). This hypothesis is supported by settlement material of that period from Šarišské Michaľany and Zemplínske Kopčany, where we find many analogies to these Romanian settlements. Another possibility of indirect contacts and expansion of Coţofeni elements could be their mediation from the south, from the confluence of the Maros and Tisa rivers. From this location, Kostolac elements were sent to "pure Baden environment". Later, possibly under pressure of other cultures, Kostolac culture is moved directly northwards and it might have brought some Coţofeni elements from Banát (*Roman/Némethi* 1978, 152). The third hypothesis works on the presumption, that there were direct contacts on the level of prospector or trade groups. Here we must mention a vase drawing from Prešov-Šváby, which was published by *F. Blahuta* (1960, 103, fig. 2). We find an authentic equivalent to its atypically formed mouth with vertical tunnel handles in a vessel fragment from Agrişteu, which, according to *P. Roman* (1976, tab. 58: 1), corresponds with Coţofeni I stage. It would mean that we could count on influence of Coţofeni culture in East Slovakia in earlier period than supposed now. However, ambiguous finding circumstances count against this find.

We can make a conclusion, that there are ornamental elements on Coţofeni culture ceramics from Zemplínske Hradište that are typical for stages I and III of this culture. With regard to young shapes of Baden culture vessels within the same aggregate of finds (object 7b/1994), we incline to their younger dating.

Fig. 1. Zemplínske Hradište, Trebišov district. Illustration of Baden culture locations. 1 - Várdomb position; 2 - Vyšné Hosáky position.

Fig. 2. Zemplínske Hradište, Vyšné Hosáky position. 7a/1994 - object of Tiszapolgár culture; 7b/1994 - object of Baden culture.

Fig. 3. Contact zones of Coţofeni culture and Baden culture in the north Tisza region. 1 - Valea lui Mihai; 2 - Sălacea; 3 - Pişcolt; 4 - Tiszavasvári; 5 - Mezőcsát; 6 - Bratovo; 7 - Mukačevo; 8 - Beregovo; 9 - Zemplínske Kopčany; 10 - Zemplínske Hradište; 11 - Brehov; 12 - Prešov; 13 - Šarišské Michaľany; 14 - Spišské Podhradie/Žehra; 15 - Hrabušice; 16 - Center with marked local group with anthropomorphic urns.

Tab. I. Zemplínske Hradište, Vyšné Hosáky position. Object 7b/1994. Selection of ceramic finds. Scales: a - 1-4; b - 5.

Tab. II. Zemplínske Hradište, Vyšné Hosáky position. Object 7b/1994. Selection of ceramic finds. Scales: a - 1-3; b - 4.

Tab. III. Selection of ceramic finds. 1-11, 13, 14 - Zemplínske Hradište, Vyšné Hosáky position, object 7b/1994; 12 - Spišské Podhradie/Žehra, Dreveník position.

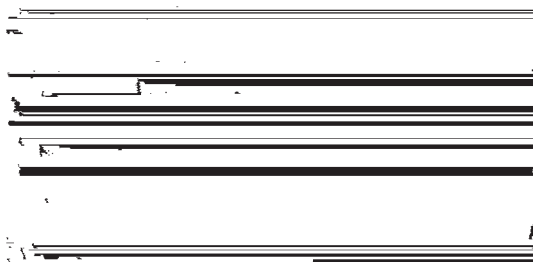
Translated by Viera Tejbusová

Mgr. Eva Horváthová
Archeologický ústav SAV
Hrnčiarska 13
SK-040 01 Košice
ehorvath@saske.sk

PhDr. Ján Chovanec, PhD.
Vlastivedné múzeum
ul. M. R. Štefánika 257/61
SK-075 01 Trebišov
jch.tv.sk@gmail.com

DRUHÝ POKLAD NOVOVEKÝCH MINCÍ Z HÝB

Ján Hunka - Marián Soják

Slovensko, Liptov, Kostol Všetkých svätých, zámer obnovy kostola, nález pokladu strieborných mincí, novovek, 17.-18. stor., analýza depotu, historická interpretácia, analógie, popularizácia nálezu.

Slovakia, Liptov region, All saints church, reconstruction of church, silver coins treasure, historical interpretation, analogies, popularisation of find.

ÚVOD

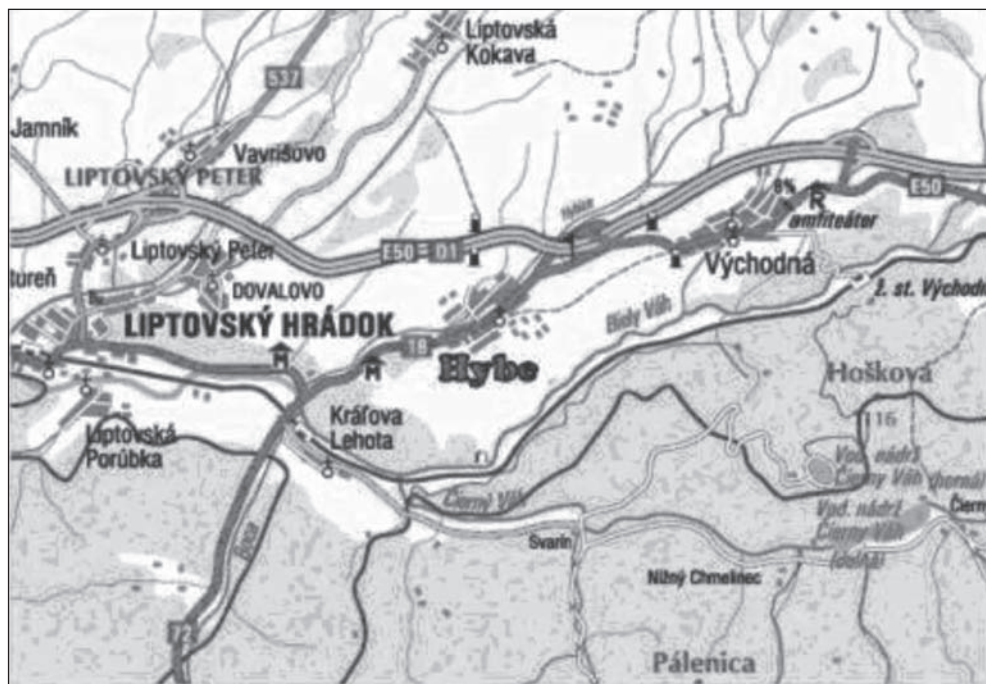
Obec Hybe (okr. Liptovský Mikuláš) sa nachádza v Žilinskom kraji, v Liptovskej kotline, asi 9 km na VSV od Liptovského Hrádku (obr. 1). Pohnútkou na osídlenie tohto, z klimatického hľadiska nie práve najvýhodnejšieho miesta, ležiaceho neďaleko úpätia Kriváňa, mohla byť jeho poloha na starej ceste vedúcej zo Spiša na územie Liptova cez spišskú Lučivnú do Štrby, Važca, ďalej do Východnej až napokon do Hýb (Žudel 1982). Predpokladá sa, že obec dostala názov od potoka Hybica. Prvýkrát sa bez udania názvu spomína v roku 1230, keď ju kráľ Ondrej II. daroval Polkovi z Uhorskej Vsi. V roku 1239 však kráľ Belo IV. túto obec uvedenému zemepánovi odobral a pripojil ju opäť ku kráľovskému majetku (Súpis 1, 474; *Vlastivedný slovník* 1, 477). Dokladom jestvovania slovenskej osady Gyba/Hybá v 12. stor. je nemecký názov Hýb - Geib, zachovaný v nemeckom nárečí spišských Sasov. Predpokladá sa, že išlo o starú slovenskú osadu, čo dokladá i prvý záznam názvu mestečka z roku 1239 - Hyba (Ratkoš 1967, 9 nn.).

Až do výstavby evanjelického a. v. kostola v rokoch 1822-1826 bol jedinou väčšou miestnou stavebnou dominantou katolícky Kostol Všetkých svätých, pôvodne ranogotický chrám s barokovo-klasicistickou úpravou (obr. 2). Jeho základ pochádza z čias okolo roku 1300 (Súpis 1, 474), v 15. stor. v ňom bolo upravené presbytérium a v rokoch 1638-1643 sa uskutočnila prestavba lode, ktorá bola doplnená emporami. Veža bola pristavaná v roku 1824. Okolo kostola dodnes prebieha kamenná murovaná ohrada, ktorá slúžila v druhej polovici 17. stor. ako provizórne opevnenie. Kostol je jednolodový, má polygonálne presbytérium a pristavanú sakristiu, ktorá sa pokladá za najstaršiu časť stavby (do sakristie vedie z presbytéria gotický portál).

Kostol Všetkých svätých v Hybiach (parcela KN 159/1) je evidovaný ako národná kultúrna pamiatka v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR (evid. č. 311/0). Situovaný je na území Pamiatkovej zóny Hybe, vyhlásenej Všeobecným záväzným nariadením č. 5/91 Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši zo dňa 1. 10. 1991. Dňa 12. 11. 2002 vydal KPÚ Žilina rozhodnutie o zámere obnovy rímsko-katolíckeho Kostola Všetkých svätých v Hybiach pod č. ZA-02/0335-05/ZP-Rk. Zámer je rozdelený do štyroch etáp, ktoré podrobnejšie rozvádza výrok pojednávaneho rozhodnutia.

V rámci I. etapy sa uskutočnilo odvodnenie a odvetranie základov pomocou kanalizácie po obvode kostola. Pri týchto prácach sa dňa 13. 10. 2006 našiel poklad mincí. Zaslúžil sa oň miestny farník Peter Erhardt (obr. 3). Spolu s kostolníkom Danielom Lofajom odovzdali nález na tunajšiu faru správcovi farnosti Ľudovítovi Sýkorovi. Nález bol bezprostredne po jeho objavení ohlásený pracovníkovi KPÚ Žilina, pracovníkovi Ružomberok, architektovi Kulašíkovi. Prostredníctvom M. Furmana z KPÚ Žilina a spoluautora tohto príspevku (M. Sojaka) sa nájdené mince napokon dostali do fondu Archeologického ústavu SAV v Nitre (Furman/Soják/Hunka, *v tlači*). Medzitým sa nález stal predmetom mediálnej pozornosti. Široká verejnosť sa o ňom mohla dozvedieť prostredníctvom tlače (*bea* 2006; *Rozprávkový...*) i televízie JOJ.

V Archeologickom ústave SAV bol depot mincí najprv reštaurovaný, neskôr aj podrobne analyzovaný (J. Hunka). V našom príspevku poskytujeme výsledky všetkých analýz, ktoré sa štúdiom pokladu mincí dali zistiť. Popri nich zverejňujeme aj pokus o historickú interpretáciu tohto nevšedného nálezu.

Obr. 1. Situovanie obce na výseku mapy.

NÁLEZOVÉ OKOLNOSTI

Depot sa našiel na vonkajšej strane kostola, pri severovýchodnom okraji jeho svätyne (obr. 3). Podľa výpovede nálezcu, sa v hĺbke 30 až 40 cm od úrovne terajšieho kostolného dvora objavila najprv oválna kamenná platnička „červenkastej farby“ (pravdepodobne z kremenca). Tú však nálezca zahodil, pretože netušil, že má nejaký súvis s pokladom mincí. Pod platničkou bolo viacero črepov z neznámej nádoby a strieborné mince, čiastočne pokryté jemnou zelenou patinou. Napokon sa zistilo, že kamenná platnička pôvodne slúžila vo funkcii pokrievky - prikrývala nádobu s mincami. Váhou kameňa a posunmi pôdy sa však časom nádoba rozbila a mince, ktoré v nej boli uschované, sa rozsypali. Nálezca zozbieral väčšinu črepov nádoby (obr. 4; 6) a zachránil aj všetky mince (203 ks), takže tento poklad z lokality Hybe treba považovať za kompletný. Uložený bude v numizmatickom depozite Archeologického ústavu SAV v Nitre.

ANALÝZA DEPOTU

Opis nádoby

Nádobu možno typologicky označiť za hrnček. Je oxidačne vypálený, má esovitú profiláciu s mierne von vyhnutým a slabo zosilneným okrajom, ktorý má na vnútornej strane plynulý priebeh. Na okraj sa pripája páškové uško. Asi 3 cm pod okrajom nádoby prebieha obežná ryha. Dno vykazuje nevýrazné stopy zrezania z hrnčiarskeho kruhu. Farba je svetlohnedá so sivočiernymi škvrnami. Materiál má slabú anorganickú prímies; doplnený je asi z polovice. Hrnček bol vyhotovený na pomaly rotujúcom hrnčiarskom kruhu. Rozmery: v. 12,5 cm, pr. ústia 9,2 cm, max. vydutina 10,7 cm, pr. dna 6,2 cm (obr. 6: 5).

Podľa M. Uličného (za konzultácie k nádobe mu ďakujeme) má hrnček okraj v tvare, ktorý je netypický pre región východného Slovenska (hoci Hybe patria už k strednému Slovensku). Tu sa vyskytujú skôr profilované okraje, resp. len jednoducho vyhrnuté, avšak na vnútornej strane zväčša s jemným žliabkom. Relatívne blízku analógiu, čo do typológie i funkčného využitia nádoby, možno badať v náleze ranonovovekého hrnčeka zo Záhora (okr. Michalovce), v ktorom boli mince z polovice 16. až prvej štvrtiny 17. stor. (Chovanec 1988, 153, obr. 10). Na rozdiel od hrnčeka z Hýb má záhorský hrnček profilovaný okraj.

Prehľad mincí

Peňažný súbor pozostával z 203 kusov novovekých strieborných mincí (tab. I; II). Zistili sa tu razby nasledujúcich panovníkov:

Por. č.	Opis mince	Určenie	Počet (ks)	Poznámka
1.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Bratislava, 15-grajciar 1675	Huszár 1979, č. 1441	1	tab. I: 1
2, 3.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Kremnica, 15-grajciar 1661	Huszár 1979, č. 1421	2	
4.	15-grajciar 1662	Huszár 1979, č. 1422	1	tab. I: 2
5-7.	15-grajciar 1664	Huszár 1979, č. 1423	3	
8.	15-grajciar 1665	Huszár 1979, č. 1423	1	
9, 10.	15-grajciar 1676	Huszár 1979, č. 1423	2	
11, 12.	15-grajciar 1678	Huszár 1979, č. 1425	2	
13.	15-grajciar 1679	Huszár 1979, č. 1425	1	
14.	15-grajciar 1680	Huszár 1979, č. 1425	1	
15-17.	15-grajciar 1681	Huszár 1979, č. 1425	3	
18.	15-grajciar 1684	Huszár 1979, č. 1425	1	
19.	15-grajciar 1685	Huszár 1979, č. 1426	1	
20, 21.	15-grajciar 1686	Huszár 1979, č. 1427	2	
22, 23.	15-grajciar 1687	Huszár 1979, č. 1427	2	
24, 25.	15-grajciar 1688	Huszár 1979, č. 1427	2	
26.	15-grajciar 1689	Huszár 1979, č. 1427	1	
27-29.	15-grajciar 1690	Huszár 1979, č. 1428	3	
30, 31.	15-grajciar 1691	Huszár 1979, č. 1428	2	
32, 33.	15-grajciar 1692	Huszár 1979, č. 1428	2	
34.	15-grajciar 1693	Huszár 1979, č. 1429	1	
35.	15-grajciar 1696	Huszár 1979, č. 1429	1	
36.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Baia-Mare, 15-grajciar 1678	Huszár 1979, č. 1433	1	tab. I: 3
37.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Bratislava, 6-grajciar 1676	Huszár 1979, č. 1459	1	tab. II: 1
38.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Kremnica, 6-grajciar 1667	Huszár 1979, č. 1450	1	
39.	6-grajciar 1668	Huszár 1979, č. 1450	1	
40-43.	6-grajciar 1669	Huszár 1979, č. 1450	4	
44, 45.	6-grajciar 1670	Huszár 1979, č. 1450	2	
46-51.	6-grajciar 1671	Huszár 1979, č. 1450	6	
52-56.	6-grajciar 1672	Huszár 1979, č. 1450	5	
57-59.	6-grajciar 1673	Huszár 1979, č. 1450	3	
60.	6-grajciar 1674	Huszár 1979, č. 1450	1	
61-90.	6-grajciar 1682	Huszár 1979, č. 1450	30	tab. II: 2
91.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Baia-Mare, 3-grajciar 1698	Huszár 1979, č. 1471	1	tab. II: 3

92.	Uhorsko, Leopold I. (1657-1705), Kremnica, poltúra 1699	<i>Huszár 1979</i> , č. 1483	1	tab. II: 4
93.	poltúra 1701	<i>Huszár 1979</i> , č. 1483	1	tab. II: 5
94.	Uhorsko, Jozef I. (1705-1711), Kremnica, poltúra 1709	<i>Huszár 1979</i> , č. 1579	1	tab. II: 6
95, 96.	Dolné Rakúsko, Leopold I. (1657-1705), Viedeň, 15-grajciar 1661	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1900	2	
97-99.	15-grajciar 1662	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1902-1905	3	
100-103.	15-grajciar 1663	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1907	4	
104-110.	15-grajciar 1664	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1909	7	tab. I: 4
111.	15-grajciar 1674	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1912	1	
112.	15-grajciar 1675	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1913	1	
113.	15-grajciar 1693	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1920	1	
114.	15-grajciar 1694	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1921	1	
115-117.	15-grajciar 1695	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1922	3	
118.	15-grajciar 1696	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1923	1	
119.	Korutánsko, Leopold I. (1657-1705), St. Veit, 15-grajciar 1693	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2518	1	tab. I: 5
120.	15-grajciar 1694	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2525	1	
121.	15-grajciar 1695	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2530	1	
122.	Štajersko, Leopold I. (1657-1705), Štajerský Hradec, 15-grajciar 1680	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2159	1	tab. I: 6
123.	15-grajciar 1695	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2165	1	
124-125.	Nemecko, Ľudovít Gustáv Hohenlohe-Waldenburg (1635-1697), Mainz, 15-grajciar 1685	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2667	2	tab. I: 7
126.	Nemecko, Ľudovít Gustáv Hohenlohe, neznáma mincovňa, 15-grajciar 1685	<i>Nechanický 1991</i> , 174, č. 3	1	
127-128.	Sliezsko, Leopold I. (1657-1705), Brzeg, 15-grajciar 1694	<i>Nechanický 1991</i> , č. 921	2	tab. I: 8
129.	Sliezsko, Leopold I. (1657-1705), Wroclav, 15-grajciar 1661	<i>Nechanický 1991</i> , č. 670	1	
130.	15-grajciar 1662	<i>Nechanický 1991</i> , č. 671-672	1	
131.	15-grajciar 1663	<i>Nechanický 1991</i> , č. 677	1	
132.	15-grajciar 1664	<i>Nechanický 1991</i> , č. 680	1	
133.	15-grajciar 1674	<i>Nechanický 1991</i> , č. 683	1	
134.	15-grajciar 1693	<i>Nechanický 1991</i> , č. 687	1	
135-139.	15-grajciar 1694	<i>Nechanický 1991</i> , č. 689	5	
140.	Dolné Rakúsko, Leopold I. (1657-1705), Viedeň, 6-grajciar 1661	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1926	1	
141.	6-grajciar 1664	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1929	1	
142.	6-grajciar 1674	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1933	1	
143-144.	6-grajciar 1676	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1934	2	
145-146.	6-grajciar 1677	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1935	2	tab. II: 7
147.	6-grajciar 1678	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1936	1	
148-150.	6-grajciar 1679	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1937, 1938	3	
151.	6-grajciar 1681	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1940	1	
152-153.	6-grajciar 1682	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1941	2	
154.	6-grajciar 1683	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1942	1	

155-156.	6-grajciar 1685	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1944	2	
157-158.	6-grajciar 1686	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1945	2	
159-163.	6-grajciar 1689	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1948	5	
164-166.	6-grajciar 1690	<i>Nechanický 1991</i> , č. 1949	3	
167.	Korutánsko, Leopold I. (1657-1705), St. Veit, 6-grajciar 1674	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2570	1	tab. II: 8
168.	6-grajciar 1683	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2554	1	
169.	Štajersko, Leopold I. (1657-1705), Štajerský Hradec, 6-grajciar 1670	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2172	1	tab. II: 9
170.	6-grajciar 1673	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2176	1	
171.	6-grajciar 1676	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2179	1	
172.	6-grajciar 1684	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2187	1	
173.	6-grajciar 1689	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2192	1	
174.	6-grajciar 1691	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2194	1	
175.	Tirolsko, Leopold I. (1657-1705), Hall, 6-grajciar 1694	<i>Nechanický 1991</i> , č. 2426	1	tab. II: 10
176.	Sliezsko, Leopold I. (1657-1705), Opole, 6-grajciar 1683	<i>Nechanický 1991</i> , č. 801	1	
177-179.	Sliezsko, Leopold I. (1657-1705), Wrocław, 6-grajciar 1665	<i>Nechanický 1991</i> , č. 693	3	
180-181.	6-grajciar 1673	<i>Nechanický 1991</i> , č. 697	2	
182-183.	6-grajciar 1674	<i>Nechanický 1991</i> , č. 698	2	
184.	6-grajciar 1675	<i>Nechanický 1991</i> , č. 699	1	
185.	6-grajciar 1680	<i>Nechanický 1991</i> , č. 706	1	tab. II: 11
186.	6-grajciar 1686	<i>Nechanický 1991</i> , č. 713	1	
187.	6-grajciar 1687	<i>Nechanický 1991</i> , č. 714	1	
188.	Morava, Olomouc, Karol II. Lichtensteinský (1664-1695), Kroměříž, 6-grajciar 1665	<i>Suchomel/Videman 1997</i> , 146, č. A	1	tab. II: 12
189.	Brandenburgsko-Ansbach, Ján Fridrich (1667-1686), Ansbach, 1/6-toliara 1678		1	tab. I: 9
190.	Tirolsko, Žigmund František (1662-1665), Hall, 15-grajciar 1664		1	tab. I: 10
191.	Polsko, Ján II. Kazimír (1648-1668), Kraków, 6-groš 1666		1	
192.	6-groš 1667		1	
193.	Polsko, Ján III. Sobieski (1674-1696), Kraków, 6-groš 1683		1	tab. II: 13
194.	Sliezsko, Lehnica-Brzeg-Volava, Juraj III. (1654-1664), Brzeg, 15-grajciar 1662	<i>Kopicki 1982</i> , 146, č. 4b	1	
195.	15-grajciar 1664	<i>Kopicki 1982</i> , 146, č. 6	1	
196.	Sliezsko, Lehnica-Brzeg-Volava, Ľudovít IV. (1654-1663), Brzeg, 15-grajciar 1660	<i>Kopicki 1982</i> , 154, č. 2	1	
197.	15-grajciar 1663	<i>Kopicki 1982</i> , 154, č. 5	1	
198-199.	Sliezsko, Lehnica-Brzeg-Volava, Kristián (1664-1672), Brzeg, 15-grajciar 1664	<i>Kopicki 1982</i> , 160, č. 6	2	
200.	Sliezsko, Lehnica-Brzeg-Volava, Kristián (1664-1672), Brzeg, 6-grajciar 1665	<i>Kopicki 1982</i> , 159, č. I	1	tab. II: 14
201-203.	Sliezsko, Württemberg-Oleśnica, Sylvius Fridrich (1664-1697), Oleśnica, 6-grajciar 1674	<i>Kopicki 1983</i> , 10, č. I/1	3	tab. II: 15
SPOLU			203	

Obr. 2. Pohľad na Kostol Všetkých svätých, pri ktorom sa v roku 2006 našiel depot mincí. Foto: M. Soják.

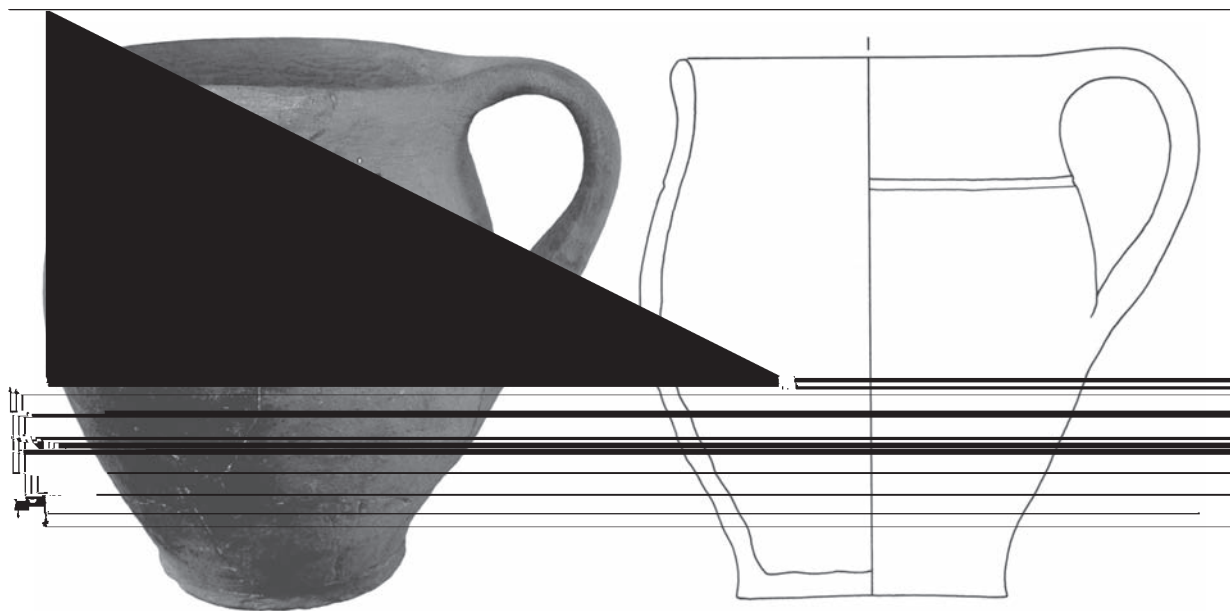

Obr. 3. Miesto nálezu mincí pri opornom pilieri za severovýchodným okrajom presbytéria. Foto: M. Soják.

Zachovanosť väčšiny razieb je priemerná (hlavne sliezskych alebo časovo starších uhorských mincí). V náleze sa však zistili aj vynikajúco zachované platidlá, čo naznačuje, že určite obiehali len krátky čas. Sú to napríklad uhorské 6-grajciare s letopočtom 1682, ktorých bolo až 30 ks, či viaceré dolnorakúske a tirolské 15-grajciare. Veľmi poškodené boli hlavne razby sliezskych kniežat (je tomu tak vo všeobecnosti, lebo ich striebro obsahovalo priveľa medi). Zaujímavou mincou je olomoucký 6-grajciar Karola II. Lichtensteinského z roku 1665. Je zrejme, že ide o originálnu mincu, ktorá má však zníženú akosť. Jej kov iba čiastočne zodpovedá mincovej norme používanej v uvedenom roku pre razbu olomouckých mincí. V roku 1659 bolo v rámci habsburskej monarchie prijaté nariadenie, že 6-grajciare majú mať akosť 43,8% striebra a hmotnosť 3,733 g. Takéto parametre sa uplatňovali aj pri súkromných razbách. Povrch olomouckej mince z Hybe je tmavošedý. Pri otere na papieri zanecháva minca sivú čiaru, čo naznačuje, že sa v kove nachádza olovo. Umelecké vyhotovenie mince je v podstate zhodné so 6-grajciarom z roku 1665 (pozri *Suchomel/Videman 1997*, 146, č. A). Hmotnosť mince je čiastočne upravená - namiesto 3,19 g, ako sa uvádza v práci *D. Suchomela a J. Videman (1997)*, má iba 3,028 g. Z našich nálezov nebol zatiaľ potvrdený výskyt menej hodnotných olomouckých mincí (*Budaj, v tlači b*). To ale nevylučuje, že takéto mince sa počas 17. stor. nevyrábali. Peniaze olomouckého arcibiskupstva boli síce čisto súkromnými platidlami jednotlivých správcoch uvedenej inštitúcie, ale kvôli svojej kvalite a veľmi dobrej technike razby sa rýchlo stali významnou súčasťou peňažného obeživa cirkulujúceho v závere 17. stor. v strednej Európe. V nejednom prípade dokázali dokonca konkurovať oficiálnym, tzv. vládny platidlám produkovaným príslušníkmi habsburskej dynastie. Bolo by preto prekvapujúce, keby sa na niektorých typoch olomouckých mincí v danej dobe - značne politicky, hospodársky a spoločensky rozkolísanej - neprejavili inflačné tendencie, aké sa dajú pozorovať na mnohých vtedajších stredoeurópskych platidlách.

Obr. 4. Črepy nádoby spolu s mincami, pred vyčistením. Foto: M. Soják.

Obr. 5. Zrekonštruovaný hrnček, v ktorom spočívali mince. Kresba a foto: M. Soják.

Obr. 6. Depot mincí s fragmentom nádoby pred konzerváciou. Foto: M. Soják.

Z hľadiska zisťovania doby uloženia celého „pokladu“ do zeme sa, ako obvykle, využili najmladšie mince. Pre časové určenie boli v tomto prípade dôležité viaceré razby - uhorské, dolnorakúske a korutánske 15-grajciare z rokov 1695-1696 a tirolský 6-grajciar z roku 1694. Tie poukazovali na ukrytie koncom deväťdesiatych rokov 17. stor. Oveľa reálnejší čas ukrytia nálezu však dokladajú úplne iné mince - uhorské kremnické poltúry (1,5-grajciare) Leopolda I. z rokov 1699 a 1701. Najdôležitejšou je poltúra Jozefa I. z roku 1709. Keďže nájdený poklad mincí bol nálezom odovzdaný kompletne, je táto minca jednoznačne najmladšou z celého súboru. Možno tak usudzovať, že tieto mince z Hybe boli do skrýše v zemi uschované buď v roku 1709, alebo krátko po ňom.

HISTORICKÁ INTERPRETÁCIA

Počas 13.-15. stor. spela usadlosť Hybe/Gyba k čiastočnému rozvoju podmienenému najmä tým, že:

- hlavná cesta prechádzajúca usadlosťou vyžadovala, aby viacerí obyvatelia obce zabezpečovali jej spoľahlivé využitie a aby sa prípadne postarali o prevozníkov a obchodníkov (kováčov, kolárov, krčmárov a pod.);
- v 13. a 14. stor. sa v okolí ťažili menšie zásoby zlatých rúd, takže bolo nutné postarať sa o desiatky baníkov, hutníkov a iných príslušníkov rôznych profesií.

Nemeckí baníci a kupci, prisťahovaní do slovanskej osady, získali v roku 1265 štatút mestečka, oppida, lebo jeho hospodársky význam presiahol rámec bežných dedinských usadlostí. Od roku 1390 sa Hybe stali poddanským mestečkom panstva Liptovský Hrádok. Napriek nevyhnutnosti plnenia poddanských povinností patrila táto usadlosť až do 19. stor. k najvýznamnejším hospodárskym strediskám horného Liptova (*Vlastivedný slovník* 1, 477).

Dejinám Hybe sa venoval aj P. Ratkoš, ktorý tiež zdôrazňuje, že mestečko by upadlo na úroveň ostatných poddanských osád v hornom Liptove nebyť jeho výhodnej pozície na hlavnej obchodnej ceste (Liptov - Spiš) a jeho rozvinutej remeselnej výroby (*Ratkoš* 1967, 27-30). Výrazným negatívom oppida bola skutočnosť, že nemalo významnejší fortifikačný prvok, ktorý by dokázal chrániť miestnych obyvateľov pred útokmi vonkajších nepriateľov. Ale ani viaceré z oveľa bohatších miest Liptova nikdy nemali postavené vlastné hradby (napr. Nemecká/Partizánska Ľupča) a pritom naďalej dokázali pôsobiť ako samostatné jednotky. Preto mali hybskí mešťania, remeselníci, obchodníci a iní obyvatelia neraz veľké starosti, čo urobíť v prípade vpádu cudzích vojsk. Oprávnenosť ich obáv sa prejavila najmä v období uhorských šľachtických protihabsburských povstaní, kedy ani povstalecké, ani cisárske žoldnierske vojská nešetřili súkromné majetky miestnych ľudí. Obyvatelia Hýb preto zažívali ťažké skúšky nielen v 16. a 17. stor., ale aj na začiatku 18. stor. Osídlenie Hýb však nikdy neupadlo natoľko, aby klesli na úroveň poddanskej obce. Napríklad v roku 1671 tu bolo zistených 40 sedliackych usadlostí a okrem nich tu bolo 14 želiarov (nájomných robotníkov) vykonávajúcich rôzne práce. V roku 1702 žilo v Hybiach 120 meštianskych rodín, teda asi 600 ľudí. Časť z nich vykonávalo mlynárske remeslo, ako aj čapovanie piva a pálenky. V roku 1715 sa v mestečku zaevidovalo 98 rodín zdaňovaných obyvateľov, teda asi 500-550 ľudí (ne-evidovali sa predstavitelia cirkvi, miestna šľachta a obyvateľstvo nedosahujúce stanovenú úroveň základných príjmov). Úbytok obyvateľstva spôsobili pomery v časoch kuruckého povstania Františka II. Rákocziho (1703-1711).

Na určité bohatstvo miestnych ľudí poukazujú nálezy mincí z Hýb. Poklad z roku 2006 nie je totiž jediným súborom mincí objaveným v chotári obce. Za bližšie neznámych nálezových okolností sa tu už v júli 1869 našiel poklad strieborných mincí. Aj ten spočíval v nádobe, v asi „6-7 holbovom hrnčeku“, teda v nádobe s objemom minimálne 4,5-5 l. Z neznámeho počtu mincí sa vtedy zachovalo 261 ks drobných uhorských a poľských razieb. Tie boli uložené do zeme po roku 1620 (*Nálezy* 2, 102, č. 241). Je jednoznačné, že sa tak stalo v čase povstania Gabriela Bethlena. Takýchto nálezov je zo Slovenska známych niekoľko desiatok. Prvý hybský poklad mincí je teda asi o 85 rokov starší ako druhý, nami študovaný poklad.

Ako už bolo doložené vyššie, nález v Hybe z roku 2006 bol ukrytý k múru kostola buď v roku 1709, alebo tesne po tomto roku. Možno ho teda zaradiť do záveru povstania Františka Rákocziho II. Nápadne pripomína iný poklad mincí, ktorý bol tiež objavený pri oprave kostola. Pochádza z neďalekej, asi 30 km vzdialenej Nemeckej, čiže Partizánskej Ľupče (*Hanuliak/Weiss* 1982). Oba nálezy majú viacero zhodných, ale aj protichodných črt. Ľupčiansky nález je približne dvakrát väčší ako poklad z Hybe, lebo pozostáva zo 443 ks mincí. Veľkosť pokladov (počet mincí v rámci nájdeného súboru) z tých čias ale nie je rozhodujúcim kritériom, lebo závisela od majetnosti pôvodného majiteľa - niektorý bol schopný zohnať platidlá vysokých hodnôt - zlaté dukáty a strieborné toliare, iný vedel získať iba málohodnotné mince - denáre či poldenáre, ktorých sa rátalo za dukát či toliar až 100 ks.

Na rozdiel od hybského obsahoval lupčiansky nález najmä mince nízkych hodnôt - denáre, poltúry, trojníky, grajciare. Mince stredných hodnôt, teda 6-grajciare a 15-grajciare v ňom tvorili približne tretinu z celkového počtu. Je preto možné, že po prepočítaní historických cien by sa lupčiansky nález plne rovnal hybskému. Lupčiansky majiteľ mincí mal prístup hlavne k drobným nominálom, preto sa usudzuje, že išlo buď o majetok miestneho farára získavajúceho mince ako obetiny veriach, alebo o majetok povstaleckého vojaka, ktorý ich nakradol u bežných ľudí. Mohol to však byť aj menej majetný mešťan z Nemeckej Lupče, ktorý pôsobil ako remeselník alebo obchodník v blízkom okolí. Naproti tomu hybský nález pozostáva najmä z 15-grajciarov a 6-grajciarov, takže dokazuje, že jeho majiteľ sa asi pohyboval v iných spoločenských kruhoch než lupčiansky majiteľ mincí.

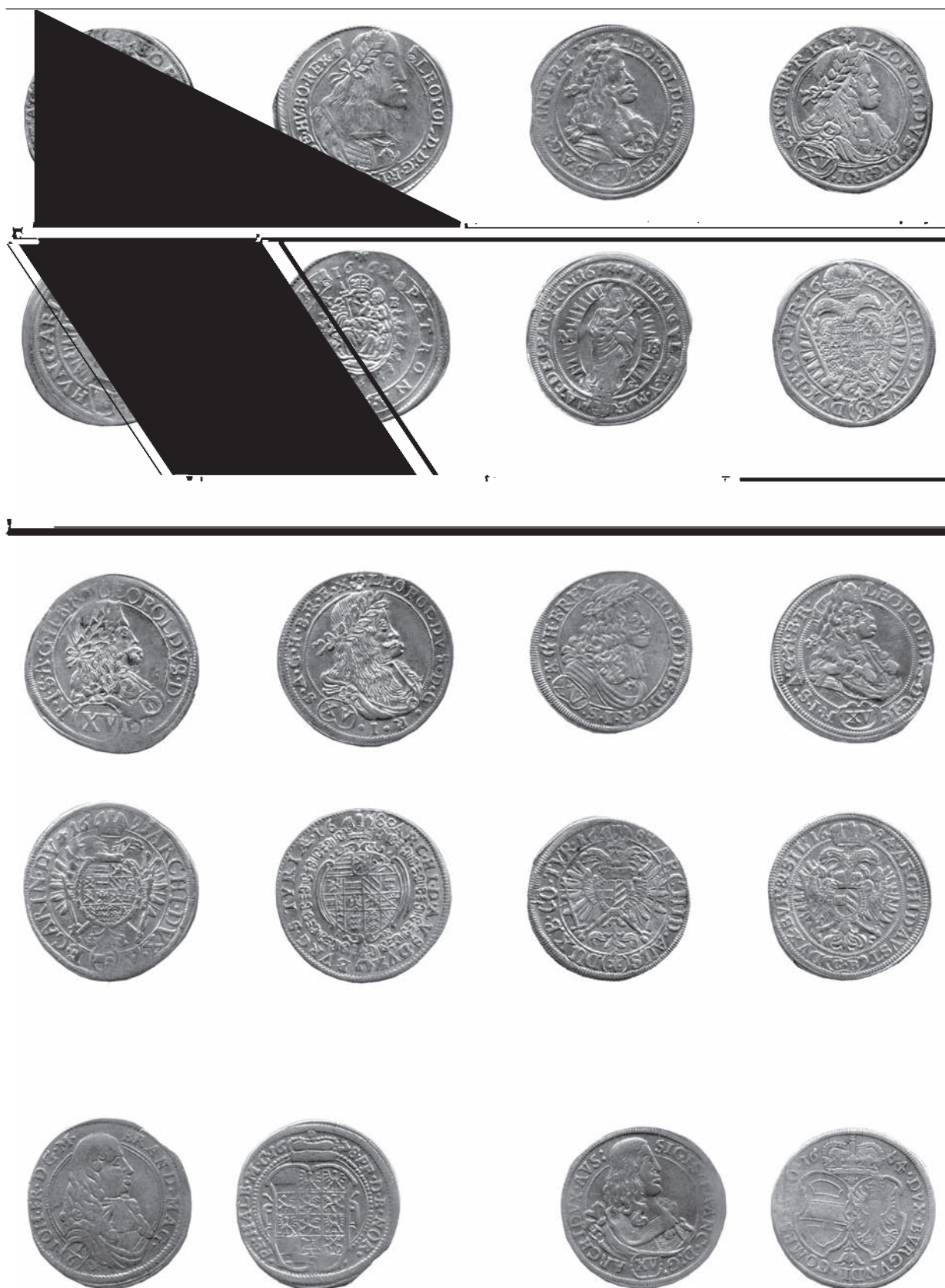
V lupčianskom a v hybskom náleze bolo viacero typovo zhodných mincí - razby rakúske, brandenburské, sliezske. Tento jav príliš neprekvapuje, pretože počas novoveku platilo, že v rámci celej strednej Európy obiehalí tisíce veľmi podobných a v niejednom prípade aj úplne rovnakých mincí. Odráža sa tu menová reforma Leopolda I. z roku 1659, ktorou sa unifikovali všetky platidlá habsburskej monarchie. Na averze bol vždy portrét panovníka, na reverze znak štátu, v ktorého mene sa daná minca vyprodukovala. V rámci habsburskej monarchie sa nerozlišovalo, či ide o razby české, moravské, uhorské, alebo o niektoré razby z častí Rakúska. Všetky predstavovali platidlá jedného štátneho celku - monarchie, takže obiehalí na celom území. Tak sa k nám dostávali tiež platidlá z oblastí vzdialených od nás niekoľko sto kilometrov - z Tirolska, Korutánska, Štajerska, Sliezska, Českého kráľovstva. Pretože aj územia ležiace mimo monarchie (Bavorsko, rôzne nemecké mestá a pod.) chceli mať ekonomický osov z takejto peňažnej aliancie, snažili sa prispôbiť celkový vzhľad a metrologické parametre svojich mincí habsburským. Spolu s nimi potom obiehalí na celom území strednej Európy.

Hybský poklad musel pôvodne vytvoriť a vlastniť stredne bohatý človek. Azda to bol nejaký miestny remeselník, ktorý mohol získať určité imanie pri opravách povozov, pri prevádzkovaní krčmy, hostinca či ubytovne pre cestujúcich. Mohlo ísť aj o nejakého vojaka prechádzajúceho týmto krajom; nemožno však rozhodnúť či to bol príslušník nepriateľských plukov alebo domácej armády. Nie je vylúčené, že nájdené mince pôvodne vlastnil niektorý miestny obyvateľ, ktorý svoje peniaze získal odpredajom určitých tovarov pre potreby armády. Vojenské jednotky tak získavali drevo, mäso, plátno, súkno, ale i pomoc pri oprave povozov a pod. Boli to nevyhnutné komodity pre každý väčší oddiel vojakov.

Zdá sa, že v prípade nálezov z oboch lokalít bol viac ako dôležitý moment, že obe hotovosti ukryli ich majitelia práve pri kostole. V prípade Nemeckej/Partizánskej Lupče sa to zdôvodnilo snahou pôvodného majiteľa peňaží, možno farára, ukryť svoj majetok čo najbližšie k vlastnému domu. Naskytla sa tiež interpretácia, že kostol bol v prípade málo opevnených (resp. neopevnených) sídiel obvykle posledným miestom odporu miestnych ľudí voči nepriateľovi. Podobné argumenty možno použiť aj pre nález z Hybe. Možno predpokladať, že pôvodným majiteľom mincí nebol miestny farár, ale skôr remeselník alebo obchodník, ktorý sa chcel skryť pred nepriateľmi v relatívne dobre opevnenom katolíckom chráme. Svoje peniaze nemohol nechať v sakristii, kde sa obvykle uschovávali cennosti miestnych šľachticov a ďalších ľudí, pretože tam ich najskôr hľadali nepriatelia po dobytí chrámu. Uložil ich preto v čo najväčšej blízkosti kostola. Ako v prípade lupčianskeho nálezu, aj tu si miesto úschovy mincí označil odpočítaním niektorého oporného piliera kostola. Ohrada vystavaná okolo kostola zaručovala určitú bezpečnosť nielen obyvateľom ukrytým v chráme, ale aj ich majetkom.

Najdôležitejšou udalosťou roku 1709 na Liptove boli boje medzi povstaleckými kuruckými vojakmi Františka II. Rákocziho a cisárskymi vojskami Jozefa I. Liptovská šľachta, teda aj Liptovská stolica, sa pridala ku kurucovi už v roku 1703. Napriek negatívnemu vývoju povstania po roku 1708 ešte aj v roku 1709 kládla odpor cisárskemu oddielom. Tie ale počas bitky na Švihrovej (v katastri Jamníka nachádzajúceho sa iba pár km od Hybe) v dňoch 4. až 8. augusta 1709 liptovské oddiely porazili. Tak sa skončilo povstanie kurucov na Liptove. Zvyšky liptovských vojsk prešli čo najkratšou cestou, teda asi aj cez Hybe, na Spiš. Je viac ako pravdepodobné, že oba nálezy (lupčiansky aj hybský) boli ukryté do zeme práve kvôli uvedenému vojenskému konfliktu na Švihrovej. Ich ukrytie je preto treba datovať do začiatku augusta roku 1709.

Obidva hybské nálezy sú významným doplnkom do fondu pokladov novovekých mincí ukrytých počas Rákocziho povstania na území Liptova. Dnes známe práce o nálezoch mincí na Slovensku poukazujú na pomerne malý počet depotov mincí ukrytých v uvedenom období v tejto časti Slovenska (Hunka 1992, 69, obr. 2; Budaj, v tlači a; v tlači b). Konkrétne ide o ďalšie tri nálezy (Hunka 1992, 82-88), a to z Podturne (ukrytý v roku 1703), z Ružomberka (ukrytý v roku 1705) a z Liskovej (ukrytý v roku 1711), ktoré tiež poukazujú na značne nepokojnú situáciu na Liptove počas povstania Rákocziho. Novšia práca o nálezoch mincí na Slovensku z roku 1994 ich dopĺňa o dve ojedinele objavené mince - banícku poltúru z roku 1695 z Važca a rákocziovskú 10-poltúru z rokov 1704-1707 z Liptovského Mikuláša (Nálezy 4, č. 513, 567).

Tab. I. Mince z pokladu Hybe II.

Tab. II. Mince z pokladu Hybe II.

ZÁVER

Nález mincí z roku 2006 z Hybe, označený ako Hybe II, priniesol veľa zaujímavých numizmaticko-historických informácií. Poklad ukázal, aké platidlá sa využívali v danej oblasti na prelome 17. a 18. stor. Priniesol razbu 6-grajciara olomouckého arcibiskupstva z roku 1665, ktorá zatiaľ nebola u nás zaznamenaná. Prostredníctvom najmladšej mince sa určil čas ukrytia nálezu do bezpečnej skrýše v zemi. Stalo sa tak najpravdepodobnejšie začiatkom augusta 1709. Tento nález určite napomohol k bližšiemu poznaniu politicko-spoločenskej situácie v Hybiach a okolí v danom čase. Doplňili sa tak fakty, ktoré kvôli nedostatku primárnych písomných prameňov nepoznáme. Rozbor obalu nálezu, teda hlineného hrnčeka, ukázal jeho čiastočnú odlišnosť od podobných nádob objavených v prostredí severného a východného Slovenska. Zaujímavé bolo tiež miesto uloženia nálezu. Zistila sa výrazná analógia s miestom pôvodného uschovania pokladu mincí z Nemeckej, čiže Partizánskej Lupče. To naznačuje, že si majitelia oboch pokladov vybrali pre uschovanie svojich majetkov čo najbezpečnejšie úkryty v tesnej blízkosti pomerne dobre opevnených kostolov. Možno predpokladať, že takýchto analogických nálezov sa v budúcnosti objaví viac. Nálezy z lokality Hybe II spolu s pokladom Hybe I doložili situáciu, že v tomto mestečku aj napriek výrazným negatívnym vplyvom (vojny, choroby a pod.) žili v 16.-18. stor. viacerí bohatší obyvatelia, ktorí boli schopní akumulovať určité bohatstvo. Predpokladá sa, že ho získali z využívania hlavnej cesty vedúcej cez Hybe, remeslami, obchodom, odpredajom výrobkov rôznym vojenským jednotkám. Tieto fakty výrazne dopĺňajú naše poznanie o sociálnom postavení miestneho obyvateľstva. Obidva hybské nálezy sú významným doplnkom do fondu pokladov novovekých mincí ukrytých na území Liptova.

LITERATÚRA

- bea 2006
Budaj, v tlači a
Budaj, v tlači b
Furman/Soják/Hunka, v tlači
Hanuliak/Weiss 1982
Hunka 1992
Huszár 1979
Chovanec 1988
Kopicki 1982
Kopicki 1983
Nálezy 2
Nálezy 4
Nechanický 1991
Ratkoš 1967
Rozprávkový...
Suchomel/Videman 1997
Súpis 1
Vlastivedný slovník 1
Žudel 1982
- B. Chrenková: Kopal kanál, vykopal poklad. In: *My - Liptovské noviny* 43, 2006, 4.
M. Budaj: Hromadné nálezy mincí a povstanie Františka Rákociho II. na Slovensku v rokoch 1703-1711. In: *Historický a numizmatický význam nálezov mincí zo Slovenska*, v tlači.
M. Budaj: Podiel mincí olomouckého arcibiskupstva na obežive novovekého Slovenska. In: *Zborník z konferencie Postavení Moravy v mincovnictví a peněžních vztazích ve střední Evropě*, Hustopeče 29. 9.-1. 10. 2004, v tlači.
M. Furman/M. Soják/J. Hunka: Poklad mincí z Hýb (okr. Liptovský Mikuláš). *Slov. Num.* 18, v tlači.
V. Hanuliak/V. Weiss: Nález mincí z Partizánskej Lupče, okres Liptovský Mikuláš. *Slov. Num.* 7, 1982, 182-188.
J. Hunka: Novoveké hromadné nálezy mincí na Slovensku. *Slov. Num.* 12, 1992, 67-89.
L. Huszár: *Münzkatalog Ungarn (von 1000 bis Heute)*. München 1979.
J. Chovanec: Hromadný nález strieborných mincí zo Záhora. *AVANS* 1987, 1988, 56, 57.
E. Kopicki: Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polska zwiazanych. VIII/1. Warszawa 1982.
E. Kopicki: Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polska zwiazanych. VIII/2. Warszawa 1983.
J. Hlinka/L. Kraskovská/J. Novák: Nálezy stredovekých a novovekých mincí na Slovensku. Bratislava 1968.
Nálezy mincí na Slovensku. IV (Zost.: E. Kolníková/J. Hunka). Nitra 1994.
Z. Nechanický: Mincovnictví Leopolda I. 1657-1705. Hradec Králové 1991.
P. Ratkoš: Z dejín mestečka. In: O. Mrlian (Zost.): *Hybe včera a dnes*. Banská Bystrica 1967, 9-49.
Rozprávkový nález v Hybe. In: *Nový Čas* (<http://www.bleskovky.sk/cl//129076/Rozpravkovy-nalez-v-Hybe->).
D. Suchomel/J. Videman: Mincovnictví olomouckých biskupů a arcibiskupů (1608-1820). Kroměříž 1997.
Súpis pamiatok na Slovensku. A-J. Bratislava 1967.
Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. 1. Bratislava 1977, 477, 478.
J. Žudel: Cesty v 15.-18. stor. In: *Atlas Slovenska, časť IX*, 19. Bratislava 1982.

Der zweite Schatz der neuzeitlichen Münzen aus Hybe

Ján Hunka - Marián Soják

ZUSAMMENFASSUNG

Im Rahmen der I. Etappe der Rekonstruktionsarbeiten der römisch-katholischen Kirche Aller Heiligen in Hybe fand Abwässerung und Entlüftung der Fundamente mittels einer Kanalisation rund um der Kirche statt. Bei diesen Arbeiten hat Herr Peter Erhardt im J. 2006 einen Münzschatz gefunden. Der Beitrag bietet alle Analyseergebnisse, die durch das Studium des Münzschatzes herausgefunden werden konnte. Außerdem wird auch ein Versuch historischer Interpretation dieses außergewöhnlichen Fundes veröffentlicht.

Der Fund bestand aus ungarischen, österreichischen und schlesischen 15- Kreuzer und 6-Kreuzer aus den J. 1661-1696. Neben ihnen sind auch Kleinmünzen, Poltura, 1,5-Kreuzer aus den J. 1699-1709, die zugleich die Zeit der Vergrabung des Fundes datieren, aufgetreten. Der Schatz enthielt auch einige mährische und polnische Münzen. Ein interessanter Bestandteil des Fundes war auch ein kleines Tontöpfchen mit einem Henkel. Ursprünglich war es mit einem ovalen Steinplättchen, das aber bei der Bergung des Fundes verloren gegangen ist, bedeckt. In der Ortschaft hat man so schon den zweiten Münzschatz gefunden. Der Erste wurde im J. 1869 entdeckt. Er bestand mindestens aus 261 St. von kleinen ungarischen und polnischen Münzen. Der Hortfund wurde um das J. 1620, also etwa 85 Jahren vor der Vergrabung des Münzschatzes aus dem J. 2006, in der Erde verborgen.

Für die Gemeinde ist dieser Fund mehr als wichtig. Der Mangel an Schriftquellen hat nur sehr wenige Informationen über die Geschichte der Gemeinden gebracht. Deswegen ermöglicht auch der Fund aus Hybe II sie zu ergänzen.

Den analysierten Schatz versammelte ein mittelreicher Bewohner des Städtchens Hybe. Im J. 1709 war er gezwungen, ihn in die Erde zu verstecken. Möglicherweise handelte es sich um einen heimischen Handwerker, Kaufmann, Betriebshelfer im Bezug zu der durch die Gemeinde führender Hauptstrasse. Es ist nicht einmal auszuschließen, daß es sich um einen Soldat der Kaisers- oder der Aufstandsarmee handelte. Im J. 1709 fand in Liptov ein Kampf der Kurutz- und Kaisertruppen, der in der Schlacht in Švihrová bei Jamník (einige Kilometern von Hybe) seinen Höhepunkt erreichte, statt. Die Kurutztruppen aus Liptov haben verloren und verzogen sich nach Zippes. Dies war wahrscheinlich der Hauptgrund der Verbergung des Schatzes in ein sicheres Versteck in der Erde.

Der Fund Hybe II ist auch aus dem numismatischen Standpunkt bedeutend. Es weist einerseits auf das örtliche Umlaufkapital der Bewohner von Hybe in der Wende des 17. und 18. Jh.s. hin. Es belegt die Wohlhabenheit bestimmter Teile von Bürgern in Hybe, bringt näher die unruhige Situation im Städtchen und dessen Umgebung während des Rakoczi - Aufstandes in J. 1703-1711, hauptsächlich dennoch im J. 1709. Er ist einer der fünf Münzfunde aus diesem Bereich, die wegen des Kurutz - Aufstandes versteckt wurden. Heutzutage ist er im Besitz des Archäologischen Instituts der Slowakischen Akademie der Wissenschaften in Nitra.

Abb. 1. Situierung der Gemeinde im Kartenausschnitt.

Abb. 2. Blick auf die Kirche Aller Heiligen, bei der im J. 2006 das Münzdepot gefunden wurde. Foto: M. Soják.

Abb. 3. Die Fundstelle der Münzen bei dem Stutzpfeiler hinter dem Süd-Ostrand des Presbyteriums. Foto: M. Soják.

Abb. 4. Scherben des Gefäßes zusammen mit den Münzen vor der Reinigung. Foto: M. Soják.

Abb. 5. Rekonstruiertes Töpfchen, in dem sich die Münzen befanden. Zeichnung und Foto: M. Soják.

Abb. 6. Das Münzdepot mit einem Gefäßfragment vor der Konservierung. Foto: M. Soják.

Taf. I. Münzen aus Hortfund Hybe II.

Taf. II. Münzen aus Hortfund Hybe II.

Übersetzt von Eva Pietová

PhDr. Ján Hunka, CSc.
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK-949 21 Nitra
jan.hunka@savba.sk

PhDr. Marián Soják, PhD.
Archeologický ústav SAV
pracovisko Mlynská 6
SK-052 01 Spišská Nová Ves
sojak@ta3.sk

ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM NA HODŽOVOM NÁMESTÍ V BRATISLAVE

Ivan Cheben - Mário Bielich - Marián Čurný

Slovensko, historické jadro, zástavba, neskorý stredovek, novovek, architektúra, základové murivá, pivnica, tehla, keramika, kachlice, sklo.

Slovakia, historical hearth, late middleages, new age, architecture, base masonry, cellar, brick, ceramics, glass.

ÚVOD

Popri rastúcom počte stavieb realizovaných na území bratislavského Starého Mesta do popredia čoraz intenzívnejšie vystupuje potreba podrobného archeologického a historicko-architektonického výskumu niekdajšej zástavby a zachovaných zvyškov starších sídelných horizontov. Takmer bez výnimky ide o ich úplnú likvidáciu. Možnosti uskutočnenia archeologického výskumu sú značne obmedzené a získané výsledky sú iba torzom z predpokladaného množstva získateľných informácií.

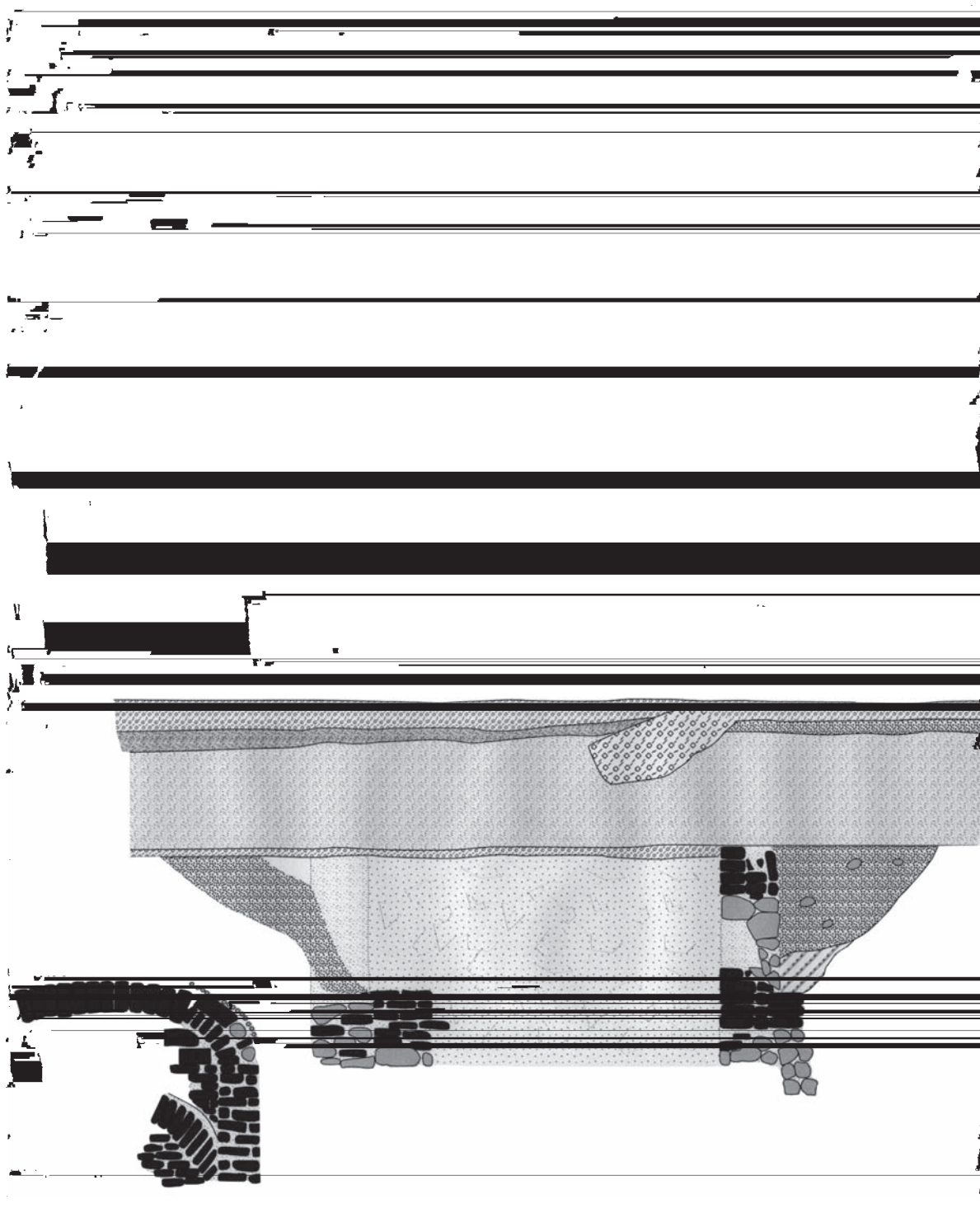
Na prelome rokov 2005 a 2006 realizoval Archeologický ústav SAV v Nitre záchranný archeologický výskum na stavbe Astoria Palace na Hodžovom námestí. Rozsah predmetnej stavby mal výrazne ovplyvniť zachovalosť historických terénov v tomto priestore. Na základe historického vývoja predmestí stredovekej Bratislavy, a to najmä od 15. stor., v rámci vzájomného splývania do jedného urbanistického celku bolo nutné predpokladať najväčšiu intenzitu dokladov osídlenia zo záveru stredoveku a z novoveku. Priestor dnešného Hodžovho (niekdajšieho Októbrového) námestia sa stáva súčasťou mesta pred koncom 15. stor. (obr. 1: 1, 2), už v roku 1434 sa tu lokalizuje Suchomýtska brána (Lesák 2000, 57, tam aj ďalšia literatúra). Archeologickým výskumom bolo získaných niekoľko nových informácií o osídlení a zastavaní dnešného Hodžovho námestia v perióde od 15. po 20. stor. Základný prehľad o nich predostiera táto štúdia.

ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM

Záchranný archeologický výskum na Hodžovom námestí (obr. 2: 1) sa uskutočnil v priestore pri podchode smerom k Prezidentskému palácu. Jeho dôvodom bola výstavba budovy Astoria Palace. Projekt stavby počítal s rozsiahlym znížením terénu na časti plochy až do hĺbky 8 m od súčasnej nivelety. Postup terénnych prác (použitie ťažkých mechanizmov) predurčoval aj možnosti realizácie archeologického výskumu. Prvé dokumentačné práce začali v novembri 2005, v pokročilej fáze znižovania terénu na ploche stavby, a trvali do marca 2006. V nadväznosti na prácu mechanizmami boli postupne začisťované a dokumentované profily stavebnej jamy - vždy iba v rozsahu, ktorý nebránil plynulosti stavby. Zistené zvyšky kamennej a tehlovej, resp. betónovej architektúry boli označené ako objekty 1-8. Vo väčšine prípadov išlo o zahĺbené základové časti asanovanej zástavby Hodžovho námestia (obr. 2: 1) a o zvyšky recentnej kanalizácie s príslušnými stavebnými jamami. Ako objekt boli označené zásyp pivnice 1 a porušená vrcholnostredoveká jama.

Obr. 1. Bratislava, Hodžovo námestie. Lokalizácia plochy výskumu. 1 - mapa Bratislavy z r. 1848 (podľa Lesák 2000, obr. 1; 3); 2 - Hodžovo námestie na fotografii z r. 1932.

Obr. 2. Bratislava, Hodžovo námestie. 1 - lokalizácia archeologických objektov, mierka 1 : 200; 2 - profil 1, kontexty 1 a 4, mierka 1 : 20.

Archeologické situácie

Zachytené archeologické situácie môžeme rozdeliť do troch základných skupín. Narušený zahĺbený objekt z neskorého stredoveku (15. stor.), poškodené základy nadzemných niekoľkopodlažných novovekých budov a ich pivníc (19. stor.) a súveká kanalizačná sústava s adaptáciou v druhej polovici 20. stor. (obr. 2: 1).

- Objekt 1 - pivnica 1 (tab. IV: 1).
- Objekt 2 - kanalizácia I (v úseku I), kanalizačná ryha, do ktorej bol v druhej polovici 20. stor. umiestnený betónový kanalizačný rozvod.
- Objekt 3 - kanalizácia II (v úseku II), pokračovanie kanalizácie I, s rovnako zapusteným betónovým kanalizačným rozvodom.
- Objekt 4 - dva základové múry (1a, 1b) pri kontexte 1.
- Objekt 5 - základový múr 2.
- Objekt 6 - základový múr 3.
- Objekt 7 - pivnica 2, železobetónovej konštrukcie.
- Objekt 8 - základový múr 4.
- Kontext 1 - zásyp pivnice 1, tvorený stavebným odpadom z asanovaného domu.
- Kontext 2 - zahĺbená jama v profile lavórovitého tvaru, mohutne poškodená pivnicou 1.

MATERIÁLNA KULTÚRA

Archeologickým výskumom sa podarilo získať iba nevelké množstvo predmetov materiálnej kultúry. Zo zásypu pivnice 1 (kontext 1), zo stavebných jám základových múrov 1a a 1b (objektu 4) a z kontextu 2 pochádzajú črepy keramických a sklenených nádob, zlomky kachlíc a zvieracie kosti.

1. Keramika

N á d o b y

Kontext 1 - opis nálezov:

- Okrajový črep hrnčeka vyhotoveného z ružovkastej železitej plavenej a mletej hliny, vytočeného na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj jednoduchý, zaoblený. Povrch črepu nemá engobu, na vonkajšej strane okraja a z vnútornej strany nádoby je transparentná žltá glazúra. Rozmery: pr. okraja 12 cm, hr. črepu 0,3-0,4 cm (tab. I: 7).
- Okrajový črep vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypálenej v oxidačnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj zosilnený, s hraneným podtrhnutým okružím. Povrch črepu je bez engoby, na vonkajšej strane okraja a z vnútornej strany nádoby je transparentná zelená glazúra. Na črepe sú stopy ohňa. Rozmery: pr. okraja 17 cm, hr. črepu 0,4-0,5 cm (tab. I: 1).
- Okrajový črep hrnca vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny, vytočeného na hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj prehnutý. Na hrdle je výzdoba dvojicou rytých línií. Rozmery: pr. okraja nemerateľný, hr. črepu 0,5-0,6 cm (tab. I: 5).
- Okrajový črep hrnca vyhotoveného z ružovkasto-bielej hliny s jemným pieskom, vytočeného na hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj prehnutý a vodorovne zarovnaný. Rozmery: pr. okraja 11 cm, hr. črepu 0,4-0,5 cm (tab. I: 4).
- Fragment dna hrnca vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočeného na hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Dno je rovné, mierne v duté, dodatočne neupravované, so stopami po strhnutí z kruhu. Podstava dna je kónická. Rozmery: pr. dna 10 cm, hr. črepu 0,5-0,9 cm (tab. I: 13).

- Okrajový črep zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej hrnčiarskej hliny s grafitom a pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je rovné, okraj výrazne zosilnený do polguľovitého okružia. Rozmery: pr. okraja nemerateľný, hr. črepu 1,3 cm (tab. I: 3).
- Okrajový črep kvetináča misovitého tvaru, vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočeného na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj pretiahnutý do vodorovného okružia, zo strany tordovane zrezávaného. Povrch črepu vonkajšej strany nádoby a z vnútornej strany okraja je potiahnutý krémovo-bielou hustou engobou. Na hrdle je plastická lišta. Rozmery: pr. okraja 22 cm, hr. črepu 0,7-0,8 cm (tab. II: 8).
- Spodná časť a dno tzv. gotického pohára vyhotoveného z obyčajnej železitej plavenej hliny s pieskom, vytočeného na hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Steny sa v spodnej tretine kónicky zvažujú do dna. Dno je rovné, dodatočne neupravované, so stopami po strhnutí z kruhu. Lomy sú recentné. Rozmery: pr. dna 7,5 cm, hr. črepu 0,4-0,8 cm (tab. I: 10).
- Dno vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Dno je rovné, so stopami po zrezaní hrnčiarskym nožom. Rozmery: pr. dna 12 cm, hr. črepu 0,4-0,5 cm (tab. I: 15).
- Fragment dna a spodnej časti nádoby vysokého tvaru, vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v oxidačnom prostredí. Dno je rovné, dodatočne neupravované, so stopami po zrezaní hrnčiarskym nožom. Rozmery: pr. dna 22 cm, hr. črepu 0,7-0,9 cm (tab. I: 16).
- Fragment dna a spodnej časti kvetináča z obyčajnej železitej mletej hliny, vyrobeného vo forme, vypáleného v oxidačnom prostredí. Dno je odsadené, rovné. Povrch bol dodatočne zahladený. Rozmery: pr. dna 11 cm, hr. črepu 0,6 cm (tab. I: 11).
- Okrajový črep nádoby vysokého tvaru (džbán?), vyhotovenej z ružovkasto-bielej hliny, vytočenej na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypálenej v oxidačnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj strechovito zašpicatený a zosilnený v hranenom okruží. Z vnútornej strany nádoby a na vonkajšej strane okraja je krémovo-hnedá engoba a transparentná hnedá glazúra. Rozmery: pr. okraja 15 cm, hr. črepu 0,5 cm (tab. I: 2).
- Spodná časť a dno kvetináča vyhotoveného z obyčajnej železitej sprášovej hliny s pieskom, vytočeného na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Dno je rovné, v strede perforované otvorom s pr. 0,9-1 cm, z kruhu zrezané strunou. Rozmery: pr. dna 9,5 cm, hr. črepu 0,5-0,6 cm (tab. II: 14).
- Okrajový črep vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s kremičitým pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj jednoduchý, zaoblený, zo strany hranený. Rozmery: pr. okraja nemerateľný, hr. črepu 0,4 cm (nezobrazené).
- Črep tela vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej plavenej hliny s jemným pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Rozmery: hr. črepu 0,8 cm (nezobrazené).
- Črep tela nádoby vysokého tvaru, vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s kremičitým pieskom a sludou, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a dotvrda vypálenej v redukčnom prostredí. Rozmery: hr. črepu 0,7-0,8 cm (nezobrazené).
- Črep tela nádobky (pohára alebo vázičky) vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypálenej v oxidačnom prostredí. Na črepe z vonkajšej strany nádoby je biela engoba a transparentná žltá glazúra, na črepe z vnútornej strany nádoby je transparentná fialovo-hnedá glazúra. Rozmery: hr. črepu 0,3-0,4 cm (nezobrazené).
- Misa vyhotovená z obyčajnej železitej mletej a plavenej hliny, vytočená na elektrickom hrnčiarskom kruhu a dotvrda vypálená v oxidačnom prostredí. Výzdobu tvorí maľba kukučkou na črep na vnútornej strane: pod okrajom vlnovka a v obdĺžnikových pásoch uzatvorené kolieska s menšími bodkami po obvode, na dne sú kolieska v rade, uzatvorené v dvoch obežných líniách, a hustá vlnovka. Na celom povrchu je transparentná bezfarebná glazúra. Ústie je široko vyhnuté, okraj jednoducho zaoblený. Dno je odsadené - na nôžke, dodatočne opracované. Nôžka dna je perforovaná (otvor na zavesenie nádoby). Rozmery: pr. okraja 27 cm, pr. dna 16 cm, v. 4 cm, hr. črepu 0,7 cm (tab. IV: 2).
- Okraj, hrdlo, plecía a ucho džbánu vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočeného na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Ústie je rovné, mierne vyhnuté, okraj ovalený, horizontálne zarovnaný, s okružím, z vnútornej strany s rímsou pre pokrievku. Pásikové ucho je položené pod okraj a na plecía. Na plecíach sú dve ryté línie. Na vnútornej strane nádoby a na vonkajšej strane okraja je transparentná žltá glazúra. Rozmery: pr. okraja 18 cm, hr. črepu 0,9 cm (nezobrazené).

Kontext 2 - opis nálezov:

- Spodná časť a dno tzv. gotického pohára vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočeného na hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Dno je rovné, dodatočne neupravované, so stopami po strhnutí z kruhu. Rozmery: pr. dna 6 cm, hr. črepu 0,5-0,6 cm (tab. I: 9).
- Spodná časť a dno tzv. gotického pohára vyhotoveného z jemnej plavenej obyčajnej železitej hliny, vytočeného na rýchlo rotujúcim hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Steny sa ku dnu kónicky zvažujú, dno je rovné, mierne v duté, dodatočne neupravované, so stopami po strhnutí z kruhu. Lomy sú recentné. Rozmery: pr. dna 7 cm, max. v. 8,6 cm; hr. črepu 0,5 cm (tab. II: 12).
- Spodná časť a dno tzv. gotického pohára vyhotoveného z jemnej plavenej obyčajnej železitej hliny, vytočeného na rýchlo rotujúcim hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Steny sa ku dnu kónicky zvažujú, dno je rovné, mierne v duté, dodatočne neupravované, so stopami po strhnutí z kruhu. Od polovice výšky vidno náznak kalichovito roztvorených stien. Lomy sú recentné. Rozmery: pr. dna 6,5 cm, max. v. 8,2 cm, hr. črepu 0,5 cm (tab. II: 11).
- Fragment misky vyhotovenej z plavenej obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj jednoducho zaoblený. Dno je mierne odsadené, v duté, bez stôp po snímaní z kruhu, dodatočne upravené. Rozmery: pr. okraja 12 cm, pr. dna 8 cm, v. 3 cm (tab. II: 7).
- Fragment okraja, hrdla a pliec zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je rovné, okraj mierne vyhnutý, zosilnený a golierovito zahnutý. Na pleciah je dvojica rytých línií. Na vonkajšej strane okraja je kolkovaná značka. Rozmery: pr. okraja 21 cm, hr. črepu 0,8-1 cm (tab. II: 2).
- Črep tela zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a organickými prísadami, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Črep má pórovitú štruktúru. Rozmery: hr. črepu 1-1,2 cm (nezobrazené).
- Črep tela vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Rozmery: max. dl. 9,2 cm, hr. črepu 0,6-0,7 cm (nezobrazené).
- Črep tela vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Na vonkajšej strane črepu sú dochované odtlačky prstov. Rozmery: max. dl. 8,8 cm, hr. črepu 0,4-0,5 cm (nezobrazené).
- Črep tela vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na pomaly rotujúcom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Rozmery: max. dl. 5,3 cm, hr. črepu 0,5 cm (nezobrazené).
- Spodná časť a dno zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a grafitom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Dno je rovné. Rozmery: pr. dna nemerateľný, hr. črepu 0,9-1,4 cm (tab. II: 13).
- Dva črepy z hrdla a pliec nádoby vysokého tvaru (fľaša?), vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Na pleciah je dvojica žliabkov. Rozmery: hr. črepu 0,4-0,5 cm (nezobrazené).
- Dva črepy z tela vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s kremičitým pieskom, sľudou a organickými prísadami, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Štruktúra črepu je pórovitá. Rozmery: hr. črepu 0,6 cm (nezobrazené).
- Fragment dna vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v oxidačnom prostredí. Dno je rovné, bez stôp po snímaní z kruhu. Rozmery: pr. dna 16-17 cm, hr. črepu 1-1,2 cm (nezobrazené).
- Črep spodnej časti a dna zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a ka-mienkami (pr. do 0,8 cm), vypálenej v redukčnom prostredí. Rozmery: hr. črepu 2,5 cm (nezobrazené).
- Zlomok spodnej časti a dna vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a sľudou, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Dno je rovné, so stopami po strhnutí z kruhu. Rozmery: pr. dna 18 cm, hr. črepu 0,7 cm (nezobrazené).
- Zlomok spodnej časti a dna vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a sľudou, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Dno je rovné, so stopami po strhnutí z kruhu. Rozmery: pr. dna 12 cm, hr. črepu 0,6 cm (nezobrazené).
- Zlomok spodnej časti a dna zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a sľudou, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Dno je rovné, so stopami po strhnutí z kruhu. Rozmery: pr. dna 23 cm, hr. črepu 1-1,4 cm (nezobrazené).

- Okrajový črep hrnca vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočeného na hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj ovalený a stočený do vonkajšej strany, z vnútornej strany je rímsa pre pokrievku. Na črepe sú stopy po ohni. Rozmery: pr. okraja 21 cm, hr. črepu 0,5 cm (nezobrazené).
- Črep hrdla vysokej nádoby (fľaša?) vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Rozmery: hr. črepu 0,6 cm (nezobrazené).
- Štyri črepy pochádzajúce z hrdiel štyroch vysokých nádob vyhotovených z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočených na hrnčiarskom kruhu a vypálených v redukčnom prostredí. Rozmery: hr. črepov 0,4-0,6 cm (nezobrazené).
- Päť črepov pochádzajúce z tiel piatich rôznych nádob vysokého tvaru, vyhotovených z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočených na hrnčiarskom kruhu a vypálených v redukčnom prostredí. Rozmery: hr. črepov 0,6-0,7 cm (nezobrazené).
- Dva črepy pochádzajúce z tiel dvoch rôznych nádob vysokého tvaru, vyhotovených z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočených na hrnčiarskom kruhu a vypálených v oxidačnom prostredí. Rozmery: hr. črepov 0,4-0,6 cm (nezobrazené).
- Fragment spodnej časti a dna vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Dno je rovné, bez stôp po snímaní z kruhu. Rozmery: pr. dna 10 cm, hr. črepu 0,5 cm (nezobrazené).
- Okrajový črep misy alebo zásobnicovej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom a zrnkami grafitu, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je rovné, iba mierne vyhnuté, okraj kyjovite zosilnený a zaoblený. Na hrdle sú dve plastické lišty. Rozmery: pr. okraja 15 cm, hr. črepu 0,6-0,7 cm (nezobrazené).
- Okrajový črep pokrievky vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je výrazne vyhnuté, okraj kyjovite zosilnený. Na pleciach sú tri ryté línie. Rozmery: pr. okraja 17 cm, hr. črepu 0,6 cm (tab. II: 1).
- Fragment pokrievky vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Tvar pokrievky je rovný, držadlo gombíkovité. Rozmery: pr. držadla 2-3 cm, hr. črepu 1-1,2 cm (tab. II: 9).
- Pásikové ucho nádoby vysokého tvaru, položené pôvodne na hrdlo (pod okraj) a na vydutinu nádoby. Na uchu je pozdĺžna ryha. Prierez ucha je oválny. Rozmery: pr. ucha 3 x 2 cm, hr. črepu 1,1 cm (tab. II: 4).
- Okrajový črep vysokej nádoby vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, obtočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj ovalený a prehnutý. Na hrane okraja je kolok výrobcu XI. Rozmery: pr. okraja nemerateľný, hr. črepu 0,8 cm (tab. II: 6).
- Okrajový črep nádoby vysokého tvaru (hrniec?), vyhotovenej z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočenej na hrnčiarskom kruhu a vypálenej v redukčnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj ovalený a prehnutý. Rozmery: pr. okraja 20 cm, hr. črepu 0,7 cm (tab. I: 8).

Zber - opis nálezov:

- Okrajový črep hrnca vyhotoveného z obyčajnej železitej hliny s pieskom, vytočeného na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypáleného v redukčnom prostredí. Ústie je vyhnuté, okraj jednoducho prehnutý. Na hrdle a na pleciach je rytá línia. Na črepe sú výrazné stopy ohňa. Rozmery: pr. okraja 14 cm, hr. črepu 0,4 cm (tab. II: 3).
- Fragment okraja, hrdla a pliec hrnca vyhotoveného z obyčajnej silno železitej hliny, vytočeného na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypáleného v oxidačnom prostredí. Ústie je rovné, mierne vyhnuté, okraj vodorovne zarovnaný a zaoblený do mierne prežliabnutého okružia, z vnútornej strany je rímsa pre pokrievku. Povrch črepu má na vonkajšej strane nádoby krémovú engobu, na vnútornej strane okraja je transparentná zelená glazúra. Na pleciach je dvojica vodorovných rýh. Lomy sú pôvodné. Rozmery: pr. okraja 14 cm, hr. črepu 0,4-0,5 cm (tab. I: 12).
- Fragment dna vysokej nádoby vyhotovenej z bielej hliny, vytočenej na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu a vypálenej v oxidačnom prostredí. Dno je rovné, mierne dodatočne upravované, so stopami po zrezaní hrnčiarskym nožom. Z vnútornej strany nádoby je transparentná hnedá glazúra. Rozmery: pr. dna 11 cm, hr. črepu 0,4-0,5 cm (tab. I: 14).
- Držadlo a črep z tela panvice-trojnožky vyhotovenej z bielej hliny s pieskom a vypálenej v oxidačnom prostredí. Na povrchu črepu je krémová engoba, na vnútornej strane nádoby je transparentná zelená glazúra. Držadlo je duté, uzatvorené, v mieste spojenia s telom nádoby sú dve jamky po pritlačení prstami. Rozmery: dl. držadla 10,3 cm (tab. I: 6).

Kachlice

Medzi celkovo nájdenými pätnástimi zlomkami bolo identifikovaných deväť kachlíc. Prevládajúcimi sú komorové kachlice, nádobková kachlica je zastúpená iba v jednom prípade. Väčšiu časť súboru tvoria kachlice vyrobené v strojovej forme.

Kontext 1 - opis nálezov:

- Fragment základnej stredovej komorovej kachlice s obdĺžnikovou čelnou stenou. Výzdoba je tvorená rastlinným historizujúcim zobrazením tapetovitého vzoru, ktorý sa objavuje od 16. stor. Vypracovanie kompozície aj kvalita materiálu poukazujú na strojovú výrobu. Obvodový rám je zložitý, na spodnej časti je zachovaná časť komory. Spôsob spojenia komory s čelnou vyhrievacou stenou: obvodový rám je kolmo prilepený na čelnú vyhrievaciu stenu a zvnútra vymazaný hlinou po celej ploche, na vnútornej strane sú stopy po dohládzaní dreveným predmetom. Materiál obsahuje malé zrnká minerálnych štruktúr, farba hliny je piesková, lom jednofarebný. Kachlica bola vypálená v oxidačnom prostredí, má hnedú transparentnú glazúru. Datovanie: druhá polovica 19. stor. až začiatok 20. stor. (tab. III: 1).
- Fragment základnej stredovej komorovej kachlice s obdĺžnikovou čelnou stenou. Výzdoba je tvorená vodorovnou rebrovitou výzdobou, ktorá je už vyhotovená vtlačaním hliny do kovovej formy. Obvodový rám je jednoduchý. Materiál obsahuje minerálne štruktúry, farba hliny je piesková, lom jednofarebný. Kachlica bola vypálená v oxidačnom prostredí, má bledomodrú olovnato-cinčitú glazúru. Datovanie: začiatok 20. stor. (tab. III: 2).
- Fragment základnej stredovej komorovej kachlice zrejme so štvorcovou čelnou stenou, rovnou a bez výzdoby. Obvodový rám je kolmo pripojený na čelnú stenu, je hranený a pravidelný. Zadná strana čelnej steny je zvrásnená pozdĺžnymi plytkými ryhami. Kachlica je vyhotovená z okrovo-bielej hliny s pieskom, na čelnej stene je olovnato-cinčitá modrá glazúra. Vyrobená bola strojovo, vo forme. Rozmery: hr. črepu 1 cm (nezobrazené).
- Päť fragmentov pochádzajúcich z dvoch základných stredových komorových kachlíc zrejme so štvorcovou čelnou stenou, rovnou, bez výzdoby. Obvodový rám je pripojený šikmo, so sklonom do stredu. Okraj obvodového rámu je zaoblený do vonkajšej strany do okružia. Kachlice boli vyhotovené z bielej hliny s pieskom. Na čelnej stene majú transparentnú zelenú glazúru, na vnútornej strane sú viditeľné stopy po očadení ohňom. Rozmery: hr. črepov 0,6-0,7 cm (nezobrazené).
- Základná riadková komorová kachlica s obdĺžnikovou čelnou stenou, vyhotovená z bielej šamotovej hliny, vyrobená strojovo, vo forme, vypálená v oxidačnom prostredí. Na čelnej stene je na olovnato-cinčitej bielej glazúre „nalepovaná“ modrá výzdoba z viacerých rastlinných motívov (červený mak a iné rastliny). Rozmery: hr. črepu 1,7 cm (tab. IV: 3).
- Dva fragmenty pochádzajúce z jednej rímsovej profilovanej kachlice vyhotovenej z okrovo-žltej hliny bez piesku, vyrobenej strojovo, vo forme, vypálenej v oxidačnom prostredí. Črep je pokrytý olovnato-cinčitou glazúrou. Dochovaná je časť značky výrobcu: ...SEM... v slnci. Rozmery: hr. črepu 1,2 cm (nezobrazené).
- Dva fragmenty pochádzajúce z jednej základnej stredovej komorovej kachlice s obdĺžnikovou čelnou stenou. Vodorovná rebrovitá výzdoba je už vytvorená vtlačaním hliny do kovovej formy. Obvodový rám je jednoduchý. Materiál obsahuje minerálne štruktúry, farba hliny je piesková, lom jednofarebný. Kachlica bola vypálená v oxidačnom prostredí, má bledomodrú olovnato-cinčitú glazúru. Rozmery: hr. črepu 0,9 cm. Datovanie: začiatok 20. stor. (tab. III: 2).
- Fragment nádobkovitej kachlice vyhotovenej z obvyčajnej železitej hliny s pieskom a redukčne vypálenej. Rozmery: max. dl. 13 cm, hr. črepu 1,1 cm. Datovanie: 15. stor. (nezobrazené).

Tehly

Súbor tehiel pozostáva z dvadsiatich piatich kusov. Tehly 2-20 pochádzajú zo zberu uskutočneného robotníkmi na pokyn vedúcich stavby - pána Šuteka a pána Žilinského. Z tohto dôvodu nie sú známe ich bližšie nálezové okolnosti. Tehly 1, 21-25 sa získali v priebehu archeologického výskumu, pričom boli vybrané zo skúmaných torz architektúry (kontext 1 a 4).

Charakteristika tehíel

- Značka CIVPO (tab. V: 1; VI: 1). Rozmery: 26 x 13,5 x 6 cm. Evidentne je to výrobok bratislavskej mestskej tehelne, nakoľko ide o skratku názvu Civitas Posoniensis (mesto Bratislava), ktorá produkovala už pred rokom 1761 (*Piffel 1970*, 43, obr. 13: 4; 44, pozn. 1). V tridsiatych rokoch 18. stor. vlastnilo mesto Bratislava dve tehelne, ktorých príjem v roku 1730 bol 402 zlatých, v roku 1731 už 1115 zlatých a v roku 1732 až 1547 zlatých (*Špiesz 1987*, 216). Produkcia mestskej tehelne (Bartolomejova pec) sa uvádza aj v súvislosti s výstavbou kostola trinitárov na mieste bývalého Cintorína sv. Michala či kostola a kláštora alžbetíniek, s opravou Kaplnky sv. Rozálie, s výstavbou zvonice v Lamači, s opravou kostola a sakristie vo Vajnoroch v rokoch 1730 a 1736-1739 (*Šeregiová 1982*, 45). Tehelne pracovali na princípe ručnej práce, čo dokladajú pracovné stopy (odtlačky prstov) a nerovnaké rozmery výrobkov (napr. *Pospechová/Wittgrüber 2004*, kat. č. 92 a 93). Datovanie: polovica 18. stor.
- Značka CPA8PH (tab. V: 2; VI: 2). Rozmery: 28,3 x 13,9 x 6,2 cm. Tehla bola vyrobená v tehliarskej forme, ručne. Prvé dve písmená značky znamenajú zrejme Civitas Posoniensis (mesto Bratislava). Význam spojenia písmen A, PH (v ligatúre) a číslice 8 je zatiaľ nejasný. Identické značky sú známe z viacerých polôh v Bratislave a Svätom Jure (*Pospechová/Wittgrüber 2004*, kat. č. 37). Datovanie: polovica 18. stor.
- Značka CPP - zrkadlovo obrátená (tab. V: 3). Rozmery: 27 x 14 x 6 cm. Tehla bola vyrobená ručne. Čítanie značky ako CPP možno nie je presné, iný výklad by mohol byť: N v oválnej kartuši(?). Tehly so značkami CCP, CCPP sú z Bratislavy známe. Zaraďované sú do 19. stor. a snáď ich je možné spojiť s tehliarskym podnikaním rodu Pálffyovcov. Datovanie: 18. stor. až polovica 19. stor.
- Značka CPR (tab. V: 4; VI: 3). Rozmery: 27 x 13 x 6,6 cm. Tehla bola vyrobená ručne, pri značke treba azda hľadať spojitost s menom Pálffy, ako na to už poukázal A. Piffel (*1970*, 42). Písmená CPR s najväčšou pravdepodobnosťou označujú: C - comes (gróf), P - Pálffy, R - Rudolf. Podľa toho by išlo o výrobok tehelne grófa Rudolfa (Rezsö) Pálffyho (1719-1768), majiteľa panstva Pezinok, Svätý Jur a Červený Kameň (*Hrubala 2005*, 3), známeho svojou stavebnou aktivitou najmä v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch 18. stor. Tehla so značkou CPR je známa z viacerých nálezov z územia mesta Bratislavy (napr. *Pospechová/Wittgrüber 2004*, kat. č. 90), Pezinka (*Pospechová/Wittgrüber 2004*, kat. č. 63) a okolia. Podľa M. Hrubalu (*2004a*, 11) pochádzajú tehly so značkami CP, CPR a CPJ z tzv. Pálffyovskej tehelne v Pezinku, produkujúcej v 19. stor. až do roku 1901, pričom jej vznik kladie do 18. stor. Datovanie: polovica 18. stor.
- Značka F. P (tab. V: 5; VI: 4). Rozmery: 27,5 x 14-14,5 x 5-6 cm. Tehla bola vyrobená ručne, v tehliarskej forme. Význam značky nie je jasný. Datovanie: 19. stor.
- Značka HEKLER (tab. V: 6; VI: 5). Rozmery: 28,5-29 x 14 x 6,5 cm. Strojovo vyrobená tehla z produkcie bratislavskej tehelne Juraja Heklera. Odráža sa na nej snaha o dodržanie normalizovaných rozmerov 29 x 14 x 6,5 cm z roku 1883 (*Pospechová/Wittgrüber 2004*, 17). Datovanie: posledná dekáda 19. stor. až začiatok 20. stor.
- Značka HEKLER GYÖRGY s RÖSSLER IMRE * TEGLA GYAR 1894 (tab. V: 7; VI: 6). Rozmery: 29 x 14 x 7 cm. Je to strojovo vyrobená tehla, vypálená v kruhovkovej tehliarskej peci v tehelni Juraja Heklera a Imricha Rösslera v Bratislave-Devínskej Novej Vsi. Miestnu tehelnú tu založil v roku 1870 ako manufaktúru podnikateľ I. Rössler a neskôr, v roku 1891, ju vybavil na vtedajšiu dobu modernými strojmi na parný pohon, následkom čoho sa produkcia znahonásobila. V roku 1909 I. Rössler postavil 18-komorovú pec a prikúpil nové stroje, ktoré rozšírili sortiment výrobkov (*Zlochová 1998*). Zrejme v období medzi rokmi 1891 a 1894 si I. Rössler pribral za svojho spoločníka J. Heklera, pochádzajúceho zo známej a rozvetvanej rodiny bratislavských projektantov, staviteľov a výrobcov stavebného materiálu. Datovanie: rok 1894.
- Značka MR (tab. V: 8; VII: 1). Rozmery: 27,5 x 13,5 x 6,5 cm. Tehla bola vyrobená strojovo a tvrdo vypálená, čo naznačuje výpal v kruhovke. Písmeno R v značke snáď indikuje priezvisko Rössler alebo Reidner. V prameňoch sa stretávame s tehliarom Martinom Rösslerom v súvislosti s prenájmom pezinskej mestskej tehliarskej pece v rokoch 1836-1842 (*Hrubala 2004a*, 11; *2004b*, 213; *2005*, 2). Na tomto mieste je potrebné podotknúť, že výrobky takej kvality, ako je tehla so značkou MR, technologicky nebolo možné v tridsiatych až štyridsiatych rokoch 19. stor. v Uhorsku vyrobiť. Tehla evidentne spadá do obdobia produkcie kruhoviek. Pri identifikácii významu značky MR je potrebné hľadať spojitost s tehliarskymi podnikateľmi Rösslerom alebo Reidnerom, prípadne s inými. Datovanie: koniec 19. stor. až začiatok 20. stor.
- Značka REIDNER (tab. V: 9; VII: 2). Rozmery: 29,5 x 14-14,4 x 6,4 cm. Strojovo vyrobená tehla je z produkcie Reidnerovej tehelne v Bratislave. Rozmermi sa zaraďuje k tehľám vyrábaným po normalizovaní rozmerov tehíel v roku 1883. Datovanie: posledná dekáda 19. stor. až začiatok 20. stor.

- Značka REIDNER UTODAI (tab. V: 10; VII: 4). Rozmery: 29-29,5 x 13,5-14 x 6,5-7 cm. Strojovo vyrobená tehla z produkcie bratislavskej tehelne Reidnerových potomkov („utodai“ = potomkovia). Opis a datovanie sú rovnaké ako pri značke Reidner.
- Značka RM - v oválnej kartuši (tab. V: 11). Rozmery: 28 x 14 x 7 cm. Tehla bola vyrobená strojovo a dotvrda vypálená v kruhovke. Pre túto značku možno platí opis ako pri značke MR. Datovanie: koniec 19. stor. až zač. 20. stor.
- Značka bratislavského mestského znaku v členenej obdĺžnikovej kartuši + písmeno R (tab. V: 12; VI: 3). Rozmery: 28,5 x 14 x 6,8 cm. Strojovo vyrobená tehla, vypálená v kruhovke. Písmeno R označuje bratislavského tehliarskeho podnikateľa I. Rösslera. Datovanie: deväťdesiate roky 19. stor.
- Značka EMERICH RÖSSLER* RINGOFEN ZIEGELEI + miniatúra kruhovky (tab. V: 13; VI: 7). Rozmery: 29 x 14 x 6,5 cm. Tehla bola vyrobená strojovo, čomu zodpovedá aj spôsob vyhotovenia značky. Kruhovú pec, aká je zakomponovaná do značky, sa v európskom tehliarskom priemysle vžíla až okolo roku 1856 (*Piffl 1970*, 44, pozn. 1), v Uhorsku však o niečo neskôr. Ako už bolo uvedené, prvú kruhovkovú tehliarsku pec v Uhorsku postavil I. Rössler v roku 1891 v Bratislave-Devínskej Novej Vsi. Od roku 1895 až do roku 1909 bol I. Rössler zároveň aj vlastníkom Prvej parnej tehelne v Pezinku, kde roku 1899 začala výstavba prvej Hoffmanovej kruhovej pece (*Wittgrüber 1999*, 3). Tehla teda pochádza z jednej z Rösslerových kruhoviek. Datovanie: deväťdesiate roky 19. stor. až začiatok 20. stor.
- Značka SK (tab. V: 14; VII: 5). Rozmery: 28,8 x 14,8 x 6,4 cm. Tehla s touto značkou bola vyrobená strojovo a dotvrda vypálená v kruhovke, resp. v mechanizovanej tehliarskej peci. Svojimi rozmermi sa hlási k tehliarskej produkcii započatej v posledných dvoch dekádach 19. stor. Identický (i rozmerovo) nálež je známy napríklad zo Svätého Jura (*Pospechová/Wittgrüber 2004*, kat. č. 135). Datovanie: prvá polovica 20. stor.
- Neznačkové tehly (tab. VII: 6). Rozmery: 23,5-24 x 14,5-15,2 x 4-5, resp. 25,3 x 18,5 x 4,6-4,9 cm. Ide o tzv. ploché renesančné tehly. S tehlymi tohto charakteru a rozmerov sa v Bratislave stretávame relatívne často v rámci renesančnej výstavby (napr. na klenbách pivníc z poslednej štvrtiny 16. stor. v Kamperovej kúrii na Žižkovej ul. 12, dnešné Archeologické múzeum SNM). Zväčša bývajú neznáčené, iba v niekoľkých prípadoch majú plastickú značku. Renesančné tehly s takmer identickými rozmermi poznáme napríklad z Bratislavy zo Žižkovej ul. 21 (rozmery 24-25 x 16 x 5,7-6 cm, značka CNP; výskum v roku 2005 - P. Nagy, AM SNM), zo Sedlárskej ul. 4 (rozmery 24,5 x 17,5 x 4,5 cm; zbierka MÚOP Bratislava), z Pezinka z farského kostola (rozmery 22,5 x 15,8 x 5,3-5,8 cm; zbierka Malokarpatského múzea v Pezinku) a z Pezinka z neznámej polohy (rozmery 25-26 x 16-16,2 x 5,7 cm; zbierka Malokarpatského múzea v Pezinku č. 2003/339). Datovanie: 17. stor.

Opísané poznatky o tehľách možno ešte doplniť informáciami týkajúcimi sa použitia tehliel v architektúre na základe sledovania zachovanej malty. Makroskopickým sledovaním boli na tehľách rozlíšené dva druhy mált. Na tehľách so značkami CIVPO, CPA8PH, CPR a na neznáčených renesančných tehľách sa nachádzali stopy po dvojakej vrstve malty, čo znamená, že boli použité sekundárne. Primárne sa nachádzali na nejakej inej stavbe, ktorá bola možno situovaná v okolí dnešného Hodžovho námestia. Po jej zániku boli tehly asi očistené a znova použité na výstavbu, čo nie je nijako neobvyklý postup. Na ostatných tehľách sa nachádzala iba jedna vrstva svetlej vápennej malty.

2. Sklo

Najmenej početné sú nálezy zo skla. V rámci nálezového materiálu z výskumu na Hodžovom námestí sa objavil iba jeden fragment skla - okraj, hrdlo a plecica fľaše z tmavohnedého skla so zaobleným a vyhnutým okrajom a s rovnako modelovaným plastickým golierom. Rozmery: pr. okraja 2,5-3 cm, hr. črepu 0,2 cm (tab. II: 10).

3. Zvieracie kosti

K rovnako málo početným nálezom patria zvieracie kosti. Z objektu 2, porušeného múrmi 1a a 1b (kontext 4), pochádza spolu deväť kostí, z čoho sedem kusov patrí hovädziemu dobytku (prevažne z končatín, lopatky a rebier) a dva kusy hydiny (kosti dolných končatín). Na základe stôp po kontakte s ohňom (varenie) a rezaní železným predmetom, zistených makroskopickým štúdiom, ich možno považovať za bežný odpad kuchyne.

ZHRNUTIE

Počas záchranného archeologického výskumu na bratislavskom Hodžovom námestí bola dokumentovaná stratigrafia antropogénnych a geologických vrstiev, zvyšky architektúry piatich stavieb z 19.-20. stor. a vrcholnostredoveký zahĺbený objekt. Stratigrafia zachytená v profile 1 stavebnej jamy charakterizuje zachovalosť pôvodných terénov: do hĺbky -130 cm od súčasnej nivelety Hodžovho námestia bol dokumentovaný sled betónových, štrkových a cementom spevňovaných štrkových vrstiev predstavujúcich mohutné terénne úpravy začiatkom osemdesiatych rokov minulého storočia; v nivelete -120/-130 až -300 cm sa nachádzala hlinito-štrková vrstva, do ktorej boli posadené základy objektu 1 (po niveletu -450/-460 cm) a objektu 4 (po niveletu -210/-220 cm), ktoré zároveň porušovali vrcholnostredoveký horizont, reprezentovaný kontextom 2, nachádzajúcim sa v rovnakej nivelete. Od nivelety -300 cm po maximálne zníženie stavebnej jamy (-800 cm) nasledovalo štrkové podlažie.

Vzájomné vzťahy dokumentovaných zvyškov architektúry svedčia o tom, že stavebná jama Astoria Palace definitívne odstránila stopy po troch novovekých domoch, recentnej pivnici a priebehu niekoľkonásobne využívannej kanalizácie. Dom I predstavujú dva základové múry - múr 1a, 1b (objekt 4) a pivnica 1 (objekt 1). Zásyp pivnice 1 tvorila stavebná deštrukcia vlastného domu I, pričom nálezy v hornej časti prislúchajú dobe jeho existencie (20. stor.). Nálezy z dna pivnice boli kontaminované keramikou z kontextu 2, porušeného výkopom pivnice. Na základe tehliel so značkou F. P. použitých na výstavbu pivnice 1, možno určiť dobu výstavby domu I do druhej polovice 19. stor. Dom II bol identifikovaný podľa základových múrov 2 a 3 (objekty 5 a 6). V ich kamenno-tehlovej konštrukcii boli použité tehly so značkou REIDNER UTODAI, na základe čoho je možné datovať výstavbu domu II do záveru 19. a na začiatok 20. stor. Išlo zrejme o niekoľkopodlažný dom priamo viazaný na dom na parcele 3318 smerom na Palisády. Z domu III bol zachytený základ južného nárožia (objekt 8), silne narušený vlastným výkopom stavby, ktorý neumožňoval jeho podrobnejšie skúmanie. Podobne ako pri dome II išlo o niekoľkopodlažnú stavbu. Na dvoch úsekoch bol dokumentovaný priebeh novovekej tehlovej klenutej kanalizácie - kanalizácia I (objekt 2) a kanalizácia II (objekt 3). Pri úseku kanalizácie I, vybudovanej zrejme na konci 19. stor., sme dokumentovali jej opätovné otvorenie v priebehu druhej polovice 20. stor. a uloženie betónovej rúry. Pivnica 2 (objekt 7) vznikla počas stavebných úprav Hodžovho námestia v druhej polovici 20. stor. Jej železobetónová konštrukcia narušila nálezovú situáciu objektu 1.

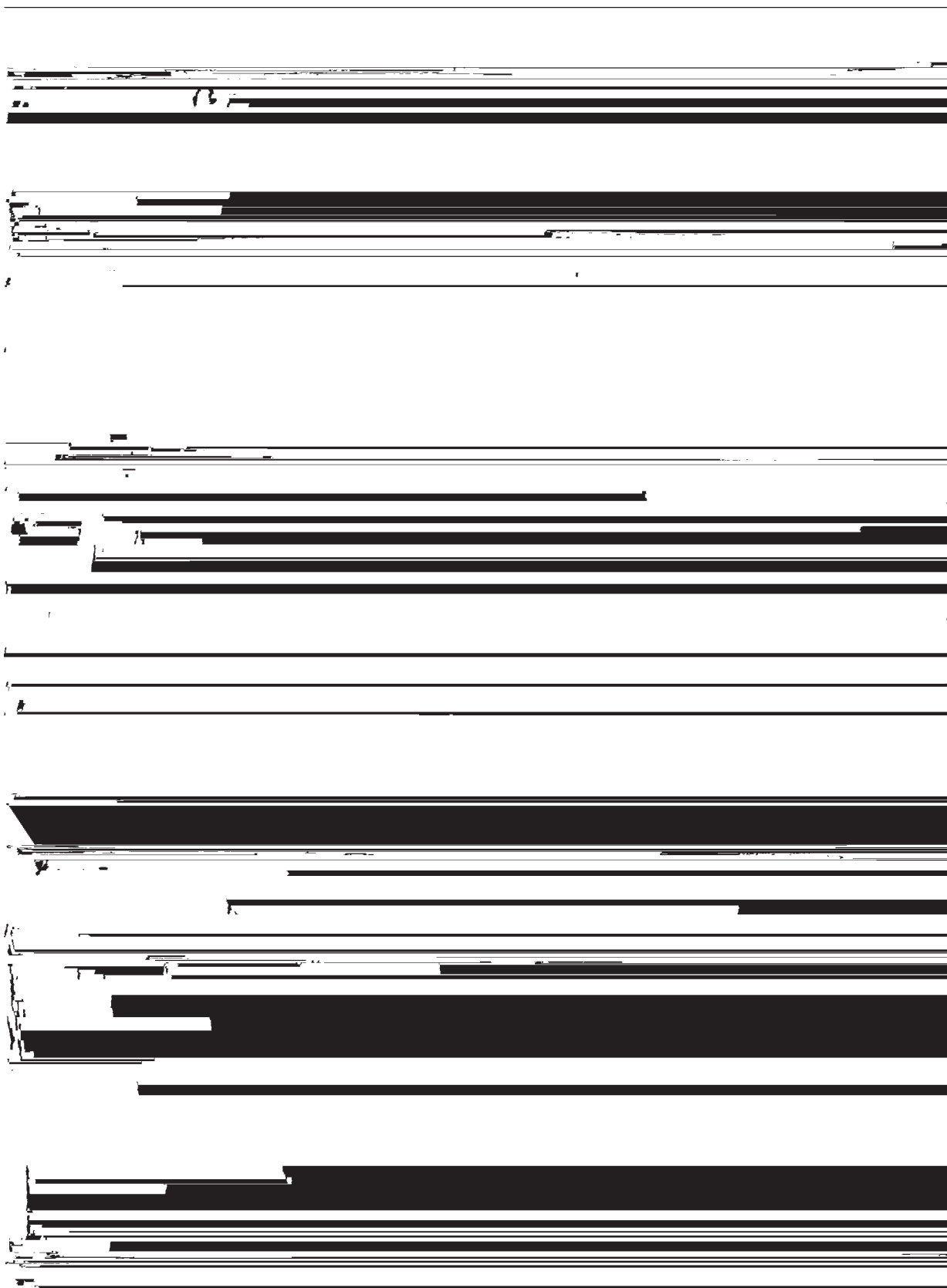
Nepočetný archeologický materiál pochádza z dvoch situácií - zo zásypu pivnice 1 (kontext 1) a zahĺbenej jamy porušenej výkopom pivnice (kontext 2) a zo zberu z viacerých nepôvodných polôh. Najpočetnejšia je keramika, ktorá vyplňa chronologický úsek od 15. po 20. stor. Z výplne objektu 2 pochádzajú takmer bez výnimky redukčne vypálené nádoby, medzi ktorými dominujú vysoké tvary - zásobnice (tab. I: 8; II: 13), hrnce (tab. II: 2, 4-6) a poháre (tab. I: 9; II: 11, 12). Širokými tvarmi sú zastúpené pokrievky (tab. II: 1, 9) a miska (tab. II: 7). Spoločným znakom zásobníc a hrncov je ovalená profilácia okrajov, ktorá je podľa J. Hošša (1997, 290, tab. II: 11) charakteristickým znakom keramiky konca stredoveku z Bratislavy, resp. do Bratislavy importovanej z rakúskych dielní. Tieto tvary nádob boli vytočené, resp. obtočené, z obvyčajnej železitej hliny s vysokým obsahom piesku a drobného štrku, v ojedinelých prípadoch aj zrnkami grafitu. Pri týchto hrubostenných nádobách nezaznamenávame osobitné úpravy povrchu, ktoré sa okrem ordinárneho vyhladenia obmedzujú iba na výzdobu rytými líniami na hrdle a na pleciach nádoby (tab. II: 2). Dvomi exemplármi sú zastúpené kolkované značky, v oboch prípadoch umiestnené na okraji nádob (tab. II: 2, 6). Ide o typické geometrické výjavy v doposiaľ evidovanej škále rytých a kolkovaných značiek, z Bratislavy relatívne bežné (Hoššo 1981-1982, 26-28, tab. III: 1-16; 1997, tab. II: 5; Vallašek 1970, tab. XIII: 5; XXII: 15/10). Pri ich aplikácii zachytávame aj ďalší typický prejav - niekoľkonásobné vyrážanie rovnakej značky (tab. II: 6). Tromi nekompletnými tvarmi sú v súbore zastúpené aj poháre (tab. I: 9; II: 11, 12), jeden pochádza zo zásypu pivnice 1 (tab. I: 10). Na základe charakteristiky J. Hošša (1996, 198, obr. 1: 6-10) ide o výrobky druhej etapy vývoja bratislavských gotických pohárov, ktorá vrcholí v druhej až štvrtej štvrtine 15. stor. V dvoch prípadoch sú v hornej časti podstavy dna (nôžky) zdobené obvodovými ryhami (tab. II: 11, 12). Z hľadiska morfológie sú pokrievky zastúpené dvoma variantmi - kónickým (tab. II: 1) a plochým (tab. II: 9). Podľa J. Hoššom (1997, 293, tab. III) načrtnutej rámcovej chronológie keramiky z územia Bratislavy by sa tieto varianty mali vyskytovať od 14. po 17. stor. Z rámca vnútornej chronológie súboru keramiky z objektu 2 sa nevymyká ani zlomok režnej redukčne vypálenej nádobkovej kachlice. Takéto kachlice sa od prelomu 14. a 15. stor. stávajú bežným výrobkom bratislavských hrnčiarov (Hoššo 1997, 292). Dostatok chronologicky citlivých morfológických detailov súboru keramiky z kontextu 2, v konfrontácii s doterajšími poznatkami o materiálnej kultúre z územia Bratislavy (najmä Hoššo 1997; Lesák 2000), umožňuje datovanie do 15. stor., resp. do jeho polovice.

Keramika z kontextu 1 (zásyp pivnice 1) nie je chronologicky jednotná. Jej spoločným menovateľom je proces vzniku zásypu pivnice 1, ktorý sa podpísal aj na chronologickej skladbe súboru. Prevažuje v ňom keramika vysokých tvarov z 20. stor., s intrúziami z 18. a 19. stor. Keramika je vytočená na rýchlo rotujúcom hrnčiarskom kruhu, je na nej bezchybne aplikovaná transparentná viacfarebná glazúra a je výborne vypálená. V súbore sú zastúpené tvary evidentne vytočené na elektrickom hrnčiarskom kruhu a opatrené technickou transparentnou glazúrou (tab. IV: 2), aj tvary, ktoré uzatvárajú rámec záujmu postmedieválnej archeológie - kvetináče (tab. I: 11; II: 8). Väčšie, charakteristické fragmenty kachlíc pochádzajú zo strojovo vyrobených kusov zo šamotovej hliny a vo viacerých prípadoch majú olovnato-cinčitú glazúru modrej farby (tab. III: 2). Dochované rastlinné motívy plastickej (tab. III: 1) i nalepovaním aplikovanej (tab. IV: 3) výzdoby čelných vyhrievacích plôch kachlíc majú pôvod v posthistorizujúcom až secesnom dekoračnom štýle záveru 19. a začiatku 20. stor.

Získaný súbor značkových primárne použitých tehliel s najväčšou pravdepodobnosťou naznačuje, že domy I a II, asanované v druhej polovici 20. stor., boli postavené v závere (v deväťdesiatych rokoch) 19. stor., resp. na prelome 19. a 20. stor., najneskôr však počas prvých dvoch dekád 20. stor. Tehly so značkami CIVPO, CPA8PH a CPR boli použité sekundárne, možno práve zo staršej barokovej stavby v blízkosti, eventuálne zo stavby, ktorá sa možno nachádzala na predmetnej parcele a v uvedenom období bola prestavaná alebo rozobratá pri príležitosti novej výstavby. Podobným spôsobom sa do zásypu pivnice domu I dostali aj neznačené tehly renesančných formátov. V roku 1900, teda približne v období výstavby domov I-III na Hodžovom námestí, pracovalo v Bratislavskej župe v rámci sedemdesiatich lokalít 835 tehliarov (*Herman 1980*, 165, pozn. 2). K poznaniu tejto špecifickej, no doposiaľ málo známej oblasti hospodárskych dejín bratislavského regiónu môže pozitívne prispieť postupná podrobná evidencia značkových tehliel, ako sa to ukazuje napríklad v prípade Nitry (*Čurný 2006*).

ZÁVER

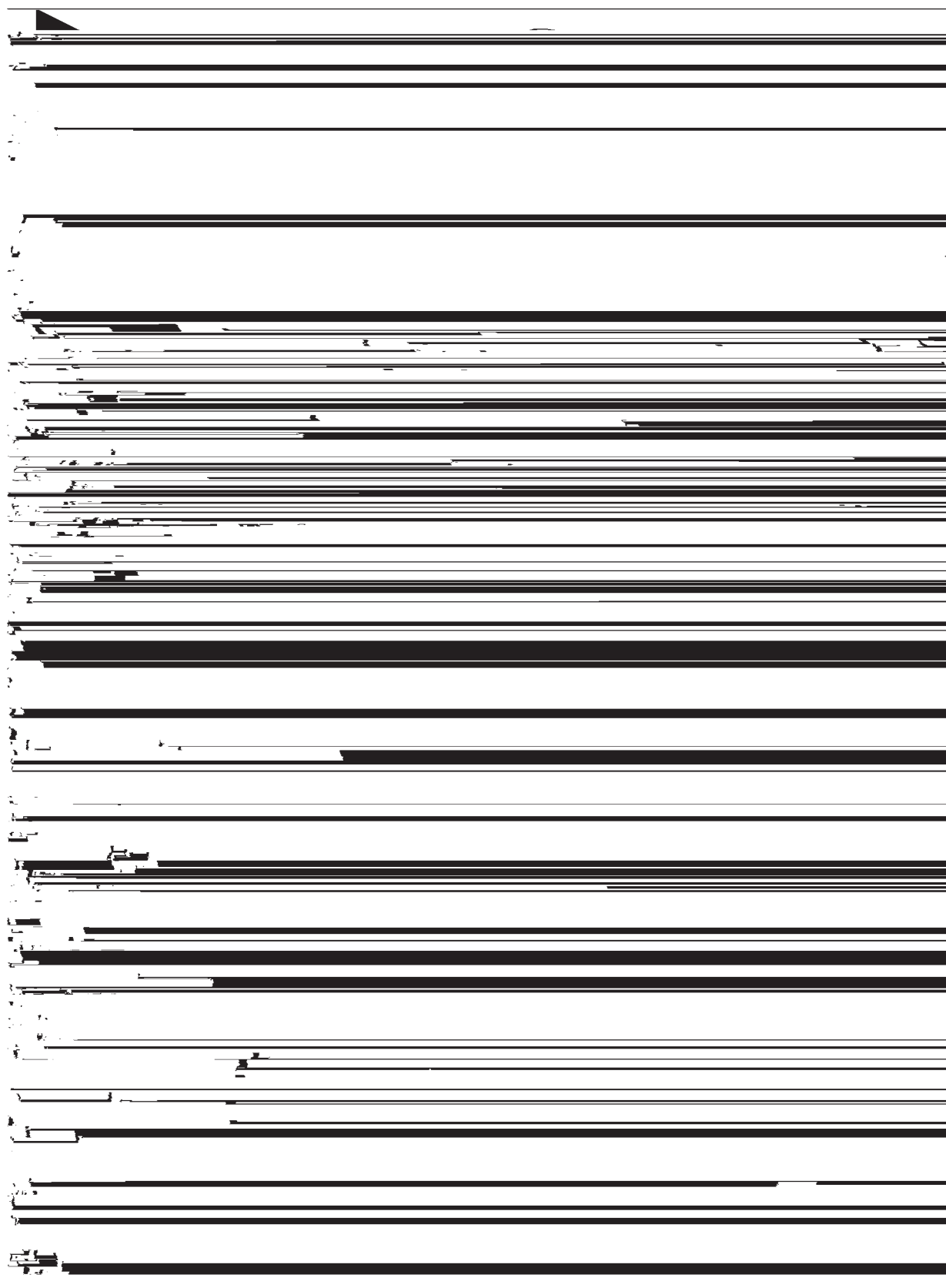
Záchranný archeologický výskum na bratislavskom Hodžovom námestí počas výstavby Astoria Palace priniesol poznatky, ktoré môžu rozšíriť urbanistický pohľad na vývoj stavebnej činnosti hlavne v 19. a 20. storočí. Do 15. stor. sa plocha dnešného Hodžovho námestia nachádzala mimo hradiab mesta, tvorila jeho hospodárske zázemie. V 19. storočí už bola husto zastavaná niekoľkopodlažnými podpivničenými budovami. V druhej polovici 20. stor. dochádza k najradikálnejším zmenám vo výzore Hodžovho námestia, k asanácii stojacich objektov a k výstavbe inžinierskych sietí a podchodu, ktoré sa podpísali na zachovalosti archeologických nálezových celkov.

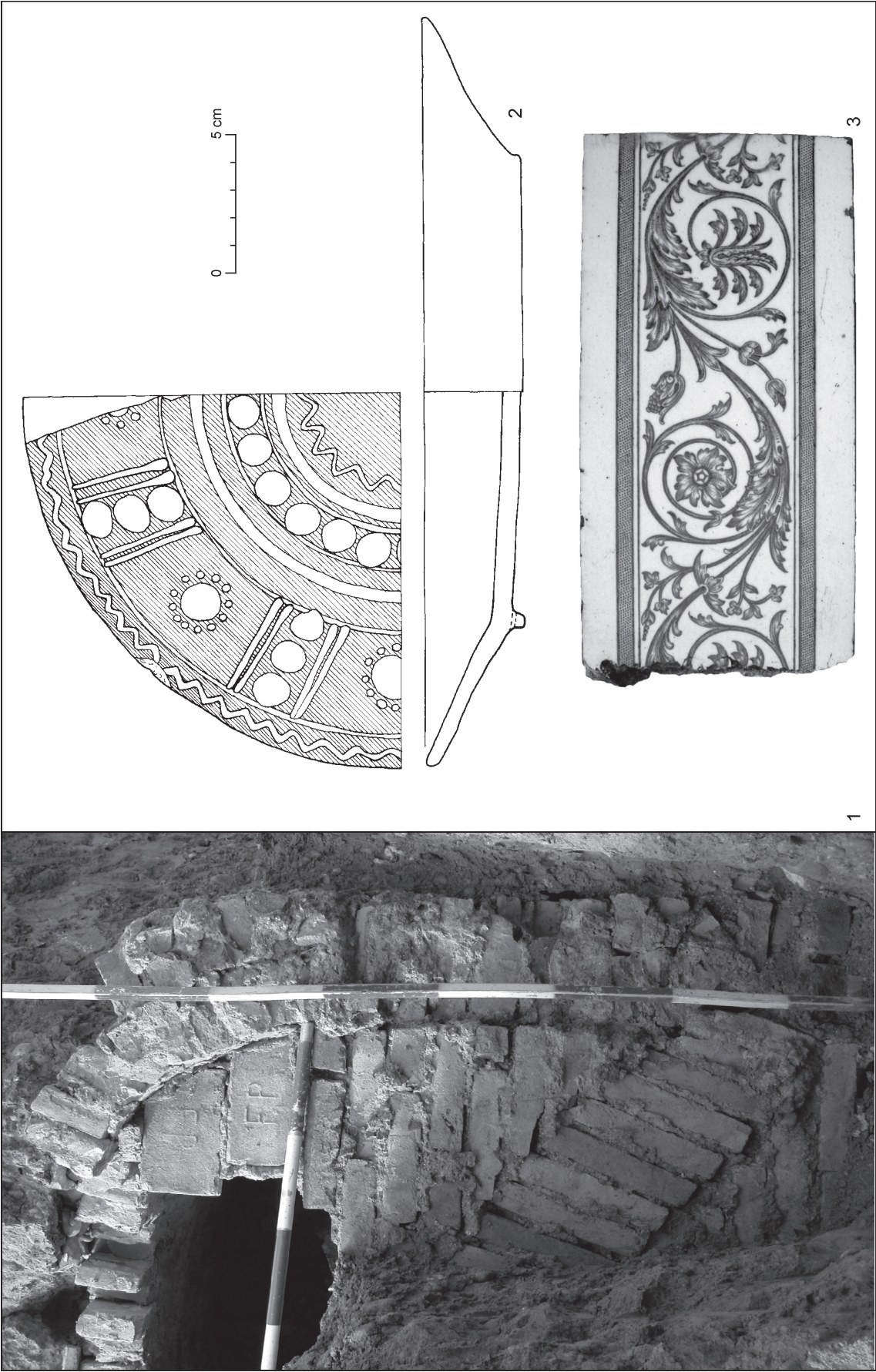
Tab. I. Bratislava, Hodžovo námestie. Výber nálezov keramiky. 1-5, 7, 10, 11, 13, 15, 16 - kontext 1; 8, 9 - objekt 2; 6, 12, 14 - zber.

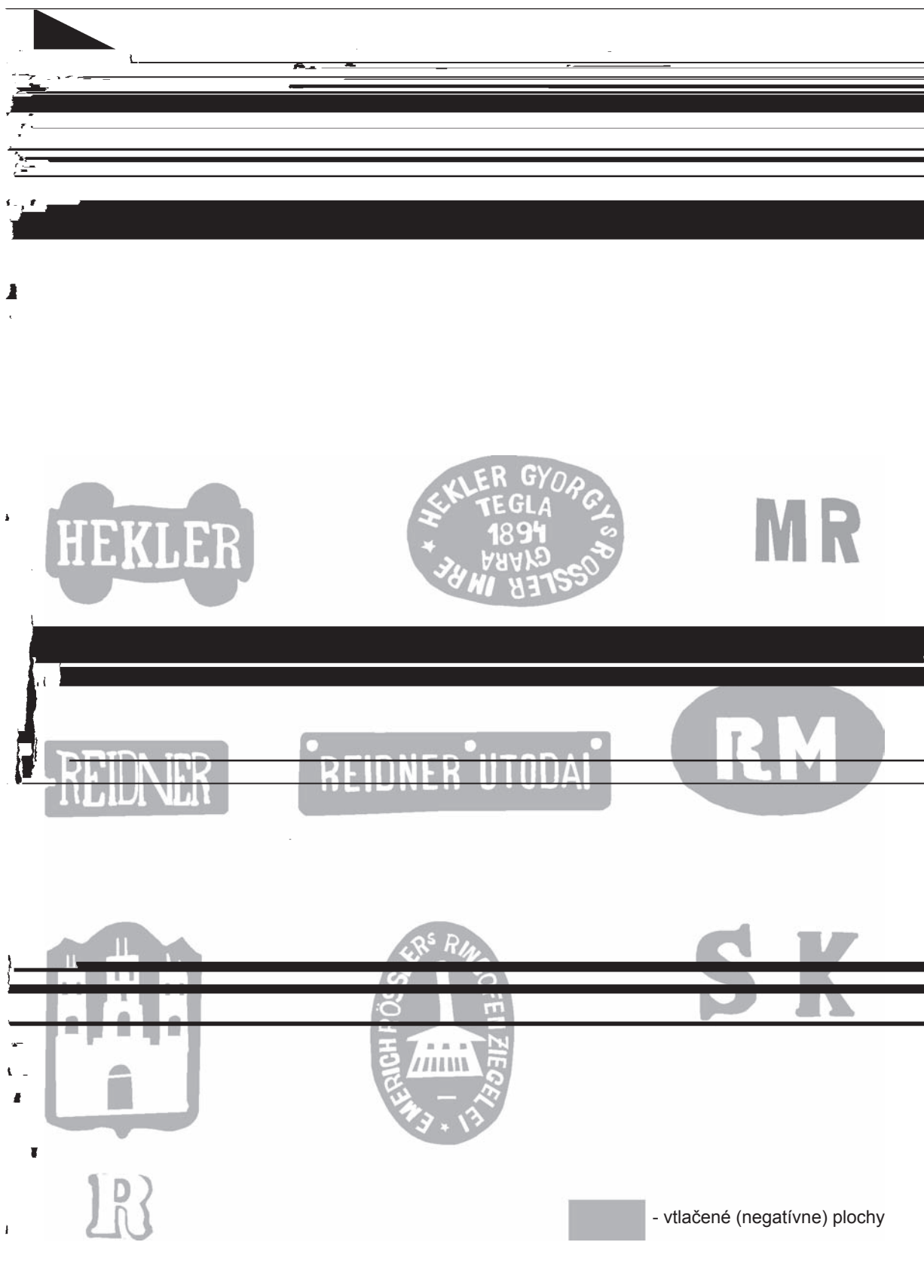
Tab. II. Bratislava, Hodžovo námestie. Výber nálezov keramiky. 1, 2, 4-7, 9, 11-13 - objekt 2; 8, 14 - kontext 1; 10 - kontext 4; 3 - zber. Mierka: a - 2, 6, 13; b - 1, 3-5, 7-12, 14.

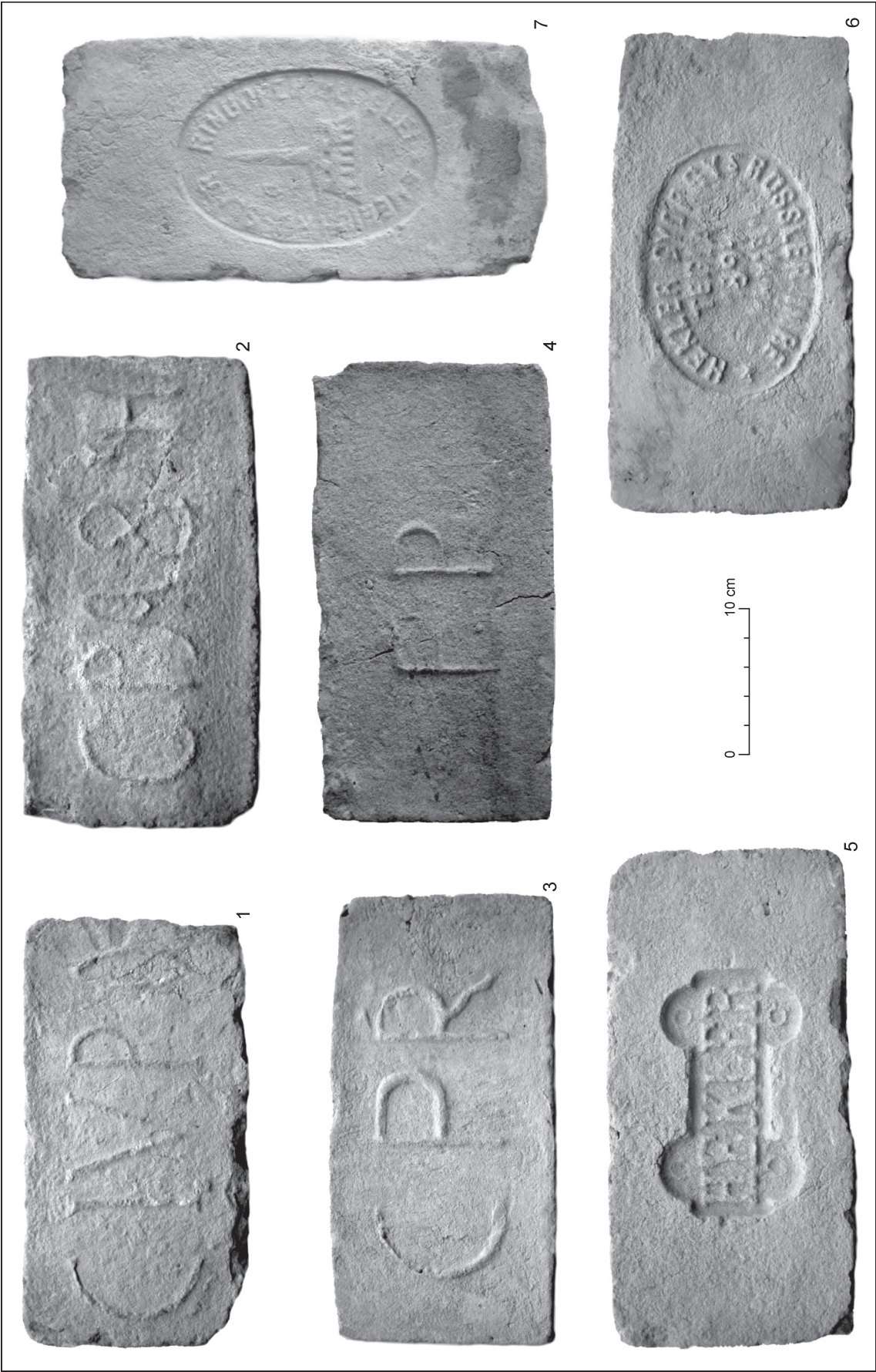
Tab. III. Bratislava, Hodžovo námestie. Výber nálezov keramiky. 1, 2 - kontext 1.

Tab. IV. Bratislava, Hodžovo námestie. 1 - kontext 1; 2, 3 - výber nálezov keramiky zo zásypu pivnice 1 (objekt 1). Foto: 1 - M. Bielich; 3 - M. Čurný.

Tab. V. Bratislava, Hodžovo námestie. Značky na tehľách z výskumu.

Tab. VI. Bratislava, Hodžovo námestie. Tehly z výskumu. Mierka zobrazenia 1 : 4. Foto: M. Čurný.

Tab. VII. Bratislava, Hodžovo námestie. Tehly z výskumu. Mierka zobrazenia 1 : 4. Foto: M. Čurný.

LITERATÚRA

- Čurný 2006 M. Čurný: Poznatky o výrobe a značkování tehíel na území mesta Nitry a na jeho okolí v období novoveku. Arch. Technica 17, 2006, 52-65.
- Herman 1980 J. Herman: Príspevok k histórii tehliarskej výroby na Slovensku. Zbor. SNM 74. Hist. 20, 1980, 161-176.
- Horváth 1990 V. Horváth: Bratislavský topografický lexikón. Bratislava.
- Hoššo 1981-1982 J. Hoššo: Značky na keramike vrcholného stredoveku a novoveku zo Slovenska. Historica 32-33, 1981-1982, 19-34.
- Hoššo 1996 J. Hoššo: O tzv. bratislavských pohároch (Príspevok k poznaniu keramických gotických pohárov). Zbor. SNM 90. Arch. 6, 1996, 197-204.
- Hoššo 1997 J. Hoššo: Príspevok k štúdiu materiálnej kultúry na území Bratislavy v období stredoveku a na začiatku novoveku. Arch. Hist. 22, 1997, 287-300.
- Hrubala 2004a M. Hrubala: Pezinské tehliarstvo v novoveku do r. 1895. In: *Pospechová/Wittgrüber 2004*, 10-12.
- Hrubala 2004b M. Hrubala: Tehliarstvo v Pezinku do konca 19. storočia. In: O. Bodorová (Zost.): Re meselná výroba s akcentom na hrnčiarsku, džbankársku, kachliarsku a kameninovú produkciu. Zborník z rovnomenného seminára konaného v dňoch 15.-16. októbra 2003 v Gemersko-malohontskom múzeu v Rimavskej Sobote. Etnograf a múzeum, VII. ročník. Rimavská Sobota 2004, 211-217.
- Hrubala 2005 M. Hrubala: Tehliarstvo v Pezinku do konca 19. storočia a zbierkový fond tehál v Malokarpatskom múzeu. Múzeum (Bratislava) 51/3, 2005, 1-4.
- Lesák 2000 B. Lesák: Výsledky záchranného archeologického výskumu na Vysokej ulici v Bratislave. Bratislava. Spisy MM 12, 2000, 57-73.
- Pospechová/Wittgrüber 2004 P. Pospechová/P. Wittgrüber (Zost.): Pálená krása. Tehly a tehliarske značky. Pezinok 2004.
- Piffl 1970 A. Piffl: Architektonický a stavebný vývin bratislavského Podhradia III (Domy č. IV-371/30 a IV-470/32 na Podhradskom nábreží, Slepá ulička a Popradská ulica). Bratislava. Spisy MM 5, 1969, 23-69.
- Šeregiiová 1982 G. Šeregiiová: Príspevok k stavebným dejinám Bratislavy v rokoch 1700-1739 (Výsledky archívneho výskumu stavebnej činnosti mesta). Pam. a Prír. Bratislavy 5, 1982, 44-47.
- Špiesz 1987 A. Špiesz: Bratislava v 18. storočí. Bratislava 1987.
- Vallašek 1970 A. Vallašek: Stredoveká kolkovaná keramika z Bratislavy. Štud. Zvesti AÚ SAV 18, 1970, 243-308.
- Wittgrüber 1999 P. Wittgrüber: Dejiny tehliarstva v Pezinku do roku 1946. Historický náčrt. Pezinok 1999.
- Zlochová 1998 K. Zlochová: Glavica - dobývací priestor na okraji sídliska Podhorské. In: Životné prostredie 3. Bratislava 1998.

Archäologische Rettungsgrabung auf dem Hodžovo námestie in Bratislava

Ivan Cheben - Mário Bielich - Marián Čurný

ZUSAMMENFASSUNG

Der Aufbau des Astoria Palace am Hodžovo námestie (Platz) in Bratislava, wobei die Erdarbeiten umfangreiche Herabsetzung des Terrains bis um 8 m vom Niveau der heutigen Oberfläche verlangten, haben archäologische Rettungsgrabungen, die hier vom November 2005 bis März 2006 stattfanden, hervorgerufen. Die Untersuchung hat die Form der Dokumentation der Baugrube-Profile genommen. So ist es gelungen Fundamenteile von drei Häusern (Abb. 2: 1), von denen eine Unterkellerung hatte, zu dokumentieren. Ihre Mauerung enthielt Ziegel, von denen die primär verwendeten (Taf. V: 5-14) die Entstehungszeit in die Wende des 19. und 20. Jh. datieren. Die sekundär benutzte Ziegelstücke (Taf. V: 1-4) zeugen von der Existenz älterer Gebäuden (18. Jh.) im Bereich des heutigen Hodžovo námestie Keller des Hauses I (Abb. 2: 2) zerstörte eine hochmittelalterliche Grube (Objekt 2). In seiner Füllung hat sich für materielle Kultur von Bratislava typische Keramik aus der Hälfte des 15. Jh.s gefunden (Taf. I: 8, 9; II: 1, 2, 4-7, 9, 11-13). Aus der Kelleraufschüttung stammt chronologisch verschiedenartige Keramik aus dem 18.-20. Jh. (Taf. I: 1-5, 7, 11, 13, 15, 16; II: 8, 14; III: 1, 2; IV: 2, 3). Die Kelleraufschüttung entstand bei Abbau der Bauten am Hodžovo námestie in zweiter Hälfte des 20. Jh.s. Durch die archäologische Ausgrabungen beim Aufbau des Astoria Palace ist es gelungen ein zerstörtes Objekt aus der Hälfte des 15. Jh.s zu dokumentieren, also aus der Zeit, in der sich der Raum des heutigen Hodžovo námestie, zusammen mit anderen Vorstadtteilen der Bratislava-Altstadt, in einen einheitlichen urbanistischen Komplex vereinte, wobei hier im J. 1434 die Existenz des Suchomýtska brána (Tor) lokalisiert wurde.

Abb. 1. Bratislava, Hodžovo námestie. Lokalisation der Forschungsfläche. 1 - Plan von Bratislava aus dem J. 1848 (nach Lesák 2000, Abb. 1; 3); 2 - Hodžovo námestie auf dem Bild aus dem J. 1932.

Abb. 2. Bratislava, Hodžovo námestie. 1 - Lokalisation der archäologischen Kontexte, Maßstab 1 : 200; 2 - Profil 1, Kontexten 1 und 4, Maßstab 1 : 20.

Taf. I. Bratislava, Hodžovo námestie. Auswahl der Keramikfunde. 1-5, 7, 10, 11, 13, 15, 16 - Kontext 1; 8, 9 - Objekt 2; 6, 12, 14 - Streufunde.

Taf. II. Bratislava, Hodžovo námestie. Auswahl der Keramikfunde. 1, 2, 4-7, 9, 11-13 - Objekt 2; 8, 14 - Kontext 1; 10 - Kontext 4; 3 - Sammlung. Maßstab: a - 2, 6, 13; b - 1, 3-5, 7-12, 14.

Taf. III. Bratislava, Hodžovo námestie. Auswahl der Keramikfunde. 1, 2 - Kontext 1.

Taf. IV. Bratislava, Hodžovo námestie. 1 - Kontext 1; 2, 3 - Auswahl der Keramikfunde aus der Kellerfüllung 1 (Objekt 1). Foto: 1 - M. Bielich; 3 - M. Čurný.

Taf. V. Bratislava, Hodžovo námestie. Ziegelstempel aus der Ausgrabung.

Taf. VI. Bratislava, Hodžovo námestie. Ziegel aus der Ausgrabung. Maßstab 1 : 4. Foto: M. Čurný.

Taf. VII. Bratislava, Hodžovo námestie. Ziegel aus der Ausgrabung. Maßstab 1 : 4. Foto: M. Čurný.

Übersetzt von Eva Pietová

STAV A PERSPEKTÍVA PREZENTÁCIE JASKYNNÝCH LOKALÍT NA SLOVENSKU

Marián Soják

Slovensko, jaskynné archeologické lokality, speleoarcheológia, prezentácia a popularizácia jaskynných lokalít verejnosti, perspektíve prezentácie, ukážky nálezov, paleontológia, náučné chodníky, informačné tabule, expozície, dokumentárne filmy, paleolit, neolit, doba bronzová, stredovek.

Slovakia, cave archaeological sites, speleoarchaeology, cave sites presentation and popularisation to public, perspective presentations, find demonstrations, palaeontology, educational paths, information boards, exhibitions, documentary films, Palaeolithic, Neolithic, Bronze Age, Middle Ages.

ÚVOD

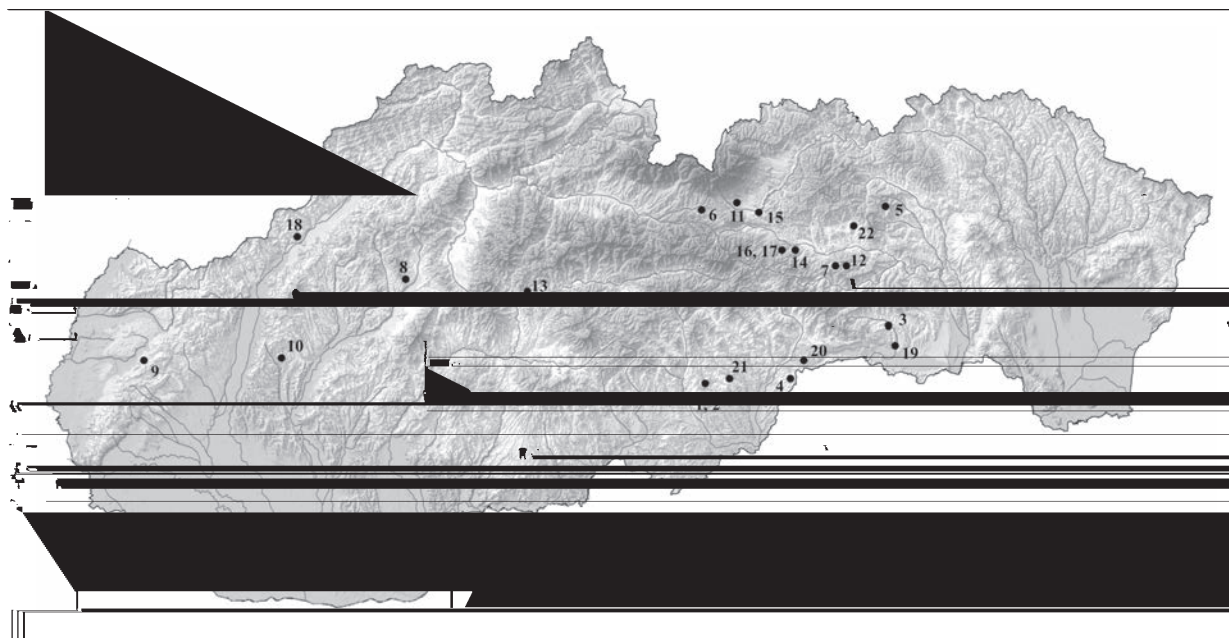
Organickou súčasťou archeológie je prezentácia výsledkov bádania širokej verejnosti. Forma priblíženia života niekdajšieho pravekého až stredovekého človeka môže mať rozmanitú podobu. Najčastejšie ide o výstavy, stále archeologické expozície v múzeách, nechýbajú ani centrá experimentálnej archeológie (Tichý 2005), archeoskanzeny či múzeá v prírode u nás (Pieta 1996, 107 nn.) aj v zahraničí (Gancarski 2005; Valde-Nowak 1999). Na niektoré náleziská upozorňujú informačné tabule (nezriedka ako súčasť náučných turistických chodníkov), rekonštrukcie sídliskových a funerálnych objektov (Furmánek 1986; 1990), ale aj jednoduchý pamätník či farebné zvýraznenie pôdorysov stredovekých stavieb v dlažbe (Soják 2004). Pravdou však je, že na Slovensku sa náročnejšej pamiatkovej úprave archeologických objektov dosiaľ venovala len malá pozornosť (Baxa 2003). Výnimkou zostáva doteraz jediné Archeologické múzeum v prírode v Liptovskej Mare (Pieta 2003). Pri starších, no často i pri novších objektoch išlo výhradne o rekonštrukciu s ťažiskom zvýrazniť pôdorys stavby a upraviť terén (napr. Devín, Ducové, Očkov, Kyjatice, novšie Brestov, Hankovce). Mnoho zostáva dlhší nielen otvoreným sídliskám, ale aj jaskynným archeologickým lokalitám, využívaným od najstaršieho úseku ľudských dejín prakticky podnes (zdroje vody, chladničky, priestory na dozrievanie syra, speleoterapia a pod.).

Tento príspevok sumarizuje doterajší stav prezentácie speleoarcheologických nálezísk na Slovensku a poukazuje na možné perspektívy do budúcnosti.

PREZENTOVANÉ JASKYNNÉ LOKALITY

Veľká a Malá drienčanská jaskyňa

V rokoch 1989 až 1992 bol vybudovaný (v roku 2002 obnovený) náučný chodník v Drienčanskom krase, situovaný západne od vodnej nádrže Teplý vrch a obce Drienčany (okr. Rimavská Sobota). Chodník vychádza z Centra Environmentálnej výchovy SAŽP Drienok. Súčasťou 15 zastávok chodníka je náučná tabuľa umiestnená pred Veľkou a Malou drienčanskou jaskyňou, na ktorej nechýba textová časť s obrázkami a informáciou o osídlení jaskýň v slovenskej a anglickej jazykovej mutácii. V Malej drienčan-

Mapa 1. Jaskynné lokality uvádzané v texte. 1, 2 - Drienčany, Veľká a Malá drienčanská jaskyňa; 3 - Jasov, Jasovská jaskyňa; 4 - Kečovo, Domica; 5 - Lipovce, Zlá diera; 6 - Važec, Važecká jaskyňa; 7 - Poráč, Šarkanova diera a Chyža; 8 - Bojnice I, Prepoštská jaskyňa; 9 - Plavecký Mikuláš, Dzeravá skala; 10 - Radošiná, Čertova pec; 11 - Lučivná, jaskyňa 1 a 2; 12 - Slovinky, Homološova diera; 13 - Nemce, Netopierska jaskyňa; 14 - Letanovce, Jaskyňa pri Zlatej diere; 15 - Spišská Teplica, Suchá diera; 16, 17 - Letanovce, Kláštorná a Ružová jaskyňa; 18 - Trenčín, Jaskyňa na Skalke; 19 - Moldava nad Bodvou, Moldavská jaskyňa; 20 - Silica, Silická ľadnica; 21 - Chvalová, Chvalovská jaskyňa; 22 - Žehra, Temná jaskyňa.

skej jaskyni, cez ktorú je urobený krátky prechod pre návštevníkov (Gaál 2000, 59), sa doložilo osídlenie v mladšej a neskoršej dobe bronzovej (kyjatická kultúra) a v stredoveku (15. stor.). Na informačnej hodnote trochu ubera nesprávne datovanie kyjatickej kultúry („pred cca 2500 rokmi“), ako aj kresbová rekonštrukcia mladopaleolitického človeka od Z. Buriana, ktorá zainteresovanú verejnosť nabáda uvažovať o paleolitickom osídlení týchto priestorov (dosiaľ nedoloženom). V interiéri jaskyne je na skale pripevnený plastický model nádoby kyjatickej kultúry (obr. 1). Veľká drienčanská jaskyňa (obr. 2) poskytla nálezy pleistocénnych kostí (*Ursus spelaeus*), ale aj nálezy z neolitu a z doby bronzovej. Preto je na tabuli pred vchodovým portálom znázornený jaskynný medveď so zubom v skutočnej veľkosti a na pôdoryse jaskyne vyznačená archeologická sonda z výskumu J. Bárty roku 1955 (Bárta 1961-1962, 93). Z hľadiska ochrany kolónie netopierov, ale aj zamedzenia amatérskych výkopov (doložených počas obhliadky r. 2006) by bolo vhodnejšie jaskyňu uzavrieť mrežami.

Jasovská jaskyňa

Jasovská jaskyňa, lokalizovaná do katastra obce Jasov (okr. Košice-okolie), je od roku 1995 zaradená v rámci bilaterálneho slovensko-maďarského projektu Jaskyne Slovenského a Aggteleškého krasu do svetového prírodného dedičstva. Vzhľadom na význam jaskyne z prírodného a z archeologicko-historického hľadiska (osídlenie v mladom paleolite, v neolite, v dobe bronzovej, halštatskej, laténskej a rímskej, v 13.-15. stor. a v novoveku) sa už pri projektovaní stavby nového vstupného areálu (odovzdaného do užívania v roku 1996) uvažovalo o inštalácii expozície. Zaslúžili sa o ňu Správa slovenských jaskýň a Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Výstava, prístupná od roku 1997, prezentuje prírodné pomery, ochranu, osídlenie a históriu Jasovskej jaskyne a jej zaradenie do svetového prírodného dedičstva (Bella 1997a). Archeologická a historická prezentácia vrátane známeho nápisu z roku 1452 v Husitskej sieni nad Jedáľňou (obr. 3) je v obsahovej náplni tretej časti stálej výstavy, ktorá pútavou formou dopĺňa prehliadku jaskyne. Návštevníkom tak podáva ucelenejší prehľad nielen o jej prírodných, ale aj o spoločenských hodnotách.

Domica

Podobne ako Jasovská jaskyňa, aj Domica, ležiaca v chotári obce Kečovo (okr. Rožňava), je zapísaná do zoznamu svetového prírodného dedičstva (Hlaváč 1997). Domica je situovaná na južnom okraji Silickej planiny. Popri sporadických dokladoch mladopaleolitického osídlenia (listovitý hrot szeletienskej kultúry) je známa ako neolitické sídlisko ľudu gemerskej lineárnej keramiky a najmä ako viacfázové sídlisko bukovohorskej kultúry (Lichardus 1968; Soják 2005a). Domica patrí medzi 12 jaskýň na Slovensku, ktoré sú sprístupnené verejnosti a prevádzkované Správou slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši (ďalšie 4 prevádzkuje iný subjekt). Až na skromnú archeologickú prezentáciu vo vestibule vstupného domickeho areálu (navyše s viacerými odbornými chybami) nebola návštevníkom jaskyňa predstavená ako významné sídlisko pravekého človeka. Preto je žiaduce ohodnotiť aktivitu vyššie uvedenej inštitúcie pre rozvoj turistického ruchu, aby sa dobudovalo informačno-náučné centrum v areáli Domice, a to zriadením expozície s videoprojekciou a archeologickou prezentáciou v jaskyni (Soják, *v tlači a*). Archeologický ústav SAV participoval na realizácii archeologickej časti novovybudovanej expozície, na vypracovaní scenára archeologického dokumentu, ako aj na archeologickej prezentácii priamo v jaskyni.

Ukážková archeologická sonda (1,5 x 2 m) bola umiestnená vo výklenku pri Sieni 11 plameňov. Rozdelená je na dve časti, ktoré názorne vysvetľujú postup archeologického výskumu. Obidve časti sondy rozdeľuje kontrolný blok s profilom. Juhovýchodná (skúmaná - pracovná) polovica sondy zostala odkrytá do hĺbky 30 cm od úrovne terajšieho terénu. Rozčlenená je do štvorcových sektorov s nainštalovanými keramickými fragmentmi a pracovným náradím (lopatka, štetec). Severozápadná polovica sondy je preskúmaná do hĺbky 90/100 cm. Stratigrafické rozčlenenie vrstiev sa v profile farebne rozlíšilo tromi vrstvami. Spodná, pleistocénna vrstva (1) je naznačená žltou farbou. Nad touto vrstvou sa zvýraznila čierna kultúrna vrstva s polohou fiktívneho ohniska s červeným pruhom (2), nad ktorou spočívala vrchná vrstva (3) hnedej farby. Profil dopĺňa grafická mierka a kópie nálezov (zdobená nádoba bukovohorskej kultúry, kamenná podložka na obilie, kostené hladidlo). Na kontrolnom bloku je položený originál misky bukovohorskej kultúry, vyznačenie severu a pracovné náradie (škrabka), na okraji sondy spočíva milimetrový papier s ceruzou a náčrtom sondy (obr. 4).

V náprotivnej Sieni 11 plameňov sa odstránili viaceré menšie ohniská s kamenným vencom, ktoré nahradilo jedno väčšie ohnisko s drevom na podkúrenie.

Bežný život neolitického človeka v Domici naznačujú názorné rekonštrukcie v Sieni terás, nazývanej aj Hrnčiareň. Na tomto mieste sa v minulosti doložili hlavné pracovné aktivity neolitického človeka - exploatacia hliny, výroba keramiky, ohnisko a terasové úpravy (schodíky) smerujúce k riečisku Styxu. Táto činnosť bola naznačená vybudovaním modelu kupolovej pece s nevypálenými i vypálenými nádobami na kamennej podložke. V chodbe vedúcej k Styxu je postavený model ohniska s kamenným vencom a elektrickým „plameňom“. Pri ohnisku je umiestnený model sediacej neolitickej ženy v životnej veľkosti, odetej v plášti z vrecoviny a s náhrdelníkom z mušlí (obr. 5). Vedľa nej sú hlinené nádoby, kamenná podložka s drvičom a nasypávaným zrnom. Za ňou je umiestnený model jednoduchých tkáčskych krosien. Spomínané rekonštrukcie sa neskôr využili pri natáčaní filmu o živote neolitického človeka v Domici, kde sa okrem výroby keramiky (obr. 6) prezentovalo sfahovanie kože zo srnca, tkanie látok, šitie (obr. 7) a spracovávanie kožušín. Film priblížil aj bežný život vtedajšieho človeka pri ohni (spevňovanie dreveného hrotu oštetu v ohni, konzumácia). Nechýbal džavot detí pri Styxe a kultové obrady pred Posvätnou chodbou - maľovanie tiel pravekých ľudí, uhľových kresieb na stenu jaskyne a tanec so šamanom. Film (spolu s ďalšími z oblasti speleológie, geológie i histórie objavov a výskumu Domice) sa premieta v expozícii, v ktorej formou trojrozmerného materiálu nechýba archeologická prezentácia (ukážky nálezov), panel s textovou a fotografickou prílohou (obr. 8; 9). Projekcia je tiež v samotnej jaskyni. V diaľke na skalnej stene sa pomocou naprogramovaných projekčných reflektorov aplikuje animačná sekvencia pohybu človeka so zvieratom (psom), ukončená pohľadom na tri známe uhľové kresby s typickou „korunkou“, ktoré fyzicky nie sú bežnému návštevníkovi jaskyne dostupné. V jaskyni je k nahliadnutiu tiež *in situ* zasintrovaná nádoba bukovohorskej kultúry (obr. 10).

Zlá diera

Sprístupnená jaskyňa, ležiaca v katastri obce Lipovce (okr. Prešov), v geomorfologickom celku Bachureň, sa využíva na vodcovskú službu (R. Košč). Už výskumom koncom 19. stor. (Roth 1881, 383) a následne počas sprístupňovacích prác a úprav sa v jaskyni doložili polohy ohnisk so zvieracími košťami a keramikou z praveku (doba bronzová?), stredoveku a novoveku. Nechýbajú antropologické nálezy (Bella/Holúbek 1999, 13) a doklady využitia jaskyne na sklonku druhej svetovej vojny (Bárta 1984, 254).

Archeologická „prezentácia“ sa obmedzuje na osteologický a črepový materiál voľne umiestnený v areáli jaskyne na povrchu jej zahlieneného dna (obr. 11; 12). Vhodnejšie by bolo (po evidencii a spracovaní nálezov) vystaviť ukážky nálezov spolu s textovou a kresbovou dokumentáciou rekonštruovaných nádob v chronologickom slede v presklených vitrínach a na paneloch v priestore nad jaskyňou, kde sú vybudované objekty pre personál a hostí, ako aj oddychová zóna pre turistov.

Okrem archeológie poskytuje niekoľko jaskýň na území Slovenska tiež priestor na prezentáciu paleontologických nálezov. Vhodným príkladom je sprístupnená **Važecká jaskyňa**, ktorá je situovaná na okraji Kozích chrbtov v údolí Bieleho Váhu (kataster obce Važec, okr. Liptovský Mikuláš). Hoci nie je známa ako archeologická lokalita, vyznačuje sa bohatstvom paleontologických nálezov, predovšetkým kostí *Ursus spelaeus*. Informuje o tom zoopaleontologická expozícia (otvorená začiatkom r. 2006), ktorá je súčasťou prehliadkovej trasy pre návštevníkov jaskyne. Zameraná je na populárno-náučnú prezentáciu a propagáciu jaskynného medveda. Novými prvkami expozície, umiestnenými v interiéri jaskyne, sú rekonštrukcia kostry a pozoruhodná socha tohto živočícha (obr. 13), ktoré pribudli k pôvodnej kolekcii kostí, zubov, pazúrov a lebiek, doposiaľ vystavených pre návštevníkov v paleontologickej vitríne v Kostnici a v ďalších podzemných častiach. Socha jaskynného medveda z umelého kameňa (v skutočnej veľkosti dospelého jedinca), ktorú vytvoril košický sochár Daniel Tatarka, má nepochybne vplyv na obrazotvornosť návštevníkov a na prehĺbenie zážitku z podzemného priestoru (plk 2006, 5). Vo vonkajšom areáli jaskyne sú umiestnené dva náučné panely, ktoré poskytujú všeobecné informácie o stavbe tela, pôvode a rozšírení, o biotope, rozmnožovaní, veku, potrave a o príčinách vyhynutia jaskynného medveda, ale aj konkrétne údaje týkajúce sa lokálnych nálezov z Važeckej jaskyne. Skúsenosti zo zahraničia (napr. Hermannshöhle v Nemecku) však poukazujú skôr na prezentáciu zrekonštruovaných kostier ako celých plastík jaskynných medvedov (Bernadovič 2001, 38). Práve tým je Važecká jaskyňa výnimočná.

Šarkanova diera a Chyža

Obe jaskyne - Šarkanova diera a Chyža, ležiace tesne vedľa seba v chotári obce Poráč (okr. Spišská Nová Ves), sa vyznačujú bohatým osídlením z neolitu (kultúra s mladšou lineárnou, železovskou a bukovohorskou keramikou), zo stredoveku aj novoveku (Soják 2000, 258 nn.). Z iniciatívy obecnej samosprávy vzišla myšlienka čiastočného sprístupnenia Šarkanovej diery (nazývanej tiež Poráčska jaskyňa) v rámci náučného chodníka Prírodné zaujímavosti v okolí obce Poráč (2002). Časť jaskyne s pozostatkami výzdoby, ktorú nestihli vandali úplne zničiť, sa uzavrela kovovou mrežou. Pred jaskyňou je osadená náučná tabuľa, ktorá zobrazuje pôdorys s vyznačenými archeologickými sondami, text s opisom jednotlivých častí jaskyne a doloženým osídlením (obr. 14). V archeologickej časti je však citeľná absencia spolupráce s odborníkmi (archeológmi), prejavujúca sa neúplnými, resp. zastaranými informáciami či výrazmi. Informácie vychádzajú z výsledkov archeologického výskumu J. Bártu v roku 1951 (Bárta 1956). Preto sa na tabuli objavuje termín volútová keramika namiesto kultúra s lineárnou keramikou a nezo-hľadujú sa novšie výskumy zo sedemdesiatych až deväťdesiatych rokov 20. storočia, dokladajúce aj osídlenie železovskou kultúrou, osídlenie v stredoveku a novoveku, ktoré nie sú spomenuté. Chýbajú tiež aktuálne výsledky výskumov zo susednej jaskyne Chyža, ktorými sa okrem iného získali doklady peňazokazeckej činnosti (Soják, v tlači b).

PRIPRAVOVANÉ A PERSPEKTÍVNE PREZENTÁCIE LOKALÍT

Správa slovenských jaskýň pripravuje v priebehu roka 2007 prezentáciu jednej z najvýznamnejších jaskýň na Slovensku, s doloženým paleolitickým osídlením, a to Prepoštskej jaskyne z lokality Bojnice I (obr. 15; Bárta 1972).

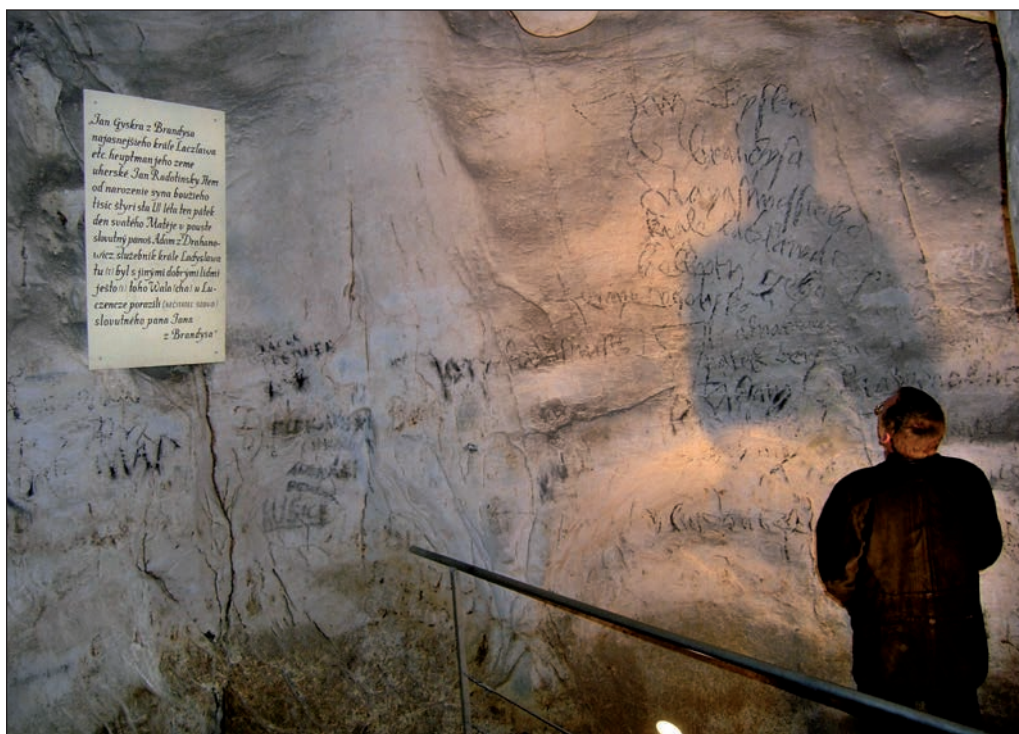
Prezentácia (realizácia F. Hauskrechta) pod vchodovým portálom má prostredníctvom viacerých plastík neandertálcov odetých v kožušinách priblížiť život na sklonku stredného paleolitu, a to aktivitu pri ohnisku, výrobu a používanie štiepanej kamennej industrie a loveckej zbrane (drevený oštep), starostlivosť o potomstvo, uctievanie jaskynných medvedov (lebka vo výklenku steny) i predpokladaný výzor koženej zásteny opretej o abri (obr. 16). Celý areál bude ohradený drevenými kolmi (aj kvôli ochrane vystavených exponátov a jaskyne) a doplnený dvojazyčnými náučnými tabuľami (okrem slovenčiny v angličtine) s tematikou bojnických travertínov (geologická mapka okolia, text vysvetľujúci pôvod horúcich roztokov a vznik travertínov), vzniku Prepoštskej jaskyne (štádiá jej vzniku s nákresemi, textom a mapkou

Obr. 1. Vnútri Malej drienčanskej jaskyne. Vľavo kópia nádoby kyjatickej kultúry. Foto: M. Soják.

Obr. 2. Portál Veľkej drienčanskej jaskyne. Foto: M. Soják.

Obr. 3. Prezentácia nápisu z r. 1452 v Jasovskej jaskyni. Foto: M. Soják.

„Jan Gyskra z Brandysa najasnejšieho krále Laczlawo etc. heuptman jeho zeme uherské, Jan Radotinsky Item od narozenie syna bouzieho tisíc čtyři sta LII léta ten pátek den svatého Matěje v pouste slovutný panoš Adam z Drahanowicz, služebník krále Ladyslawo tu (?) byl s jinými dobrými lidmi ještě (?) toho Wala(cha) u Lucencze porazili (NEČITATEL. SLOVO) slovutného pana Jana z Brandysa“

Obr. 4. Ukázková archeologická sonda v Domici. Foto: M. Soják.

Obr. 5. Plastika neolitickej ženy v Sieni terás. V pozadí tkáčsky stav. Foto: M. Soják.

Obr. 6. Výroba neolitickej keramiky počas nakrúcania dokumentárneho filmu v Domici - Sieni terás. Foto: M. Soják.

Obr. 7. Spriadanie nití, šitie kožušín a tkanie látok počas nakrúcania dokumentárneho filmu v Domici - Sieni terás. Foto: M. Soják.

Obr. 8. Ukážka archeologických nálezov v novozriadenej expozícii vo vstupnej hale Domice. Foto: M. Soják.

Obr. 9. Archeologický panel v expozícii vo vstupnej hale Domice. Foto: M. Soják.

Obr. 10. Zasintrovaná neolitická nádobka v Domici - Dóme odvahy. Foto: M. Soják.

Slovenska s vyznačením ďalších travertínových jaskynných lokalít) a s informáciou o ostatných sprístupnených jaskyniach Slovenska. Ťažiskový je archeologický panel vypracovaný v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV. Ak si uvedomíme, že v územnom priestore Bojníc je niekoľko travertínových polôh s doloženým osídlením v strednom paleolite, prezentácia je tu skutočne na mieste. V areáli Bojnického zámku, na lokalite označenej ako Bojnice III-hradná priekopa, sa výskumom doložilo až 11 polôh s kamennými štiepanými nástrojmi, s rozrušenými ohniskami a zvieracími kosťami. Možno tu sledovať takmer neprerušný sled travertínových vrstiev od posledného interglaciálu (R/W) dočasnej poslednej doby ľadovej (W). Preto by turistická verejnosť akiste privítala prezentáciu tejto významnej lokality napríklad v tunajšej Bojníckej hradnej jaskyni, ktorej pôvodný vchod predstavuje studňa na terajšom IV. zámockom nádvorí. Súčasťou prehliadky Bojnického zámku je už od roku 1967. Umiestnenie miniexpozície v tejto jaskyni by bolo vhodné aj vzhľadom na jej doložené paleolitické osídlenie. Svedectvom sú čierne pásy sadzí, vrastené do kvapľových útvarov na stenách jaskyne, ako aj kultúrna vrstva s uhľikmi, fosílnymi kosťami a artefaktmi z kremeňa a andezitového tufu, ktorá sa zistila v roku 1965 pri razení horizontálnej štôlne vyúsťujúcej do jaskyne (Lalkovič 2005, 39, 41).

Samozrejme, jaskyň s doloženým paleolitickým osídlením je na Slovensku viac. Sprístupnenie širokej verejnosti prichádza do úvahy najmä v prípade dostupnejších jaskýň ležiacich blízko hlavných cestných ťahov alebo trás náučných chodníkov. Perspektívne sú z tohto pohľadu jaskyne Dzeravá skala pri Plaveckom Mikuláši, Čertova pec pri Radošinej, jaskyňa 1 a jaskyňa 2 pri Lučivnej a pod. Mnohé z týchto a ďalších jaskýň poskytli zaujímavý paleontologický materiál a štiepané kamenné nástroje, hoci sa bohatstvom a najmä atraktivitou nemôžu porovnávať s nálezmi z niektorých zahraničných prehistorických jaskýň, v ktorých nechýbajú sprístupnené antropologické pozostatky, resp. fascinujúce galérie nástenných malieb (Bella 1997b; Lehotský 2000).

Perspektívne sú tiež slovenské jaskyne, ktoré poskytli doklady osídlenia z mladších úsekov praveku až po stredovek a novovek. Časť z nich leží na frekventovaných turistických chodníkoch alebo neďaleko reštaurácií a chat. Uviesť možno Homološovu dielu pri Slovinkách (okr. Spišská Nová Ves), situovanú nad reštauráciou Čierny bocian v pohorí Galmus (osídlená bola v eneolite, dobe bronzovej, v stredoveku a počas druhej svetovej vojny), ale aj Netopiersku jaskyňu (s nálezmi z doby rímskej) v katastrálnom území obce Nemce (okr. Banská Bystrica) v Starohorských vrchoch,

Obr. 11. Vchodový portál Zlej diery v Lipovciach. Foto: M. Soják.

Obr. 12. Socha medveďa vo Važeckej jaskyni. Foto: P. Gažík.

Obr. 13. Archeologická „prezentácia“ v Zlej diere. Foto: M. Soják.

Obr. 14. Poloha náučného panela pred vstupom do čiastočne sprístupnenej Šarkanovej diery pri Poráčí. Foto: I. Balciar.

Obr. 15. Bojnice I, Prepoštská jaskyňa. Archív F. Hauskrechtu.

Obr. 16. Bojnice I, Prepoštská jaskyňa. Projekt prezentácie zo života neandertálcov (podľa F. Hauskrechtu).

Obr. 17. Letanovce, Kľášťorná jaskyňa. Priestranná sála ideálna na archeologickú prezentáciu, využívaná ako občasný svätostánok. Foto: F. Mihál.

Obr. 18. Letanovce, Ružová jaskyňa. Priestranná sála ideálna na prezentáciu doloženej alchymistickej dielne. Foto: M. Soják.

ležiacu neďaleko turistického chodníka (Bárta 1955; 1984, 249). Priam ideálna je situácia v Slovenskom raji, kde je lokalizovaných množstvo jaskynných sídlisk, ktoré možno turistom vhodne sprístupniť. Zvlášť príťažlivé sú viaceré doklady peňazokazeckej činnosti, ktoré sa zistili počas systematickej terénnej prospekcie v rokoch 2001-2005. Komplexne preskúmaná zostala dielňa v Jaskyni pri Zlatej diere v Letanovciach (okr. Spišská Nová Ves), ktorej sprístupnenie by si však vyžadovalo dobudovať značkový chodník cez pomerne strmý terén (výskum M. Sojáka v rokoch 2004-2005). O príťažlivosti skúmaných jaskýň, s analogickými dokladmi na konci stredoveku, svedčí aj Suchá diera pri Spišskej Teplici, ktorá je napriek odľahlosti od obce a polohe v zalesnenom teréne turistami pravidelne vyhľadávaná za účelom spoznať miesto paleolitického tábora a stredovekej peňazokazeckej dielne (Soják/Hunka 2003). Menej exponovaná je Kláštorňá jaskyňa (chotár Letanoviec) ležiaca pod turisticky sprístupneným kartuziánskym kláštorom na *Lapis refugii* (Skale útočiska) v polohe Kláštorisko. Aj v tejto jaskyni, s priestrannou vstupnou sieňou (obr. 17), sa popri skromných dokladoch pravekého a včasnodedinného osídlenia získali nálezy z konca stredoveku a novoveku vrátane menšieho depotu mincí a ojedinelých dokladov ich falšovania v 15. stor. (Soják/Hunka 2001). Preto by vybudovanie turistického chodníka z Kláštoriska priamo do jaskyne nemalo byť väčším problémom, čo platí aj o blízkej Ružovej jaskyni (obr. 18). Tento poznatok sa javí ako aktuálny aj vzhľadom na občasné využívanie Kláštornej jaskyne ako náboženského stánku. Na náboženské účely slúži tiež Jaskyňa na Skalke pri Trenčíne, o ktorej zmienka v listine z roku 1220, resp. 1224, je z jaskyniarskeho hľadiska našou najstaršou písomnou pamiatkou (Lalkovič 2004). Ak si uvedomíme, že vznik benediktínskeho opátstva na Skalke pri Trenčíne má bezprostredný súvis s pustovníckym životom Svorada a Benedikta a že ich vtedajšia pustovňa - Jaskyňa na Skalke, no najmä mučenícka smrť Benedikta sa stali impulzom na založenie tunajšieho kláštora, prezentácia tejto vzácnej histórie v prospech širokej turistickej verejnosti je tu nanajvýš aktuálna. Rovnako to možno tvrdiť aj o Moldavskej jaskyni v Moldave nad Bodvou (okr. Košice-okolie), kde sa podarilo konkrétnymi archeologickými dokladmi potvrdiť hodnovernosť legiend o úkryte obyvateľov v jaskyni pred mongolskými vpádmi (1241-1242). Nakoľko ide o zložitý labyrint chodieb, plaziviek, siení a komínov (celková dĺžka vyše 3 km), turisticky možno sprístupniť jedine priestrannejší Vstupný dóm (14 x 18 m), pochopiteľne po nutných úpravách terénu a prístupovej cesty. Skôr prijateľnejšou sa javí prezentácia výsledkov archeologických výskumov v tejto jaskyni (osídlená tiež v neolite, v dobe bronzovej a laténskej, v 13.-15. stor. a v novoveku) v rekonštruovaných priestoroch bývalých vínnych pivníc priamo v meste, ako sa v priebehu roka 2007 formou stálej výstavy aj uvažuje (spolu s predstavením archeologických nálezov z okolitých jaskýň). Takáto speleoarcheologická prezentácia je vhodná v prípade mnohých ďalších ťažšie dostupných jaskýň, ktoré poskytlí zaujímavé svedectvá o pulzovaní života v minulosti. Aktívna spolupráca archeológov s miestnymi samosprávami je nutná nielen kvôli obsahovej náplni prezentácií, ale aj kvôli informovanosti samospráv, ktoré často o význame jaskynných lokalít vo svojom chotári nemajú vedomosti.

ZÁVER

Pri sumarizácii poznatkov o archeologickej prezentácii jaskýň na Slovensku možno konštatovať, že v porovnaní so zahraničím v tomto smere výraznejšie nezaostávame. Zohľadňujeme pritom speleoarcheologickú atraktivitu jaskýň na rozlohou nevelkom slovenskom území, na ktorom vychýreným zahraničným jaskynným lokalitám (najmä frankokantaberskej oblasti) môže konkurovať snáď len Dómica, či už bohatstvom nálezov, fascinujúcim rozľahlým podzemím, výzdobou, alebo prezentáciou jej prírodných a spoločenských hodnôt. Dobudovaním informačno-náučného centra v tejto NPP sa podarilo moderným a ani v zahraničí ešte nie celkom bežným spôsobom po prvýkrát na Slovensku priblížiť návštevníkom život neolitického človeka pred vyše 6000 rokmi.

V zmysle Ústavy SR patria jaskyne do vlastníctva štátu a ich spravovaním je poverená Správa slovenských jaskýň. Preto prezentácia väčšiny speleoarcheologických lokalít vyšla z iniciatívy tejto inštitúcie, ktorá pri realizačných zámeroch spolupracuje s odborníkmi z viacerých inštitúcií, ako je napríklad Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši a v neposlednom rade Archeologický ústav SAV v Nitre. V prvom prípade sa podarilo pútavým spôsobom spestriť prehliadku Jasovskej jaskyne o stálu výstavu v jej vstupnej hale, v druhom prípade dobudovať uvedené informačno-náučné centrum v Dómicu či spolupracovať pri tematickej náplni aktuálnej prezentácie v Prepoštskej jaskyni. Takéto prezentácie sú, pochopiteľne, náročné na vynaloženie finančných prostriedkov, preto je ich realizácia možná jedine vďaka finančnej podpore zo Štrukturálnych fondov Európskej únie. Finančne menej náročné sú náučné tabule, ktoré dominujú pri sprístupnených jaskyniach. Doterajšie skúsenosti

s inštalovaním náučných panelov ukazujú, že zo strany návštevníkov je o takýto spôsob prezentácie informácií značný záujem. Panely plnia nielen informačno-náučné a výchovné poslanie, ale aj skultúrňujú okolité prostredie našich sprístupnených i nesprístupnených jaskýň.

Prezentácia osídlených jaskýň prichádza do úvahy hlavne v prípade ľahko dostupných jaskýň v blízkosti komunikácií, náučných či turistických chodníkov (Vysoké Tatry - Belianske Tatry, Slovenský kras - Zádiel, Slovenský raj atď.). Väčšiu pozornosť je potrebné venovať historickým nápisom v jaskyniach, ktoré často posúvajú hlbšie do minulosti dátumy objavenia viacerých jaskýň (Belianska jaskyňa, Jasovská jaskyňa, Moldavská jaskyňa a i.). Perspektívne sa môžu stať aj miestom systematických speleoarcheologických výskumov a následných prezentácií.

Popularizácia archeológie dokumentárnym filmom patrí k ďalšej forme prezentácie, ktorá je v súčasnosti zvlášť obľúbená. Najlepšie o tom vypovedá populárny televízny cyklus Stopy dávnej minulosti s rovnomennou literárnou paralelou od P. Dvořáka. Film má osloviť tak širokú, ako aj odbornú verejnosť. Preto vypracovanie scenára bez odbornej spolupráce s archeológom v takomto prípade neprichádza do úvahy. Dokumentov z prostredia jaskynných sídlisk nie je veľa. Medzi najznámejšie snáď patrí filmové spracovanie Návrat strateného veku z prostredia jaskyne Domica, alebo Jaskyňa démonov, ktorá hovorí o kultovej sfére na sklonku doby bronzovej v jaskyniach južnej časti stredného Slovenska - v Silickej ľadnici, Chvalovskej jaskyni (Dvořák 2002, 73-86, 269-275). Do tejto kategórie patrí dokumentárny film o živote neolitického človeka, premietaný v expozícii informačno-náučného centra v Domici (réžia A. Vörös), a najnovšie viaceré krátke dokumenty TV JOJ, ktoré vznikli vďaka aktívnej spolupráci agilného redaktora J. Kubániho so speleológmi, geológmi a archeológmi. Jeden z nich (Príbeh kupca), ktorý odvysielala uvedená televízia v relácii Črepiny, rekonštruuje na základe skutočných nálezov z Temnej jaskyne pod Spišským hradom (Soják 2005b) domnelý tragický osud kupca na sklonku staršej doby rímskej. Uvedený film získal výročnú cenu SNM v Spišskom múzeu v Levoči roku 2006.

Doterajšia prezentácia speleoarcheologických lokalít na Slovensku dokladá sľubne začatý trend popularizácie výsledkov tejto špecifickej odnože archeologickej vednej disciplíny.

LITERATÚRA

- Baxa 2003 P. Baxa (Zost.): Príspevky zo seminára Stav a perspektívy prezentácie archeologických nálezísk na Slovensku. Torzá architektúry v historickom a súčasnom urbanistickom prostredí. Komárno, 27.-29. októbra 2003. Monumentorum Tutela 14. Bratislava 2003.
- Bárta 1955 J. Bárta: Jaskyne Netopierska a Kaplnka v Nízkych Tatrách a ich rímske osídlenie s antropologickými nálezmi. Slov. Arch. 3, 1955, 286-301.
- Bárta 1956 J. Bárta: Neolitické osídlenie jaskýň pri Poráči na Slovensku. Arch. Rozhledy 8, 1956, 633-639.
- Bárta 1961-1962 J. Bárta: Desať rokov speleoarcheologickej činnosti Archeologického ústavu SAV. Slov. Kras 4, 1961-1962 (1963), 87-97.
- Bárta 1972 J. Bárta: Pravek Bojníc. Od staršej doby kamennej po dobu slovanskú. Bratislava 1972.
- Bárta 1984 J. Bárta: Tretie desaťročie speleoarcheologickej činnosti Archeologického ústavu SAV v Nitre (1972-1982). Slov. Kras 22, 1984, 245-265.
- Bella 1997a P. Bella: Stála výstava vo vstupnom areáli Jasovskej jaskyne. Aragonit 2, 1997, 21, 22.
- Bella 1997b P. Bella: Poznatky zo študijnej cesty po sprístupnených jaskyniach Francúzska. Aragonit 2, 1997, 27-29.
- Bella/Holúbek 1999 P. Bella/P. Holúbek: Zoznam jaskýň na Slovensku (stav k 31. 12. 1998). Bratislava 1999.
- Bernadovič 2001 F. Bernadovič: Študijná cesta po sprístupnených jaskyniach Nemecka. Aragonit 6, 2001, 37-39.
- Dvořák 2002 Dvořák 2002 - P. Dvořák: Stopy dávnej minulosti 1. Slovensko v praveku. Budmerice 2002.
- Furmánek 1986 V. Furmánek: Kyjatice - eponymní lokalita archeologické kultury. Slov. Arch. 34, 1986, 319-330.
- Furmánek 1990 V. Furmánek: Archeologické pamätníky v Kyjaticiach a Pincinej. Štud. Zvesti AU SAV 26, 1990, 369-373.
- Gaál 2000 L. Gaál: Kras a jaskyne Drienčanského krasu. In: J. Kliment (Ed.): Príroda Drienčanského krasu. Banská Bystrica 2000, 29-96.
- Gancarski 2005 J. Gancarski: Skansen archeologiczny w Trzcinicy, gm. Jasło. Koncepcja budowy i funkcjonowania. In: M. Kotorová-Jenčová (Red.): Experimentálna archeológia a popula-

- Hlaváč 1997* J. Hlaváč: Vyhlásenie jaskýň Slovenského a Aggtelekského krasu za svetové dedičstvo. *Aragonit* 2, 1997, 34, 35.
- Lalkovič 2004* M. Lalkovič: Jaskyňa na Skalke - najstaršia písomná zmienka o jaskyniach na Slovensku. In: Výskum, využívanie a ochrana jaskýň 4. Liptovský Mikuláš 2004, 181-192.
- Lalkovič 2005* M. Lalkovič: Z histórie Bojníckej hradnej jaskyne. *Aragonit* 10, 2005, 38-41.
- Lehotský 2000* R. Lehotský: Jaskyňa Petralona - významná grécka archeologická a paleontologická lokalita. *Aragonit* 5, 2000, 42, 43.
- Lichardus 1968* J. Lichardus: Jaskyňa Domica, najvýznamnejšie sídlisko ľudu bukovohorskej kultúry. Bratislava 1968.
- Pieta 1996* K. Pieta: Liptovská Mara. Včasnohistorické centrum severného Slovenska. Bratislava 1996.
- Pieta 2003* K. Pieta: Skúsenosť so stavbou a prezentovaním archeologického múzea v prírode Liptovská Mara. *Monumentorum Tutela* 14, 2003, 199-204.
- plk 2006* /plk/: priložené foto s textom. Podtatranské noviny 47/8. Poprad 21. 02. 2006, 5.
- Roth 1881* S. Roth: FelsőMagyarország nehány barlangjának leírása. A Magyarországi Kárpáti-tudományos Évkönyve 8. Késmárk 1881, 367-398.
- Soják 2000* M. Soják: Neolitické osídlenie Spiša. *Slov. Arch.* 48, 2000, 185-314.
- Soják 2004* M. Soják: Archeologické pamiatky Spiša a ich prezentácia verejnosti. In: Z minulosti Spiša 12. Levoča 2004, 11-23.
- Soják 2005a* M. Soják: Osídlenie jaskýň. In: J. Jakál (Ed.): Jaskyne svetového dedičstva na Slovensku. Liptovský Mikuláš 2005, 101-112.
- Soják 2005b* M. Soják: Osídlenie Temnej jaskyne pod Spišským hradom. *Vsl. Pravek* 7, 2005, 83-100.
- Soják, v tlači a* M. Soják: Výskumy na východnom Slovensku. *AVANS* 2005, v tlači.
- Soják, v tlači b* M. Soják: Smolník a jeho okolie v kontexte dávneho osídlenia. *Numizmatika* 21. Bratislava, v tlači.
- Soják/Hunka 2001* M. Soják/J. Hunka: Prekvapujúci objav z Kláštornej jaskyne. *Sprav. SSS* 4, 2001, 25-27.
- Soják/Hunka 2003* M. Soják/J. Hunka: Paleolitické sídlisko a neskorostredoveká peňazokazecká dielňa v jaskyni Suchá diera. *Slov. Arch.* 51, 2003, 341-365.
- Tichý 2005* R. Tichý: Prezentace archeologie, archeologický experiment a veřejnost. Jedno Centrum experimentální archeologie a jeden časopis na cestě k veřejnosti. In: M. Kotořová-Jenčová (Red.): Experimentální archeologie a popularizace archeologického bádania v múzejnej a školskej praxi. Hanušovce nad Topľou 2005, 167-176.
- Valde-Nowak 1999* P. Valde-Nowak: Park Archeologiczny - Wieliczka (projekt naukowy). Kraków 1999.

Zustand und Perspektiven der Präsentation der Höhlen-Fundstellen in der Slowakei

Marián Soják

ZUSAMMENFASSUNG

Präsentation und Popularisierung der speleoarchäologischen Fundstellen für die Öffentlichkeit ist in der Slowakei noch nicht verbreitet. Bis auf eine Ausnahme (Domica) geht es meistens um Informationstafel im Rahmen der Lehrwege und Eintrittsarealen der Höhlen (jaskyňa = Höhle), wie es z. B. bei Veľká und Malá drienčanská jaskyňa (Abb. 1; 2), Šarkanova diera (Abb. 14) oder Važecká jaskyňa der Fall ist. Beim Fehlen der archäologischen Funde in den Höhlen werden paläontologische Befunde, vorwiegend der Höhlenbär präsentiert (Važecká jaskyňa - Abb. 13). Finanziell anspruchsvollere Präsentationen werden mit Hilfe der Unterstützung aus strukturellen Fonds der Europäischen Union durchgeführt. So eine ist auch die Ausbau des Info-Lehrzentrums in der Domica-Höhle (Abb. 4-10). Die ursprüngliche Schausammlung der archäologischen Funden und Sinterverzierung war in den Vitrinen des Eintrittsareals der Höhle installiert. In Jahren 2004-2005 war diese Exposition um weitere 5 Vitrinen mit Sicht-Demonstration von Karsterscheinungen, Höhlen wie auch historischer und archäologischer Exposition erweitert. Die Vitrinen sind um 8 Paneele, die die Haupttypen von Karstformen, Sinterfüllungen, Höhlentieren wie auch von archäologischen Artefakten in Domica und die Rolle der Gewässer im Karst darstellen, ergänzt. Im Areal wurde ein Raum mit Großflächenprojektion von Lehr- und Ausbildungsfilmen, einschließlich des Lebens des neolithischen Menschen in Domica, eingerichtet. In der Höhle wurde zu den Lehrzwecken ein archäologischer Schnitt ausgegraben. An der Wand werden animierte Sequenzen vom Leben des urzeitlichen Menschen projiziert.

Das Laufleben des neolithischen Menschen in Domica deuten Sicht-Rekonstruktionen im Teil „Sieň terás“, das auch Hrnčiareň (Töpferei) genannt wird, an. Im Laufe des J. 2007 bereitet die Verwaltung der slowakischen Höhlen eine Präsentation der paläolithischen Lokalität Bojnice I - Prepoštská jaskyňa, die der Öffentlichkeit das Leben der Neandertaler in den Travertin - Höhlen annähern soll (Abb. 15; 16). In der modernisierten Eintrittshalle von Jasovská jaskyňa befindet sich eine spannende Exposition, in der nicht einmal Demonstrationen der archäologischen Funden und historischen Inschriften fehlen (Abb. 3). Nicht immer ist die Präsentation der archäologischen Funde ausreichend (Abb. 12).

Popularisierung der Archäologie durch Dokumentarfilme gehört zu weiterer Form der Präsentation, die heutzutage besonders beliebt ist.

Speleo-archäologische Präsentation ist auch für viele andere slowakische Höhlen, die in der Nähe von markierten touristischen Wegen oder Lehrwegen und Hütten liegen, geeignet. Ideale Situation zeigt sich in Slovenský Raj (Slowakisches Paradies), wo sich anschaulich die Fälschmünzerei aus dem 15. Jh. präsentieren könnte.

Karte 1. Im Text erwähnte Höhlen-Fundstellen. 1, 2 - Drienčany, Veľká und Malá drienčanská jaskyňa; 3 - Jasov, Jasovská jaskyňa; 4 - Kečovo, Domica; 5 - Lipovce, Zlá diera; 6 - Važec, Važecká jaskyňa; 7 - Poráč, Šarkanova diera und Chyža; 8 - Bojnice I, Prepoštská jaskyňa; 9 - Plavecký Mikuláš, Dzeravá skala; 10 - Radošiná, Čertova pec; 11 - Lučivná, jaskyňa 1 und 2; 12 - Slovinky, Homološova diera; 13 - Nemce, Netopierska jaskyňa; 14 - Letanovce, Jaskyňa pri Zlatej diere; 15 - Spišská Teplica, Suchá diera; 16, 17 - Letanovce, Kláštorňá und Ružová jaskyňa; 18 - Trenčín, Jaskyňa na Skalke; 19 - Moldava nad Bodvou, Moldavská jaskyňa; 20 - Silica, Silická ľadnica; 21 - Chvalová, Chvalovská jaskyňa; 22 - Žehra, Temná jaskyňa.

Abb. 1. Innerhalb von Malá drienčanská jaskyňa. Links Kopie eines Gefäßes der Kyjatice-Kultur. Foto: M. Soják.

Abb. 2. Portal von Veľká drienčanská jaskyňa. Foto: M. Soják.

Abb. 3. Präsentation der Anschrift aus dem J. 1452 in Jasovská jaskyňa. Foto: M. Soják.

Abb. 4. Demonstration der archäologischen Grabungsfläche in Domica. Foto: M. Soják.

Abb. 5. Plastik einer neolithischen Frau in Sieň terás. Im Hintergrund eine Webmaschine. Foto: M. Soják.

Abb. 6. Herstellung neolithischer Keramik während der Dreharbeiten zum Dokumentarfilm in Domica - Sieň terás. Foto: M. Soják.

Abb. 7. Fädenspinnen, Pelznähen und Webarbeiten während der Dreharbeiten zum Dokumentarfilm in Domica - Sieň terás. Foto: M. Soják.

Abb. 8. Demonstration der archäologischen Funde in neueingerichteter Exposition in der Eintrittshalle von Domica. Foto: M. Soják.

Abb. 9. Archäologisches Expositions-Paneel in der Eintrittshalle von Domica. Foto: M. Soják.

Abb.10. Sintriertes neolithisches Gefäß in Domica - Dóm odvahy. Foto: M. Soják.

Abb.11. Eingangsportal von Zlá diera in Lipovce. Foto: M. Soják.

Abb.12. Archäologische „Präsentation“ in Zlá diera. Foto: M. Soják.

Abb.13. Bär-Statue in Važecká jaskyňa. Foto: P. Gažík.

Abb.14. Fläche des Lehrwegs vor dem Eingang in teilweise zugängliche Šarkanova diera bei Poráč. Foto: I. Balciar.

Abb.15. Bojnice I, Prepoštská jaskyňa. Archiv von F. Hauskrecht.

Abb.16. Bojnice I, Prepoštská jaskyňa. Projekt der Präsentation aus dem Leben der Neandertaler (nach F. Hauskrecht).

Abb.17. Letanovce, Kláštorňá jaskyňa. Für archäologische Präsentation gut geeigneter geräumiger Saal, genutzt als temporales Sanktuarium. Foto: F. Mihál.

Abb.18. Letanovce, Ružová jaskyňa. Für Präsentation der belegten alchimistischen Werkstatt gut passender geräumiger Saal. Foto: M. Soják.

Überzetz von Eva Pietová

PhDr. Marián Soják, PhD.
Archeologický ústav SAV,
pracovisko Mlynská 6
SK-052 01 Spišská Nová Ves
sojak@ta3.sk

OBSAHY PREDCHÁDZAJÚCICH ČÍSIEL ŠTUDIJNÝCH ZVESTÍ

1/1956

Ladislav Bánesz	
Príspevok k poznaniu aurignacien na východnom Slovensku	1
Ein Beitrag zur Erkenntnis des Aurignacien in der Ostslowakei	27
Eva Kolníková	
Súpis mincí uložených v Archeologickom ústave SAV v Nitre	34
Verzeichnis der Münzen, welche sich im Archäologischen Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften in Nitra befinden	69
Zprávy - Berichte	71

2/1-957

Eisner Jan	
Štefan Janšák se zasloužil o výzkum slovenských hradišť (malá vzpomínka)	5
Géryk Ján	
Dr. inž. Štefan Janšák a Muzeálna slovenská spoločnosť	7
Neustupný Jiří	
Několik poznámek k práci prehistorie	11
Einige Anmerkungen zur Vorgeschichtlichen Arbeit	14
Skutil Josef	
Znovu k prvním paleolitickým nálezům z karpatské oblasti	15
Von neuem zu den paläolithischen Funden aus dem Karpatengebiet	19
Bánesz Ladislav	
K niektorým novým paleolitickým nálezom z východného Slovenska	21
Zu einigen neuen paläolithischen Funden aus der Ostslowakei	23
Klíma Bohuslav	
Příspěvek k rozšíření obsidiánu v paleolitických kamenných industriích.	25
Beitrag zur Obsidianverbreitung in der paläolithischen Steinindustrie	27
Bárta Juraj	
Záchranný výskum v záplavou postihnutej jaskyni Domici	29
Rettungsforschung in der von einer Überschwemmung betroffenen Domica-Höhle	33
Novotný Bohuslav	
Sídliisko ľudu s maľovanou keramikou moravsko slovenskou vo Veľkých Kostoľanoch	35
Die Siedlung des Volkes mit gemalter mährisch-slowakischer Keramik in Veľké Kostoľany	44
Andel Karol	
Nové neolitické kultúry na východnom Slovensku	47
Neue neolithische Kulturen in der Ostslowakei	52
Kolník Titus	
Praveké osídlenie na dunách severne od obce Bohatá, okres Hurbanovo	53
Eine urzeitliche Besiedlung auf den Dünen norden der Ortschaft Bohatá, Bezirk Hurbanovo	57
Tihelka Karel	
Současný stav průzkumu moravských únětických sídlišť	59
Der gegenwärtige Forschungsstand in mährischen Aunjetitzer Siedlungen	64
Pichlerová Magda	
Ojedinelé bronzové nálezy zo západného Slovenska	65
Verstreute Bronzefunde aus der Westslowakei	69
Novotná Mária	
Poklad bronzov z dolného Pohronia	71
Der Bronzeschatz aus dem unteren Grantal	73
Paulík Jozef	
Skýtsko-halštatská chata v Dvoroch nad Žitavou	75
Eine skythisch-hallstättische Hütte in Dvory nad Žitavou	80
Benadík Blažej	
Výzdobné prvky na neskorolátenskej maľovanej keramike zo Zemplína	83
Verzierungselemente auf der spätlaténischen gemalten Keramik aus Zemplín	85

Petrovský - Šichman A. J.	
Praveké opevnenie v Divinke	87
Eine urzeitliche Befestigung in Divinka	90
Schmiedlová Mária	
Rímske mince z okolia Nového Mesta nad Váhom	91
Römische Münzen aus der Umgebung von Nové Mesto nad Váhom	92
Vlček Emanuel	
Uměle deformovaná lebka ze Šarovců na Slovensku	93
Künstlich deformierter Schädel aus Šarovce in Slowakei	95
Hrubec Igor	
Ranodejinné nálezy z Fiľakova	97
Frühgeschichtliche Funde aus Fiľakovo	99
Kraskovská Ludmila	
Slovanské nálezy z Vysokej pri Morave	101
Slawische Funde aus Vysoká an der March	104
Szőke Béla	
Brod na rieke Nitra pri Nových Zámkoch	105
Furt auf dem Flusse Neutra bei Nové Zámky	113
Polla Belo	
Stredoveká pec na pečenie chleba	115
Mittelalterlicher Backofen	119
Novotná M. a členovia archeológ. seminára FFUK	
Literárna činnosť dr. h. c. inž. Štefana Janšáka	121

3/1959

I. ŠTÚDIE

Pronin V. V.	
Archeologické nálezy na Černeckej hore v Mukačeve (Zakarpatská oblasť USSR)	5
Археологические находки на Чернецкой горе (Закарпатская область УССР)	14
Bánesz Ladislav	
Poznámky k nálezom z Černeckej hory pri Mukačeve (USSR)	21
Točík Anton	
Parohová a kostenná industria maďarovskej kultúry na juhozápadnom Slovensku	23
Knochen- und Geweihindustrie der Maďarovce-Kultur in der Südwestslowakei	42
Porubský Jozef	
Lužické popolnicové pole a laténske sídlisko v Malých Kršteňanoch	55
Uhlár Vlado	
Púchovské sídlisko spreď Liskovskej jaskyne	71
Eine Púchov-Siedlung vor der Höhle Liskovská jaskyňa	84
Kolník Titus - Paulík Jozef	
Čachtice v praveku (súpis archeologickej zbierky v Čachticiach)	87
Andel Karol	
Pekáče a pece z doby hradištnej v Zemplíne	115
Burgwallzeitliche Backschüsseln und Backöfen in Zemplín	121

II. DROBNÉ ČLÁNKY

Bánesz Ladislav	
Problematický stredopaleolitický nález zo severovýchodného Slovenska	131
Porubský Jozef	
Eneolitická hlinená pec v Zlatých Moravciach	133
Balaša Gejza	
Lužické žiarové pohrebisko v Novom Meste nad Váhom	138
Dulka Ján	
Keramika chotínskej skupiny v Okresnom múzeu v Piešťanoch	141
Paulík Jozef	
Mladohalštatská zemnica v Bučanoch	146
Tomeček Dezider	
Pobedimské "Hradištia"	148
Bialeková Darina - Paulík Jozef	
Nové nálezy z „Hradišt“ pri Pobedime	153
Valšík J. A. - Pospíšil M. F. - Hanuliak M.	
Požiadavky antropológa na archeologického pracovníka	159

III. ZPRÁVY O VÝSKUMOCH ZA ROK 1958	
Bárta Juraj	
Výskum jaskyne Čertovej pece pri Radošinej	163
Bánesz Ladislav	
Výskum neolitického sídliska v Horných Lefantovciach	164
Točík Anton	
Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Matuškovce	167
Točík Anton	
Hroby zo staršej doby bronzovej v Bohuniciach	168
Točík Anton	
Ďalší rok výskumu v Nitrianskom Hrádku na „Zámečku“	168
Točík Anton	
Nově sídliskové nálezy z Kamenina	170
Dušek Mikuláš	
Výskum pohrebiska juhovýchodnej mohylovej kultúry vo Svätom Petri	172
Janšák Štefan	
Mohylník zo strednej doby bronzovej v obci Buková	173
Točík Anton	
Hroby zo strednej doby bronzovej v Kamenici nad Hronom	175
Točík Anton	
Pohrebisko z doby bronzovej a halštatskej v Malej nad Hronom	175
Čilinská Zlata	
Záchranný výskum v Michalovciach	176
Paulík Jozef	
Halštatsko-laténske osídlenie „Hrádku“ v Michalovciach	177
Točík Anton	
Nové laténske a slovanské hroby vo Sv. Michale nad Žitavou	180
Kolník Titus - Paulík Jozef	
Pokračovanie výskumu v Očkově	180
Kolník Titus	
Rímsko-barbarské nálezy na „Dolnom poli“ v Pobedime	183
Bialeková Darina	
Staroslovanské nálezy z „Dolného poľa“ v Pobedime	186
Bialeková Darina	
Predbežná zpráva z výskumu slovanského sídliska v Siladiciach	188
Kraskovská Ludmila	
Avarsko-slovanské pohrebisko v Bernolákove	190
Kraskovská Ludmila	
Výskum hradiska „Na pieskach“ pri Devínskej Novej Vsi	191
Kraskovská Ludmila	
Výskum hradiska pri Svätom Jure	193
Habovštiak Alojz	
Zaniknutá osada v chotári obce Bohatá	194
Habovštiak Alojz	
Zisťovací výskum na Baratke pri Leviciach r. 1958	196
Polla Belo - Štefanovičová Táňa	
Zpráva o historicko-archeologickom výskume na Bratislavskom hrade za rok 1958	197
Polla Belo	
Záchranný historicko-archeologický výskum v Budmericiach	201
Petrovský Šichman A. J.	
Výskumy v oblasti Krajského múzea v Žiline za rok 1958	203
OZNAMY REDAKCIE	206

4/1961

Konstantin Bernákovič	
Hromadné nálezy z doby bronzovej z územia na pravom brehu hornej Tisy (Zakarpatská oblasť USSR)	5
Karol Andel	
Hromadný nález bronzov zo Žbiniac	109
Ein Bronzezeitlicher Hortfund aus Žbince	125
Piotr Sova-Gmitrov	
Poklad barbarských mincí z Veľkej Gorazdovky	127

Великогопаздовский клад варварских монет	134
Ein Münzenhortfund der Barbarenzeit aus Velikaja	137
V l a d o U h l á r	
Mnich pri Ružomberku v praveku a včasnej dobe dejinnej	139
Der Berg Mnich bei Ružomberok in der Vor- und Frühgeschichte	177
A n t o n P e t r o v s k ý - Š i c h a m a n	
Osídlenie severného Slovenska od doby laténskej po stredovek	181
Die Besiedlung der Nordslowakei seit der Latènezeit bis zum Mittelalter	205
H e l e n a M a l á	
Morfologický charakter lidu X.-XI. stololetí z pohřebišť pod Zoborem a z Mlynárců u Nitry	207
Der morphologische Charakter des Volkes aus dem X. und XI. Jahrhundert aus den Gräberfeldern von Zobor und Mlynárce bei Nitra	275

5/1961

MÁRIA LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ SPONY Z DOBY RÍMSKEJ NA SLOVENSKU	7
---	---

6/1961

B á n e s z L a d i s l a v - P i e t a K a r o l	
Výskum v Cejkove I roku 1960 5	
Die Forschungsgrabung in Cejkov I im Jahre 1960	30
P i c h l e r o v á M a g d a	
Neolitické sídliskové pamiatky z okolia Senice	31
Neolithische Siedlungsdenkmäler aus der Umgebung von Senica	39
L i c h a r d u s J á n	
Neolitické osídlenie Veľkých Hosti	41
Die neolithische Besiedlung in Veľké Hoste	49
V l a d á r J o z e f	
Príspevok k poznaniu výšinných sídlisk zo staršej doby bronzovej v okolí Rimavskej Soboty	51
Beitrag zur Erkenntnis der altbronzezeitlichen Höhensiedlungen in der Umgebung von Rimavská Sobota	57
D u š e k M i k u l á š	
K otázkam pravekého vývoja juhozápadného Slovenska	59
Zu den Fragen der urgeschichtlichen Entwicklung der Südwestslowakei	80
P a s t o r J á n	
Sídliskový výskum v Blažiciach	83
Die Forschungsgrabungen auf der Siedlung in Blažice	105
B i a l e k o v á D a r i n a	
Príspevok k štúdiu počiatkov slovanského osídlenia na juhozápadnom Slovensku	123
B u d i n s k ý - K r i c k a V o j t e c h	
Slovanské osídlenie na východnom Slovensku	129
C h r o p o v s k ý B o h u s l a v	
Príspevok k problematike slovanského osídlenia územia Slovenska	135
C h r o p o v s k ý B o h u s l a v	
K otázkam historického postavenia Nitry v VIII. a IX. storočí	139
K r a s k o v s k á L u d m i l a	
Výskum na hradisku v Dražovciach	161
Die Forschungsgrabung am Burgwall in Dražovce	177
P a l e č k o v á H a n a	
Lidské žárové pozůstatky z piliňského pohřebiště Barca II	185
Leichenbrandreste aus dem Piliner Gräberfeld Barca II	201

II. PRAMENE A DROBNÉ ČLÁNKY

K o l n í k o v á E v a	
Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV za roky 1957-1961	203
B á n e s z L a d i s l a v	
Výskum paleolitickej stanice v Kašove roku 1960	215
Die Forschungsgrabung auf der paläolithischen Station in Kašov im Jahre 1960	224
B á n e s z L a d i s l a v	
Zisťovací výskum na paleolitickej stanici vo Veľkom Šariši roku 1960	225
Eine Probegrabung auf der paläolithischen Station in Veľký Šariš im Jahre 1960	227

Blahuta Ferdinand	
Výskum eneolitickej mohyly pri Cemjate	227
Chropovský Bohuslav	
Maďarovské nálezy z Čukárskej Paky	232
Budinský-Krička Vojtech	
Nález bronzového meča vo Vojanoch	233
Blahuta Ferdinand	
Nález bronzových mečov v Kračúnovciach	234
Pivovarová-Šuhájková Zoja	
Ďalšie nálezy z lužického pohrebiska v Diviakoch nad Nitricou	237
Paulík Jozef	
Hlinená cista z Abrahámu	241
Paulík Jozef	
Ďalšie hrobové nálezy zo Seredi	243
Kolník Titus	
Drobné nálezy z územia juhozápadného Slovenska	245
Kuka Pavol	
Nález terry sigillaty a rímskeho skla v Dekýši	260
Blahuta Ferdinand	
Záchranné výskumy v Prešove roku 1959	261
Petrovský-Šichman Anton	
Zisťovací výskum na slovanskom mohylníku vo Viselajoch	275
Eine Probegrabung am slawischen Hügelgräberfeld in Visolaje	281
Bialeková Darina	
Staroslovanské nálezy v Horných Lefantovciach	282
Bialeková Darina	
Slovanský nález z Marušovej	283
Bialeková Darina	
Velkomoravský hrob z Horných Motešíc	284
Chropovský Bohuslav	
Hradištný hrob z Veľkej Mane	285
Kuka Pavol	
Nález slovanskej keramiky vo Zvolene	286
Bialeková Darina	
Prvý nález z Hostoviec	288
Bialeková Darina	
Mladohradištný hrob z Mojmiroviec pri Nitre	290
Chropovský Bohuslav	
Radové pohrebisko v Abraháme	291
Janšák Štefan	
Nález mohyly v Dehticiach	293
Budinský-Krička Vojtech	
Archeologické výskumy a objavy na východnom Slovensku roku 1960	294
Šiška Stanislav	
Archeologický prieskum povodia Svinky a hornej Torysy	297
Archäologische Forschungsarbeiten im Flussgebiet der Svinka und der oberen Toryse	299
Lamiová-Schmiedlová Mária	
Výsledky prieskumu v košickej oblasti roku 1960	299

III. ZPRÁVY

Kolník Titus	
Zpráva o činnosti Slovenskej archeologickej spoločnosti za rok 1960	304
Kolník Titus	
Študijná exkurzia Slovenskej archeologickej spoločnosti a Archeologického ústavu SAV	305
Vendtová Viera	
Seminár o výskumoch Karpatskej expedície v Krakove, konaný 3. októbra 1960 v Nitre	310
Balaša Gejza	
Zpráva o činnosti archeologického oddelenia Krajského múzea v Banskej Bystrici za rok 1960	312
Balaša Gejza	
Nové prehistorické oddelenie v Krajskom múzeu v Banskej Bystrici	313
Balaša Gejza	
Nová archeologická inštalácia v múzeu v Rimavskej Sobote	315

7/1961

Anton Petrovský - Šichman

Archeologický prieskum stredného Poipia roku 1955

8/1962

Karel Tihelka

Moravský věteřovský typ-II. část (materiál)

9/1962

Pavúk Juraj

Gliederung der Volutenkeramik in der Slowakei 5

Bánesz Ladislav

Neolitické nálezy z Horných Lefantoviec 21

Neolithische Funde aus Horné Lefantovce 45

Lichardus Ján

Die Bükker Kultur in der Slowakei und ihre Stellung im Karpatenbecken 47

Pastor Ján

Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Košťanoch 63

Gräberfeld der älteren Bronzezeit in Košťany 79

Točík Anton

Nález maďarovskej keramiky v Budmericiach 81

Keramik-Fund der Maďarovce-Kultur in Budmerice 97

Paulík Jozef

Čakanské pohrebisko v Marcelovej 99

Gräberfeld der Čaka-Kultur in Marcelova 108

Paulík Jozef

Hlinený mesiacovitý idol z Križovian nad Dudváhom 109

Mondidol aus Ton von Křižovaný nad Dudváhom 115

Paulík Jozef

Nový bronzový meč typu Riegsee zo Slovenska 117

Ein neues Bronzeschwert vom Typus Riegsee aus der Slowakei 118

Paulík Jozef

Bronzový halštatský meč z Trakovíc 119

Hallstattzeitliches Bronzeschwert aus Trakovice 122

Budinský - Krička Vojtech

Príspevok k štúdiu kultúry popolnicových polí nad hornou Nitrou 123

Ein Beitrag zum Studium der Urnenfelderkultur im oberen Nitratal 130

Chropovský Bohuslav

Birituálne skýtsko-halštatské pohrebisko v Senci 131

Skythisch-hallstattzeitliches birituelles Gräberfeld in Senec 140

Kraskovská Ludmila

Mladohalštatské sídlisko v Ratkovciach 143

Junghallstattzeitliche Siedlung in Ratkovce 167

Ondrouch Vojtech

Mince Rímskej republiky na Slovensku 169

Funde von Münzen der römischen Republik in der Slowakei 184

Монеты Римской республики в Словакии 185

Točík Anton

Nové nálezy z doby sťahovania národov na juhozápadnom Slovensku 187

Neue Funde aus der Völkerwanderungszeit in der Südwestslowakei 214

Lamiová - Schmiedlová Mária - Bánesz Ladislav

K topografii pravekých nálezísk pri Kechneci a Seni na dolnom Hornáde 219

Zur Topographie der urzeitlichen Fundorte bei Kechnec und Sena am Unterlauf der Hornadflusses 235

Bánesz Ladislav

Prieskumy v Juhoslovenskom krase pri Rožňave 237

Janšák Štefan

Mohyly pri západnej päte Malých Karpát 241

Hügelgräber am westlichen Fuss der Kleinen Karpaten 249

Ambros Cyril

Zvieracie kosti zo slovanských objektov v Devínskom Jazere a Kútoch 251

Tierknochenreste aus den slawischen Objekten in Devínske Jazero und Kúty	259
Paulík Jozef	
Nový hromadný nález pazúrikových čepelí na Slovensku	263
Neuer Hortfund von Feuersteinklingen in der Slowakei	265
Habovštiak Alojz	
Neolitické a eneolitické nálezy z Tlmáč	265
Neolithische und äneolithische Funde aus Tlmače	270
Pichlerová Magda	
Nález medenej sekerky v Beluši	271
Vladár Jozef	
Hatvanská keramika z výšinného sídliska v Hrkovciach	272
Pichlerová Magda	
Sídlisko z doby bronzovej v Zohore	273
Bialeková Darina	
Bronzová sekerka z Pobedima	274
Kuka Pavel	
Nález lužickej keramiky v Detve	275
Kolník Titus	
Žiarové pohrebisko z doby rímskej v Šali-Veči	277
Brandgräberfeld aus der Römerzeit in Šaľa-Veča	280
Kolník Titus	
Umový hrob z mladšej doby rímskej z Čapora	281
Vendtová Viera	
Sídliskový materiál z doby rímskej v Nitre	282
Bialeková Darina	
Staroslovanské črepy z Dolných Semeroviec	284
Habovštiak Alojz	
Nález románskeho okna na Nitrianskom hrade	285
Habovštiak Alojz	
Nález prvého aquamanile na Slovensku	286
Kolektív pracovníkov Výskumn. prac. strediska AÚ SAV v Košiciach Archeologický výskum na východnom Slovensku roku 1961	288
Opravy a doplnky	305

10/1962

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

Bánesz Ladislav	
Nálezy drobnotvarej štiepanej industrie pod Vysokými Tatrami	5
Funde der mikrolithischen Spaltindustrie unter der Hohen Tatra	20
Lichardus Ján	
Otvorené bukovohorské sídlisko v Prši	11
Offene Siedlung der Bükker Kultur in Prša	26
Paulík Jozef	
Mazanica s plastickou výzdobou v dobe bronzovej na Slovensku	27
Lehmbewurf mit plastischer Verzierung aus der Bronzezeit in der Slowakei	55
Paulík Jozef	
Dva nové bronzové meče s jazykovitou rukoväťou na Slovensku	58
Zwei neue Griffzungenschwerter aus der Slowakei	63
Paulík Jozef	
Chata zo staršej doby železnej v Križovanoch nad Dudváhom	65
Eine Hütte aus der Hallstattzeit in Křižovaný nad Dudváhom	74
Kraskovská Ludmila	
Lužické popelníkové hroby v Dražovciach	77
Lausitzer Urnengräber in Dražovce	83
Popesko Peter - Ambros Cyril	
Problémy domestikácie zvierat z historického hľadiska	85
Probleme der Tierdomestikation vom historischen Standpunkt aus	104
Hajniš Karel	
Antropologická analýza rímsko-barbarských žarových pohřbů z Bešeňova na Slovensku	105
The Anthropological Analyses of the Roman-barbaric Cremations from Bešeňov in Slovakia	115
Антропологический анализ римско-варварских кремаций из Бешенева в Словакии	116

Lichardus Ján	
Bukovohorské nálezy v Ožďanoch	117
Paulík Jozef	
Starší nález bronzového noža z Banky	119
Ein älterer Fund eines Bronzemessers aus Banka	120
Paulík Jozef	
Nález hrivien v Rastislaviciach	121
Zwei Halsringbarren aus Rastislavice	124
Vladár Jozef	
Skýtsko-halštatská chata v Čake	125
Eine skythisch-hallstattzeitliche Hütte aus Čaka	127
Lamiová-Schmiedlová Mária - Šiška Stanislav	
Nálezy z prelomu letopočtu v Beši	128
Funde aus der Zeitwende von Beša	133
Kolník Titus	
Chata zo staršej doby rímskej v Nitrianskom Hrádku	134
Kolník Titus	
Novšie rímsko-barbarské nálezy z Križovian nad Dudváhom	139
Kolník Titus	
Sídliskové nálezy z doby rímskej v Bánove pri Nových Zámkoch	145
Chropovský Bohuslav	
Včasnostredoveké pohrebisko v Nitre	149
Ein frühmittelalterliches Gräberfeld in Nitra	157
Lamiová-Schmiedlová Mária	
Archeologické nálezy v Mestskom vlastivednom múzeu vo Fiľakove	159
ZPRÁVY	
Točík Anton	
Zpráva o činnosti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre za rok 1961	171
Kolník Titus	
Zpráva o činnosti Slovenskej archeologickej spoločnosti za rok 1961	223
Kraskovská Ludmila	
Zpráva o činnosti archeologického oddelenia Slovenského národného múzea v Bratislave v rokoch 1960 a 1961	224
Petrovský-Šichman Anton	
Zpráva o činnosti archeologického oddelenia Považského múzea v Žiline v roku 1961	226
Kolník Titus	
Študijný zájazd Slovenskej archeologickej spoločnosti a Archeologického ústavu SAV v auguste 1961	228
Vendtová Viera	
Seminár o archeologických výskumoch Slovenského národného múzea v Bratislave za roky 1960 a 1961	230
RECENZIE A ZPRÁVY O KNIHÁCH	
Bánesz Ladislav	
Kozłowski J. K., Próba klasyfikacji gornopaleolitycznych przemysłów z płoszczami liściowatymi w Europie	233
Bánesz Ladislav	
Černýš A. P., Pozdnij paleolit Srednego Pridnestrovia	238
Bánesz Ladislav	
Boriskovskij P. I., Drevnejšeje prošloe čelovečstva	239
Bánesz Ladislav	
Semionov S. A., Pervobytnaja tehnika - Opyt izučeniya drevnejšich orudij i izdelij po sledam raboty	240
REGISTER K ŠTUDIJNÝM ZVESTIAM ČÍS. 1-10	
Poznámky a vysvetlivky k registru	244
A. Register autorov	245
B. Chronologický a vecný register	253
C. Cudzojazyčné články a resumé	267

ŠTÚDIE A VÄČŠIE ČLÁNKY

Točík Anton	
K otázke mladého eneolitu na juhozápadnom Slovensku	5

Zur Frage des späten Äneolithikums in der Südwestslowakei	20
B u d i n s k ý - K r i č k a V o j t e c h	
Žiarové pohrebisko z mladšej doby bronzovej v Dvorníkoch, okres Košice	23
Jungbronzezeitliches Brandgräberfeld in Dvorníky, Bezirk Košice	29
K o l n í k o v á E v a	
Niekoľko poznámok k novým nálezom keltských mincí na Slovensku	31
Einige Bemerkungen zu neuen keltischen Münzfunden in der Slowakei	39
S a k a ŕ V l a d i m í r	
Drobné nálezy z areálu rímskeho kastelu na Leányváru (výzkum 1955-1956)	43
Kleinfunde aus dem Areal des römischen Kastells von Leányvár (Grabung 1955-1956)	107
K o l n í k T í t u s	
Sídlisko z mladšej doby rímskej v Červeníku	113
Siedlung aus der jüngeren Kaiserzeit in Červeník	130
K r a s k o v s k á L u d m i l a	
Slovanské sídlisko na Pláňavách pri Skalici	133
Slawische Siedlung auf der Flur Pláňavy bei Skalica	141
B u d i n s k ý - K r i č k a V o j t e c h	
Nález poľnohospodárskych nástrojov na slovanskom sídlisku v Smižanoch	143
Ein Fund landwirtschaftlicher Geräte auf der slawischen Siedlung in Smižany	151
B l a h u t a F e r d i n a n d	
Nálezy na sídlisku 2 v Prešove v rokoch 1961-1962	153
Funde auf der Siedlung Nr. 2 in Prešov in den Jahren 1961-1962	166
B l a h u t a F e r d i n a n d	
Novšie archeologické objavy na severovýchodnom Slovensku	169
Neuere archäologische Entdeckungen in der Nordostslowakei	177
B a l a š a G e j z a	
Novšie archeologické náleziská a nálezy z južnej oblasti stredného Slovenska	179
Neuere archäologische Fundstellen und Funde aus dem südlichen Gebiet der Mittelslowakei	204
B u d i n s k ý - K r i č k a V o j t e c h	
Príspevok k poznaniu slovanského osídlenia na juhovýchodnom Slovensku	209
Beitrag zur Kenntnis der slawischen Besiedlung in der Südostslowakei	227
P e t r o v s k ý - Š i c h m a n A n t o n	
Výskum zaniknutého stredovekého kostola v Radole	239
Erforschung der verfallenen mittelalterlichen Kirche in Radola	259
II. DROBNÉ ČLÁNKY	
P i c h l e r o v á M a g d a	
Nové archeologické nálezy z okolia Bratislavy	263
Neue archäologische Funde aus der Umgebung von Bratislava	265
B u d i n s k ý - K r i č k a V o j t e c h	
Sídliskové nálezy z Mirkoviec	265
Siedlungsfunde aus Mirkovce	368
P i c h l e r o v á M a g d a	
Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Bernolákove	368
Gräberfeld aus der älteren Bronzezeit in Bernolákovo	370
N ě m e j c o v á - P a v ú k o v á V i e r a	
Praveké hroby pri Šali	271
Urzeitliche Gräber bei Šaľa	272
III. ZPRÁVY	
T o č í k A n t o n	
Správa o činnosti Archeologického ústavu Slovenskej akademie vied za rok 1963	273
B i a l e k o v á D a r i n a	
Správa o činnosti Slovenskej archeologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied za rok 1962	289

12/1964

T o č í k A n t o n	
Záchranný výskum v Bajči-Vlkanove v rokoch 1959-1960	5
Rettungsgrabung von Bajč-Vlkanovo in den Jahren 1959-1960	152
T o č í k A n t o n	
Befestigte bronzezeitliche Ansiedlung in Veselé	187

Rajtová Viera	
Graphische Auswertung osteometrischer Werte in der historischen Osteologie	393

13/1964

Eisner Jan	
K šedesátinám dr. Ludmily Kraskovské	7
Janšák Štefan	
K problematike predhistorických hradísk na Slovensku	9
Zur Problematik prähistorischer Burgwälle in der Slowakei	18
Bárta Juraj	
Počiatky mladého paleolitu a jeho problematika	21
Anfänge des Jungpaläolithikums und seine Problematik	34
Pavúk Juraj	
K významu importov vo Vinci pre chronológiu neolitu	37
Zur Bedeutung der Importe in Vinča für die Chronologie des Neolithikums	53
Lichardus Ján	
Príspevok k štúdiu neolitického osídlenia Juhoslovenského krasu	57
Studienbeitrag zur neolithischen Besiedlung des Südslovakischen Karstes	66
Šiška Stanislav	
Neolitické a eneolitické nálezy z Ostrovian	71
Neolithische und äneolithische Funde aus Ostrovany	75
Němejcová-Pavúková Viera - Rakovský Štefan	
Nálezy bošáckeho typu z Topoľčianok	77
Funde des Bošáca-Typs aus Topoľčianky	84
Budinský-Krička Vojtech	
Pohrebisko z neskorej doby kamennej v Malých Zalužiciach-Lažňanoch	87
Ein spätsteinzeitliches Brandgräberfeld in Malé Zalužice-Lažňany	107
Vladár Jozef	
Vplyvy kultúry zvoncovitých pohárov v náplni nitrianskej skupiny	111
Einflüsse der Glockenbecherkultur in der Kulturfüllung der Nitra-Gruppe	123
Točík Anton	
Novšie nálezy zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku	127
Neuere Funde aus der älteren Bronzezeit in der Südwestslowakei	149
Tihelka Karel	
Větší moravské hromadné únětické nálezy bronzových předmětů	157
Grössere mährische Aunjetitzer Hortfunde von Bronzegegenständen	161
Paulík Jozef	
Význam ľudu severných „popolnicových“ polí pre vnútrokarpatský vývoj	163
Bedeutung des Volkes der nördlichen Urnenfelderkultur für die Entwicklung innerhalb des Karpatenbogens	180
Jansová Libuše	
Svědectví keramiky o pobytu Bojů na jihozápadním Slovensku a v přilehlém území	185
Die Keramik als Beleg über den Aufenthalt der Bojer in der Südwestslowakei und in den benachbarten Gebieten	194
Kolníková Eva	
Keltské mince s lýrovitým znakom na Slovensku	195
Keltische Münzen mit Leierzeichen aus der Slowakei	204
Čaplovič Pavol	
Púchovské sídlisko v Oravskom Podzámku	207
Eine Siedlung der Púchov-Kultur in Oravský Podzámok	215
Kolník Titus	
Nový typ spony s peltovite prolamovaným lúčikom a hlavicou	217
Eine neue Fibelvariante mit peltaförmig durchbrochener Bügel- und Kopfplatte	221
Povala Gabriel	
Sídlisko z doby rímskej v Slovenskom Pravne	223
Römerzeitliche Siedlung in Slovenské Pravno	230
Lamiová-Schmiedlová Mária	
Kontrolný výskum v Ostrovianoch roku 1963	233
Kontrollgrabung in Ostrovany im Jahre 1963	249
Rajtová Viera	
Zvieracie kosti z výskumu v Ostrovianoch	265
Tierknochen aus der Grabung in Ostrovany	270

Keller Igor	
Z novších nálezov v Trnavskom múzeu	271
Neuere Funde aus dem Museum von Trnava	276
Neustupný Jiří	
O budoucnost muzeí	279
Sur l'avenir des musées	283
Skutil Josef	
„Slovenské starožitnosti“ Boženy Němcové (1859)	285
„Slovenské starožitnosti“ von Božena Němcová (1859)	289

14/1964

Kudláček Jozef	
K otázke gótskej ríše a pobytu Gótov v strednom Podnestrí (o genéze antských lúčovitých fibúl)	5
Zur Frage des Reiches der Goten und ihres Aufenthaltes im mittleren Dnestrgebiet (Ober die Genesis der Bügelfibeln der Anten)	36
Chropovský Bohuslav	
K otázke najstaršieho slovanského osídlenia na Slovensku	43
Zur Frage der ältesten slawischen Besiedlung in der Slowakei	55
Zástěrová Bohumila	
Prvé styky Avarů se Slovany kroniky Fredegarovy	57
Die ersten Kontakte der Awaren mit den Slawen der Chronik Fredegars	60
Dekan Ján	
Antropomorfné motívy na liatych bronzových kovaniach predveľkomoravského typu	61
Pošvár Jaroslav	
Měnové poměry v Říši velkomoravské	95
Währungsverhältnisse im Grossmährischen Reich	103
Kliský Mikuláš	
Územné rozšírenie a chronológia karolínskych mečov	105
Territoriale Verbreitung und Chronologie der karolingischen Schwerter	121
Turek Rudolf	
K otázce počátků feudalismu v Evropě	123
Zur Frage vom Anfang des Feudalismus in Europa	150
Benadik Blažej	
Slovanské nálezy z výskumu valu na hradisku v Zemplíne	151
Slawische Funde aus Grabungen auf dem Zempliner Burgwall	159
Vendtová Viera	
Prehľad slovanských lokalít v Pobedime a okolí	161
Übersicht der slawischen Lokalitäten in Pobedim und seiner Umgebung	173
Petrovský-Šichman Anton	
Slovanské lokality v Žilinskej kotline	175
Slawische Fundstellen im Žilina-Becken	185
Bialeková Darina	
Staromaďarské hroby a Včasnostredoveké sídliskové objekty v Lipovej-Ondrochove	187
Altungarische Gräber und frühmittelalterliche Siedlungsobjekte in Lipová-Ondrochov	194
Dušek Mikuláš	
Kostrové pohrebisko z X. a XI. storočia v Dolnom Petri II	197
Skelettgräberfeld aus dem X. und XI. Jahrhundert in Dolný Peter II.	218
Krupica Oldřich	
Pohrebisko z X. storočia v Bošanoch	223
Graberfeld aus dem X. Jahrhundert in Bošany	226
Habovštiak Alojz	
Záchranný výskum pri bývalom kláštore v Nitre na Zobore	227
Rettungsgrabung auf dem Areal eines ehemaligen Klosters in Nitra auf dem Zobor	233
Hrubec Igor	
Slovanské nálezy z Hrnčiaroviec nad Parnou	235
Liptáková Zora	
Dve pohrebiská z X. storočia na juhozápadnom Slovensku	237
Zwei Gräberfelder aus dem X. Jahrhundert in der Südwestslowakei	256
Nohejlová-Prátová Emanuela	
Uherský dukát v Českých nálezech mincí grošového údobí (1300-1547)	259
Der ungarische Dukat in den Münzfunden der Groschenperiode in Böhmen (1300-1547)	270

15/1965

Bárta Juraj	
Neolitické kostrové hroby vo Veselom	5
Neolithische Skelettgräber in Veselé	8
Černý Milan	
Antropologické zhodnocení kostry neolitického skrčence z Veselého	9
Anthropologische Bewertung eines neolithischen Hockerskelettes aus Veselé	15
Антропологическая оценка энеолитического скорченного костяка из с. Веселе	15
Paulík Jozef	
Nález štítových puklíc z mladšej doby bronzovej vo Zvolene	17
Fund von Schildbuckeln aus der jüngeren Bronzezeit in Zvolen	31
Paulík Jozef	
Súpis medených a bronzových predmetov v Okresnom vlastivednom múzeu v Rimavskej Sobote	33
Verzeichnis der Kupfer- und Bronzegegenstände im Heimatkundlichen Museum zu Rimavská Sobota	80
Kudláček Jozef	
O vzniku staroslovanského pluhu	107
Über die Entstehung des altslawischen Pfluges	160
Budinský-Krička Vojtech	
Archeologické nálezy z Batizoviec	167
Archäologische Funde aus Batizovce	175
Budinský-Krička Vojtech	
Zpráva o predbežnom archeologickom prieskume v Liptove roku 1963	177
Bericht über die vorläufige archäologische Geländebegehung in Liptov im Jahre 1963	187
Ruttkay Alexander	
Nové nálezy z horného Ponitria	189
Neue Funde aus dem oberen Nitratal	213
Béreš Július	
Slovansko-avarský kostrový hrob v Radvani nad Dunajom - Virte	215
Slawisch-awarisches Skelettgrab in Radvaň nad Dunajom - Virt	216
Béreš Július	
Slovanská sekerka z Hurbanova	217
Slawische Beilaxt aus Hurbanovo	218
Volko-Starohorský Ján	
Rozpomienky na archeologický výskum Liptova	219
Erinnerungen an die archäologische Erforschung des Liptov-Gebietes	224
Hanáková Hana - Stloukal Milan	
Antropologický materiál ze slovansko-avarského pohřebiště v Nových Zámcích	225
Anthropologisches Material aus dem slawisch-awarischen Gräberfeld in Nové Zámky	311

16/1968

Symposium über Besiedlung des Karpatenbeckens im VII.-VIII. Jahrhundert	5
Béreš Július	
Zur Problematik der Keramikformen aus Gräbern des VII. Jahrhunderts in der Slowakei	9
Bialeková Darina	
Zur Frage der Genesis der gelben Keramik aus der Zeit des zweiten awarischen Kaganats im Karpatenbecken	21
Bóna István	
Über einen archäologischen Beweis des langobardisch-slavisch-awarischen Zusammenlebens	35
Čilinská Zlata	
Bestattungsritus im VI.-VIII. Jahrhundert in der Südslowakei	47
Csallány Dezső Neue Ergebnisse der awarenzeitlichen Forschungen in Ostungarn	59
Dekan Ján Zur archäologischen Problematik der awarisch-slavischen Beziehungen	71
Erdélyi István	
Neue Beobachtungen über das Material des spätawarenzeitlichen Gräberfeldes in Pilismarót-Basaharc	97
Horedt Kurt	
Das Awarenproblem in Rumänien	103
Klanica Zdeněk	
Vorgroßmährische Siedlung in Mikulčice und ihre Beziehungen zum Karpatenbecken	121
Kollautz Arnulf	
Die Ausbreitung der Awaren auf der Balkanhalbinsel und die Kriegszüge gegen die Byzantiner	135
Nagy Sándor	
Mečka - ein frühmittelalterliches Gräberfeld beim Dorfe Aradac	165

Pastor Ján	
Skelettgräberfelder aus dem VII. und VIII. Jahrhundert in der Ostslowakei	175
Ratkoš Peter Historische Quellen und die sog. awarisch-magyarische Kontinuität	183
Ratkoš Peter	
Die großmährischen Slawen und die Altmagyaren	193
Sós Cs. Ágnes	
Archäologische Angaben zur Frage der Frühperiode des awarisch-slawischen Zusammenlebens	221
Stein Frauke Awarisch-merowingische Beziehungen, ein Beitrag zur absoluten Chronologie der awarenzeitlichen Funde	233
Szabó János Győző	
Topographische Angaben zur spätvölkewanderungszeitlichen Siedlungsgeschichte des Mátra-Gebietes	245
Točík Anton	
Zur Problematik der slawischen Besiedlung der südwestlichen Slowakei bis zum IX. Jahrhundert	253
Török Gyula Das awarenzeitliche Gräberfeld von Halimba im VI.-IX. Jahrhundert	265
Werner Joachim	
Zum Stand der Forschung über die archäologische Hinterlassenschaft der Awaren	279

17/1969

Točík Anton	
Symposium über den Lengyel-Komplex und die benachbarten Kulturen	7
Behrens Hermann	
Die Gaterslebener Gruppe	13
Benac Alojz	
Die Entwicklungsphasen der Butmir-Kultur	19
Bognár-Kutzián Ida	
Probleme der mittleren Kupferzeit im Karpatenbecken	31
Brukner Bogdan	
Zur Frage der territorialen Beziehungen der Vinca- und Lengyel-Gruppe	61
Comşa Eugen	
Quelques données nouvelles sur la phase de transition de la civilisation de Boian á celie de Gumelnița	73
Dumitrescu Vladimir	
Betrachtungen zur chronologischen Ansetzung der Cucuteni-Kultur im Verhältnis zu den Nachbarkulturen ...	87
Dzieduszycka-Machnikowa Anna	
Die jüngste Phase der Lengyel-Kultur in Kleinpolen im Lichte neuer Entdeckungen in Złotniki, Kreis Proszowice	105
Florescu Adrian C.	
Befestigungsanlagen der spätneolithischen Siedlungen im Donau-Karpatenraum	111
Gazdapusztai Gyula	
Probleme in der Südföld-Gruppe der spätneolithischen Buckelkeramik	125
Georgiev Georgi Iliev	
Die äneolithische Kultur in Südbulgarien im Lichte der Ausgrabungen von Tell Azmak bei Stara Zagora	141
Hachmann Rolf	
Zur absoluten Chronologie des 2. und 3. Jahrtausends vor Christi Geburt	159
Kalicz Nándor	
Einige Probleme der Lengyel-Kultur in Ungarn	177
Kamieńska Jadwiga	
Frühe Entwicklungsphasen der Lengyel-Kultur in Kleinpolen	207
Lichardus Ján	
Beitrag zur chronologischen Stellung der rot und gelb inkrustierten Bükker Keramik 219 Lünig Jens Aichbühl, Schwieberdingen, Bischheim	233
Makkay János	
Die neolithischen Funde von Bicske	253
Neústupný Evžen	
Der Übergang vom Neolithikum zum Äneolithikum und der Ausklang der Lengyel-Kultur	271
Novotný Bohuslav	
Zu einigen Fragen über den Beginn der Lengyel-Kultur in der Slowakei	293
Ohrenberger Alois	
Die Lengyel-Kultur in Burgenland	301
Pataý Pál	
Beziehungen der Bodrogkeresztúr-Kultur und der Ludanice-Gruppe	315
Paul Iuliu	
Der Forschungsstand über die Petrești-Kultur	325

Pavúk Juraj	
Anteil des Želiezovce-Typus an der Genesis der Lengyel-Kultur	345
Petrescu-Dîmbovița Mircea	
Einige Probleme der Cucuteni-Kultur im Lichte der neuen archäologischen Grabungen	361
Soudský Bohumil	
Trapezförmige und absidale Bauten des Spätlengyeler Horizontes der Stichbandkeramik-chronologische und kulturelle Beziehungen	375
Srejšović Dragoslav	
Die genetischen und chronologischen Beziehungen der Vinča- und der Lengyel-Gruppe	383
Süß Lothar	
Zum Problem der zeitlichen Stellung der Münchshöfener Gruppe	393
Šiška Stanislav	
Zur Problematik der spätneolithischen Kulturgruppen mit bemalter Keramik in der Ostslowakei	415
Tasić Nikola	
Ein Beitrag zur Chronologie der Lengyel-Gruppe in der Woiwodina	429
Točík Anton	
Erforschungsstand der Lengyel-Kultur in der Slowakei	437
Trbušović Vojislav	
Keramische Gruppen der Übergangszeit in Serbien und Makedonien	455
Trogmayer Ottó	
Beiträge zur Chronologie des Neolithikums auf dem Mitteltheißgebiet	467
Vajsová Henrieta	
Einige Fragen über die Chronologie der Gumelnița-Kultur	481
Vladár Jozef	
Frühneolithische Siedlung und Gräberfeld in Branč	497
Vlassa Nicolae	
Einige Bemerkungen zu Fragen des Neolithikums in Siebenbürgen	513
Zápotocká Marie	
Die Stichbandkeramik zur Zeit des späten Lengyelhorizontes	541
Hachmann Rolf	
Die Lengyel-Kultur - Probleme und Ausblicke	575
DISKUSSIONSBEITRÄGE	
Benac Alojz	587
Dumitrescu Vladimir	588
Kalicz Nándor - Lichardus Ján - Makkay János - Soudský Bohumil - Trogmayer Ottó	590
Lichardus Ján	591
Neústupný Evžen	593
Pavúk Juraj	594
Petrescu-Dîmbovița Mircea	595
Vajsová Henrieta	596
Abkürzungen	599

18/1970

ŠTÚDIE A DLHŠIE ČLÁNKY

Vladár Jozef	
K otázke chronologického postavenia medených sekeriek s jedným ostrím	5
Zur Frage der chronologischen Stellung der kupfernen Schafthalsäxte	16
Págo Ladislav	
Spektrální analýza měděné sekerky z Dolného Píalu	19
Spektralanalyse einer Kupferaxt aus Dolný Píal	23
Budinský-Krička Vojtech	
Bronzový depot z Bodrogu, okres Trebišov	25
Der Bronzehort aus Bodrog, Bezirk Trebišov	60
Furmánek Václav	
Výzkum ve Vršatském Podhradí	63
Forschungsgrabung in Vršatské Podhradie	74
Holá Jindra - Furmánek Václav	
Metalografický rozbor slovanských železných předmětů z Vršatského Podhradí, okres Považská Bystrica	75
Metalographische Analyse slawischer Eisengegenstände aus Vršatské Podhradie, Bezirk Považská Bystrica	82

Crișan Ion Horațiu	
Zur Frage der dako-getischen Besiedlung auf dem Gebiet der Slowakei	83
Tejral Jaroslav	
Počátky doby římské na Moravě z hlediska hrobových nálezů	107
Die Anfänge der römischen Kaiserzeit vom Gesichtspunkt der Grabfunde	186
Petrovský - Šichman Anton	
Výskum slovanských mohylníkov v okolí Žiliny	193
Erforschung slawischer Hügelgräberfelder im Umkreis von Žilina	209
Budinský - Krička Vojtech	
Slovanské sídlisko a zaniknutá stredoveká dedina v Osúškom	211
Slawische Siedlung und untergegangenes mittelalterliches Dorf in Osuške	241
Vallašek Adrián	
Stredoveká kolkovaná keramika z Bratislavy	243
Mittelalterliche Stempelkeramik aus Bratislava	306
DROBNÉ ČLÁNKY A SPRÁVY	
Bánesz Ladislav	
Nové paleolitické stanice v Košickom okrese	309
Neue paläolithische Freilandstationen im Bezirk Košice	312
Bánesz Ladislav	
Nové paleolitické nálezy a hroby pilinskej kultúry v Barci II	312
Neue paläolithische Funde und Pilinyer Gräber von Barca II	319
Pichlerová Magda	
Neolitické hroby z Pastúchova a Svätúše na južnom Slovensku	320
Neolithische Gräber in Pastuchy und Svätuša in der Südslowakei	323
Bánesz Ladislav	
Praveké jamy z Barce-Svetlej III	324
Urgeschichtliche Gruben aus Barca-Svetlá III	325
Bánesz Ladislav	
Eneolitické nálezy z Barce-Svetlej IV	328
Äneolithische Funde aus Barca-Svetlá IV	330
Hrubec Igor	
Eneolitické nálezy z Turčianskej Belej	330
Äneolithische Funde aus Turčianska Belá	335
Béreš Július - Ruttkay Alexander	
Nová lokalita zo staršej doby bronzovej a stredoveku v Golianove	336
Neue altbronzezeitliche und mittelalterliche Fundstelle in Golianovo	342
Furmánek Václav	
Záchranný výzkum mladohalštatského sídliska ve Vráblich	342
Rettungsgrabung auf der junghallstattzeitlichen Siedlung in Vráble	352
Bereš Július	
Záchranný výskum na keltskom pohrebisku v Chotíne	353
Rettungsgrabung am keltischen Gräberfeld zu Chotín	380
Kraskovská Ludmila	
Nálezy z doby rímskoprovinciálnej v Senickom okrese	362
Funde aus der provinzialrömischen Zeit im Bezirk Senica	368
Bialeková Darina	
Nález spony z doby sťahovania národov v Pobedime	368
Fund einer Fibel aus der Völkerwanderungszeit in Pobedim	369
Kraskovská Ludmila	
Hroby z doby slovansko-avarskej v Kuraľanoch	370
Gräber aus der slawisch-awarischen Zeit in Kuraľany	372
Pichlerová Magda	
Slovanské ohnisko v Nových Košariskách	372
Slawische Feuerstelle in Nové Košariská	376
Ruttkay Alexander	
Zaniknutá stredoveká dedina v katastri obce Belá	377
Ein untergegangenes mittelalterliches Dorf in der Gemarkung der Gemeinde Belá	382

Bialeková Darina	
Slovanské sídliská v Bojniciach	5

Slawische Siedlungen in Bojnice	31
Славянские поселения в г. Бойнице	34
Zaistovaci výskum v Pobedime v roku 1971	37
Probegrabung in Pobedim im J. 1971	42
Разведочные исследования в с. Победим в 1971 г.	42
Březinová Gertrúda	
Staršie nálezy v zbierkach Vlastivedného múzea v Topoľčanoch	45
Ältere Funde in den Sammlungen des Heimatkundlichen Museums zu Topoľčany	47
Старшие находки в фондах Краеведческого музея в г. Топольчани	48
Budinský - Krička Vojtech	
Prvé nálezy zo slovanského sídliska v Sliachi-Rybároch	49
Erste Funde aus der slawischen Siedlung in Sliach-Rybáre	54
Первые находки из славянского селища в г. Сляч-Рибаре	54
Hanuliak Milan - Zábojník Jozef	
Dva stredoveké objekty na výskume v Chľabe	55
Zwei mittelalterliche Objekte bei der Grabung in Chľaba	63
Два средневековых объекта из исследований в с. Хляба	64
Javorský František	
Výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš v roku 1979	67
Grabungen und Begehungen der Grabungsexpedition Spiš im J. 1979	90
Раскопки и разведки Исследовательской экспедиции Спиш в 1979 г.	93
Záchranný výskum románskeho kostola pri Levoči	97
Notgrabung in einer romanischen Kirche bei Levoča	107
Охранные раскопки романской церкви у г. Левоча	110
Labuda Jozef	
Výsledky doterajšieho archeologického výskumu na Sitne	113
Ergebnisse der bisherigen archäologischen Grabung auf Sitno	122
Результаты предшествующих археологических исследований на г. Ситно	123
Točík Anton	
Príspevok k niektorým otázkam metódy terénneho výskumu	125
Beitrag zu einigen Fragen der Grabungsmethode	135
Заметки к некоторым вопросам о методе полевых раскопок	137
Točík Anton	
Záverečná správa zo záchranného výskumu v Komjaticiach v rokoch 1977 a 1979	139
Schlussbericht aus der Rettungsgrabung in Komjatice in den J. 1977 un 1979	147
Заключительный отчет о охранных раскопках в с. Комьятице в 1977 и 1979 гг.	135
Trugly Alexander	
Kostrové pohrebisko z obdobia avarskej ríše v Komárne	159
Awarenzeitliches Skelettgräberfeld in Komárno	160
Могильники с трупоположениями периода аварской державы в г. Комарно	160

20/1983

Chropovský Bohuslav	
K osemdesiatinám nestora slovenskej archeológie univ. prof. PhDr. Vojtecha Budinského-Kričku, DrSc	9
Zum achzigsten Geburtstag des Nestors der slowakischen Archäologie	
Univ. Prof. Dr. phil. Vojtech Budinský-Krička, Dr.Sc.	10
K 80-letiu nestora slovačkej archeológie univ. prof. doktora Vojtecha Будинського-Крички,	
доктора исторических наук	12
Bárta Juraj	
Pohrebisko a praveké sídlisko v jaskyni Dúpna diera pri Slatinke nad Bebravou	15
Gräberfeld und urzeitliche Siedlung in der Höhle Dúpna diera bei Slatinka nad Bebravou	33
Могильник и доисторическое поселение в пещере Дупна-Дьера у с. Слатинка над Бебравой	35
Pavúk Juraj	
Stabilita a premeny vo vývoji stredoeurópskeho neolitu	39
Die Stabilität der Entwicklung des mitteleuropäischen Neolithikums und ihre Wandlungen	44
Стабильность и перемены в развитии средневропейского неолита	46
Kaminská Ľubomíra	
Včasnoeneolitické sídlisko v Stretavke	49
Frühäneolithische Siedlung in Stretavka	54
Раннеэнеолитическое поселение в с. Стретавка	54
Chropovský Bohuslav - Němejcová-Pavúková Viera	
Nálezy bošackej skupiny z Nitry a jej okolia	57

Funde der Bošáca-Gruppe aus Nitra und Umgebung	65
Находки бошацкой группы в Нитре и ее окрестностях	66
Olexa Ladislav	
Hlinený model vozíka z Nižnej Myšie	69
Ein tönernes Wagenmodell aus Nižná Myšia	76
Глиняная модель повозки из с. Нижна-Мишля	77
Paulík Jozef	
Postavenie eponymnej mohyly v Čake vo svetle nových poznatkov vo výskume čačianskych mohýl	79
Die Stellung des eponymen Hügelgrabes von Čaka im Lichte der neuen Erkenntnisse aus der Grabung in den Čakaer Hügelgräbern	83
Положение одноименного кургана в с. Чака в свете новых знаний из исследования чаканских курганов ..	84
Furmánek Václav	
Odlévací formy ze sídliště piliňské kultury v Radzovcích	87
Gussformen aus der Siedlung der Pilinyer Kultur in Radzovce	96
Литейные формы с поселения пилинской культуры в с. Радзовце	97
Benkiovská-Pivovarová Zoja	
Ďalší hrob z pohrebiska lužickéj kultúry v Dlžine	99
Weiteres Grab aus dem Gräberfeld der Lausitzer Kultur in Dlžín	102
Дальнейшее погребение в могильнике лужицкой культуры в с. Длжин	103
Veličik Ladislav	
Zisťovací výskum na Hrádku v Turíku	105
Probegrabung auf Hrádok in Turík	111
Проверочное исследование на Градке в с. Турик	111
Demeterová Soňa	
Žiarové hroby a objekty z neskorej doby bronzovej a zo začiatku staršej doby železnej v Zemplínskych Kopčanoch	113
Brandgräber und Objekte aus der späten Bronzezeit und dem Anfang der älteren Eisenzeit in Zemplínske Kopčany	122
Погребения с трупосожжениями и объекты позднего периода бронзы и начала старшего железного века в с. Земплинске-Копчани	122
Miroššayová Elena	
Stopy kovolejárskej činnosti na sídlisku v Rade	125
Spuren von Gussarbeit auf der Siedlung in Rad	131
Следы литейного дела на поселении в с. Рад	131
Kolník Titus - Šalkovský Peter	
Včasnotaténska maskovitá spona zo Slovenského Pravna a jej prínos ku keltskej ikonografii	133
Frühlatènezeitliche Maskenfibel aus Slovenské Pravno und ihr Bei trag zur keltischen Ikonographie	142
Раннелатенская маскообразная фибула из с. Словенске-Правно и ее вклад в кельтскую иконографию	145
Gašaj Dárius - Jurečko Pavol	
Nové laténske nálezy zo Zemplína	149
Neue latènezeitliche Funde aus Zemplín	153
Новые латенские находки из с. Земплин	153
Kolníková Eva	
Keltsko-dácke mince s tzv. vtáčím koňom alebo zemplínsky typ	155
Keltisch-dakische Münzen mit dem sog. Vogelpferd oder der Zemplíner Typ	163
Кельто-дакийские монеты с т. н. птичьей лошастью или земплинский тип	165
Lamiová-Schmiedlová Mária	
Symbolický hrob zo Zemplína	169
Symbolisches Grab aus Zemplín	174
Символическое погребение в с. Земплин	174
Pieta Karol	
Pohrebisko z doby sťahovania národov v Dvoroch nad Žitavou	175
Völkerwanderungszeitliches Gräberfeld in Dvory nad Žitavou	185
Могильник периода переселения народов в с. Двори над Житавоу	186
Máčala Pavol	
Slovanské sídlisko v Komáranoch	187
Slawische Siedlung in Komárany	191
Славянское поселение в с. Комарани	191
Kraskovská Ludmila	
Značky na nádobách z doby veľkomoravske	193
Zeichen auf Gefäßen aus grossmährischer Zeit	205
Клейма на сосудах великоморавского периода	206

Točík Anton	
Velkomoravský železný depot z Čeboviec	207
Grossmährischer Eisendepotfund von Čebovce	226
Великоморавский железный клад из с. Чебовце	228
Habovštiak Alojz	
K problematike stredovekých rolí na Slovensku	231
Zur Problematik der mittelalterlichen Äcker in der Slowakei	238
К вопросу средневековых полей в Словакии	240
Polla Belo	
Zásluhy Vojtecha Budinského-Kričku o rozvoj historickej archeológie	243
Die Verdienste Vojtech Budinský-Kričkas um die Entfaltung der historischen Archäologie	248
Вклад Войтеха Будинского-Крички в развитие исторической археологии	248
Ruttkey Alexander	
Poznámky k problematike vzniku stredovekého mestského Jadra v Skalici	251
Bemerkungen zur Problematik der Entstehung des mittelalterlichen Stadtkerns von Skalica	268
Заметки к вопросу о возникновении средневекового городского ядра	270
Slivka Michal - Čaplovič Dušan	
Včasnostredoveké osídlenie Šariša	273
Frühmittelalterliche Besiedlung von Šariš	298
Раннесредневековое заселение Шариша	299
Šiška Stanislav - Hajnalová Eva	
Stredoveké obydlie a depot semien konopy siatej zo Šarišských Michalian	303
Mittelalterliches Wohnobjekt und ein Hanfsamendepotfund aus Šarišské Michaľany	316
Средневековое жилище и скопление семян конопли посевной из Шаришске-Михаляни	317
Čaplovič Pavol	
Archeologické výskumy na Orave za posledných 30 rokov	319
Archäologische Grabungen der letzten 30 Jahre in Orava	335
Археологические исследования на Ораве за последние 30 лет	337
Žebrák Pavel	
Archeologický průzkum jihu středního Slovenska v letech 1981-1982	339
Archäologische Geländebegehung im Süden der Mittelslowakei in den J. 1931-1982	352
Археологические разведки юга Средней Словакии в 1981-1982 гг.	353
Bátora Jozef	
Archeologické nálezy zo súkromnej zbierky RNDr. F. Botku	357
Archäologische Funde aus der Privatsammlung des Dr. rer. nat. F. Botka	364
Археологические находки в частной коллекции д-ра естествоведения Ф. Ботку	364
Bibliografia prác univ. prof. PhDr. Vojtecha Budinského-Kričku, DrSc., za roky 1927-1983	367

21/1985

Ruttkey Alexander	
Štruktúra osídlenia a dejiny územia Slovenska vo včasnóm stredoveku (Príspevok k 1100. výročiu smrti Metoda)	5
Besiedlungsgeschichte und -struktur des Gebietes der Slowakei im Frühmittelalter (Beitrag zum 1100. Todestag Methods)	23
История и структура поселения территории Словакии в раннем средне вековье (Статья к 1100-летней годовщине смерти Мефодия).	24
Čepan Oskar	
Nové paleolitické lokality na západnom Slovensku	27
Neue paläolithische Fundorte in der Westslowakei	43
Новые палеолитические местонахождения в Западной Словакии	44
Točík Anton - Bublová Helena	
Príspevok k výskumu zaniknutej ťažby medi na Slovensku	47
Beitrag zur Untersuchung des stillgelegten Kupferabbaues in der Slowakei	121
Вклад в изучение оставленной добычи меди в Словакии	128
Bučíková Eva	
Keltské kostrové pohrebisko v Nechvalíne	137
Keltisches Skelettgräberfeld in Nechvalín	185
Кельтский могильник с трупоположениями в с. Нёхвалин	186
Dacík Tomáš	
Laténske kostrové hroby z pohřebiště v Nechvalíně (Antropologický rozbor)	187
Latènezeitliche Skelettgräber aus dem Gräberfeld in Nechvalín	192

Латенские скелетные погребения из могильника в с. Нехвалин	193
Fusek Gabriel	
K problematike včasnოსlovenských sídlisk na západnom a strednom Slovensku	195
Zur Problematik der frühslawischen Siedlung in der West- und Mittel slowakei	203
К вопросам раннеславянских поселений в Западной и Средней Словакии	204
Zábojník Jozef	
Výskum včasnოსredovekého pohrebiska v Cíferi-Páci	205
Grabung auf einem frühmittelalterlichen Gräberfeld in Cífer-Pác	216
Исследование раннесредневекового могильника в с. Цифер-Пац	218
Vyvíjalová Mária	
Bitka pri Bratislave roku 907 (Príspevok ku kritickému prehodnoteniu prameňov)	221
Die Schlacht bei Preßburg im J. 907 (Beitrag zur kritischen Umwertung der Quellen)	243
Битва у Братиславы 907 г. (Вклад в критическую переоценку источников)	245
Čilinská Zlata	
Pohrebisko z 10. storočia v Pavlovej	249
Gräberfeld aus dem 10. Jh. in Pavlova	256
Могильник X в. в с. Павлова	256
Bader Tiberiu	
Ein mittelalterliches Schwert mit Inschrift aus Satu Mare (Rumänien)	257
Средневековый меч с надписью из Сату Маре (Румыния)	264
Kodoňová Mária - Vallašek Adrián	
Komplexný výskum slovenského kostola v Banskej Bystrici	265
Komplexe Untersuchung der slowakischen Kirche in Banská Bystrica	278
Комплексное исследование словенского костела в г. Банска Быстрица	279
Šalkovský Peter - Császta Jozef	
Prieskum povodia Štiavnice v Sebechlebskej pahorkatine	281
Begehung des Flußgebietes der Štiavnica im Hügelland Sebechlebská pahorkatina	285
Разведки бассейна р. Штьявницы в Себехлебском плоскогорье	285
Register Študijných zvestí Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre (ročníky 1963-1983, čísla 11-20)	287

22/1986

Úvod	5
Introduction	7
Введение	8
Chropovský Bohuslav	
Stav a úlohy výskumu slovanského a stredovekého osídlenia Slovenska	9
State and tasks of the research of the Slav and medieval settlement in Slovakia	14
Состояние и задачи исследований славянского и средневекового поселения Словакии	17
Avenarius Alexander	
Stav, problémy a možnosti historického bádania o slovanskom období dejín Slovenska	21
State, problems, and possibilities of the Slav period of the history of Slovakia	26
Состояние, проблемы и возможности исторических исследований славянского периода истории Словакии	26
Čilinská Zlata	
Južné Slovensko v dobe avarskej ríše	27
South Slovakia in the period of Avar empire	31
Южная Словакия во время Аварской державы	32
Bialeková Darina	
Stav a úlohy bádania o včasnოსlovenskom období na Slovensku	33
State and tasks of investigation of the Early Slav period in the territory of Slovakia	38
Состояние и задачи исследований раннеславянского периода в Словакии	39
Šalkovský Peter	
Stav, problémy a úlohy výskumu veľkomoravského obdobia na Slovensku z hľadiska archeologického bádania	43
State, problems and tasks of the investigation of Great-Moravian period in Slovakia from the viewpoint of archaeology	47
Состояние, проблемы и задачи исследований великоморавского периода на территории Словакии с точки зрения археологии	48
Ruttkaý Alexander	
Stav a úlohy výskumu dejín stredoveku na Slovensku z hľadiska archeológie (prognostická úvaha)	49
State and tasks of investigation of the medieval history in Slovakia from the viewpoint of archaeology	

(prognostic paper)	67
Состояние и задачи исследований истории средневековья на территории Словакии с точки зрения археологии (прогностическое рассуждение)	68
Čaplovič Dušan	
Súčasný stav a úlohy vo výskume stredovekého dedinského osídlenia (možnosti interdisciplinárnej spolupráce)	71
Present state and tasks of investigation of the medieval rural settlement (possibilities of interdisciplinary cooperation)	77
Нынешнее состояние и задачи исследований средневекового деревенского поселения (возможности интердисциплинарного сотрудничества)	78
Baxa Peter	
Súčasný stav a úlohy archeologického výskumu stredovekých miest na Slovensku	79
Present state and tasks of archaeological research of the medieval towns in Slovakia	81
Нынешнее состояние и задачи археологических исследований средне вековых городов на территории Словакии	82
Sedlák Vincent	
Pramenná základňa a stav výskumu stredovekého osídlenia Slovenska	83
Sources and state of investigation of the medieval settlement in the territory of Slovakia	91
Источники и состояние исследований средневекового поселения на территории Словакии	91
Marsina Richard	
Stav a úlohy výskumu slovanských a stredovekých dejín z hľadiska histórie a etnogenézy Slovákov	93
State and tasks of the historical investigation of the Slavs and the Middle Ages from the point of view of history and ethnogenesis of Slovaks	100
Состояние и задачи исторических исследований славян и средневековья с точки зрения истории и этногенеза словаков	101
Štefanovičová Tatiana	
Na okraj problémov súvisiacich s výskumom slovanských a stredovekých dejín	103
Some remarks on the problems connected with the investigation of the Slav and medieval history	105
По поводу проблем, связанных с исследованиями истории славян и средневековья	106
Hajnalová Eva	
Program výskumu poľnohospodárstva v slovanskom období a v stredoveku z pohľadu paleoetnobotaniky ...	107
Programme of the research of agriculture throughout the Slav Period and in the Middle Ages from the viewpoint of palaeoethnobotany	112
Программа исследований сельского хозяйства в славянский период и в период средневековья с точки зрения палеоэтноботаники	112
Mozolík Peter	
Spolupráca archeológie a vied o štáte a práve	115
Cooperation of archaeology with the sciences of state and law	118
Сотрудничество археологии и наук о государстве и праве	119

23/1987

Točík Anton	
Beitrag zur Frage der befestigten und Höhensiedlungen im mittleren und späten Äneolithikum in der Slowakei	5
К вопросу о укрепленных поселениях и поселениях на возвышенности в период среднего и позднего энеолита в Словакии	26
Bartík Juraj	
Kamenný sekeromlat z Nemešian	31
Die Steinhammeraxt aus Nemešany	33
Каменный топор-молот из с. Немешани	33
Staššíková-Štukovská Danica - Batora Jozef	
Hroby zo staršej doby bronzovej z Levoče	35
Gräber der älteren Bronzezeit aus Levoča	38
Погребения раннего периода бронзы из г. Левоча	38
Jakab Július	
Kosty zo staršej doby bronzovej z Levoče	39
Skelette aus der älteren Bronzezeit aus Levoča	40
Скелеты раннего периода бронзы из г. Левоча	40
Budinský-Krička Vojtech - Miroššayová Elena	
Laténsky sídliskový objekt z Veľkého Šariša-Kanaša	41
Latènezeitliches Siedlungsobjekt aus Veľký Šariš-Kanaš	51
Объект латенского поселения из с. Бельки Шариш-Канаш	51

Rajtár Ján	
Nálezy kolkovaných tehál z výskumu rímskeho tábora v Iži v rokoch 1978-84	53
Die Funde gestempelter Ziegel aus der Ausgrabung des römischen Lagers in Iža in den Jahren 1978-84	94
Находки кирпича с клеймом из исследований римского лагеря в с. Ижа в 1978-84 гг.	94
Roth Peter	
Ďalšie nálezy terry sigillaty na juhozápadnom Slovensku	95
Weitere Funde von Terra Sigillata in der Südwestslowakei	107
Новые находки терры сигиллаты в юго-западной Словакии	107
Bialeková Darina	
Včasnoslávanské popolnicové hroby z Potvoríc z hľadiska antropologickej analýzy	109
Frühslawische Urnengräber aus Potvorice vom Gesichtspunkt einer anthropologischen Analyse	114
Раннеславянские урновые погребения из с. Потворице с точки зрения антропологического анализа	116
Stloukal Milan	
Antropologický posudek o žárových pohřbech z Potvoric	119
Anthropologische Beurteilung der Brandgräber aus Potvorice	119
Антропологическое заключение о погребениях с трупосожжениями в с. Потворице	120
Budinský-Krička Vojtech - Máčala Pavol	
Nové nálezy slovanských sídlisk v povodí Tople	121
Neue Funde slawischer Siedlungen im Flußgebiet der Topľa	125
Новые находки славянских поселений в бассейне р. Топля	125
Šalkovský Peter - Vlkolinská Ivona	
Včasnostredoveké a vrcholnostredoveké sídlisko v Komjaticiach	127
Früh- und hochmittelalterliche Siedlung in Komjatice	170
Поселение раннего и развитого средневековья в с. Комьятице	171
Vondráková Mária	
Antropologické zhodnotenie kostier z Komjatic	173
Anthropologische Bewertung der Skelette aus Komjatice	173
Антропологическая оценка скелетов из с. Комьятице	173
Orlický Oto - Tirpák Ján	
Archeomagnetické datovanie lokality Komjatice	175
Archäomagnetische Datierung der Fundstelle Komjatice	176
Археоманитная датировка памятника Комьятице	176
Točík Anton	
Nachgroßmährische Gräberfelder des 10. und 11. Jh. in der Südwestslowakei	77
Послевеликоморавский могильник X-XI вв. в юго-восточной Словакии	239
Točík Anton	
Záchranný výskum v Lipovej-Ondrochove v roku 1980	243
Rettungsgrabung in Lipová-Ondrochov im Jahre 1980	293
Спасательные раскопки на памятнике Липова-Ондрохов в 1980 г.	03
Cheben Ivan	
Výsledky záchranného výskumu v Patinciach	307
Ergebnisse der Rettungsgrabung in Patince	326
Результаты спасательных раскопок в с. Патинце	327
Javorský František	
Záchranné výskumy v okrese Spišská Nová Ves	331
Rettungsgrabung im Bezirk Spišská Nová Ves	338
Спасательные раскопки в р-не Спишска Нова Вес	33

24/1988

Pavúk Juraj	
Neolitické sídlisko v Blatnom	5
Neolithische Siedlung in Blatné	8
Неолитическое селище в с. Блатне	8
Hajnalová Eva	
Analýza a hodnotenie rastlinných zvyškov z neolitických objektov v Blatnom	11
Analyse und Bewertung der Pflanzenreste aus neolithischen Objekten in Blatné	28
Анализ и оценка растительных остатков из неолитических объектов в с. Блатне	28
Illášová Ľudmila	
Petroarcheologická analýza kamenných artefaktov z neolitického sídliska v Blatnom	29
Petroarchäologische Analyse von Steinartefakten aus der neolithischen Siedlung in Blatné	36
Петроархеологический анализ каменных артефактов из неолитического селища в с. Блатне	37

Tirpák Ján	
Metodika spracúvania geomagnetických údajov z lokality Blatné	39
Die Methodik der Verarbeitung geomagnetischer Angaben von der Fundstelle Blatné	43
Методика обработки геомагнитных данных с археологического памятника Блатне	43
Roth Peter	
Nálezy tzv. raetskej keramiky na Slovensku	45
Funde von sog. raetischer Keramik in der Slowakei	54
Находки т. наз. ретской керамики в Словакия	55
Hunka Ján - Roth Peter	
Sídlisko z mladšej doby rímskej v Šali-Veči	57
Siedlung aus der jüngeren römischen Kaiserzeit in Šaľa-Veča	65
Селище позднеримского периода в с. Шаля-Веча	66
Budinský-Krička Vojtech	
Slovanské sídlisko v Nemcovciach	67
Slawische Siedlung in Nemcovce	94
Славянское селище в с. Немцовце	95
Kraskovská Ľudmila	
Slovanská chata v Blatnom	97
Slawische Hütte in Blatné	100
Славянское жилище в с. Блатне	100
Hanuliak Milan	
Pohrebisko z 11. storočia v Mani	101
Gräberfeld aus dem 11. Jahrhundert in Maňa	113
Могильник XI в. в с. Маня	114
Hrubec Igor	
Z prieskumu stredovekých lokalít v okrese Lučenec	117
Aus Begehungen mittelalterlicher Fundstellen im Bezirk Lučenec	124
Разведки на средневековых памятниках в р-не Лученец	124
Ruttkay Matej	
Hrnčiarska pec z vrcholného stredoveku v Sľažanoch	127
Töpferofen aus dem Hochmittelalter in Sľažany	141
Гончарная печь развитого средневековья в Сляжанах	141
Chropovský Bohuslav - Fusek Gabriel	
Výsledky výskumov na stavenisku športového areálu v Nitre	143
Grabungsergebnisse auf dem Bauplatz des Sportareals in Nitra	166
Результаты исследований на стройке комплекса спортивных сооружений в Нитре	169
Staššíková-Štukovská Danica	
Sídliskové nálezy a hrob z Boroviec	173
Siedlungsfunde und ein Grab aus Borovce	189
Находка на площади поселения и погребение из с. Боровце	189
Vondráková Mária	
Umelo deformovaná detská lebka z Boroviec	191
Künstlich deformierter Kinderschädel aus Borovce	193
Искусственная деформация детского черепа из с. Боровце	193
Illášová Ľudmila	
Rozbor štiepanej industrie z Boroviec	195
Analyse von Spaltindustrie aus Borovce	196
Анализ оббитой индустрии из с. Боровце	196
Ruttkayová Jaroslava	
Archeologické nálezy zo súkromnej zbierky J. Tótha	197
Archäologische Funde aus der Privatsammlung von J. Tóth	204
Археологические находки из частной коллекции Ю. Тота	204

25/1988

Ruttkay Alexander	
Internationale Konferenz über philosophische und methodologische Fragen in der archäologischen Forschung	5
Рутткай Александер	
Международная конференция о философских и методологических вопросах в археологических исследованиях	9
Ambros Cyril	
Untersuchungsergebnisse der Naturwissenschaften und ihre Bedeutung für eine komplexere Erkenntnis	

der Vergangenheit in der archäologischen theoretischen Forschung	13
Dobosi Viola T. Interdisciplinary research in the study of the Hungarian Palaeolithic	19
Donat Peter Methodologische Probleme archäologischer Forschungen zur Zerausbildung des Feudalismus bei den Germanen	27
Dzieduszycki Wojciech Research assumptions and results of interdisciplinary studies in Kuiavia	35
Henning Joachim Wirtschaftsarchäologie des Frühmittelalters und aktuelle Fragen der Geschichtswissenschaft	41
Ruttkay Alexander Zu methodologischen Problemen der interdisziplinären Auffassung der archäologischen Forschung	47
Verner Miroslav - Hašek Václav Excavations of the Czechoslovak Institute of Egyptology at Abusir (Arab Republic of Egypt)	55
Алексин Вадим Андреевич Изучение социальной и классовой дифференциации по погребальным обрядам древних обществ	59
Андреев Юрий Викторович Проблема становления города в свете марксистской исторической науки	67
Аникович Михаил В. Место археологии в системе исторических наук	73
Бареш Ладислав Марксистско-ленинский исторический вклад и понимание буржуазного историзма в современной египтологии	79
Бареш Ладислав - Пройс Карел Историческое понимание египетской археологии	83
Березкин Юрий Евгеньевич Идеологические системы и хозяйственно-культурные общности (по материалам мифологии и археологии Нового Света)	87
Боряз Вадим Николаевич Основные направления исследований объективноисторических (мировоззренческих) проблем в советской археологии на современном этапе	95
Боряз Вадим Николаевич Теория познания диалектического материализма - методологическая основа разработки гносеологических проблем археологии	101
Буйна Йозеф Системный подход в археологии	107
Долуханов Павел Маркович Экосоциальная модель в археологии: опыт междисциплинарного подхода	113
Коробкова Галина Федоровна Марксистское учение об орудиях труда и экспериментально-трассологический метод в археологии	119
Матюхин Александр Ефимович Гносеологические аспекты исследования многообразия и взаимосвязи методов археологического познания	131
Пройс Карел Общественная роль археологии и ее теоретическое обоснование	139
Филиппов Анатолий Кузьмич Палеолитическое искусство - вид эстетической деятельности и форма общественного сознания	145
Чаплович Душан Неопозитивистские и постпозитивистские подходы к интерпретации археологических источников	153
Чилинска Злата К методическим проблемам исследований общественной надстройки VII-VIII вв.в Словакии	161
Штыхов Георгий Васильевич Принципы анализа материалов о возникновении и развитии городов древней Руси	169
Эрдели Иштван Этнос и археология	177
Verzeichnis der Autoren - Указатель авторов	181

26/1990

Výskumná úloha československej archeológie na roky 1986-1990: Vzťah človeka a životného prostredia (obsah a štruktúra)	11
Die Forschungsaufgabe der tschechoslowakischen Archäologie für die Jahre 1986-1990: Beziehung des Menschen und der Umwelt (Inhalt und Struktur)	13

Исследовательская задача чехословацкой археологии на 1986-1990 гг.: Взаимоотношение человека и окружающей среды (содержание и структура)	15
I	
Celoštátne kolokvium Vývoj životného prostredia v praveku, vočasnej dobe dejinnej a v stredoveku. Nové Vozokany 1987	19
Ruttka y Alexander	
Archeológia a výskum životného prostredia (interdisciplinarita v súčasných organizačných podmienkach)	23
Die Archäologie und die Erforschung der Umwelt (Interdisziplinarität in gegenwärtigen organisatorischen Bedingungen)	27
Археология и исследование окружающей среды (междисциплинарность в современных организационных условиях)	28
Krippel Eduard	
Vývoj životného prostredia človeka v poľadovej dobe (na základe pelových a uhlíkových analýz)	31
Die Entwicklung des Lebensmilieus des Menschen in der Nacheiszeit (Aufgrund von Pollen- und Holzkohlenanalysen)	37
Развитие окружающей среды человека в последлениковий период (на основе пылецевого анализа и анализа угольков)	38
Linkeš Vladimír	
Nové poznatky o vývoji pôdneho pokryvu Slovenska v holocéne	39
Neue Erkenntnisse über die Entwicklung der Bodendecke in der Slowakei im Holozän	44
Новые сведения о развитии почвенного покрова Словакии в период голоцена	45
Rybničková Eliška	
Paleovegetační mapy a jejich význam pro rekonstrukci přírodního prostředí pravěku v Československu	47
Paläovegetationskarten und ihre Bedeutung für die Rekonstruktion des Umweltmilieus der Urzeit in der Tschechoslowakei	52
Палеооерегетационные карты и их значение для реконструкции приреконструкции природной среды первобытного периода в Чехословакии	52
Bouzek Jan	
Klimatické změny a zemědělské adaptace k nim ve středoevropském pravěku. Nové poznatky a směr bádání	53
Klimaveränderungen und landwirtschaftliche Adaptation: Neue Erkenntnisse und Forschungsrichtung	60
Климатические изменения и адаптация земледелия. Новые сведения и направление исследований	61
Pavúk Juraj	
Adaptácia neolitického osídlenia na prírodné podmienky	63
Anpassung der neolithischen Besiedlung an die Umweltbedingungen	68
Адаптация неолитического поселения к природным условиям	69
Nevizánsky Gabriel	
K problematike pastierstva v eneolite	71
Zur Problematik der Weidewirtschaft im Äneolithikum	75
К проблематике скотоводства в энеолите	76
Bátori Jozef	
K otázkam životného prostredia v staršej dobe bronzovej na Slovensku	79
Zu Fragen des Umweltmilieus während der älteren Bronzezeit in der Slowakei	83
К вопросам об окружающей среде на территории Словакии в раннейэпохе бронзы	84
Žebrák Pavel	
Podíl činnosti člověka v minulosti na změně životního prostředí Sitna. Současný stav výzkumu	87
Der Anteil des Menschen in der Vergangenheit an der Umweltveränderung von Sitno. Gegenwärtiger Forschungsstand	96
Участие человека в прошлом в изменении окружающей среды Ситна. Нынешнее состояние исследований	96
Šteffek Jozef	
Podiel výrobnjej a ostatnej činnosti človeka na Sitne v minulosti na zmene životného prostredia na základe malakofauny	99
Der Anteil der Produktions- und übrigen Tätigkeit des Menschen in Sitno in der Vergangenheit an der Umweltveränderung aufgrund von Malakofauna	102
Вклад производственной и другой деятельности человека на горе Ситно в прошлом и изменение окружающей среды на основе анализа малакофауны	103
Hajnalová Eva	
Podiel výrobnjej a ostatnej činnosti človeka na Sitne v minulosti na zmene životného prostredia na základe paleobotanických poznatkov	105
Anteil der Produktions- und übrigen Tätigkeit des Menschen auf dem Sitno in der Vergangenheit am Wandel des Umweltmilieus aufgrund paläobotanischer Erkenntnisse	110
Доля производственной и другой деятельности человека на горе Ситно в прошлом	

и изменении окружающей среды на основе палеоботанического материала	110
Ž u d e l J u r a j	
Zmeny v štruktúre osídlenia Slovenska od počiatkov valašskej kolonizácie do konca stredoveku	
a ich vplyv na životné prostredie	111
Veränderungen in der Besiedlungsstruktur der Slowakei von den Anfängen der walachischen Kolonisation	
bis zum Ende des Mittelalters und ihr Einfluss auf die Umwelt	113
Изменения в структуре поселения Словакии с начала валашской колонизации до конца	
средневековья и их влияние на окружающую среду	114
B i a l e k o v á D a r i n a	
Hydrologické pomery v hornej časti dolného Považia vo včasnóm stredoveku	115
Hydrologische Verhältnisse im oberen Teil des unteren Waagtales im Frühmittelalter	123
Гидрологические условия в верхней части нижнего течения Вага в раннем средневековье	125
B a x a P e t e r	
Vplyv Dunaja na osídlenie historického jadra Bratislavy v praveku	129
Einfluss der Donau auf die Besiedlung des historischen Kerns von Bratislava in der Urzeit	143
Влияние Дуная на поселение исторического ядра Братиславы в доисторические времена	143
I š t o k P a v o l - I ž ó f J o z e f	
Podmienky vzniku a vývoja osídlenia krajiny dolného toku Váhu vo svetle geografických	
a archeologických prieskumov	145
Entstehungs- und Entwicklungsbedingungen der Besiedlung im Unterlaufgebiet	
der Waag im Lichte geographischer und archäologischer Geländeerkundungen	169
Условия возникновения и развития поселения нижнего течения Вага во свете географических	
и археологических разведок	169
J a n k o v s k á V l a s t a	
Rekonstrukce životního prostředí středověkého Mostu na základě pylových analýz	171
Rekonstruktion der Umwelt der mittelalterlichen Stadt Most auf Grundlage von Pollenanalysen	175
Реконструкция окружающей среды средневекового поселения Моста на основе	
пыльцевых анализов	176
K ü h n F r a n t i š e k	
Vývoj souboru pěstovaných rostlin a plevelů v souvislosti s intenzifikací zemědělství od pravěku dodnes	179
Entwicklung des Sortiments von Kulturpflanzen und Unkräutern im Zusammenhang mit	
der Intensivierung der Landwirtschaft von der jüngeren Steinzeit an bis heute	187
Развитие состава культурных и сорных растений в связи с интенсификацией земледелия	
с доисторических времен до настоящего времени	188
K r a t o c h v í l Z d e n ě k	
Některé poznatky o změně tělesné velikosti a početnosti populací srnce obecného	
(na podkladě archeozoologických materiálů)	191
Einige Erkenntnisse über die Veränderung der Körpergrösse und Populationszahl des Rehs	
(Aufgrund archäozoologischer Materialien)	198
Некоторые сведения об изменении роста и численности популяции косули	
(на основе археозоологического материала)	198
S v o b o d o v á H e l e n a	
Význam pylové analýzy pro rekonstrukci přírodního prostředí. Nové výsledky z jižní Moravy	201
Bedeutung der Pollenanalyse für die Umweltrekonstruktion. Neue Erkenntnisse aus Südmähren	203
Значение спорово-пыльцевого анализа для реконструкции окружающей среды. Новые результаты	
из Южной Моравии	203
S c h m i e d l o v á - L a m i o v á M á r i a	
Poznámka k súvisu klimatických zmien a výberu miesta sídliska	205
Bemerkung zum Zusammenhang der Klimaveränderungen und der Auswahl der Siedlungsstelle	206
Замечка к вопросу о связи климатических изменений и выборе места поселения	207
M a k o v i c k á Z u z a n a	
Paleoekológia a história medicíny	209
Paläoökologie und die Geschichte der Medizin	212
Палеоэкология и история медицины	212
Š t e f f e k J o z e f	
Rozbor malakofauny z neolitických objektov na lokalite Strky v Blatnom (Trnavská pahorkatina)	213
Analyse der Malakofauna aus neolithischen Objekten auf der Fundstelle strky in Blatné	
(Trnavaer Hügelland)	215
Анализ малакофауны из неолитических объектов на местонахождении Штрки в с. Блатне	
(Трнавские Холмы)	216
R e i n p r e c h t L a d i s l a v - S t a š š í k o v á - Š t u k o v s k á D a n i c a	
Vypovedacie možnosti subfosílnych drevín	217
Aussagemöglichkeiten subfossiler Hölzer	222

Научно-познавательные возможности субфосильных пород	222
Hajnalová Eva	
Antrakotomické rozborý z archeologických výskumov na Trnavskej pahorkatine a v údolí Váhu	223
Anthrakotomische Analysen aus archäologischen Grabungen im Trnavaer Hügelland und Waagtal	234
Антракотомические анализы из археологических исследований в области Трнавского холмогорья и в долине Вага	235
II	
Celoštátne kolokvium Archeologické pamätníky - výskum, ochrana a využitie pre potreby spoločnosti.	
Moravany nad Váhom 1988	239
Ruttkaý Alexander	
Súčasný stav ochrany a spoločenského využitia archeologických pamätníkov na Slovensku	243
Gegenwärtiger Stand des Schutzes und der gesellschaftlichen Ausnützung archäologischer Denkmale in der Slowakei	263
Современное состояние охраны и использования для общественности археологических памятников в Словакии	266
Tykva Bedřich	
Organizace a řízení archeologické činnosti na území ČSR podle zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči	269
Organisation und Lenkung der archäologischen Tätigkeit im Gebiet der ČSR nach dem Gesetz ČNR Nr. 20/1987 über die staatliche Denkmalpflege	275
Организация и управление археологической деятельностью на территории ЧСР на основе закона Чешского национального совета 9 20/1987 свода законов о государственной охране памятников	275
Kutlík František	
Pamiatkovoprávna ochrana archeologických nálezov	277
Gesetzlicher Denkmalschutz archäologischer Funde	279
Правовая защита археологических находок	280
Princ Milan	
Problematica ochrany archeologických památek	281
Problematic des Schutzes archäologischer Denkmäler	287
Проблематика охраны археологических памятников	289
Tóthová Štefánia	
Problémy ochrany a prezentácie archeologických lokalít, resp. nálezov zahrnutých do fondu kultúrnych pamiatok SSR	293
Probleme des Schutzes und der Präsentation archäologischer Fundstellen, resp. der in den Fonds der Kulturdenkmäler der SSR einbezogenen Funde	298
Проблемы охраны и показа археологических памятников или же находок включенных в фонд памятников культуры ССР	299
Hanuliak Václav	
Ochrana a prezentácia archeologických pamiatok v Stredoslovenskom kraji	301
Schutz und Präsentation archäologischer Denkmäler im Mittelslowakischen Kreis	304
Охрана и показ археологических памятников в среднесловацкой области	304
Čaplovič Dušan - Slivka Michal	
Kultúrne pamiatky - archeologické lokality na východnom Slovensku	307
Kulturdenkmale - archäologische Fundstellen in der Ostslowakei (Gegenwärtiger Stand, Probleme und Ausgangspunkte)	321
Памятники культуры - археологические местонахождения в Восточной Словакии (нынешнее состояние, проблемы и выходы)	323
Zemková Miloslava	
Význam archeologického výskumu pre pamiatkovú obnovu v Bratislave	325
Die Bedeutung der archäologischen Grabungen für die Denkmalerneuerung in Bratislava	327
Значение археологических исследований для восстановления памятников в Братиславе	328
Glosová Michaela	
Ochrana, péče a využití archeologických památek na příkladech ze Středočeského kraje	329
Schutz, Pflege und Ausnützung archäologischer Denkmale an Beispielen aus dem Mittelböhmischem Kreis ...	336
Охрана и использование археологических памятников, используя примеры из центральной Чехии	338
Ruttkaý Alexander	
Terénna archeologická expozícia na Kostolci v Moravanech nad Váhom v časti Ducové. Skúsenosti a výhľady	341
Archäologische Geländeexposition auf dem Kostolec in Moravany nad Váhom, im Teil Ducové. Erfahrungen und Aussichten	343
Археологическая экспозиция на горе Костолец в с. Моравани-над-Вагом, часть Дуцове	345

Kolník Titus

- K otázke pamiatkovej úpravy a sprístupnenia antických stavebných pamiatok na Slovensku s osobitným zreteľom na komplex architektúr v Bratislave-Dúbravke 347
- Zur Frage der Denkmalgestaltung und Zugänglichmachung antiker Baudenkmale in der Slowakei mit besonderem Hinblick auf den Baukomplex in Bratislava-Dúbravka 350
- К вопросу о восстановлении и показе античных памятников строительства в Словакии, сосредоточивая внимание на комплексе архитектур в Братиславе-Дубравке 351

Rajtár Ján

- Koncepcia pamiatkovej úpravy rímskeho kostola v Iži 353
- Konzeption der Denkmalgestaltung des römischen Kastells in Iža 356
- Концепция частичной реконструкции римского кастелла в с. Ижа 357

Rajtárová Zuzana

- Archeologický výskum a doterajšia úprava halštatského hradiska v Smoleniciach 359
- Archäologische Untersuchung und bisherige Zurichtung der hallstattzeitlichen Burganlage in Smolenice 363
- Археологические исследования и состояние работ по консервации и частичной реконструкции галыпнатского городища в с. Смоленице 364

Štefanovičová Tatiana

- Problémy ochrany archeologických nálezov a ich využitia s hlavným zreteľom na Bratislavu 365
- Probleme des Schutzes archäologischer Funde und ihre Ausnützung mit dem Hauptaspekt auf Bratislava 367
- Проблемы охраны археологических находок и их использования, уделяя особое внимание Братиславе 368

Furmánek Václav

- Archeologické pamätníky v Kyjaticiach a Pincinej 369
- Archäologische Denkmale in Kyjatice und Pinciná 373
- Археологические памятники в сс. Киятице и Пинцина 373

Labuda Jozef

- Organizačné a technické zabezpečenie pamiatkových úprav na Starom meste (Glanzenberg) v Banskej Štiavnici 375
- Organisatorische und technische Sicherung von Denkmalgestaltungen in Staré mesto (Glanzenberg) in Banská Štiavnica 377
- Организационное и техническое обеспечение консервации памятников в Старом городе (Гланценберг) 377

Slivka Michal

- Letanovce-Kláštorsk. Odborné a pamiatkové predpoklady na úpravu objektu 379
- Letanovce-Kláštorsk. Fachliche Voraussetzungen für die Denkmalgestaltung des Objekts 380
- Летановце-Клашторско. Предпосылки для специального возобновления объекта как памятника 381

Ižóf Jozef - Staník Ivan - Ištók Pavol

- Šintavský hrad - výskum a prezentácia 383
- Die Burg Šintava - Grabung und Präsentation 390
- Замок Шинтава - исследования и показ 391

Plachá Veronika - Hlavicová Jana

- Súčasný stav a využitie objektov odkrytých archeologickým výskumom na národnej kultúrnej pamiatke Devín 393
- Gegenwärtiger Stand und Ausnützung der bei archäologischen Grabungen abgedeckten Objekte auf dem nationalen Kulturdenkmal Devín 397
- Нынешнее состояние и использование объектов вскрытых во время археологических исследований национального памятника культуры Девин 397

Béreš Július

- Archeologické pamätníky z východného Slovenska ako súčasť životného prostredia 399
- Archäologische Denkmale aus der Ostslowakei als Teil der Umwelt 401
- Археологические памятники восточной Словакии как составная часть окружающей среды 402

Hoššo Jozef

- K problémom a možnostiam spolupráce medzi organizáciami pri realizácii archeologických výskumov 403
- Zu Problemen und Möglichkeiten einer Zusammenarbeit zwischen Organisationen bei der Realisierung archäologischer Grabungen 405
- К проблемам и возможностям сотрудничества организаций при реализации археологических исследований 406

Maráky Peter

- Možnosti a potreba prezentácie nehnuteľných archeologických nálezov múzeami 407
- Möglichkeiten und Notwendigkeit der Präsentation von immobilien archäologischen Funden in Museen 409
- Возможности и необходимость представления недвижимых археологических находок посредством музеев 410

Bárta Juraj

- Prezentácia paleolitických lokalít vo svetle speleoarcheológie a kvartérnej geológie 411

Präsentierung paläolithischer Fundstellen im Lichte der Speläoarchäologie und Quartärgeologie	414
Показ палеолитических местонахождений в свете спелеоархеологии и геологии четвертичного периода	415
R e m i a š o v á M a r t a	
Archeologický výskum a ochrana archeologických lokalít v oblasti aktívnej banskej činnosti v okrese Prievidza	417
Archäologische Grabung und Schutz archäologischer Fundstellen im Gebiet von aktiver Bergbautätigkeit im Bezirk Prievidza	419
Археологические исследования и охрана археологических памятников в области угольного бассейна в р-не Прьевидза	419
R u t t k a y A l e x a n d e r - R u t t k a y M a t e j	
Archeologický výskum kaštieľa v Partizánskom na Šimonovianskej ulici (kritériá aplikácie výsledkov pri pamiatkovej úprave objektu a jeho okolia)	421
Archäologische Untersuchung des Kastells in Partizánske auf der Šimonovany-Gasse (Kriterien der Applikation von Ergebnissen bei der Denkmalgestaltung des Objektes und seiner Umgebung)	423
Археологические исследования усадьбы в г. Партизанске, на Шимоновьянской улице (критерии применения результатов исследований в восстановлении объекта и его окрестностей)	425
C h e b e n I v a n	
Skúsenosti s pokusom o prezentáciu neolitického príbytku z Patiniec	427
Erfahrungen mit dem Versuch der Präsentation eines neolithischen Wohnhauses in Patince	428
Опыт в попытке к реконструкции неолитического жилища в с. Патинце	429
Záverečný protokol z kolokvia Archeologické pamätníky - výskum, ochrana a využitie pre potreby spoločnosti	431
Zoznam autorov	433

27/1991

III. Celoštátne kolokvium mladých archeológov	
III. Celoštátne kolokvium mladých archeológov (Ivona Vlkolinská)	6
E g y h á z y - J u r o v s k á B e á t a - F a r k a š Z d e n ě k	
Príspevok ku vzťahu prírodného prostredia a dávneho osídlenia v Bratislave-dolnej Mlynskej doline	7
A contribution to the relation of natural environment and prehistoric settlement in Bratislava-dolná Mlynská dolina	13
S m e j t e k L u b o r	
K otázke vlivu změn přírodního prostředí na diskontinuitu pravěkého osídlení ve středním Povltaví	15
To the question of the influence of natural environment changes on the discontinuity of the primeval settlement in the central part of the Vltava Basin	22
T u r č a n V l a d i m í r	
Prírodné podmienky osídlenia Žitného ostrova vo včasnej dobe dejinnej	25
Natural conditions for the settlement of Žitný ostrov (Žitný Island)	29
D v o ř á k P e t r	
Osídlení Moravy lidem kultury se zvoncovitými poháry	31
The settlement of Moravia with the people of the Bell Beaker culture	33
F r o l í k o v á - K a l i s z o v á D r a h o m í r a	
Výzkum severního okraje velkomoravského ostrovního hradiska v Uherském Hradišti v letech 1987-1988	35
The research of the northern edge of an insular fortified site at Uherské Hradiště within the years 1987-1988	38
L u t o v s k ý M i c h a l	
„Hic sunt tumuli.“ Několik úvah o jižních Čechách v raném středověku	41
„Hic sunt tumuli.“ Some reflections on south Bohemia in the early Middle Ages	46
B e n e š J a r o m í r	
Použití korelačních map při studiu kontinuity a diskontinuity osídlení. Příklad mikroregionu Lomského potoka v severozápadních Čechách	47
Benutzung von Korrelationskarten beim Studium der Besiedlungskontinuität und Diskontinuität. Beispiel der Mikroregion Lomský potok in Nordwestböhmen	62
P r o f a n t o v á N a ě a	
Předběžné vyhodnocení rentgenfluorescenčních analýz bronzových předmětů z 8. a 9. století	65
Preliminary evaluation of X-ray-fluorescence analyses of bronze objects from the 8 th and 9 th centuries	70
Š e b e l a L u b o m í r	
Archeologie a parazitologie	73
Archaeology and parasitology	78

Frolík Jan	
Paleoekologie a výzkum Pražského hradu	81
Palaeoecology and investigation of Prague castle	85
Fabiš Marián	
Nekonvenčné metódy pri riešení problematiky zooarcheológie na Slovensku.	
Súčasný stav a perspektívy	87
Unconventional methods in solving the problems of zooarchaeology in Slovakia	90
RÔZNE PRÍSPEVKY	
Šalkovský Peter - Roth Peter	
Výsledky zisťovacieho výskumu v Hontianskych Moravciach	93
Ergebnisse der Feststellungsgrabung in Hontianske Moravce	113
Ruttikay Matej	
Dva objekty ludanickej skupiny v Sľažanoch	115
Zwei Objekte der Ludanice-Gruppe in Sľažany	127
Hečková Jana	
Graficko-numerický prehľad keramiky z obytných objektov doby rímskej v Chotíne	129
Graphisch-numerische Übersicht der römerzeitlichen Keramik aus Wohnobjekten in Chotín	240
Kraskovská Ľudmila	
Nálezy zo Závodu a z Gajár v okrese Senica	243
Funde aus Závod und Gajary im Bezirk Senica	247
Březinová Gertrúda - Illášová Ľudmila	
Chemické a rontgenografické analýzy v archeológii	249
Chemical and X-ray-fluorescence analyses in archaeology	254
Adresy autorov	255

28/1992

Točík Anton	
Materiály k dejinám južného Slovenska v 7.-14. storočí	5
Materialien zur Geschichte der Südslowakei im 7.-14. Jahrhundert	248
Rejholcová Mária	
Veľkomoravské pohrebisko v Lefantovciach	251
Ein grossmährisches Gräberfeld in Lefantovce	276
Jakab Július	
Antropologická analýza staroslovanských kostí z Lefantoviec	279
Anthropologische Analyse frühslawischer Skelette aus Lefantovce	291
Hanuliak Milan	
Pohrebisko z 11. storočia v Bodzi-Holiaroch	293
Gräberfeld aus dem 11. Jahrhundert in Bodza-Holiare	316

29/1993

Točík Anton - Rejholec Emil	
Zisťovací výskum na hradnom kopci v Nitre v rokoch 1958-1959	5
Feststellungsgrabung auf dem Burgberg in Nitra in den Jahren 1958-1959	42
Točík Anton - Sedlák Karol	
Výskum na Šindolke v Nitre v roku 1968. Osídlenie v dobe laténskej a vo včasnóm stredoveku	47
Grabung in der Lage Šindolka in Nitra im J. 1968. Besiedlung in der Latènezeit und im Frühmittelalter	76
Kraskovská Ľudmila	
Keltské sklo na Slovensku	83
Keltisches Glas in der Slowakei	86
Točík Anton	
Pohrebisko z doby avarskej ríše v Šali I-Veči	87
Awarenzeitliches Gräberfeld in Šaľa I-Veča	172
Bialeková Darina	
Slovanské pohrebisko v Pobedime (poloha Na laze II/71)	179
Slawisches Gräberfeld in Pobedim (Lage Na laze II/71)	204
Jakab Július	
Základná antropologická analýza kostí zo slovanského pohrebiska v Pobedime (Na laze 11/71)	209
Grundlegende anthropologische Analyse der Skelette aus dem slawischen Gräberfeld in Pobedim (Na laze II/71)	221

Bialeková Darina	
Slovanské pohrebisko v Bojničkách	223
Slawisches Gräberfeld in Bojnicky	254
Stloukal Milan	
Kostry ze slovanského pohřebiště v Bojničkách	259
Skelette vom slawischen Gräberfeld in Bojnicky	268
Tovorník Vlasta	
Zur Entwicklung der frühmittelalterlichen Forschung in Oberösterreich	269
K vývoju včasnostredovekého bádania v Hornom Rakúsku	276
Thoma Juraj	
Včasnostredoveký meč s nápisom ULFBERHT v expozícii militárií na hrade Krásna Hôrka	277
Frühmittelalterliches Schwert mit der Inschrift ULFBEHRT in der Waffenexposition auf der Burg Krásna Hôrka	280
Budinský - Krička Vojtech	
Moja účasť na archeologickom výskume na Slovensku a v Čechách v rokoch 1929-1989	281
Meine Beteiligung an der archäologischen Forschung in der Slowakei und in Böhmen in den Jahren 1929-1980	333

30/1994

Predslov (Bujna Jozef)	5
Vorwort (Bujna Jozef)	8
Březinová Gertrúda - Cheben Ivan - Illášová Ludmila	
Sídliskové nálezy lengyelskej kultúry z Bánoviec nad Bebravou	11
Siedlungsfunde der Lengyel-Kultur aus Bánovce nad Bebravou	46
Hromada Jozef - Varsik Vladimír	
Neskoroeneolitický hlinený kadlub z Veľkého Medera	49
Spätäneolithische tönerner Gussform aus Veľký Meder	57
Točík Anton	
Poznámky k problematike opevneného sídliska otomanskej kultúry v Barci pri Košiciach	59
Bemerkungen zur Problematik der befestigten Siedlung der Otomani-Kultur in Barca bei Košice	62
Bátora Jozef - Illášová Ludmila - Jakab Július	
Použitie lomového kameňa na pohrebiskách zo staršej doby bronzovej v Jelšovciach	67
Verwendung von Bruchsteinen auf älterbronzezeitlichen Gräberfeldern in Jelšovce	71
Březinová Gertrúda - Hečková Jana	
K problematike laténskeho osídlenia v Nitre-Šindolke	73
Zur Problematik der latènezeitlichen Besiedlung in Nitra-Šindolka	93
Březinová Gertrúda	
Sklené nálezy z Chotína	97
Glasfunde aus Chotín	105
Novotný Bohuslav - Kuzmová Klára	
Terra sigillata z germánskeho sídliska v Šarovciach	107
Terra sigillata aus der germanischen Siedlung in Šarovce	115
Müller Hans-Hermann - Ambros Cyril	
Neue frühgeschichtliche Pferdeskelettfunde aus dem Gebiet der Slowakei	117
Nové včasnostredoveké nálezy konských kostier z územia Slovenska	174
Cheben Ivan - Ruttkayová Jaroslava - Ruttkay Matej	
Výskumy na trase ropovodu vo Veľkom Cetíne	177
Ausgrabungen auf der Trasse der Erdölleitung in Veľký Cetín	237
Vondráková Mária	
Rozbor antropologického materiálu z lokality vo Veľkom Cetíne	243
Analyse des anthropologischen Materials aus der Fundstelle in Veľký Cetín	245
Roth Peter	
Výsledky prieskumu v okrese Stará Lubovňa v rokoch 1990-1991	247
Ergebnisse der Geländebegehung im Bezirk Stará Lubovňa in den Jahren 1990-1991	268
Register študijných zvestí Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied č. 21 /1985-30/1994/ (Mačalová Hana)	269

31/1995

Úvod (Mihok Lubomír - Mirošayová Elena)	7
Einleitung	8

Miroššayová Elena	
K počiatkom výroby a spracovávania železa na východnom Slovensku	9
On beginnings of iron metallurgy in eastern Slovakia	20
Cengel Peter - Mihok Lubomír - Pečovský Dávid - Šiška Stanislav	
Štúdium zrnitého železa izolovaného zo zvárkovej trosky z lokality Ččešovce	23
Study on grained iron of welding slag from Ččešovce site	29
Marková Klára - Stránský Karel - Rek Antonín	
Analýza železnej výstuže nádoby z Veľkej Lomnice	31
Analyse der Eisenversteifung eines Gefäßes aus Velká Lomnica	41
Pleiner Radomír	
Výroba železa ve starokeltském světě	43
Production of iron in the ancient Celtic world	48
Mihok Lubomír - Fröhlichová Mária - Baláž Bartolomej	
Východokeltské pece s troškovou jamou z Kysaku	51
East-Celtic furnaces with a slag pit from Kysak 62	
M i h o k Lubomír - Kotigoroško Viačeslav Grigorievič - Hollý Alojz -	
- Pribulová Alena - Cengel Peter	
Kováčska výroba na dáckom hradisku Malá Kopaná	65
The smith production in the Dacian hillfort of Malá Kopana	88
Bielenin Kazimierz	
Frühgeschichtliches Eisenhüttenwesen im Heilig-Kreuz-Gebirge (Góry Świętokrzyskie)	
und seine Beziehungen zu Nowoklinowo in der transkarpatischen Ukraine	89
Včasnohistorické železiarstvo v pohorí Góry Świętokrzyskie a jeho vzťah	
k Novoklinovu na Zakarpatskej Ukrajine	97
Čerkun Jolana	
Kováčske dielne z doby laténskej a rímskej v Zakarpatsku	99
Smithies of La Tène and Roman periods in Transcarpathian region	103
Roth Peter	
Metalurgia železa v dobe laténskej a rímskej na Spiši	105
Eisenmetallurgie in der Latène- und römische Zeit in der Zips	121
Hajnalová Eva	
Železiarstvo z pohľadu archeobotanika	123
Eisenmetallurgie aus der Sicht des Archäobotanikers	134
Mamuzić Ilija	
6000 years of metallurgy in Croatia	135
6000 rokov metalurgie v Chorvátsku	143
Mihok Lubomír - Pribulová Alena - Máčala Pavol	
Metalografický výskum železných predmetov z pohrebiska z doby avarskej ríše v Šebastovciach	145
Metallographie analyses of iron objects production from cemetery of Avar Empire period in Šebastovce	187
Čilinská Zlata	
Využitie výsledkov archeometalurgických analýz v historickej interpretácii	189
Using of archaeometallurgical analyses results in historical interpretation	192
Staššíková - Štukovská Danica	
Pôvod povrchových vrstiev železnej sekery z pohrebiska v Borovciach	193
Herkunft der Oberflächenschichten der Eisenaxt aus dem Gräberfeld in Borovce	202
Brziak Peter	
Analýzy povrchu sekery z hrobu 221 v Borovciach	203
Analyse der Oberfläche der Axt aus Grab 221 in Borovce	205
Stránský Karel - Souchopová Věra - Merta Jiří	
Experimentální tavby železa v Blansku v rekonstrukcích železářských pecí z 9. století n. l	207
Experimental iron melting in reconstructions of metallurgical furnaces from the 9 th cent. A. D. in Blansko	214
Longauerová Margita - Kocich Jaroslav - Longauer Svätoboj	
Porovnanie štruktúry kosákov z rôznych historických období	217
Comparison of sickles structure from different historical periods	230
Gömöri János	
Novšie archeologické výskumy nálezísk trosky z výroby železa v Maďarsku	231
Neue archäologische Forschungen von Eisenschlackenfundstellen in Ungarn	240
Fúryová Klára	
Začiatky stredovekého železiarstva v Gemeri	243
Anfänge der mittelalterlichen Eisenmetallurgie in der Gemer-Region	247
Labuda Jozef - Mihok Lubomír - Fröhlichová Mária	
Stredoveké železiarske objekty v Banskej Štiavnici	249
Medieval metallurgical objects in Banská Štiavnica	263

Jenčová Mária - Mihok Lubomír - Briančin Jaroslav	
Metalurgická dielňa objavená na hrade Čičva	265
Entdeckung einer metallurgischen werkstätte auf der Burg Čičva	277
Török Béla	
Chemical and metallographic analysis of iron ores and slags found in medieval bloomery and smithy sites and obtained by smelting experiments	279
Chemická a metalografická analýza železných rúd a trosiek nájdených v stredovekých železiarňach a vyhniach a získaných experimentálnymi tavbami	295
Ustohal Vladimír - Stránský Karel	
Litínové kanony a munice na Moravě v 17. až 19. století	297
Cast-iron cannons and ammunition on Moravia in the 17-19th centuries	303
Magula Vladimír - Šinál Jozef	
Zváranie výstužného sochora mariánskeho stĺpa	305
Welding of the Virgin Mary's column reinforcement	313
Benkovics Ferenc	
A vaskorszak nagy fordulópontjai és hatásuk a Kárpátmedencében	315
Markante Wendepunkte in der Eisenzeit und ihr Einfluß auf das Karpatenbecken	324
Kováč Martin	
Múzeum výroby železa - Záchrana kultúrnej technickej pamiatky Františkova huta v Podbieli	327
Museum der Eisenproduktion - Rettung des technischen Kulturdenkmals Hütte Franz in Podbiel	331
Zoznam autorov	333

32/1996

Kaminská Lubomíra - Javorský František	
Drobnotvará štiepaná kamenná industria zo Smižian	5
Mikrolithische Silexspaltindustrie aus Smižany	14
Březinová Gertrúda - Illášová Ludmila - Wiedermann Egon	
K otázke vzťahu osídlenia a prírodných pomerov neolitu v povodí Nitry	15
Zur Frage der Beziehung der Besiedlung und der naturräumlichen Verhältnisse des Neolithikums im Nitratál	40
Kuzma Ivan	
Archeologické náleziská v katastri obce Mužla	43
Archäologische Fundstellen im Gemeindekataster von Mužla	56
Roth Peter	
Výsledky prieskumu v okrese Stará Lubovňa v rokoch 1992-1994	61
Ergebnisse der Geländeerkundung im Bezirk Stará Lubovňa in den Jahren 1992-1994	80
Wiedermann Egon	
Mladoeneolitické osídlenie strednej Nitry v prírodnom prostredí epiatlantika	83
Jungäneolithische Besiedlung der mittleren Nitra im naturräumlichen Milieu des Epiatlantikums	96
Prostředník Jan	
Príspevek k poznání chamské kultúry	97
Ein Beitrag zum Kennen der Cham-Kultur	112
Rul'f Jan	
Problematika pohřbu na sídlištích v českomoravském pravěku	115
Problematik der Bestattungen in Siedlungen in der böhmisch-mährischen Urzeit	123
Furmánek Václav	
Našli sa v Detve pamiatky otomanskej kultúry?	125
Wurden in Detva Denkmäler der Otomani-Kultur gefunden?	130
Hajnalová Eva	
Archeobotanické nálezy z Nižnej Myšle	131
Archäobotanische Funde aus Nižná Myšľa	138
Březinová Gertrúda	
Laténske sídlisko v Šali-Veči v okrese Galanta	141
Latènezeitliche Siedlung in Šaľa-Veča im Bezirk Galanta	156
Čilinská Zlata	
Avari v Karpatskej kotline (história, kultúra, interetnické vzťahy)	159
Awaren im Karpatenbecken (Geschichte, Kultur, interethnische Beziehungen)	169
Hanuliak Milan	
K problematike staršej etapy dejín Banskej Štiavnice	171
Zur Problematik der älteren Etappe der Geschichte von Banská Štiavnica	181
Hanuliak Milan	
Stredoveké nálezy z Iľje a ich význam	183

Mittelalterliche Funde aus Ilija und ihre Bedeutung	189
Hunka Ján	
Počítacie žetóny objavené počas archeologických výskumov na Slovensku	191
Während archäologischer Grabungen in der Slowakei entdeckte Rechenpfennige	209
Krekovič Eduard	
Rozhovor s Colinom Renfrewom	211
Ein Gespräch mit Colin Renfrew	216

33/1999

Soják Marián	
Prieskumy a záchranný výskum na Spiši	5
Geländeerkundungen und eine Rettungsgrabung in der Zips	30
Soják Marián	
Záchranný výkop v Gánovciach	35
Rettungsgrabung in Gánovce	50
Illášová Ludmila - Hovorka Dušan	
Kamenné artefakty z polykultúrneho sídliska Nitriansky hrádok-Zámeček	53
Steinartefakte aus der polykulturellen Siedlung Nitriansky hrádok-Zámeček	142
Bača Róbert	
Nátepná doštička z Veselého	145
Armschutzplatte aus Veselé	147
Veliačik Ladislav	
Meč s jazykovitou rukoväťou z Podlužian	149
Ein Griffzungenschwert aus Podlužany	154
Miroššayová Elena - Šarudyová Mária	
Hromadný nález bronzových predmetov z Huncoviec	155
Hortfund von Bronzegegenständen aus Huncovce	159
Hajnalová Eva - Poláček Štefan	
Vyhodnotenie vrstvy semien na základe archeobotanických a štatistických údajov na lokalite Zemianske Podhradie, poloha Hradištia	161
Auswertung einer Samenschicht auf Grundlage archäobotanischer und statistischer Angaben auf der Fundstelle Zemianske Podhradie, Lage Hradištia	190
Kolník Titus	
Unikátne nálezy z Prašníka	193
Unikatfunde aus Prašník	195
Březinová Gertrúda	
Sídlisko z doby laténskej v Bajči-Vlkanove	197
Siedlung aus der Latènezeit in Bajč-Vlkanovo	213
Mihok Ľubomír - Pribulová Alena - Fröhlichová Mária - - Kotigoroško Vjačeslav Grigorjevič	
Výskum trosiek z výroby a spracovania železa z doby laténskej a staršej doby rímskej z horného Potisia	215
Untersuchung von Schlacken bei der Eisenherstellung und -Verarbeitung während der Latène- und älteren römischen Kaiserzeit im oberen Theissgebiet	226
Kolník Titus	
Nové pozoruhodné nálezy zo Zemianskeho Podhradia	227
Neue beachtenswerte Funde aus Zemianske Podhradie	231
Fusek Gabriel - Hrubec Igor	
Včasnoslávanské žiarové pohrebisko vo Filakove	233
Das frühslawische Brandgräberfeld in Filakovo	237
Vondráková Mária	
Ľudské kosti z pohrebiska vo Filakove	241
Menschenknochen vom Gräberfeld in Filakovo	242
Hanuliak Milan	
Vrcholnostredoveké sídliskové objekty z Palárikova	243
Hochmittelalterliche Siedlungsobjekte aus Palárikovo	256
Roth Peter	
Výsledky výskumu pravdepodobného hrádka vo Veľkom Lipníku	257
Ergebnisse der Feststellungsgrabung wahrscheinlich einer mittelalterlichen Kleinburg in Veľký Lipník	261
Roth Peter	
Výsledky zisťovacieho výskumu na hrade Plaveč	263
Ergebnisse der Feststellungsgrabung auf der Burg Plaveč	269

Ištok Pavol

Stratigrafické pomery lokality archeologického výskumu hradu Šintava	271
Stratigraphische Verhältnisse der Fundstelle der archäologischen Ausgrabung auf der Burg Šintava	293

Hunka Ján

Nálezy olovených plômb na zaistovanie prepravovaných tovarov (14.-17. stor.) zo Slovenska	295
Funde von Bleiplomben zur Sicherung des Warentransportes (14.-17. Jh.) aus der Slowakei	308

Ruttkay Matej

Výročná správa o činnosti Archeologického ústavu SAV v roku 1997	311
--	-----

34/2002

Soják Marián

Archeologické prírastky Podtatranského múzea Poprad v roku 1997	5
Zuwachs archäologischer Funde des Podtatranské Múzeum Poprad im Jahre 1997	28

Kaczanowska Małgorzata - Kozłowski Janusz K.

Bükk culture lithic assemblage from Humenné, eastern Slovakia	65
---	----

Březinová Gertrúda - Hunka Ján - Illášová Ludmila

Archeologický prieskum v Golianove	91
Archeologische Geländebegehung in Golianovo	108

Daňo Jozef

Štatistická analýza rozmerov rôznych typov kamennej štiepanej industrie	111
Statistische Analyse der Ausmasse verschiedener Typen der Silexspaltindustrie	113

Daňo Jozef - Daňo Róbert

Príspevok k pravekému osídleniu južnej časti Nitry	117
Beitrag zur urzeitlichen Besiedlung des Südtiles von Nitra	121

Březinová Gertrúda - Gerbelová Sylva - Illášová Ludmila

Neolitické sídliskové nálezy z Bánoviec nad Bebravou	145
Neolithische Siedlungsfunde aus Bánovce nad Bebravou	150

Kolník Titus

Halštatská prilba s viacdielnou kalotou z Prašníka (Addendum k príspevku Kolník 1998)	165
Hallstattzeitlicher Helm mit zusammengesetzter Kalotte aus Prašník	
(Ergänzung zum Beitrag Kolník 1998)	167

Šalkovský Peter

Sekerovité hrivny a ďalšie včasnostredoveké nálezy z hradiska v Bojnjej	171
Axtbarren und weitere frühmittelalterliche Funde vom Burgwall in Bojná	187

Pribulová Alena - Mihok Lubomír - Mácelová Marta

Výskum výroby a spracovania železných predmetov na slovanskom sídlisku Sliač-Horné zeme	189
Metallographische Analyse von Eisengegenständen aus der slawischen Siedlung Sliač-Horné Zeme	203

Hajnalová Eva - Hunková Elena - Mihályiová Jana

Archeobotanické nálezy rastlinných zvyškov z lokality Nitra-hrad	205
Archäobotanische Funde von Pflanzenresten von der Lokalität Nitra-Burg	240

Hovorka Dušan

Objekt na lokalite Krivín - produkt činnosti človeka alebo výtvor prírody?	279
Object of the site Krivín - Product of human activity or natural phenomenon?	281

Ruttkay Matej

Správa o činnosti Archeologického ústavu SAV v r. 1998-1999	285
---	-----

35/2002

Dušan Hovorka - Ludmila Illášová

Žilkovce: Abiotic Raw Material Types Used in the Neolithic for Tools and Weapons Construction	5
---	---

Rudolf Kujovský

Ďalší hrob lužickej kultúry z Partizánskeho	13
Ein weiteres Grab der lausitzer Kultur in Partizánske	16

Mária Hajnalová - Jana Katkinová

Ilava-Porubská dolina, lužické žiarové pohrebisko: archeobotanická analýza výplne vybraných nádob	19
Ilava-Porubská dolina, Lusatian Cremation Burial Place:	
Archaeobotanical Analysis of Vessel Fillings	26

Ladislav Veliačik - František Srnka - Ján Valo

Hradisko Krivín v Rybníku	27
Der Burgwall Krivín in Rybník	42

Susanne Stegmann-Rajtár

Bronzové hroty šípov z doby halštatskej z hradiska Žibrica	45
--	----

Hallstattzeitliche Bronzefeielspitzen vom Burgwall Žibrica	51
Peter Cengel - Václav Hanuliak - Alois Hollý	
Príspevok k nálezu kvádskej výroby železa vo Zvolene-Haputke	53
Beitrag zum Fund einer Eisenverhüttungswerkstätte in Zvolen-Haputka	60
Karol Pieta	
Kováčstvo v dobe rímskej a v dobe sťahovania národov na Slovensku	61
Das Schmiedehandwerk in der römischen Zeit und in der Völkerwanderungszeit in der Slowakei	74
Radomír Pleiner	
Metallographische untersuchung des Schwertes von Bešeňov	77
Lubomír Mihok - Alena Pribulová	
Metalografický výskum železných výrobkov z mladšej doby rímskej a sťahovania národov na Slovensku	83
Metallographische Untersuchung von Eisenerzeugnissen aus spätrömischer und der Völkerwanderungszeit in der Slowakei	111
Peter Šalkovský	
Model včasnostredovekej slovanskej osady	113
Das Modell einer frühmittelalterlichen slawischen Siedlung	124
Marián Soják - Ján Hunka	
Neúplný poklad mincí zo Spišskej Teplice	129
Unvollständiger Münzhort aus Spišská Teplica	134
Eva Ulrychová	
Letecká prospekce na Jičínsku 1993-1999	135
Luftbildprospektion in Jičín 1993-1999	139
Peter Cengel	
Príspevok k metódam skúmania kovových nálezov	141
Beitrag zu den Untersuchungsmethoden metallener Materialien	146
Gabriel Fusek	
Kolokvium Keramika a kultúra	147
Pavol Steiner	
Inokultúrne vplyvy na keramike otomanskej kultúry z Barce I	149
Andersartige Kultureinflüsse auf der Keramik der Otomani-Kultur aus Barca I	153
Małgorzata Mogielnicka-Urban	
Ceramika kultury łużyckiej z Maciejowic, woj. mazowieckie w aspekcie technologicznym	155
The pottery of the lusatian culture from maciejowice, mazovian voivodship - the technological aspect	172
Krzysztof Szamałek	
Zagadnienie łużycko-pomorskiej transformacji kulturowej w świetle badań nad ceramiką z pojezierza wielkopolskiego	175
Die Fragen der lausitz-pommerschen Kulturtransformation im Lichte der Forschungen über die Keramik aus der Grosspolener Seeplatte	191
Susanne Stegmann-Rajtár	
Keramika ako kritérium regionálneho členenia kultúrnej oblasti.	
Tvar a výzdoba hrobovej keramiky v severovýchodohalštatskom kultúrnom okruhu	193
Keramik als Kriterium für die regionale Gliederung eines Kulturgebietes.	
Zur Form und Verzierung von Grabkeramik im nordöstlichen Hallstattkulturkreis	201
Gertrúda Březinová	
Výzdobné motívy na keramike z laténskeho sídliska v Nitre-Šindolke	203
Verzierungsmotive auf Latènezeitlicher Keramik in Nitra-Šindolka	207
Klára Marková - Kristián Elschek	
Keramika z dendrochronologicky datovanej studne v Malackách	213
Keramik aus dendrochronologisch datiertem Brunnen in Malacky	220
Gabriel Fusek	
Objemy hrncovitých nádob zo stredovekého sídliska v Nitre-Šindolke.	
Metóda spracovania a predbežné výsledky	221
Die Volumen topfförmiger Gefässe aus der mittelalterlichen Siedlung in Nitra-Šindolka.	
Bearbeitungsmethode und vorläufige Ergebnisse	227
Ivona Vlkolinská	
Pece z lokality Nitra, poloha Lupka	229
Die Öfen aus der Fundstelle Nitra, Flur Lupka	243
Andrzej Buko	
Procesy stratyfikacyjne ceramiki z wykopalisk: problem fragmentaryzacji zbiorów	247
Ablagerungsvorgänge von Keramik aus archäologischen Ausgrabungen:	
Das Problem der Keramikfragmentation	258
Matej Ruttkay	
Výročná správa o činnosti Archeologického ústavu SAV v roku 2000	259

36/2004

Ondrej Šedo	
Mleci kameň gréckeho typu zo Žiliny-Závodia a problémy kontaktov stredomoria s priestorom Hercynského lesa	7
Ein Mahlstein griechischen Typs aus Žilina-Závodie und Probleme der Kontakte des Mittelmeerraums mit dem Raum des Herzynischen Waldes	13
Vladimír Varsík	
Mazanice a troska zo sídliska z doby rímskej v Bratislave-Trnávke	15
Lehmverputz und Schlacke aus der römerzeitlichen Siedlung in Bratislava-Trnávka	19
Milan Hanuliak	
Predmety pravekej a včasnohistorickej proveniencie na veľkomoravských nekropolách z územia Slovenska	25
Gegenstände der urzeitlichen und frühgeschichtlichen Provenienz auf den großmährischen Nekropolen aus dem Gebiet der Slowakei	34
Milan Hanuliak - Ondrej Ožďáni	
Veľkomoravské hroby zo sídliskového areálu v Čataji a Igrame	35
Großmährische Gräber aus dem Siedlungsareal in Čataj und Igram	48
Eduard Krekovič	
Kto bol prvý? Nacionalizmus v slovenskej a maďarskej archeológii a historiografii	51
Who was the first? Nationalism in Slovak and Hungarian Archaeology and Historiography	53
Susanne Stegmann-Rajtár	
VII. kolokvium Obdobie popolnicových polí a doba halštatská	55
VII. kolloquium Urnenfelder- und Hallstattzeit	56
Ladislav Veliačik	
Nové poznatky k štruktúre hradísk lužickej kultúry na severnom Slovensku	57
Neue Erkenntnisse zur Struktur der Burgwälle der Lausitzer Kultur in der Nordslowakei	72
Juraj Bartík	
Ku kolovým stavbám strednej a mladšej doby bronzovej na západnom Slovensku	75
Zu mittel- und jungbronzezeitlichen Pfostenbauten in der Westslowakei	90
Tamara Nešporová	
Novšie nálezy z obdobia popolnicových polí a doby halštatskej na strednom Považí	93
Neue Funde aus der Urnenfelderzeit im mittleren Waagegebiet	102
Dagmar Dreslerová - Petr Hrubý	
Halštatské výšinné lokality v jižních Čechách - Nové výzkumy dvou hradišť	105
Hallstattzeitliche Höhensiedlungen in Südschechien - Neue Grabungen auf zwei Burgwällen	129
Radko Sedláček	
Pohřebiště v Domamyslicích	131
Burial-site in Domamyslice	142
David Parma	
Předkeltské osídlení Hostýna	143
Vorkeltische Besiedlung von Hostýn	146
Karol Pieta	
12. medzinárodné sympóziu Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum: Siedlungs- und Wirtschaftsstrukturen in der Frühgeschichte	153
12. Internationales Symposium Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum: Siedlungs- und Wirtschaftsstrukturen in der Frühgeschichte	154
Gertrúda Březinová - Slavomír Katkin	
Sídliskový objekt z neskorej doby laténskej v Nitre-Malom seminári	155
Siedlungsobjekt aus der Spätlatènezeit in Nitra-Malý seminár	174
Marian Fabiš	
Nitra-Malý seminár. Archeofaunálne zvyšky	177
Nitra-Malý seminár. Archaeofaunal Remains	181
Marianne Pollak	
Frühgeschichtliche Siedlungs- und Wirtschaftsräume in Oberösterreich am Beispiel des Rottachgaus	183
Thomas Fischer	
Die Villa rustica im Rhein-Donau-Raum - Überlegungen zur Genese einer Siedlungsform	195
Titus Kolník - Ján Rajtár	
Neue Angaben zur Ausdehnung und Funktion der römisch-germanischen Anlage Cífer-Pác	203
Andrea Vaday	
Some Data on the Barbarian Settlement Research in Hungary	211
Eszter Istvánovits	
Settlements of the Imperial Age in the Upper Tisza region	219

Valéria Kulcsár	
Germanic Settlement of Imperial Age near Vác	229
Kristian Elschek	
Siedlungslandschaft des 4. Jhs. n. Chr. nördlich von Carnuntum im Lichte von systematischer Prospektion und Grabung	239
Vladimír Varsík	
Zur Entwicklung der quadischen Siedlung von Veľký Meder (SW-Slowakei)	257
Mária Lamiová-Schmiedlová	
Spuren der Fischsauce - Garum - auf dem Amphorentorso aus Ostrovany	277
Klára Kuzmová	
Zur Bauweise der römischen militär-backöfen aus Iža	281
Jozef Zábajník	
Kolokvium Biritualita v pravekom, protohistorickom a včasnostredovekom vývoji	291
Kolloquium Biritualität in der urzeitlichen, protohistorischen und frühmittelalterlichen Entwicklung	292
Eduard Krekovič	
Prečo biritualita?	293
Warum Biritualität?	295
Jozef Bátora	
K problematike birituality v staršej dobe bronzovej v oblasti stredného Dunaja	297
Zur Problematik der Biritualität in der älteren Bronzezeit im Gebiet der mittleren Donau	306
Klára Marková	
Poznámky k problémom birituality z aspektov staršej doby bronzovej na Slovensku	309
Anmerkungen zu Problemen der Biritualität aus der Sicht der älteren Bronzezeit in der Slowakei	318
Jozef Bujna	
K problematike birituality u Keltov	321
Zur Problematik der Biritualität bei den Kelten	333
Jozef Zábajník	
Birituálne pohrebiská v severnej a západnej časti Karpatskej kotliny v období avarského kaganátu	339
Birituelle Gräberfelder im nördlichen und westlichen Teil des Karpatenbeckens in der Zeit des awarischen Kaganats	351
Vladimír Turčan	
K biritualite v pohrebnom ríte vo včasnóm stredoveku na území juhovýchodnej časti Karpatskej kotliny	359
Biritualität im Bestattungsritus im Frühmittelalter im südöstlichen Teil des Karpatenbeckens	361
Václav Furfánek	
Výročná správa o činnosti archeologického ústavu SAV v rokoch 2001-2002	363

37/2005

Jozef Zábajník	
Kolokvium Vypovedacia hodnota hrobového inventára zo sociálneho hľadiska	5
Kolloquium über den Aussagewert des Grabinventars vom sozialen Gesichtspunkt	6
Eduard Krekovič	
Pohrebisková sociológia	9
Soziologie der Gräberfelder	12
Jozef Bátora	
Hrobový inventár pohrebísk zo záveru eneolitu a staršej doby bronzovej ako indikátor „zamestnania“ a sociálneho postavenia pochovaných	13
Grabinventar der Gräberfelder aus der Frühbronzezeit als ein Indikator „der Beschäftigung“ und der sozialen Stellung	22
Michal Ernée	
Pohřebiště ze starší doby bronzové v Praze 9 - Miškovcích	23
Gräberfeld aus der älteren Bronzezeit in Prag 9 - Miškovice	23
Klára Šabatová	
K sociální sturktuře pohřebišť v mladší době bronzové na Moravě	25
Zur sozialen Struktur der Gräberfelder in Mähren in der jüngeren Bronzezeit	26
Rudolf Kujovský	
Výbava žiarových hrobov v mladšej a neskorej dobe bronzovej	27
Ausstattung von Brandgräbern in der jüngeren und Spätbronzezeit	28
Jozef Zábajník	
K interpretácii hrobových príloh z pohrebísk obdobia avarského kaganátu na Slovensku	29
Zur Interpretation der Grabbeigaben aus Gräberfeldern aus der Zeit des awarischen Kaganats in der Slowakei	50
Gabriel Fusek	
Inventár a úprava hrobových jám na pohrebisku F v Nitre-Šindolke	53

Das Inventar und die Gestaltung der Grabgruben auf dem Gräberfeld F in Nitra-Šindolka	23
Milan Hanuliak	
Pohrebný inventár z veľkomoravských hrobov a jeho schopnosť priblížiť sociálny status jedincov	55
Das Bestattungsinventar aus großmährischen Gräbern und seine Fähigkeit, den sozialen Status der Individuen anzunähern	56
Michal Lútovský	
Knížecí hroby českého raného středověku. Marginální úvahy nad velkým tématem hrobové archeologie	57
Fürstengräber des böhmischen Frühmittelalters. Marginale Erwägungen über das große Thema der Grabarchäologie	62
Naďa Profantová	
Elita v zrcadle dětských pohřbů 9. a 10. století v Čechách	63
Die Elite im Spiegel der Kinderbestattungen des 9. und 10. Jahrhunderts in Böhmen	79
Josef Unger	
Arkosoliové hroby jako projev sociálního postavení ve středověku	81
Arkosolium-Gräber als Äußerung der sozialen Position im Mittelalter	83
Mária Hajnalová - Eva Hajnalová	
Lesné dreviny na pahorkatinách juhozápadného Slovenska počas klimatických fáz atlantik, epiatlantik a subboreál	85
Trees and forest at the upland zone of south-west slovakia during climate phases of atlanticum, epiatlanticum and subboreal	113
Peter Bednár - Gertrúda Březinová - Silvia Ptáčeková	
Neskoroláténske osídlenie hradného návršia v Nitre	115
Spätlatènezeitliche Besiedlung der Burganhöhe in Nitra	182
Václav Furmánek	
Výročná správa o činnosti Archeologického ústavu SAV v rokoch 2003	187

38/2005

Gabriel Fusek	
Kolokvium Problémy výskumu keramiky v hrobách	5
Kolloquium-Probleme der Erforschung der Grabkeramik	5
Justyna Baron	
Rola ceramiki grobowej w działaniach rytualnych na przykładzie stanowiska w Miłosławicach na Dolnym Śląsku 7 Functions of grave pottery in ritual activities based on a cemetery in Miłosławice, Silesia	11
Dagmara Łaciak	
Niektóre aspekty rekonstrukcji wytwarzania ceramiki grobowej	13
Manche Aspekte der Grabkeramikrekonstruktion	22
Rudolf Kujovský	
Keramika v hrobách - informácia o vzťahoch kultúr v mladšej a neskorej dobe bronzovej na Slovensku	25
Keramik in den Gräbern - Information über Beziehungen der Kulturen in der jüngeren und Spätbronzezeit in der Slowakei	34
Tadeusz Baranowski - Waldemar Andrzej Moszczyński	
Ceramika grobowa grupy olsztyńskiej z cmentarzyska w Tumianach, gm. Barczewo	37
Die Grabkeramik der olsztyner Gruppe vom Gräberfeld in Tumiany, Gemeinde Barczewo	51
Maciej Trzeciński	
Znaleziska ceramiki w grobach na wczesnośredniowiecznych cmentarzyskach szkieletowych na ziemiach polskich	53
Pottery found in graves on the early medieval polish inhumation cemeteries	68
Milan Hanuliak	
Netradičné formy nádob z veľkomoravských pohrebiskových lokalít	71
Untraditionelle Gefäßformen aus den großmährischen Gräberfeldlokalitäten	77
Ivona Vlkolinská	
K zriedkavejším druhom výzdoby na keramike z pohrebísk 9.-10. stor. na Slovensku	79
Zu selteneren Arten der Keramikverzierung aus den Gräberfeldern des 9.-10. Jh. in der Slowakei	96
Vladimír Varsík	
Záchraný archeologický výskum v Jakubove (neskororímske objekty a Jakubovské rybníky)	99
Archäologische Rettungsgrabung in Jakubov (spätromische Objekte und Teiche von Jakubov)	110
Marta Giertlová - Marián Soják	
Novšie nálezy severokarpatskej skupiny v povodí rieky Poprad	113
Neuere Funde der nordkarpatischen Gruppe im Poprad-Flusstal	136
Marián Soják	
Sídliskový objekt z Letanoviec	137
Siedlungsobjekt aus Letanovce	154

39/2006

Jozef Zábojník	
Kolokviá k problematike pohrebného ritu	5
Kolloquien zur Problematik des Bestattungsritus	7
<i>„Dom mŕtveho - úprava hrovej jamy“</i>	
Jozef Bátor	
K problematike hrobov s domami mŕtvych v praveku	11
Zur Problematik der Gräber mit Totenhäusern in der Vorgeschichte	17
Václav Furmánek	
Konštrukcie hrobov pilinskej a kyjatickej kultúry	19
Die Grabkonstruktionen der Pilinyer- und Kyjatice-Kultur	26
Gabriel Fusek	
Výklenkové hroby na včasnostredovekom pohrebisku v Cíferi, časti Pác	27
Die Nischengräber auf dem frühmittelalterlichen Gräberfeld in Cífer, Gemeindeteil Pác	53
Dušan Hovorka	
Dva spôsoby vŕtania kamenných nástrojov v neolite	55
Two types of stone implements boring in Neolithic	61
Rudolf Kujovský	
Poznámky k úprave hrobov lužickej kultúry na Slovensku	63
Anmerkungen zu den Gräbern der Lausitzer-Kultur in der Slowakei	66
Michal Lutovecký	
Úprava priestoru pod rané stredovekými mohylami (na príklade Čech a Moravy)	69
Zubereitung des Bereichs unter den frühmittelalterlichen Grabhügeln (auf dem Beispiel von Böhmen und Mähren)	76
Danica Staššiková-Štukovská	
Problematika včasnostredovekých výklenkových hrobov	77
Die Problematik der frühmittelalterlichen Nischengräber	84
Stanislav Stuchlík	
Úprava hrobových jam na prelomu doby kamenné a bronzové na Moravě	85
Grabgrubengestaltung in der Übergangszeit zwischen Stein- und Bronzezeit in Mähren	99
Lubomír Šebela	
Vliv Karpatské kotliny na pohřební ritus populací moravského pozdního Eneolitu	101
Der Einfluss des Karpatenbeckens auf den Bestattungsritus der Population des späten mährischen Eneolithikums	108
Kateřina Tomková	
Pohřební ritus ve středověku a novověku na Pražském hradě a v jeho předpolí	111
Der Bestattungsritus im Mittelalter und Neuzeit auf Prager Burg und in deren Vorfeld	114
Josef Unger	
Žuráň - mohyla významná, tajemná a stále záhadná	115
Žuráň - der bedeutende, geheimnisvolle und ständig rätselhafte Grabhügel	118
Jozef Zábojník	
Úpravy hrobových jam na pohrebiskách z obdobia avarského kaganátu na území Slovenska	119
Die Zurichtung der Grabgruben auf den Gräberfeldern aus der Zeit des Awarischen Kaganats im Gebiet der Slowakei	134
Marian Mazuch - Jaroslav Škojec	
Typy hrobových jam na pohřebištích velkomoravského mocenského centra Mikulčice-Valy	137
Die Grundtypen von Grabgruben auf den Gräberfeldern des großmährischen Machtzentrums Mikulčice-Valy	138
Lubor Smejtek	
Použití kamene při úpravě hrobových jam ve střední a mladší době bronzové na území Prahy	139
Die Steinverwendung bei der Zurichtung der Grabgruben in der mittleren und jüngeren Bronzezeit auf dem Gebiet von Prag	140
Susanne Stegmann-Rajtár	
Úprava hrobových jam na pohrebiskách halštatskej kultúry vo východoalpsko-zadunajskej oblasti	141
Zum Totenbrauchtum auf Gräberfeldern der Hallstattkultur im ostalpen-westpannonischem Gebiet	142
<i>„Postmortálne praktiky - sekundárne zásahy do hrobov“</i>	
Marián Čurný - Július Jakab - Branislav Kovár - Klára Marková	
- Marián Samuel	
Terčíky z ľudských lebiek z územia Slovenska (doba železná)	145
Scheibchen aus den Menschenschädeln aus dem Gebiet der Slowakei (Eisenzeit)	157

Marta Ďuricová

K problematike anomálií v ukladaní mrtvých na pohrebiskách obdobia avarského kaganátu z územia Slovenska	159
Zur Problematik der Anomalien in der Bestattung der Toten auf Gräberfeldern des avarischen Kaganats vom Gebiet der Slowakei	164

Josef Unger

Problematika manipulace s těly zemřelých na hradištním pohřebišti v Divákách	167
Die Problematik der Manipulation mit den Leichen der Toten auf dem Gräberfeld der Burgwall-Kultur in Diváky	170

Lubomír Mihok - Karol Pieta - Peter Mosný

Metalografická analýza nálezov z doby železnej z Hornej Lehoty	171
Metallographische Analyse der eisenzeitlichen Funde aus Horná Lehota	183

Václav Furmánek

Výročná správa o činnosti Archeologického ústavu SAV v rokoch 2004-2005	185
Skratky	209
Edície vydávané Archeologickým ústavom SAV v Nitre	211
Zoznam publikácií zaradených vo výmennom fonde Archeologického Ústavu SAV	213

SKRATKY PERIODÍK A EDÍCIÍ

- Aragonit = Aragonit. Časopis Správy slovenských jaskýň o výskume, ochrane, dokumentácii a prevádzke jaskýň. Liptovský Mikuláš
- Arch. Hist. = Archaeologia Historica. Brno
- Arch. Rozhledy = Archeologické rozhledy. Praha
- Arch. Slovaca Monogr. = Archaeologia Slovaca Monographiae. Bratislava - Nitra
- Arch. Technica = Archaeologica Technica. Brno
- AVANS = AVANS. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku. Nitra
- Baltic-Pontic Stud. = Baltic-Pontic Studies. Poznań
- BAR. Internat. Ser. = British Archaeological Reports. International Series. Oxford
- Beitr. Mittelalterarch. Österreich = Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich. Wien
- Bratislava. Spisy MM = Bratislava. Spisy Mestského múzea v Bratislave. Bratislava
- Herman Ottó Múz. Évk. = A Herrmann Ottó Múzeum Évkönyve. Miskolc
- Historica = Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Historica. Bratislava
- Jósa András Múz. Évk. = A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve. Nyíregyháza
- Krásy Slov. = Krásy Slovenska. Obrázkový časopis venovaný prírodným krásam a zaujímavostiam Slovenska, turistike, cestovnému ruchu, horolezectvu, jaskyniarstvu, ochrane prírody a národopisu. Bratislava
- Mat. Arch. Slovaca = Materialia Archaeologica Slovaca Instituti Archaeologici Nitriensis Academiae Scientiarum Slavacae
- Mitt. Österr. Arbeitsgemeinschaft Ur- u. Frühgesch. = Mitteilungen der Österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- und Frühgeschichte. Wien
- Mon. Arch. Praha = Monumenta Archaeologica. Praha
- Monumentorum Tutela = Monumentorum Tutela - Ochrana pamiatok. Bratislava
- Móra Ferenc Múz. Évk. Stud. Arch. = A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Studia Archaeologica. Dolgozatok a Móra Ferenc Múzeum Régészeti Osztálya és az MFM-JATÉ Régészeti Tanszék Köréből. Szeged
- Muz. a Vlastivěd. Práce = Muzejní a vlastivědná práce. Časopis Společnosti přátel starožitností. Praha
- Múzeum (Bratislava) = Múzeum. Metodický, študijný a informačný časopis pre pracovníkov múzeí a galérií. Bratislava
- Nové Obzory = Nové obzory. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Košice
- Numizmatika (Bratislava) = Numizmatika. Bratislava
- Pam. a Prír. Bratislavy = Pamiatky a príroda Bratislavy. Bratislava
- Pam. Arch. = Památky archeologické. Praha
- Pravěk (N. Ř.) = Pravěk. Nová řada. Časopis moravských a slezských archeologů. Brno
- Přehled Výzkumů = Přehled výzkumů. Brno
- Referáty. Liblice = Referáty o pracovných výsledcích československých archeologů za rok Liblice - Praha
- Sbor. Prací Fil. Fak. Brno = Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské university. Brno
- Slov. Arch. = Slovenská archeológia. Časopis Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre. Nitra
- Slov. Kras = Slovenský kras. Zborník Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Liptovský Mikuláš
- Slov. Num. = Slovenská numizmatika. Nitra
- Sprav. Múz. (Komárno) = Spravodaj Oblastného podunajského múzea v Komárne. Komárno
- Sprav. SSS = Spravodaj Slovenskej speleologickej spoločnosti. Liptovský Mikuláš
- Stud. Geogr. = Studia Geographica. Brno - Praha - Ústí nad Labem
- Stud. Hist. Nitriensia = Studia Historica Nitriensia. Nitra
- Stud. Muz. Kroměříž = Studie Muzea Kroměřížska. Kroměříž - Gottwaldov
- Stud. și Cerc. Num. = Studii și Cercetări de Numismatică. București
- Štud. Zvesti AÚ SAV = Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied. Nitra
- Thraco-Dacica = Thraco-Dacica. București
- Ve Službách Arch. = Ve službách archeologie. Brno
- Vsl. Pravek = Východoslovenský pravek. Nitra - Košice
- Zbor. SNM = Zborník Slovenského národného múzea. Bratislava
- Zbor. SNM. Arch. = Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Bratislava
- Zbor. SNM. Hist. = Zborník Slovenského národného múzea. História. Bratislava

EDÍCIE VYDÁVANÉ ARCHEOLOGICKÝM ÚSTAVOM SAV V NITRE

ARCHAEOLOGICA SLOVACA MONOGRAPHIAE

FONTES

I. Benadík, B. - Vlček, E. - Ambros, C.: Keltské pohrebiská na juhozápadnom Slovensku. Bratislava 1957.	-----
II. Budinský-Krička, V.: Slovanské mohyly v Skalici. Bratislava 1959.	-----
III. Chropovský, B. - Dušek, M. - Polla, B.: Pohrebiská zo staršej doby bronzovej na Slovensku. Bratislava 1960.	-----
IV. Polla, B.: Stredoveká zaniknutá osada na Spiši (Zalužany). Bratislava 1962.	-----
V. Točík, A.: Opevnená osada z doby bronzovej vo Veselom. Bratislava 1964.	€ 4.-
VI. Dušek, M.: Thrakisches Gräberfeld der Hallsattzeit in Chotín. Bratislava 1966.	€ 5.-
VII. Čilinská, Z.: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nové Zámky. Bratislava 1966.	€ 5.-
VIII. Bánesz, L.: Barca bei Košice - paläolithische Fundstelle. Bratislava 1968.	-----
IX. Novotná, M.: Die Bronzehortfunde in der Slowakei (Spätbronzezeit). Bratislava 1970.	-----
X. Polla, B.: Kežmarok (Ergebnisse der historisch-archäologischen Forschung). Bratislava 1971.	-----
XI. Svoboda, B.: Neuerworbene römische Metallgefäße aus Stráže bei Piešťany. Bratislava 1972.	-----
XII. Vladár, J.: Pohrebiská zo staršej doby bronzovej v Branči. Bratislava 1974.	-----
XIII. Ambros, C. - Müller, H.-H.: Frühgeschichtliche Pferdeskelettfunde aus dem Gebiet der Tschechoslowakei. Bratislava 1980.	€ 3.-
XIV. Kolník, T.: Römerzeitliche Gräberfelder in der Slowakei. Bratislava 1980.	-----
XV. Rejholcová, M.: Pohrebisko v Čakajovciach (9.-12. storočie). Nitra 1995. Analýza. ISBN 80-88709-23-7	€ 10.-
Rejholcová, M.: Pohrebisko v Čakajovciach (9.-12. storočie). Nitra 1995. Analýza. ISBN 80-88709-13-X	€ 8.-
Rejholcová, M.: Pohrebisko v Čakajovciach (9.-12. storočie). Nitra 1995. Katalóg. ISBN 80-88709-22-9	€ 15.-
XVI. Kuzmová, K.: Terra sigillata im Vorfeld des nordpannonischen Limes (Südwestslowakei). Nitra 1997. ISBN 80-88709-32-6	€ 23.-
XVII. Kaminská, L.: Hôrka-Ondrej. Nitra 2000. ISBN 80-88709-47-4	€ 23.-

CATALOGI

I. Točík, A.: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Holiare. Bratislava 1968.	€ 6.-
II. Točík, A.: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Štúrovo. Bratislava 1968.	€ 4.-
III. Točík, A.: Altmagyarische Gräberfelder in Südwestslowakei. Bratislava 1968.	€ 4.-
IV. Dušek, M.: Bronzezeitliche Gräberfelder in der Südwestslowakei. Bratislava 1969.	€ 5.-
V. Čilinská, Z.: Frühmittelalterliches Gräberfeld in Želovce. Bratislava 1973.	-----
VI. Veliačik, L. - Romsauer, P.: Vývoj a vzťah osídlenia lužických a stredodunajských popolnicových polí na západnom Slovensku I. Katalóg. Nitra 1994. ISBN 80-88709-15-6	€ 18.-
VII. Bujna, J.: Malé Kosihe. Latènezeitliches Gräberfeld. Katalog. Nitra 1995. ISBN 80-88709-18-0	€ 20.-
VIII. Březinová, G.: Nitra-Šindolka. Siedlung aus der Latènezeit. Katalog. Bratislava 2000. ISBN 80-224-0649-X	€ 25.-
IX. Březinová, G. a kol.: Nitra-Chrenová. Archeologické výskumy na plochách stavenísk Shell a Baumax. Katalóg. Nitra 2003. ISBN 80-88709-62-2	€ 20.-

STUDIA

I. Pieta, K.: Die Púchov-Kultur. Nitra 1982.	-----
II. Veliečik, L.: Die Lausitzer Kultur in der Slowakei. Nitra 1983.	-----
III. Fusek, G.: Slovensko vo včasnოსlovenskom období. Nitra 1994. ISBN 80-88709-17-2	-----
IV. Pavúk, J.: Štúrovo. Ein Siedlungsplatz der Kultur mit Linearkeramik und der Želiezovce-Gruppe. Nitra 1994. ISBN 80-88709-19-9	€ 18.-
V. Pavúk, J. - Batora, J.: Siedlung und Gräberfeld der Ludanice-Gruppe in Jelšovce. Nitra 1995. ISBN 80-88709-24-5	-----
VI. Šalkovský, P.: Häuser in der frühmittelalterlichen slawischen Welt. Nitra 2001. ISBN 80-88709-52-0	€ 17.-
VII. Ruttkay, A. - Ruttkay, M. - Šalkovský, P. (Ed.): Slovensko vo včasnოს sredoveku. Nitra 2002. ISBN 80-88709-60-1	€ 20.-
VIII. Hanuliak, M.: Veľkomoravské pohrebiská. Pochovávanie v 9.-10. storočí na území Slovenska. Nitra 2004. ISBN 80-88709-72-5	€ 32.-
IX. Pieta, K. - Ruttkay, A. - Ruttkay, M. (Ed.): Bojná. Hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva. Nitra 2006. ISBN 80-88709-90-3	€ 28.-

COMMUNICATIONES

- I. Batora, J. - Peška, J. (Hrsg.): Aktuelle Probleme der Erforschung der Frühbronzezeit in Böhmen und Mähren und in der Slowakei. Nitra 1999. ISBN 80-88709-40-7 € 28.-
- II. Kuzma, I. (Ed.): Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 1998. Nitra 1999. ISBN 80-88709-41-5 € 25.-
- III. Friesinger, H. - Pieta, K. - Rajtár, J. (Hrsg.): Metallgewinnung und- Verarbeitung in der Antike. Nitra 2000. ISBN 80-88709-48-2 € 28.-
- IV. Cheben, I. - Kuzma, I. (Ed.): Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 2001. Nitra 2002. ISBN 80-88709-57-1 € 45.-
- V. Kuzmová, K. - Pieta, K. - Rajtár, J. (Hrsg.): Zwischen Rom und dem Barbaricum. Festschrift für Titus Kolník zum 70. Geburtstag. Nitra 2002. ISBN 80-88709-61-X € 55.-
- VI. Batora, J. - Furmánek, V. - Veliačik, L. (Hrsg.): Einflüsse und Kontakte alteuropäischer Kulturen. Festschrift für Jozef Vladár zum 70. Geburtstag. Nitra 2004. ISBN 80-88709-70-9 € 35.-
- VII. Fusek, G. (Ed.): Zborník na počesť Dariny Bialekovej. Nitra 2004. ISBN 80-88709-71-7 € 60.-
- VIII. Cheben, I. - Kuzma, I. (Ed.): Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 2004. Nitra 2005. ISBN 80-88709-83-0 € 60.-

ARCHEOLOGICKÉ PAMÄTNÍKY SLOVENSKA

- I. Furmánek, V.: Radzovce - osada ľudu popolnicových polí. Bratislava 1990. ISBN 80-224-0094-7 € 3.-
- II. Lamiová, M.: Zemlín - obec s bohatou minulosťou. Košice 1993. ISBN 80-900444-2-5 € 7.-
- III. Čilinská, Z.: Slovania a avarský kaganát. Bratislava 1993. ISBN 80-7127-059-8 -----
- IV. Šiška, S.: Dokument o spoločnosti mladšej doby kamennej. Bratislava 1995. ISBN 80-224-0198-6 -----
- V. Pieta, K.: Liptovská Mara. Bratislava 1996. ISBN 80-967366-7-1 € 13.-
- VI. Hromada, J.: Moravany nad Váhom. Bratislava 2000. ISBN 80-88709-45-8 € 13.-
- VII. Olexa, L.: Nižná Myšľa. Osada a pohrebisko z doby bronzovej. Košice 2003. ISBN 80-88709-66-0 € 15.-
- VIII. Kaminská, L.: Hôrka-Ondrej. Osídlenie spišských travertínov v staršej dobe kamennej. Košice 2005. ISBN 80-88-709-74-1 € 15.-

ACTA INTERDISCIPLINARIA ARCHAEOLOGICA

- Aktuálne otázky výskumu slovanských populácií na území Československa v 6.-13. storočí. Nitra 1979. -----
- Furmánek, V. - Stloukal, M.: Antropologický rozbor žarových hrobov pilišské a kyjatickej kultúry. Nitra 1982. -----
- Acta Interdisciplinaria Archaeologica. Tom. III. Nitra 1984. € 9.-
- Acta Interdisciplinaria Archaeologica. Tom. IV. Nitra 1986. € 9.-
- Archeológia-Geofyzika-Archeometria. Nitra 1987. € 7.-
- Súčasný poznatky z archeobotaniky na Slovensku. Nitra 1989. € 6.-
- Palaeoethnobotany and Archaeology, International Work-Group for Paleoethnobotany. 8th Symposium Nitra - Nové Vozokany 1989. Nitra 1991. € 16.-
- Hajnalová, E.: Obilie v archeobotanických nálezoch na Slovensku. Nitra 1993. ISBN 80-88709-02-4 € 9.-
- Vondráková, M.: Malé Kosihy II. Nitra 1994. ISBN 80-88709-14-8 € 13.-
- Hajnalová, E.: Ovocie a ovocinárstvo v archeobotanických nálezoch na Slovensku. Nitra 2001. ISBN 80-88-709-38-5 € 13.-

MATERIALIA ARCHAEOLOGICA SLOVACA (edícia ukončená)

- I. Točík, A.: Výčapy-Opatovce a ďalšie pohrebiská zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. Nitra 1980. -----
- II. Budinský-Krička, V.: Kráľovský Chlmec. Nitra 1980. -----
- III. Točík, A.: Nitriansky Hrádok-Zámeček. I, II. Tabuľky. Nitra 1981. -----
- IV. Točík, A.: Malé Kosihy - osada zo staršej doby bronzovej. Nitra 1981. -----
- V. Benadik, B.: Maňa. Keltisches Gräberfeld - Fundkatalog. Nitra 1983. € 8.-
- VI. Dušek, M. - Dušková, S.: Smolenice-Molpír I. Befestigter Fürstensitz der Hallstattzeit. Nitra 1985. -----
- VII. Wiederman, E.: Archeologické pamiatky topoľčianskeho okresu. Nitra 1985. -----
- VIII. Budinský-Krička, V. - Veliačik, L.: Krásna Ves. Gräberfeld der Lausitzer Kultur. Nitra 1986. -----
- IX. Kuzmová, K. - Roth, P.: Terra sigillata v Barbariku. Nitra 1988. -----
- X. Hanuliak, M. - Kuzma, I. - Šalkovský, P.: Mužla-Čenkov I. Osídlenie z 9.-12. storočia. Nitra 1993. ISBN 80-88709-07-5 € 20.-
- XI. Šalkovský, P.: Hradisko v Detve. Nitra 1994. ISBN 80-88709-10-5 € 10.-
- XII. Hanuliak, M.: Malé Kosihy I. Nitra 1994. ISBN 80-88709-12-1 € 13.-
- XIII. Dušek, M. - Dušková, S.: Smolenice - Molpír II. Nitra 1995. ISBN 80-88709-20-2 € 15.-

ZOZNAM PUBLIKÁCIÍ ZARADENÝCH VO VÝMENNOM FONDE ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU SAV

Actes du XII Congrès U. I. S. P. P. 1. zv.	€ 20.-	Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1997 a 1998.	
Actes du XII Congrès U. I. S. P. P. 2. zv.	€ 20.-	Jasečková, M.	€ 4.-
Actes du XII Congrès U. I. S. P. P. 3. zv.	€ 18.-	Central Europe in 8 th -10 th Centuries	
Actes du XII Congrès U. I. S. P. P. 4. zv.	€ 15.-	(Mitteleuropa im 8.-10. Jh.).	€ 25.-
Archaeologia Historica 10/1985.	€ 8.-	Colloque International l'Aurignacien et le	
Archaeologia Historica 13/1988.	€ 9.-	Gravettien (perigordien) dans leur	
Archaeologia Historica 22/1997.	€ 25.-	Cadre Ecologique.	€ 13.-
Archaeologia Historica 24/1999.	€ 28.-	Complex of upper palaeolithic sites near	
Archaeologia Historica 27/2002.	€ 30.-	Moravany. Vol. II.	€ 13.-
Archeológia a ropa. Záchranné archeologické		Complex of upper palaeolithic sites near	
výskumy na trase výstavby preložky ropovodu.	€ 11.-	Moravany. Vol. III.	€ 15.-
Archeológia - História - Geografia (Archeológia).	€ 3.-	Der sonderbare Baron. Dvořák, P.	€ 13.-
Archeológia - História - Geografia (Geografia).	€ 3.-	Die Ergebnisse der arch. Ausgrab. beim Aufbau	
Archeológia - História - Geografia (História).	€ 3.-	des Kraftwerksystems Gabčíkovo-Nagymaros.	€ 7.-
Archeologická topografia Bratislavy.	€ 13.-	Die Slowakei in der jüngeren Steinzeit. Novotný, B.	€ 1.-
Archeologická topografia Košíc.	€ 13.-	Európa okolo roku 1000.	€ 25.-
Archeologické nálezy v zbierkach Mestského múzea		Europas mitte 1000.	€ 67.-
v Zlatých Moravciach. Ruttkayová, J. - Ruttkay, M.	€ 6.-	Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel-	
Archeologické pamiatky a súčasnosť.	€ 3.-	und Osteuropa.	€ 65.-
Archeologičeskije vesti.	€ 6.-	Gerulata I.	€ 20.-
AVANS v roku 1974.	€ 3.-	Graphische Auswertung osteometrischer Werte in der	
AVANS v roku 1975.	€ 4.-	historischen Osteologie. Sep. SZ 12/1964. Rajtová, V.	€ 3.-
AVANS v roku 1976.	€ 5.-	Hallstatt a Býčí skála. Průvodce výstavou.	€ 2.-
AVANS v roku 1977.	€ 5.-	História skla 2001. Zborník referátov.	€ 10.-
AVANS v roku 1978.	€ 3.-	Importants Sites Slaves en Slovaquie.	€ 3.-
AVANS v roku 1979.	€ 3.-	Interaktionen der mitteleuropäischen Slawen	
AVANS v roku 1988.	€ 10.-	und anderen Ethnika im 6.-10. Jh.	€ 12.-
AVANS v roku 1989.	€ 10.-	IX. meždunarodnyj sjezd slavistov. Kijev 7. 9.-13. 9. 1983.	€ 1.-
AVANS v roku 1990.	€ 10.-	Kelemantia Brigetio. (ang.).	€ 10.-
AVANS v roku 1991.	€ 13.-	Kelemantia Brigetio. (nem.).	€ 10.-
AVANS v roku 1992.	€ 12.-	Liptovská Mara. Ein frühgeschichtliches Zentrum	
AVANS v roku 1993.	€ 13.-	der Nordslowakei. Pieta, K.	€ 13.-
AVANS v roku 1994.	€ 14.-	Liptovská Mara. Včasnohistorické centrum severného	
AVANS v roku 1995.	€ 15.-	Slovenska. Pieta, K.	€ 13.-
AVANS v roku 1996.	€ 15.-	Mstěnice - zaniklá středověká ves 1. Nekuda, V.	€ 10.-
AVANS v roku 1997.	€ 18.-	Najstaršie roľnícke osady na Slovensku. Novotný, B.	€ 1.-
AVANS v roku 1998.	€ 18.-	Numizmatika v Československu.	€ 3.-
AVANS v roku 1999.	€ 19.-	Orientačná príručka európskych mincí 16.-20. stor.	
AVANS v roku 2000.	€ 20.-	II. časť - Poľsko 1506-1864. Hunka, J.	€ 11.-
AVANS v roku 2001.	€ 32.-	Pohrebisko v Čakajovciach (9.-12. storočie).	
AVANS v roku 2002.	€ 22.-	Vyhodnotenie. Hanuliak, M.-Rejholcová, M.	€ 23.-
AVANS v roku 2003.	€ 25.-	Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca	
AVANS - register za roky 1984-1993.	€ 25.-	5. až 13. stor. I. zv., 1. a 2. časť. Západosl. kraj.	€ 20.-
AVANS v roku 2004.	€ 27.-	Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca	
Bajč-Vlkanovo. Sep. SZ 12/1964. Točík, A.	€ 1.-	5. až 13. stor. II. časť. Stredoslovenský kraj.	€ 10.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1980.		Rapports du III ^e Congrès International	
Melicher, J.	€ 2.-	d'Archeologie Slave 1. sept. 1975.	€ 8.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1981.		Rapports du III ^e Congrès International	
Melicher, J.	€ 2.-	d'Archeologie Slave 2. sept. 1975.	€ 3.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1986.		Referáty o pracovných výsledkoch čs. archeologie	
Melicher, J.	€ 2.-	za rok 1958, časť II.	€ 1.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1987.		Slovacchia. Crocevia delle civiltà'Europee 2005.	€ 25.-
Melicher, J.	€ 1.-	Slovacchia. Katalóg výstav.	€ 25.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1988.		Slovenská archeológia 1961/1-2.	€ 13.-
Melicher, J. - Mačalová, H.	€ 2.-	Slovenská archeológia 1962/1.	€ 7.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1989 a 1990.		Slovenská archeológia 1962/2.	€ 7.-
Mačalová, H.	€ 3.-	Slovenská archeológia 1966/1.	€ 7.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1991 a 1992.		Slovenská archeológia 1968/2.	€ 7.-
Jasečková, M.	€ 4.-	Slovenská archeológia 1971/1.	€ 9.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1993 a 1994.		Slovenská archeológia 1972/1.	€ 9.-
Jasečková, M.	€ 4.-	Slovenská archeológia 1976/1.	€ 9.-
Bibliografia slovenskej archeológie za rok 1995 a 1996		Slovenská archeológia 1983/1.	€ 9.-
Jasečková, M.	€ 4.-	Slovenská archeológia 1984/1.	€ 9.-

Slovenská archeológia 1984/2.	€ 9.-	Studie muzea Kroměřížska 88.	€ 5.-
Slovenská archeológia 1985/1.	€ 9.-	Svätopluk 894-1994. Materiály z konferencie.	€ 23.-
Slovenská archeológia 1985/2.	€ 9.-	Šebastovce I. Gräberfeld aus der Zeit des awarischen	
Slovenská archeológia 1986/1.	€ 9.-	Reiches. Katalog. Budinský-Krička, V. - Točík, A.	€ 13.-
Slovenská archeológia 1986/2.	€ 9.-	Stanislav Šiška 1935-2001.	€ 5.-
Slovenská archeológia 1987/1.	€ 9.-	Šperk a súčasti odevu. Terminológia I.	€ 6.-
Slovenská archeológia 1987/2.	€ 9.-	Šperk a súčasti odevu. Terminológia III.	€ 11.-
Slovenská archeológia 1988/1.	€ 10.-	Študijné zvesti 7/1961.	€ 3.-
Slovenská archeológia 1988/2.	€ 10.-	Študijné zvesti 8/1962.	€ 3.-
Slovenská archeológia 1989/1.	€ 10.-	Študijné zvesti 10/1962.	€ 3.-
Slovenská archeológia 1989/2.	€ 10.-	Študijné zvesti 12/1964.	€ 3.-
Slovenská archeológia 1990/1.	€ 10.-	Študijné zvesti 13/1964.	€ 2.-
Slovenská archeológia 1990/2.	€ 10.-	Študijné zvesti 14/1964.	€ 2.-
Slovenská archeológia 1992/1.	€ 15.-	Študijné zvesti 15/1965.	€ 3.-
Slovenská archeológia 1992/2.	€ 15.-	Študijné zvesti 16/1968.	€ 5.-
Slovenská archeológia 1993/1.	€ 15.-	Študijné zvesti 17/1969.	€ 5.-
Slovenská archeológia 1993/2.	€ 15.-	Študijné zvesti 18/1970.	€ 9.-
Slovenská archeológia 1994/1.	€ 15.-	Študijné zvesti 19/1981.	€ 7.-
Slovenská archeológia 1994/2.	€ 15.-	Študijné zvesti 21/1985.	€ 8.-
Slovenská archeológia 1995/1.	€ 16.-	Študijné zvesti 23/1987.	€ 9.-
Slovenská archeológia 1995/2.	€ 16.-	Študijné zvesti 24/1988.	€ 6.-
Slovenská archeológia 1996/1.	€ 17.-	Študijné zvesti 25/1988.	€ 5.-
Slovenská archeológia 1996/2.	€ 17.-	Študijné zvesti 26/1990.	€ 18.-
Slovenská archeológia 1996/2 (nezviazaná).	€ 12.-	Študijné zvesti 27/1991.	€ 15.-
Slovenská archeológia 1997/1.	€ 18.-	Študijné zvesti 28/1992.	€ 20.-
Slovenská archeológia 1997/2.	€ 18.-	Študijné zvesti 29/1993.	€ 18.-
Slovenská archeológia 1998/1.	€ 20.-	Študijné zvesti 30/1994.	€ 15.-
Slovenská archeológia 1998/2.	€ 20.-	Študijné zvesti 31/1995.	€ 20.-
Slovenská archeológia 1999/1.	€ 20.-	Študijné zvesti 32/1996.	€ 21.-
Slovenská archeológia 1999/2.	€ 20.-	Študijné zvesti 33/1999.	€ 20.-
Slovenská archeológia 2000/1.	€ 22.-	Študijné zvesti 34/2002.	€ 23.-
Slovenská archeológia 2000/2.	€ 22.-	Študijné zvesti 35/2002.	€ 25.-
Slovenská archeológia 2001/1-2.	€ 44.-	Študijné zvesti 36/2004.	€ 30.-
Slovenská archeológia 2002/1.	€ 22.-	Študijné zvesti 37/2005.	€ 20.-
Slovenská archeológia 2002/2.	€ 22.-	Študijné zvesti 38/2005.	€ 20.-
Slovenská archeológia 2003/1.	€ 22.-	Študijné zvesti 39/2006.	€ 20.-
Slovenská archeológia 2003/2.	€ 22.-	Terra sigillata in Mähren. Droberjar, E.	€ 13.-
Slovenská archeológia 2004/1.	€ 22.-	Točík Anton 1918-1994. Biografia, bibliografia.	€ 5.-
Slovenská archeológia 2004/2.	€ 22.-	Urzeitliche und frühhistorische Besiedlung der Ost-	
Slovenská archeológia 2005/1.	€ 22.-	slowakei in Bezug zu den Nachbargebieten.	€ 10.-
Slovenská archeológia 2005/2.	€ 22.-	Ve službách archeologie IV.	€ 25.-
Slovenská archeológia 2006/1.	€ 22.-	Ve službách archeologie V.	€ 25.-
Slovenská archeológia 2006/2.	€ 22.-	Velikaja Moravia. Sokrovišča prošlogo	
Slovenská numizmatika VII.	€ 3.-	Čechov i Slovakov. Katalog - Kiev.	€ 1.-
Slovenská numizmatika VIII.	€ 3.-	Východoslovenský pravek - Special Issue.	€ 28.-
Slovenská numizmatika X.	€ 3.-	Východoslovenský pravek I.	€ 7.-
Slovenská numizmatika XI.	€ 5.-	Východoslovenský pravek II.	€ 7.-
Slovenská numizmatika XV.	€ 8.-	Východoslovenský pravek IV.	€ 12.-
Slovenská numizmatika XVI.	€ 8.-	Východoslovenský pravek V.	€ 13.-
Stredné Slovensko 2. Šoka, M.	€ 2.-	Východoslovenský pravek VI.	€ 20.-
Studia Archaeologica Slovaca Mediaevalia III-IV.	€ 18.-	Východoslovenský pravek VII.	€ 20.-
Studia Historica Slovaca XVI.	€ 3.-	Zlatý vek v Karpatoch. Keramika a kov doby bronzovej	
Studia Historica Slovaca XVII.	€ 4.-	na Slovensku (2300-800). Furmánek, V.	€ 19.-

OBSAH - INHALT

Predhovor	5
Preface	6
Faksimile úvodu k 1. číslu Študijných zvestí	7
Gertrúda Březinová	
Sídliská a sídliskové nálezy z laténskej doby na juhozápadnom Slovensku	9
Siedlungen und Siedlungsfunde aus der Laténezeit in Süd-Westslowakei	49
Jozef Ďuriš	
Záchranný archeologický výskum v katastri obce Čab	51
Rescue excavation in cadastre of village Čab	60
Záchranný archeologický výskum v katastri obce Chynorany	61
Rescue excavation in cadastre of village Chynorany	75
Vladimír Hašek - Jaromír Kovárník - Jaroslav Peška	
Results of prospection and archaeological research on routes of linear construction projects in Moravia	77
Výsledky prospekce a archeologického bádání na liniových stavbách na Moravě	125
Eva Horváthová - Ján Chovanec	
Nálezy kultúry Coțofeni v prostredí badenskej kultúry na východnom Slovensku	129
Finds of Coțofeni culture in the environment of Baden culture in the east of Slovakia	139
Ján Hunka - Marián Soják	
Druhý poklad novovekých mincí z Hýb	141
Der zweite Schatz der neuzeitlichen Münzen aus Hybe	154
Ivan Čeben - Mário Bielich - Marián Čurný	
Záchranný archeologický výskum na Hodžovom námestí v Bratislave	155
Archäologische Rettungsgrabung auf dem Hodžovo námestie in Bratislava	175
Marián Soják	
Stav a perspektíva prezentácie jaskynných lokalít na Slovensku	177
Zustand und Perspektiven der Präsentation der Höhlen-Fundstellen in der Slowakei	191
Obsahy predchádzajúcich čísiel Študijných zvestí	193
Skratky periodík a edícií	233

ISBN 80-88709-96-2

